Johannes Jostoff

Itaalia kahekordse raamatupidamise õpetus

I kursus

Ü S LIIVIKA
1458
Raamatukogu
37
65-
15-

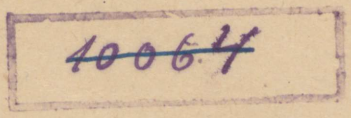

K/Ü „Loodus“, Tartus
1923

2-57845
A-4520

K.-ü. „Looduse“ keeleline korrektor Tartu Ülikooli eesti keele lektor
J. V. Veski.

K. Mattiesen'i trükk, Tartus.

Tartu esimeste raamatupidamis-kursuste asutaja

cand. rer. merc. H. Margens'i

auks pühendanud

autor.

Teoreetiline jagu.

Esimene loeng.

Võitlus olemasolemise eest sunnib inimest alatasa tegutsema ja oma vajaduste täitmiseks abinõusid muretsema. Igasugust sihikindlat tegevust, mille varal mitmekesiste ja põlvnemisega järjesti suurenevate vajaduste rahuldamiseks käesolevate abinõudega ja ainetega uusi abinõusid ja aineid omandatakse ning luuakse, nimetatakse majanduslikseks tegevuseks ja selle organisatsiooni ehk korraldust — majanduseks. Majandusliste jõuallikate algtingimusteks on peaasjalikult põllupinna headus, maapõue rikkus, loodusejõudude kasutamise võimalus, sünnis geograafiline seisukoht, korralikud läbikäiguja veoteed, inimeste oma tahtejõud ja ettevõtlikkuse-osavus.

Üksikute rahvaste kultuuriline edenemine ja vaimline ning tehniline arenemine oleneb üldiselt nende majanduslisest seisukorrast, sest majandusline jõukus on hõlbustuse-abinõu hariduse omandamiseks ja teaduste saavutamiseks, kuna teaduses määramata jõud peitub, mis isegi hävitavaid loodusevägesid oma alla sunnib painduma ja inimkonna kasuks töötama. Ajaloo käigust teadumusi korjates ja silmapaistvaid nähtusi ning üleelamusi juureldes võib saadud andmete najal kindlasti tõendada, et majanduse alal kõige tähtsamateks ja suureteenelisteks teguriteks on kaubandus ja tööstus, mida täielise õigusega rahvastepere suuremate eluküsimuste hulka tuleb arvata ja esimesele aukohale asetada. Majanduse kõikumata põhimõtteks on mõistlik kokkuhoidmine, mille järele targu talitades võimalikult kõige vähema kuluga kõige suuremaid tagajärgi püütakse saada. Sellepärast võib kaubandus, nagu ka iga teine tegevus, ainult sellel tingimusel jalul seista, kui tal on kõva korraldus ja kindlad juhted olemas. Nagu laeval tüür ja hobusel ohjad õiget teed hoiavad, nõnda on ka kaubanduse juhtimisel omapärast kompassi vaja, milleks arve- ehk raamatupidamine soovitud külalisena ja ülitarviliku tööriistana esineb.

Enne kui raamatupidamise põhiseadusi ja ülesandeid käsitama võib hakata, tuleb ennast kõige pealt nende algaimetega ja lihtsate eelteadmistega tutvustada, millele on raamatupidamine rajatud ja tema alus põhjendatud. Esiteks on vaja majanduse-elus ettetulevaid väga mitmekesiseid abinõusid ja esemeid tähele panna, mis tarvitamisnõue-

tele enam-vähem vastavalt on valmistatud. Kõiki neid asju, mille peale teatud osa tööjõudu, aega ja kapitali on kulutatud, et neid vajadusenõuetele vastavalt pruukimiseks kõlblikuks teha, nimetatakse väärtusteks. Asju, mille juures veel mitte aega, tööjõudu ja kapitali pole kulutatud, nimetatakse loodusevaradeks, nagu seda on näiteks: kultiveerimata maa, mets, kivid, vesi ja õhk.

Inimene omandab väärtusi ja abinõusid enda elu ülespidamiseks oma hoolsuse ja vaeva varal ennast ümbritsevast ilmast ja loodusevarade hulgast. Kliima mõju all on loodus, sellepärast on arusaadav, et omal maal mitte kõiki neid saadusi ei produtseerita, mida kaugel maal kasvatatakse ja valmistatakse. Lõunamaal kasvab suhkrunaeris ja pilliroog, valmib kohv, tee, riis ja mahlased kallid puuviljad. Põhja pool saadakse nahku, okaspuid ja pehmeid udusulgi. Kultuuri-inimene vajab aga igal pool kõiki maa- ja meresaadusi. Tung, puuduvaid aineid teistelt omandada, tekitab väärtuste vahetuse. Juba vanal hallil ajal on seepärast niisugune vahekord moodustatud, et ühe maa produktide ülejääk, mida koha peal ise ära ei suudeta tarvitada, mujale välja veetakse ja selle asemele omal puuduvaid produkte sisse veetakse. Seesugune viis on kaubanduse algaste ja seda nimetatakse loomulikuks vahetuseks.

Mida enam kuskilt riigist saadusi ja tooresaineid ilmaturule saadetakse, mida enam produtseeritakse kui tarvitatakse, seda rohkem võib selle maa majandusline seisukord ja käekäik õitsta, sest väljaveol ja tuludel on seal sisseveost ja kuludest suurem ülekaal. Reegel pole kunagi ilma erandita. See on juba vana tõde. Ajaloo käigust võib ülemalmainitud sisse- ja väljaveo tõendusele mõnegi väikese vastuväite leida, aga üldreegel jääb ikkagi maksvaks.

Silmas pidades, et muistsel ajal head läbikäigu-teed peaaegu puudusid, kuna raudteedest, aurikutest, telegraafist, raadiost ja telefonist veel juttugi ei olnud, on arusaadav, et kauba vedu väga suurte raskustega ühendatud oli, seda enam, et sisseveo-kauba eest millegi muuga ei osatud tasuda kui ainult väljaveo-kaubaga. Seepärast tunti vajadust niisuguste väärtuste järele, mis vahetuse-abinõudena kergemad oleksid vedada ja peaasjalikult igal pool tarvitamist ehk turgu leiaksid. Katseid tehti palju. Kaubanduse ajalugu näitab terve rea esemeid, mis kauplemisel vahetuse-abinõudeks olid, nagu näiteks: pärisorjad, kariloomad, nahad ja sool. Kuid siiski ei olnud nendest ükski oma suuruse ja raskuse pärast küllalt otstarbekohane. Viimaks jäädi metallide juurde peatama, mis esiteks tükkides olid, millele aga viimati riikide ja rahvaste järele märgid peale taoti. Sellest kujunes aja jooksul meie praegune raha välja. Raha tarvituselevõtmine andis kaubandusele, selle sõna tõsises mõttes, hoopis laialise aluse, võitis talle üleilmse tähtsuse ja lõi uue ajajärgu, mida rahamajanduseks nimetatakse.

Raha on nõnda-ütelda majanduseorganismile eluandev veri, sest

ta võimaldab suurejoonelist rahvusvahelist kaubandust, väljendab esemete maksust, määrab kasu ja kahju ning põhjendab arvepidamise, millest ilma raha tekkimata juttugi ei võiks olla.

Raha valmistatakse väga mitmekesistest metallidest, kuid selle juures on tingimuseks, et kõikidel rahadel isekeskis paralleelne ehk proportsionaalne maksus peab olema. Sellepärast on igas riigis mingisugune metall, enamasti kuld, nõndanimetatud pea-väärtusemõõduks võetud, mis niihästi kõiki väärtusi kui ka teisi rahasid hindab. Järgmine võrdlus tahab pea-väärtusemõõdule ülevaatlikumat jume anda ja tema vajaduse mõistet näitlikult kumada lasta. Meetermõõt on meil vahariide ja puulauakeste peale tehtud. Riie venib aja jooksul pikemaks ja puu paisub märjaks saades. Õige meetermõõt läheks täitsa kaduma, kui ta mitte plaatinast ei oleks valmistatud. Mainitud metall ei allu kliima mõjule ja algus-meetrimõõt seisab puutumata. Samuti on lugu ka rahadega, mille maksus iialgi segi ei tohi minna. Raha on, ühe sõnaga, kaup, mille vastu teist kaupa võib saada, aga otstarbeliselt on ta väärtusemõõt ja vahetuse-abinõu. Riikide poolt väljaantud ja raha asemel käima pandud krediitpileteid ehk võlakohustusi nimetatakse rahvasuus paberrahaks. Need ei ole aga mitte pärisrahad, sest nendel puudub sisemine aineline maksus. Nad on, nagu üteldud, riigikassa-tähed, mispärast neid vekslitega võib võrrelda.

Uuema aja headest läbikäigu- ehk liikumisteedest ja kauba veole ning raha saatmisele kergendust pakkuvatest tehnilistest abinõudest hoolimata püüdis inimese püsimata vaim rahast veel hõlpsamat vahetuse-abinõu välja otsida, mille edasiandmine mingit kulu ei nõuaks, mida inimene enesega alati kaasas kannaks ja mis mingit ruumi ei tarvitaks. Otsiti ideaalne abinõu ja leiti see viimaks maksulubaduse kujul üles. Lubadused võivad kahesugused olla: esiteks suusõnalised ja teiseks dokumentlikud ehk kirjalised. Lubaduse vastu saadakse väärtusi ehk, ümberpöördult, väärtuste vastu saadakse lubadus. Lubaduste tarvituselevõtmine sünnitas kaubanduses uue ajajärgu, mida krediitmajanduseks nimetatakse. See tuleb ladinakeelsest sõnast *credere* ja tähendab — saada olema, usaldama. Krediidi sõna all mõistetakse laenu. Krediitmajandus eraldab ennast rahamajandusest sisuliselt sellega, et kaubandusline toimend, aega arvesse võttes, kahte järku jaguneb: esimene järk, milles krediit ehk laen avatakse, sünnib praegu, kuna teine, milles laen tasutakse, alles mõne aja pärast järgneb. Krediitmajandus põhjeneb vastastiku aususe peal ja on nende rahvaste juures võimalik, kes iseenese väärtust ära tundes teise usaldust kurjasti ei tarvita. Krediidiandja peab laenu kättesaamise pandiks igal juhtumisel kolm tingimust arvesse võtma: 1) laenuvõtja maksujõukuse, 2) laenuvõtja ausameelsuse ja 3) maksmisele sundimise võimaluse.

Krediitmajandus, mis kaubanduse tema kulminatsioonitipule

viis, näitab, kuidas praeguse aja kultuuri-inimene vanade kreeklaste eelarvamisest on loobunud ja enam ei usu, et kaubandus ja vargus ühe jumalanna riigis võivad elutseda. Krediitmajandus andis igale ettevõttele uut ja rohket elutuld.

Nagu eespool tähendatud, vajab kultuuri-inimene peale kodumaa ainete ka välismaade saadusi. Üksikul elanikul oleks aga üliväga raske või koguni võimatu oma majapidamises tarvisminevat kaubanatukest, nagu riisi, kohviube ja sidrunit, maade ja merede tagant ise omale tooma minna. Ümbruskonna elanikkude huvidele ja vajadustele vastu tulles esinevad isikud, kes kõiksugust kaupa suurel määral valmis muretsevad, et seda tarvitamiseks laiali laotada ja edasi anda. Neid elukutselisi tegelasi nimetatakse kaupmeesteks, ettevõtjateks, võõrakeelse sõnaga kommersantideks.

Ettevõtja ehk kaupmehe ülesanne on kahesugune: 1) ta laotab kaupu üle tuntud maailma laiali ja teeb võõraste maade produkte oma ümbruskonnale kättesaadavaks ja 2) teenib edasiantud kaupade pealt ärisse mahutatud varanduse eest teatavaid protsente ja saab oma tööjõu tasu. Kohta ehk asutust, milles ettevõtja tegutseb ja ostmise ning müümisega või mõne muu majanduslise toimimisega omale tulemeid nõutab, nimetatakse äriks ehk ettevõtteks. Ettevõtja iga üksikut tegevust, nagu kaupade ostmist, müümist, sisse- ja väljavedu, varanduse kinnitamist, vekslite väljaandmist ja vastuvõtmist, palkade maksmist jne., nimetatakse operatsiooniks, äritehteks ehk toimendiks. Iga üksik operatsioon seisab koos kahest tegevusest: 1) ühe väärtuse saamisest ja 2) teise väärtuse väljaandmisest. Kauba ostmine on operatsioon; tema kaks tegevust on: 1) kauba sissetulek ja 2) raha väljaminek. Kauba müümine on jälle operatsioon; tema kaks tegevust on: 1) raha sissetulek ja 2) kauba väljaminek. Nendest näidetest selgub, et operatsioon pole muud kui vahetus, mis väärtuste koosseisus muudatusi sünnitab, üht varanduseosa suurendades ja teist vähendades. Operatsiooni ehk vahetuse võimaldamiseks peab ettevõtjal vahetuse-abinõusid ehk väärtusi olema. Kõikide väärtuste ühist kogu nimetatakse kapitaliks, mille mõiste all igapäevases elus eksikombel küll sagedasti ainult puhtraha arvatakse. Nõnda siis sünnivad operatsioonid kapitali abil.

Soovib ettevõtja mõnda suuremat operatsiooni toime panna, milleks tal iseenese kapital ei ulatu, siis võib ta praeguse krediitmajanduse ajajärgus puuduvat osa teistelt laenata. On aga ettevõtjal iseenese kapitali külluses, mida tema oma ettevõttesse ei suuda ära mahutada, siis võib ta vaba kapitali jälle teistele kasutada anda. Järelikult jaguneb kapital kahte osasse; need on: 1) oma ehk ettevõtte-kapital ja 2) võõras ehk laenkapital.

Kapitalist üksi ei ole operatsioonide toimepanemiseks mitte veel küllalt. Kapital on elutu ese ja läheb ainult siis liikuma, kui ettevõtja oma tööjõu siia ligi lisab. Operatsioonid sünnivad kahe teguri abil; need on: 1) kapital ja 2) tööjõud. Kapitaliga kokkukõlas jaguneb ka tööjõud kahte liiki, nimelt: 1) ettevõtja enese ehk oma tööjõud ja 2) võõras ehk palgatud tööjõud. Mõlemad mainitud tööjõu-liigid jagunevad omakorda veel kahte osasse; need on: 1) füüsiline ehk kehaline tööjõud, mille all neid töid mõistetakse, mis musklite varal toime pannakse, ja 2) mõistusline ehk vaimline tööjõud, mille all tervet äri korraldust arvatakse, kuhu hulka ka kõik kirjalikud kontoritööd ühes raamatupidamisega kuuluvad.

Igas ettevõttes leidub väga mitmekesist väärtust, nagu: raha, kaupa, kinnis- ja vallasvara, väärtpabereid, veksleid, suusõnalisi lubadusi, eesõigusi ja ettemakstud kulusid. Kõiki ettetulevaid väärtusi analüseerides võib järgnevate näidete varal neid liikidesse jagada.

Ütleme, et keegi ostab ühe naela suhkrut, mille hind on 20 marka. Ta annab selle oma naabrile, kuid ka naabri käes on nimetatud kaubal vähemalt ikka seesama maksus, mis tal oli esimese isiku käes. Nõnda võib see suhkur veel kaua käest kätte rännata ja viimaks ringiga esimese isiku kätte jälle tagasi jõuda, igaühe käes oma maksust alal hoides, sest ta on aine ja tal on reaalne maksus enda omaduse tõttu. Kõiki esemeid, millel nende omaduse poolest on sisuline ja loomulik maksus olemas, nimetatakse ainelisteks ehk tõsisteks väärtusteks.

Nüüd võtame teise näite. Kirjutuslaua peal seisab vähemaksusline valge paberitükike. Keegi kirjutab selle peale 1000-margalise võlakohustuse, kinnitab enda allkirjaga ja annab oma võlausaldajale, kelle käes endine tähtsuseta paberitükike nüüd pealekirjutatud summa suuruses maksuse on omandanud. Mõne aja pärast maksab võlgnik laenu ära ja saab oma võlakohustuse tagasi, mille ta nüüd katki võib rebida ja ära hävitada, sest tema käes ei maksa see peale väljalunastamist enam mitte midagi. Igasuguseid võlakohustusi ja lubadusi, olgu nad kirjalikud või suusõnalised, mille väärisjõud oleneb sellest tingimusest, kelle käes nad seisavad, nimetatakse tingitud väärtusteks.

Kaubanduslises tegevuses võib ettevõtja kasusid saada või ka kahjusid kanda. Tulud ja kulud on igas äris alati kaksikvennad. Saadud kasusid ja kantud kahjusid pole viie välise meelega tunda, nendest võib ainult mõistus aru saada. Nad avaldavad otsekohest mõju ettevõtte kapitali suurenemise ja vähenemise peale ja neid nimetatakse resultaatideks ehk tagajärgedeks.

Ärilise tegevuse aeg jaguneb kolme järku, mis üheskoos toimimise- ehk kaubanduse-aasta moodustavad. Tahab keegi ettevõtet asutada, siis tuleb tal selleks kohased ruumid omandada või üürida,

kaubad soetada ja load ehk patendid nõutada. Vähemate ettevõtete käimapanemiseks kulub mõni päev või nädal, aga suuremate asutamiseks mõni kuu. Seda aega nimetatakse ettevõtte ehk äri avamiseks. Peale avamist astub ettevõtja tegevusesse, algab müümine ja ostmine, mis soovi järele mõned kuud, terve aasta või äärmisel juhusel kaks aastat võib kesta. Seda aega nimetatakse ettevõtte ehk äri pidamiseks. Kui teatud aeg on äri peetud, siis soovib ettevõtja ülevaadet saada, missuguse eduga ta on töötanud, kas kasusid saanud või kahjusid kannud ja kui palju on tal kõiki väärtusi ja võlgu olemas. Varanduste ja võlgade ülelugemine ja kasude ning kahjude väljaarvutamine sünnitavad äriaasta kolmanda ajajärgu, mida nimetatakse ettevõtte lõpetamiseks. Lõpetamise all ei tule mitte järelejätmist mõista, vaid ainult, nagu nimetatud, varanduse ja võlgade ülelugemist ja kasude ning kahjude väljaarvutamist mõtelda. Lõpetamise puhul ettevõttes üleloetud varanduseosadega algab järgmisel päeval äriline tegevus uuesti, nõnda et tuleb jälle käsitada avamist, siis pidamist ja mõne aja pärast lõpetamist. Olgu veel juurde tähendatud, et operatsiooni-aasta hariliku kalendriaastaga mitte ühepikkune ei pruugi olla.

Suurejoonelisi ja mitmekülgseid äritalitusi silmas pidades, kus varanduse koosseis ühtepuhku muutub, on raske ette kujutada, et ettevõtja oma sissevõtmistel ja väljaandmistel palja meelespidamisega ja ilma üleskirjutusteta läbi saaks. Ilma ülestähendamiseta kaotaks ta äritegevuse kohta peaaegu igasuguse ülevaate ja ei võiks ka äris peituva oma ehk ettevõtte-kapitali seisu teada saada. Sellepärast on varanduseosade ja nende kaudu sündivate operatsioonide kavakindel üleskirjutus, mida raamatupidamiseks nimetatakse, möödapääsmata ja üliväga tarvilik asi. Operatsioonide ehk tehete korrapäraseid ülestähendusi ehk sisendusi vastavatesse raamatutesse nimetatakse toimendite ehk tehete kirjeteks.

Äritehete sisendamist lihtsüsteemi järele ei või sugugi ajakohaseks kiita. Liht-raamatupidamine ei suuda kaubanduslistes ettevõtetes tema peale pandud nõuetele mitte vastata; temasse võib küll väärtuste seisukorras tekkinud muutusi üles tähendada, aga mitte tagajärgi kasude ja kahjude näol näha. Otstarbekohane raamatupidamine peab nimelt kahekordse süsteemi järele olema, mis järgmisi otsekoheseid nõudeid täidab: 1) kahekordne raamatupidamine näitab igal soovitud silmapilgul, kui palju oma kapitali ettevõttes peitub; 2) kahekordse raamatupidamise süsteemi järele võib alati näha ja teada saada, missuguse eduga ettevõte üldse ja üksikasjaliselt on töötanud ja kui palju on äril varandust ning võlgu; 3) kahekordne raamatupidamine on teenijate kätte usaldatud varanduse kontrollimise aparaadiks, mis võimaldab, et palgalised oma peremehe usaldust ilma tema teadmata mitte kurjasti ei saa tarvitada, ja 4) kahekordne raamatupidamine on äripeegel, millest kõik läinud tegevus, enne tehtud head ja ühes tekki-

mise põhjustega ettetulnud vead vastu paistavad, nõnda et ettevõtja endistest eksisammudest võib loobuda ja edaspidi tulusamini opereerida. Kahekordne raamatupidamine pakub veel paljudel erakordsetel juhtumustel tähtsaid ja kasulikke teeneid: kohtuprotsessides on ta tõendavaks dokumendiks, sunduslikkude maksude määramisel õiglase hindamise võimaldajaks, krediidi avamisel usalduseäratajaks ja maksujõuetuse puhul õnnetute operatsioonide selgitajaks.

Arvepidamine võib nõuete kõrgusel siis seista, kui raamatupidaja omale kolm näpunäidet lipukirjaks võtab, mille järele raamatuid tuleb pidada: 1) õigesti, s. o. iga operatsioon kirjutatakse loomutruult ja tõendava dokumendi numbriga tõestatult sedaviisi üles, nagu ta tegelikult sündis, ilma oma poolt muutmata, suurendamata või vähendamata; 2) selgesti, s. o. lühidalt motiveeritud laused ei tohi kahemõttelised, puudulikud ega segased olla, vaid peavad toimepandud operatsioonist ka juhuslikule lugejale ülevaatliku ja täiesti selge pildi ette maalima, ja 3) omal ehk õigel ajal, s. o. sellel ajal, kui operatsioon tehakse, tuleb see kohe üles tähendada või otsekohe peale tema toimepanemist, ilma et teist operatsiooni enne ette võetaks. Kuidas esialgne üleskirjutus sünnib, kas sulega, pliiatsiga, lahtistele paberilehtedele või köidetud raamatusse, selle kohta ei ole kaubandusteaduses kindlaid eeskirju olemas; pea-asi on, et aga operatsioon kohe üles kirjutataks, mille järele seda siis ka veel pärastpoole korrapärastesse raamatutesse võib kanda. Ainult eelnimetatud nõuetele vastavad raamatud on seaduslikud ja sellepärast iga äri kohta sunduslikud.

Raamatupidamise vajadusest ja tähtsusest saadi ka muinasajal aru. Juba aastal 264 enne Kr. oli vanadel kreeklastel sissetuleku- ja väljamineku-raamat olemas. Tähendab, kreeklased olid arusaamisele jõudnud, et operatsioon lahutamata kahest tegevusest, saamisest ja andmisest, koos seisab. Rooma riiklikus elus oli kindlakavaline raamatupidamine tarvitusel, mida tolleaegsed raamatud tõestavad, nagu: Adversaria ehk žurnaal, Liber rationis ehk arveraamat, Codex accepti et expensi ehk sissetulekute ja väljaminekute raamat.

Kui keskajal Itaalias hakkasid vabamad tuuled puhuma ja ettevõtted lopsakamalt tärkama ning priskemalt õitsma, siis sai ka raamatupidamine suurejoonelisema ja laialdasema tähtsuse, nõnda et Rooma raamatupidamis-süsteem selleaegseile nõudeile enam ei suutnud vastata. Kaubamajad ja rahaasutused olid alati sunnitud uusi kombinatsioone ja arvete vorme tarvitusele võtma. Lahusseisvate asutuste ja isikute parema äratundmise järele väljatöötatud ja kokkuseatud vormid ei olnud aga üksteisega sugugi kokkukõlas; neil puudus side ja teoreetiline alus, sest raamatupidamine ei olnud veel teadusesse vastu võetud. Esimene teaduslikku laadi kirjatöö, kui niisugune, ilmus raamatupidamise alal Veneetsia linnas alles aastal 1494 p. Kr. itaalia franziskaani munga ja tähtsa matemaatiku Luca di Borgo ehk

Lucas Pacciolo tööviljana (Lucas Pacciolo de Burgo Sancti Sepulchri); seepärast nimetatakse seda raamatupidamist itaalia kahekordseks süsteemiks. Lucas Pacciolo ei mõtelnud tähendatud süsteemi mitte ise välja, vaid tema kogus kõik olemasolevad vormid kokku, seadis nad oma kirjatöös „Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni e Proportionalita" tasapinnalisesse järjekorda ja andis nendele õpetliku aluse. Sellest ajast peale, ühtepuhku arenedes ja täienedes, on raamatupidamine matemaatikateaduse-valda vastu võetud ja kuulub otstarbekohaselt kaubandusteaduste hulka.

Raamatupidamise põhiseadus ühes maksvate reeglitega ei kanna sugugi omavolilist, kunstlikku ehk väljamõeldud iseloomu, vaid oleneb majanduse-elu tingimuste täielisest tundmisest ja arusaamisest. Raamatupidamine käib äriga täielikult käsikäes; sellepärast on ka äri- ja raamatupidamis-aasta ajajärgud ühesugused. Ettevõtte avamisel leitud ja üleloetud varandused ning võlad tähendatakse kõik raamatuisse üles; sellepärast nimetatakse esimest ajajärku arvepidamises raamatute avamiseks. Äri pidamise ajal kantakse kõik tehtud operatsioonid raamatuisse; seega on arvepidamise teine ajajärk raamatute pidamine. Äri lõpetamisel üleloetud varandused ning võlad ja väljaarvutatud kasud ning kahjud kirjutatakse jällegi raamatuisse ja viiakse nad tasakaalu ehk — võõrakeelse sõnaga — bilanssi; sellepärast nimetatakse operatsiooni-aasta kolmandat ajajärku raamatute lõpetamiseks.

Küsimused.

1. Mis sunnib inimest tegutsema ja missugusel otstarbel teeb ta seda?
2. Mis on majandus ja majandusline tegevus?
3. Missugustel algtingimustel võib majanduse-elu edeneda?
4. Missugust kõrgemat kasu võimaldab majandusline jõukus?
5. Missugust põhimõtet tuleb majanduse-elus käsitada?
6. Mida vajab iga majandusline ettevõte oma püsivuse otstarbel?
7. Missugust abinõu vajab ettevõtja kaubanduse juhtimisel?
8. Mis on väärtus?
9. Mis on loodusevara?
10. Mispärast vahetatakse väärtusi?
11. Kuidas tuleb riigil majanduslisest seisukohast sisse- ja väljaveo peale vaadata?
12. Missugused on kaubanduse ajaloolised astmed?
13. Milles seisab loomulik vahetus?
14. Milles seisab rahamajandus?
15. Milles seisab krediitmajandus?
16. Mis otstarvet täidab raha?
17. Mis tähtsus on pea-väärtusemõõdul?
18. Mis vahe on krediitmajanduse ja rahamajanduse vahel?

19. Mis tingimusi tuleb krediidiandjal tähele panna?
20. Mis otstarve on ettevõtjal?
21. Mis on operatsioon ehk äritehe ja millest seisab ta koos?
22. Missuguste tegurite abil sünnivad operatsioonid?
23. Mitmesse osasse jaguneb kapital ja tööjõud?
24. Mitmesse liiki jagunevad väärtused?
25. Mis on aineline väärtus? tingitud väärtus? resultaat?
26. Mitu ajajärku on kaubandusaastal?
27. Mida nimetatakse toimendi ehk tehte kirjeks?
28. Mis teateid annab kahekordne raamatupidamine?
29. Kuidas tuleb raamatuid pidada?
30. Kelle sulest ja mis aastal ilmus esimene kahekordse arvepidamise õpperaamat?
31. Kust sai Lucas Pacciolo andmed oma kirjatööle?
32. Mitmesse ajajärku jaguneb raamatupidamis-aasta?

Teine loeng.

Lucas Pacciolo päevist meie ajani on eriteadlased raamatupidamis-õpetust peaaegu igas kultuuririigis parandanud ning täiendanud ja sellel alal palju töid kirjanduseturule läkitanud. Vanematest töödest oleks nimetada: Gramateus, Viinis, 1518. a.; Domenico Manzoni, Veneetsias, 1554. a.; Don Angelo Pietra, Mantuas, 1586. a.; Overheim ja Goessens, Hamburgis, 1594. a., ja paater Flori, Palermos, 1636. a.

Niihästi endised kui ka pärastised täiendused ei ole kahekordse raamatupidamise teaduse põhiseadust suutnud ümber lükata ega temas sisulisi lahkhelisid luua. Raamatute arvu suurendamise ja vähendamise suhtes ning kirjete vormides on algusest peale muudatusi ette võetud, nõnda et sellelt seisukohalt vaadates praegusel ajal neli järgmist kahekordse raamatupidamise metoodi tarvitusel on:

1) Itaalia kahekordse raamatupidamise algmetood, mille järele kõik äritehted otsekohe päevažurnaali sisendatakse ja sealt igapäevasesse pearaamatusse paigutatakse;

2) Saksa metood, mis esialgu rahaoperatsioonid kassaraamatusse ja rahata tehted memoriaali sisendab ja sealt läbi kuužurnaali lühendatult kuu-pearaamatusse asetab;

3) Prantsuse metood, mis esialgselt kõik äritehted mõiste kohaselt kassaraamatu, osturaamatu, müügiraamatu ja memoriaali toimendite peale ära jagab ja siis sealt kuužurnaali kaudu pearaamatusse viib;

4) Ameerika ehk žurnaal-pearaamatu metood,

mis nõnda lihtsustatud, et päevažurnaal ja igapäevane pearaamat ühes raamatus peetakse.

Kümmekond aastaid tagasi ilmus vene arveteadlase Eserski sulest kolmekordse raamatupidamise metood, millel aga elujõudu ei olnud.

Äri- ja oludekohaselt võib ettevõtja oma heaksarvamise järele ükskõik missuguse metoodi oma ettevõtte jaoks valida ja oma paremal äratundmisel raamatute arvu suurendada või vähendada, aga ikka nõnda, et raamatud äri huvidele ja seaduse nõuetele kõigiti vastavad. Vähemais üksikettevõtteis ja seal, kus ainult üks isik raamatupidaja kohuseid täidab, on soovitav raamatute arvu kitsendavalt koondada. Suuremais ja ühisettevõtteis ning seal, kus mitu raamatupidajat töötab, on otstarbekohasem operatsioonide mõiste ja nõuete järele mõni raamat mitmeks raamatuks killustada ehk, teiste sõnadega, ühe raamatu asemel mitu raamatut pidada, et teenijate vahel tööd ühetasaselt ära jaotada.

Metoodidest olenemata jagunevad raamatud ühes või teises ettevõttes kolme järgmisse liiki:

1) Põhiraamatud, mida täielise teksti ehk sisuga peetakse ja kus iga operatsioon ilma mingi erandita oma esialgse aluse saab ning teistesse raamatutesse edasikandmiseks õiguse ja kindla sihi omandab, nagu näiteks: inventariraamat, päevažurnaal, kassaraamat, memoriaal, osturaamat ja müügiraamat;

2) süsteemilised ehk kavapärased raamatud, kuhu kõik põhiraamatuis kokkuseatud kirjete pealised ilma sisulise seletuseta kahekordse süsteemi järele ja lahus gruppide kaupa sisse kantakse, nagu näiteks: igapäevane pearaamat, kuužurnaal ja kuupearaamat, ja

3) paralleel- ehk abiraamatud, mida süsteemiliste raamatute gruppide selgituseks ja üksikasjalikkude teadete saavutamiseks peetakse ning mis oma sisu põhiraamatutest või dokumentidest ammutavad, nagu näiteks deebitoride ja kreeditoride raamatud ehk reskontro, kaubaraamat, väärtpaberite-raamat, veksliteraamatud, ärikulude-raamat jne.

Käesolev kursus sisaldab eneses põhjapaneva itaalia algmetoodi, millest kõik teised metoodid välja arenenud, ja jääb ainult inventariraamatu, päevažurnaali, pearaamatu ja abiraamatute juurde peatama; sellepärast ei anna ta teiste metoodide ja raamatute üle, mille nimetusi mööda minnes puudutatud, siinkohal enam pikemat seletust, vaid jätab nende lahendamise uue, järgneva kursuse ülesandeks.

Põhi- kui ka süsteemilised raamatud ja osa abiraamatuist peetakse nõndanimetatud konto- ehk arvepaberil, millel on enam-vähem järgmine vorm:

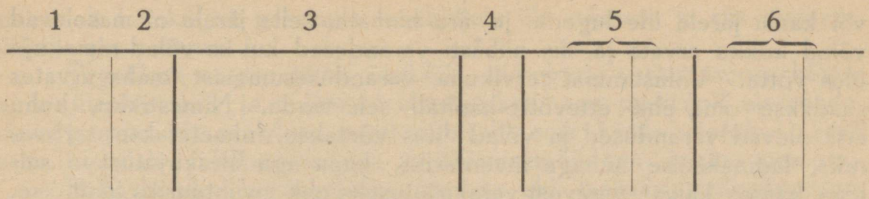

Püstjoontega lahutatud vahesid nimetatakse lahtriteks, veergudeks ehk võõrakeelse sõnaga kolonnideks.

Esimesse lahtrisse kirjutatakse kuu nimetus, millal operatsioon tehtud; sellepärast nimetatakse seda k u u l a h t r i k s.

Teise lahtrisse tähendatakse hariliku araabia numbriga kirjete kuupäevad; sellepärast kutsutakse seda k u u p ä e v a - l a h t r i k s.

Kolmas lahter on kirjete jaoks määratud; sellepärast hüütakse seda t e k s t i - ehk s i s u l a h t r i k s.

Neljandasse lahtrisse märgitakse tehete kohta käivate tõendavate dokumentide ja mõnikord teiste raamatute lehekülgede numbrid; sellepärast nimetatakse seda d o k u m e n t i d e - l a h t r i k s.

Viiendasse ja kuuendasse lahtrisse mahutatakse rahasummad. Igal kirjel peab põhiraamatuis tingimata mitte enam ega vähem kui üks summa kuuendas lahtris olema, mida ü l d - ehk p e a - r a h a l a h t r i k s nimetatakse. Viies kannab e e l - r a h a l a h t r i nime ja sellesse kirjutatakse põhiraamatuid pidades juhtumise korral ainult üksikud kokkuarvatavad summad. Süsteemilistes raamatutes, nimelt igapäevases pearaamatus, kantakse kuu jooksul kirjete summad eel-rahalahtrisse, kuna kuu kokkuvõte üldlahtrisse kirjutatakse.

Tarvilik oleks veel juurde lisada, et mõned raamatupidajad esimest ja teist lahtrit mitte kuu ja kuupäeva üleskirjutamiseks ei tarvita, vaid neid kas dokumentide või teiste raamatute lehekülje-numbrite näitamiseks pruugivad. Kuu nimetus kirjutatakse seesugustel juhtumistel lehekülje pealkirjaks, kuna kuupäev kolmanda lahtri keskkohta paralleel- ehk rööpjoone läbilõike laiemasse vahesse või jutumärkide vahele asetatakse, nagu järgmine joonis näitab:

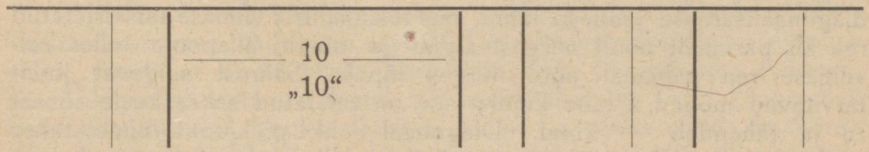

Kaubandusline tegevus võib kohe korralikult algada, kui ärisse mahutatud oma ehk ettevõtte-kapitali seis on kindlaks määratud ja täpsalt teada. Puhtvaranduse ehk kapitali väljaarvutamiseks tuleb äris sisalduvad ja tema külge kuuluvad väärtused liigi, arvu, mõõdu

või kaalu järele üle lugeda ja ära hinnata, selle järele olemasolevad võlad kokku arvata ja siis niihästi varandused kui ka võlad nimekirja üles võtta. Võlasummat tervikuna varandusesummast maha arvates saadakse oma ehk ettevõtte-kapitali seis teada. Nimestikku, kuhu äris olevad varandused ja võlad üles võetakse, nimetatakse tarbvaraks, ladinakeelse sõnaga inventariks, kuna aga üleskirjutust ja sellega kaasas käivat tegevust varakirjutuseks ehk inventuuriks hüütakse.

Inventari kokkuseadmise jaoks on raamat, mida inventariraamatuks nimetatakse. Varandused ja võlad jagavad inventari kahte jakku. Esimest jagu, millesse ainult varanduseosad üles tähendatud, nimetatakse sõnaga aktiva, mis tuleb ladinakeelsest sõnast actio = tegevus. Teisel jaol, milles äri võlad loendatud, on nimeks passiva, mis tuleb ladina sõnast pati = kannatama; seda tuleb nõnda mõista, et laenuvõtja võlgade all kannatab.

Inventar tehakse alati äriaasta lõpetamisel. Lõpetamisinventar on järgmisel päeval ühtlasi jälle avamisinventariks.

Esimeses loengus juhiti tähelepanu selle peale, et kaubanduseaastal pole mingit ühist kalendriaastaga; sellepärast võib raamatuid, nagu see äri huvidele kohasem ja olukorrale vastavam, ükskõik mis kuul ja kuupäeval lõpetada ja inventari kokku seada.

Mõned arvepidajad peavad inventariraamatut folieeritult ehk kaheleheküljeliselt, s. o. kaks lehekülge ühe numbri all paaris kõrvuti: pahemal leheküljel aktiva ja paremal — passiva. Mõlemate täiskirjutatud lehekülgede tekstilahtri kõige alumise tühjaksjäetud rea peale kirjutatakse transport ehk ülekanne ja tõmmatakse rahalahtrite eelviimase rea peale kriips, mille alla summad kokku liidetakse. Järgmine foolio avatakse esimese ja ülemise ristrea joonel eelmiste ülekannete summadega.

Enamail juhtumusil on varandusosasid aktivas rohkem kui võlagruppe passivas; niisugustel kordadel mahutab aktiva oma alla rohkem ridu ja isegi lehekülgi. Aktiva ja passiva bilansi- ehk tasakaalu-summad näidatakse lõpuks mõlematest lehekülgedest risti läbijooksva joone ühel real nõnda, et pahema külje lõppsumma parema külje lõppsummast mitte madalamal ega kõrgemal ei seisaks. Passivapoole peal tarvitamata jäänud koht ehk tühjad read suletakse diagonaalisarnase joonega kinni, mis tekstilahtris viimase täiskirjutatud rea alt paremalt poolt nurgast algab ja põigiti allapoole tulles eelviimase rea pahemal pool nurgas lõpeb. Säärast sulgevat joont tarvitavad mõned z tähe kujul; see on tuletatud saksa keele sõnast zu ja tähendab — kinni. Diagonaal- ehk põikjoont nimetatakse veel raamatupidaja ninaks ja ka riiviks. Viimane nimetus on vahest kõige rohkem omapärane.

Inventariraamatu folieeritult pidamisel ei ole mingit sisulist ega tegelikku vajadust ega tähtsust; sellepärast peetakse inventariraamat suuremalt jaolt pagineeritud kujul ehk ühelehekülgselt: enne aktiva,

pahemalt leheküljelt paremale leheküljele üle minnes, ja siis samases järjekorras passiva.

Tegelikult on see täitsa ükskõik, missugune varanduseosa kõige enne üle loetakse ja aktivasse kirjutatakse, aga praktikas on nõnda sisse juurdunud, et kõige pealt puhtraha seis käsile võetakse, sest raha etendab vahetusabinõuna ja väärtusemõõduna ärielus pea-osa.

Raha hoiukohta nimetatakse kassaks ehk laekaks; sellepärast on aktiva esimese grupi nimetus — kassa.

Grupi nimetus algab iga kord tekstilahtri pahemalt poolt otse kuupäeva-lahtri juurest ja kirjutatakse jämedate tähtedega, kuna sinna juurde kuuluv tekst hariliku ehk peenema käekirjaga järgmiste ridade peale mahutatakse ja umbes tolli võrra ruumi ehk tühja äärt ette jäetakse.

Siseriigi rahadel on omavahel proportsionaalne maksus; sellepärast ei pruugi nende sortisid lahus üles kirjutada, vaid loendatud tervik kantakse kogusummana korraga üld- ehk pea-rahalahtrisse.

Välisvaluutat tuleb päevakursi järele hinnata.

Kassale järgneva teise grupi kohta ei ole teoorias ega praktikas mingit eeskirja, nõnda et teiseks grupiks ükskõik missugune varanduseosa võib olla.

Siin võiks juhusliselt vekslid kõne alla võtta. Vekslid on iseäralise riigiseaduse läbi kindlustatud, laia ulatusega kirjalikud võlakohustused.

Oma allkirjaga varustatud ja teistele väljaantud veksleid, mille vastu laen saadud, nimetatakse maksuvekslitеks, omavekslitеks, trattideks ja aktseptideks.

Veksleid, mis antud laenu vastu teistelt saadud ja nende allkirjadega kinnitatud, nimetatakse saadud vekslitеks, võõrasvekslitеks, ladinakeelse sõnaga rimessideks.

Seadus jagab vekslid kahte liiki; need on: 1) lihtvekslid ja 2) käsuvekslid.

Kui veksel järgmist lauset sisaldab: „selle veksli järele kohustan ennast maksma“, siis tõendab see ütlus, et veksliandja ja pärastine maksja üks ja sama isik on. Seesuguseid veksleid nimetatakse lihtvekslitеks.

Mõnikord seob üks operatsioon kolme isikut. Ütleme näiteks: Tallinna kaupmees Adamson saadab Tartu kaupmehele Braunile kaupa võlgu, nõnda et Braun peaks Tartust teataval tähtajal raha Adamsonile Tallinnasse saatma. Samal ajal saab Adamson Tartu kaupmehelt Cordonilt jätkuval (jooksval) arvel kaupa ja peaks nüüd omakorda raha Tartusse Cordonile saatma, nagu noolekesed siin all näitavad:

Adamson, Tallinnas

↙ ↘

Braun, Tartus. Cordon, Tartus.

Adamson soovib rahasaatmise vastastikkudest kuludest loobuda; sellepärast annab ta Brauni peale käsuveksli välja ja saadab selle oma võla katmiseks Cordonile. Viimaste vahel on sirgjoon. Nad elavad ühes linnas ja maksmine sünnib käest kätte. Veksel sisaldab eneses käsundi: „makske selle veksli järele", see tähendab, veksliandja ei ole ise mitte pärastine vekslimaksja, vaid selleks ilmub käsutatud kolmas isik.

Vekslit, mis võlausaldaja oma võlgniku peale trasseerib ehk välja annab ja selle oma jätkuva arve katmiseks oma võlausaldajale remitteerib ehk saadab, nimetatakse käsuveksliks. Isikut, kes veksli välja annab, nimetatakse trassandiks ehk veksliandjaks. Isik, kes veksli maksmiseks ette paneb, on presentant ehk veksli ettenäitaja. Isik, kes veksli välja lunastab, on trassaat ehk vekslimaksja.

Käsuvekslite operatsioonides ei pruugi trassaat iga kord faktiliselt sugugi trassandi võlglane olla. Trassaat annab trassandile ainult luba ja õigustab teda oma peale teatava normini käsuveksleid välja andma, et sellega trassandile kolmanda isiku ehk remittendi juures krediidi ehk laenu avamist hõlbustada ning kasutamist võimaldada. Trassant õiendab omavahelised kohustused trassaadiga pärastpoole enamasti kontokorrent- ehk jätkuva arve kaudu ära.

Kokkuvõetult võib ütelda: käsuveksliks nimetatakse tempelpaberil kirjutatud ehk tempelmarkidega varustatud kindlakujulist kirjalikku maksukohustust, milles trassant trassaati palub ehk käsundab remittendile teatava rahasumma välja maksa.

Veksliseaduse järele on veksli maksukohustus igasugustest tingimustest vaba ning rippumata ja allub alati täitmisele.

Seaduslik veksel sisaldab eneses 7 punkti; need on:

1) daatum, s. o. koha- ja ajamäär, kus ja millal veksel on kirjutatud;

2) paberi ehk akti enese nimetus sõnaga „veksel";

3) veksli maksu-tähtaeg, kas kindla kuupäevaga, ettenäitamise peale või määratud aja jooksul peale ettenäitamist;

4) maksukohustus;

5) vekslisaaja nimi;

6) maksusumma, sõnades väljendatud, ja

7) veksliandja allkiri.

Veksliandja ei ole kohustatud vekslit enne tähtaega maksma ja vekslisaaja ei või enne tähtaega nõuda, kuid vekslisaajal on küll õigus vekslit edasi müüa, missugust tegevust diskonteerimiseks ehk oodustamiseks nimetatakse.

Kui maksu-tähtajast 3 päeva üle on läinud, siis kaotab veksel oma maksvuse; sellepärast tuleb ta mainitud aja jooksul notaariusele

või, kus seda ei ole, rahukohtunikule esitada, kes veksli seaduslikku jõudu pikendab, missugust tegevust protestimiseks nimetatakse.

Tähtaja unustamise kõrvaldamiseks on üliväga tarvilik igas ettevõttes rimesside ja trattide jaoks eraldi veksliraamatuid pidada, kuhu iga üksik veksel järjekorra-numbri all täieliste andmetega sisse kirjutatakse.

Saadud ehk võõrasvekslid võetakse veksliraamatu sissetuleku järjekorra-numbri all inventari aktivasse üles. Kui neid mitu on, siis läheb iga üksiku veksli summa enne eelnevasse ja kõikide kogusumma viimasesse rahalahtrisse.

Tähelepanemiseks olgu nimetatud, et iga lõpetatud ja uue alustatava grupi vahele joonetäis vaba ruumi jäetakse.

Nüüd võiks pilku äri liikuva varanduse peale heita, mis suuremalt jaolt laudadest, toolidest, pinkidest, riiulitest, lettidest ja kaaludest koos seisab, mida vallasvaraks ehk sisseseadeks nimetatakse ja mis iseseisva grupina aktivasse üles võetakse. Suurearvulise vallasvara puhul ei kirjutata üksikuid sisseseade osasid mitte aktivasse, vaid eraldi nimestikku ehk kaustikusse. Kõikidele vallasvara osadele on mainitud nimestikus alg- ehk sisseostu-summa juurde märgitud, millest iga möödaläinud aasta eest 10% vananemiskulu maha arvatakse, mida ladina keele sõnaga amortisatsiooniks nimetatakse; see tuleb sõnast mors — surm, sest pärast 10 aasta möödumist loetakse vallasvara maksus surnuks ehk kustunuks. Amortisatsioon arvatakse igal aastal alg- ehk sisseostu-summa järele välja ja võetakse sellest summast maha, mis läinud aastaist järele on jäänud. Ütleme näiteks: Kolm aastat tagasi maksid kaalud 500 marka. Esimese aasta kohta 10% amortisatsiooni teeb 50 marka välja, mis sisseostusummast maha arvatakse; nõnda jääb teisel aastal kaalude maksuseks 450 marka. Teise aasta lõpul arvutatakse amortisatsiooni jällegi alg-ostusummast, s. o. 500-st margast välja, mis endiselt 50 marka on, ja teiseks aastaks ülejäänud summast, s. o 450-st margast, maha arvatakse, nõnda et kolmanda aasta algul kaalude maksus 400 marka on. Kolmanda aasta lõpul tuleb amortisatsioon uuesti 500 margast välja arvutada, teeb jällegi 50 marka; kui see 400 margast maha arvata, jääb kolmanda aasta lõpul kaalude maksuseks 350 marka. Oletatud nimekirja järele kantakse ainult vallasvara kogusumma inventariraamatusse. Vallasvara osasid võib ka tervelt alg-ostuhinnaga aktivasse üles võtta, kuna siis amortisatsioon iseäralise kustutuskapitalina puhtvaranduse vähenduseks passivasse tuleb kanda.

Ostu- ja müügi- ehk kauplemisobjekte nimetatakse kaupadeks ja kirjutatakse selle nimetuse all aktivasse. Kaupade juures tuleb kolme raskusemõõtu silmas pidada. Kauba raskust ühes pakkimismaterjali ehk kesta raskusega nimetatakse brutto'ks ehk koguraskuseks, pakkimismaterjali ehk ümbriku raskust üksinda lahus — tara'ks ehk pakiseks; kui see bruttost maha arvatakse, siis

jääb puhtkauba raskus järele, mida netto'ks ehk puhtkaaluks nimetatakse. Kaubanduseseadus ei luba kaupu sisseostu-hinnast kallimalt inventariraamatusse üles võtta. On sisseostu-hind turuhinnast suurem, siis on vähem hind mõõduandev. Üksikute kaupade rahasummad kirjutatakse enne eelnevasse ja kogusumma üld-rahalahtrisse.

Kaupade võlguandmist nimetatakse jätkuval arvel müümiseks. Ostja annab selle juures müüjale oma suusõnalise maksulubaduse, võla teatava aja jooksul ära tasuda. Võlgnik on ladina keeles debitor ja võlausaldaja — creditor; sellepärast antakse inventariraamatus võõraste suusõnaliste maksulubaduste grupile pealkirjaks sõna — Deebitorid. Selle nimetuse all ei tule mitte isikuid mõista, kes ärilt on laenanud, vaid tingitud väärtusi arvata, s. o. võõraste suusõnalisi maksulubadusi, sest raamatupidamine ei tee peale oma ettevõtte huvide võõra omadega tegemist, ta vaatab ja võtab arvele ainult neid väärtusi, mis iga tehte kaudu oma ärisse sisse tulevad ja sealt välja lähevad.

Isikute elukoht kirjutatakse alati komade vahele. Kahtlased nõudmised tuleb deebitoridegrupis eraldi näidata, aga peaaegu lootuseta nõudmised hoopis üles võtmata jätta.

Eksiarvamisel jätavad mõned ettevõtjad need oma päralt olevad varandused, mis ärist väljaspool ja lahus seisavad, aktivasse üles võtmata. See ei ole, nagu öeldud, mitte õige teguviis, sest ettevõtja vastutab kreeditoride ees mitte ainult äris leiduva, vaid kogu oma varandusega, mispärast see ka kõik aktivas üleval peab seisma. Suurem varandussumma võimaldab ka suurema krediidiusalduse.

Kivimajade pealt, kui ettevõtjal neid on, arvatakse aastas $^1/_2$—2% ja puumajade väärtusest 1—5% amortisatsiooni maha.

Ettevõtte aktivat rikastavad veel üleminevad summad igasuguste ettemakstud kahjude, üüri, palkade, protsentide ja ärikulude näol ning mitmekesised kasulikud eesõigused, nagu omandatud kuulsa ja hästi sissetöötatud firma nime kasutamine, teatud piirkonnas kaupade esitamine, loodusejõudude ja loodusevarade tarvitamise ainuõigus ning patenteeritud leiud. Eesõigustest saadav aastane sissetulek tuleb nende hindamisel aluseks võtta ja tema kui teatava kapitali protsendi peale vaadata. Eesõigused esinevad kapitalina, mis aastas vähemalt 5% peab kandma. Sellest protsenditaksist välja minnes tuleb eesõigusi kapitaliseerida.

On aktivasse kõik olemasolevad varandused üles võetud, siis tõmmatakse viimase kirjutatud rea joonel üld-rahalahtris kokkuarvutamis-kriips, kirjutatakse selle alla kogu aktiva summa välja ja tõmmatakse summale kaks lõpetamiskriipsu alla, esimene jämedam ja teine peenem, kuna kuupäeva-lahtri juurest hakates tekstilahtris nendesamade kahe rea peale samasugused, aga lühikesed jooned tõmmatakse ja tekstilahtris üld-rahalahtri kogusumma ette sõna „Bilanss" kirjutatakse.

Aktivale järgneb kohe inventari teine osa, s. o. passiva, kuhu

ainult kõik äri võlad iseseisvates lahusgruppides sisse kantakse. Maksmata vekslid, mis saadud väärtuste vastu teistele välja antud, kirjutatakse iseäralisest veksliraamatust järjekorra-numbrite all grupinimetusega „maksuvekslid“ passivasse.

Jätkuval arvel ostetud kaupade või laenuks saadud väärtuste eest antud omad suusõnalised maksulubadused võetakse võlausaldajate nimesid ja elukohti näidates grupinimetusega „Kreeditorid“ passivasse. Kreeditoride nimetuse all tuleb raamatupidamises ainult tingitud väärtusi, s. o. oma suusõnalisi maksulubadusi mõista.

Ärivõlgade hulka kuuluvad veel maksmata palgad ja ettesaadud kasud, nagu tegevusaasta lõpust üleulatuvad saadud protsendid ja kinnisvara ekspluatatsioon ehk tulemid.

Puhtvaranduse summa arvutatakse erapaberil nõndamoodi välja, et esiti võõrad võlad liidetakse, siis aktiva summast võõraste võlgade kogusumma lahutatakse ja ülejääk sõnaga „Kapital“ viimase grupina passivasse kantakse. Selle järele tehakse samane kokkuvõte ja tõmmatakse lõpetamiskriipsud, nagu aktiva juures juba on räägitud.

Võõrad võlad ühes kapitaliga teevad passiva lõppsumma aktiva omaga ühesuuruseks. Säärast ühesuurust olekut aktiva ja passiva vahel nimetatakse bilansiks, s. o. tasakaaluks.

Käesolevas loengus on mitu korda toonitatud, et aktivasse kõik olemasolevad varandused ja passivasse ainult võlad üles võetakse. Puhtvarandus ehk kapital kirjutatakse ka passivasse; sellepärast tekib igal terasemal mõtlejal küsimus keelele, mispärast kapital võlgade hulka, s. o. passivasse kirjutatakse, kuna igapäevase mõiste järele puhtvarandus ju ometi võlg ei ole. Seletust võib raamatupidamise põhimõttest leida, mille järele ettevõtja ja ettevõte teineteisest valjult eraldatakse ja nende kui kahe iseseisva asja peale vaadatakse. Raamatuid peetakse ainult ettevõtte jaoks ja need ei puutu peremehesse. Ettevõtja on isik, aga ettevõte on peremehe tahte täitja ja eluta asi ehk tööriist omaniku käes; seepärast ei või ettevõttel ehk äril, kui esemel, iseoma varandust olemas olla. Kõik, mis aktiva järele ettevõttes sisaldub, on peremehelt saadud ehk võõrastelt laenatud; sellepärast võlgneb ettevõte kogu varandussumma oma peremehele või võõraile isikuile. Inventariraamatut peetakse äri jaoks. Kõik aktiva varandused seisavad äris, aga et äril enesel puhtvarandust ei või olla, siis näidatakse passivas ära, kellelt see on saadud ja kellele äri võlgneb. Mis võõrastest võlgadest aktivasse veel üle jääb, seda võlgneb ettevõte oma peremehele. Raamatupidamise seisukohalt vaadates on ka puhtvarandus ehk kapital võlg, s. o. ärivõlg ettevõtjale, ja sellel põhjusel kirjutatakse ta passivasse. Kui ettevõttel võõrad võlad täitsa puuduvad, siis on kogu aktiva varandus ainult äriomaniku päralt ja moodustab passivas tervelt kapitali. Passivas seisev kapital näitab äri soliidsust ning kindlat seisukorda ja on krediidi ehk laenusalduse tagatiseks. Kui aga võõrad võlad aktiva summast suuremad

on ja kapital defitsiidi ehk puudujäägi sõna all aktivasse kirjutatakse, siis tähendab see maksujõuetust ehk pankrotti.

Inventari ülesvõtmine koostub kahest tegevusest; need on: 1) konstateerimine ehk kindlakstegemine ja 2) ülestähendamine.

Konstateerimise all mõistetakse: 1) väärtuste ülesotsimist, 2) arvu, kaalu ehk mõõdu kindlaksmääramist, 3) üksuse hinna arvutamist ja 4) kogu maksuse arvutamist.

Ülestähenduse all mõistetakse, nagu see sõna isegi selgesti ütleb, 1) leitud väärtuste üleskirjutust, 2) arvu ja kaalu ehk mõõdu üleskirjutust, 3) üksuse hinna üleskirjutust ja 4) kogusumma ehk maksuse üleskirjutust.

Eelmisi näpunäiteid korrates olgu veel toonitatud, et raamatupidamise äraõppimisel teooria ja praktika iga sammu peal käsikäes peavad käima; sellepärast jääb õpilase kohta nõrkemata nõudeks, et ta selle raamatu praktiliste tööde kogust 19. aprillil ülesvõetud inventari ise omale kontopaberist valmistatud raamatusse sõna-sõnalt ja täpsalt ära kirjutab. Ainult siis võime raamatupidamis-teaduses uuesti jälle edasi sammuda.

Küsimused.

1. Missugused väljakujunenud raamatupidamis-metoodid on käesoleval ajal tarvitusel?
2. Mitmesse jakku eraldatakse kõik raamatud ja kuidas nimetatakse neid jagusid?
3. Mitmesse lahtrisse jagatakse kontopaber? Kuidas nimetatakse neid jagusid ja missugust otstarvet täidab igaüks nendest?
4. Millega hakkab raamatupidamine esiti peale?
5. Mis on inventar ja inventuur?
6. Mitmest jaost seisab inventar koos?
7. Kuidas saadakse puhtvaranduse seis teada?
8. Missugused esemed kuuluvad aktivasse ja missugused passivasse?
9. Millal tehakse inventar?
10. Mis on folieeritud ja pagineeritud raamatute pidamine?
11. Mis on riiv?
12. Mis võetakse aktivasse kõige pealt üles?
13. Mis on veksel?
14. Mitmesse jakku jagatakse äris vekslid ja kuidas neid nimetatakse?
15. Mitmesse jakku jagab seadus vekslid ja kuidas neid nimetatakse?
16. Mis on käsuveksel?
17. Mis tähendab trasseerima ja remitteerima?
18. Mitu isikut tuleb vekslitehetes ette ja kuidas neid nimetatakse?
19. Mitu punkti peab veksel eneses sisaldama ja missugused nad on?
20. Mis on diskonteerimine?

21. Mis on protestimine?
22. Kuidas käsitatakse vallasvara aktivasse ülesvõtmist?
23. Mis on amortisatsioon?
24. Mitu raskusenimetust on kaubal?
25. Missuguste nimetuste all võetakse omad ja võõrad suusõnalised maksulubadused inventari üles?
26. Mis on jätkuv arve?
27. Mispärast on soovitav kõike varandust aktivasse üles võtta?
28. Mitu protsenti amortisatsiooni arvatakse majade pealt?
29. Kuidas hinnatakse eesõigusi?
30. Missuguses vahekorras on ettevõte ettevõtjaga?
31. Mispärast kirjutatakse kapital passivasse?
32. Mitmest tegevusest koostub inventari tegemine ja kuidas nimetatakse neid tegevusi?

ÜS LIIVIK
Raamatuko

Kolmas loeng.

Süsteemiline äri-pearaamat, milles ainelistele ja tingitud väärtustele ning resultaatidele üksteisest lahus seisvad folieeritud tabelid moodustatakse, annab varanduseosade igapuhulisest seisukorrast, kus opereerimise teel sagedad muutused tekivad, õige täieliku ja selge ülevaate.

Kahelehekülgelist pearaamatu tabelit, mis ühel poolel temale alluva väärtuse ehk resultaadi sissetulekut ja teisel küljel väljaminekut rahas väljendatult näitab, nimetatakse arveks, ladinakeelse sõnaga conto. Praktikas on üldse tarvitusele võetud, et iga arve pahemal leheküljel seisab teatava väärtuse ehk resultaadi sissetulek ja paremal — väljaminek. Arve folieeritult pidamise tõttu kannavad tema mõlemad leheküljed oma välisnurkadel ühist lehekülje-numbrit. Raamatupidamise seisukohalt vaadatakse iga arve kui elulise olevuse ehk isiku peale, kes tema alla kuuluvat ja ainult ühesugust sissetulnud väärtust oma kätte hoiule vastu võtab ja tarbekorral seda välja annab. Äris ei saa midagi muidu sisse võtta ega välja anda kui ainult arve kaudu, arve saab ja arve annab; arvete vahel sünnivad operatsioonid ja arved on üksikute väärtuste osade jaoks ettekujutatavad varandusevalitsejad ning resultaatide korraldajad. Väärtuse ehk tagajärje nimetus, mille jaoks arve avatud, on ühtlasi arve pärisnimi; sellepärast kirjutatakse see alati ja igal kohal, kui ettekujutatava isiku oma, suure algtähega. Varanduse ehk resultaadi arve nimi kirjutatakse pearaamatu foolio pealkirjana kõige ülemisele reale kahe lehekülje keskele, nõnda et mõlemal pool silmamõõdu järele umbes ühepalju tähti on. Äri iseloomu ja ettevõtja tahte

ning tarviduse kohaselt lubab raamatupidamine mõnda varanduseosa lahusjagudesse killustada või, ümberpöördult, üksikuid väärtusi võib nende mõiste ja otstarbe järele ühte gruppi koondada. Sellest oleneb ühtlasi arvete rohkus, mis itaalia kahekordses raamatupidamises täitsa piiramata on. Eespool kõne all olnud ja inventariraamatus leiduvatele ostu- ja müügiobjektidele, nagu suhkrule, kuuba ja jaava kohvile ning riisile võib igaühele tema oma nimelise iseseisva arve avada või nad kõik Kauba arves kokku ühendada. Võõrastele suusõnalistele maksulubadustele võib niipalju isikute nimelisi arveid avada, kui lubaduste andjaid ehk võlglasi on, aga neid võib ka ühiselt Deebitoride arvesse kokku liita. Oma suusõnaliste maksulubaduste jaoks võib mitu võlausaldaja nimelist arvet avada või kõiki neid lubadusi ühises Kreeditoride arves näidata. Omi ja võõraid suusõnalisi lubadusi, s. o. Deebitoride arvet ja Kreeditoride arvet, võib ka veel ühendada ja Isikute arveks nimetada. Varandusejagude koondamise puhul peetakse nendele avatud arvete kõrval täiendavate andmete saavutamiseks iseäralisi abiraamatuid.

Esimeses loengus on toonitatud, et operatsioon ehk tehe ei ole muud kui vahetus, mis kahest tegevusest koos seisab: 1) sissetulekust ja 2) väljaminekust. Sellesama tõsiasja peale olgu siin kord veel iseäralist tähelepanu juhitud. Saamine on andmisega lahutamata seotud, ei ole saajat ilma andjata ega andjat ilma saajata; seepärast on ka ühe operatsiooni sissetuleku- ja väljamineku-summa alati ja tingimata ühesuurune, sest vastuvõtja ei või rohkem saada, kui andja annab, ja andja ei saa rohkem anda, kui saaja võtab.

Peaks keegi rahakinkimist ainult ühekülgseks operatsiooniks pidama, kus väljaläinud raha asemele midagi vastu ei saadud, siis võib tõendada, et kinkija just nõnda palju kahju sai, kui palju kingitud raha väärt oli. Saadud kahju kirjutatakse vastavale arvele sissetulekusse ja antud ehk kingitud raha teisele vastavale arvele väljaminekusse.

Operatsiooni puhul tuleb kõige pealt kindlaks teha, mida saadakse ja mida antakse, ning selle järele ära määrata, mis nimelistesse arvetesse saamine ja andmine üles kirjutatakse. Võtame näiteks järgmise operatsiooni: Meie ostame Tallinnast 100 kotti riisi ja maksame selle eest sularahas 120 000 marka. Küsimuse peale, mida saame selles tehtes, võime vastata: kaupa saame. Iga väärtus võetakse arvega vastu; seepärast tuleb kindlaks teha, missugusesse sissetuleku arvesse saadud kaup kirjutatakse. Kaubale avatakse tema omanimeline arve, s. o. Kauba arve; sellepärast tuleks see pearaamatusse järgmiselt sisse kanda:

1.	Kauba arve.	1.
	120 000.—	

Kolmanda küsimuse peale: mida anname eelolevas operatsioonis? võime vastata: raha anname. Raha jaoks avatakse Kassa arve, kuhu antud summa paremale leheküljele, s. o. väljaminekusse kirjutatakse, nagu järgmine tabel näitab:

2.	Kassa arve.	2.
		120 000.—

Raamatupidamise põhiseaduse järele ei saada ega anta midagi muul teel kui ainult võlgu. Iga üksiku sissetuleku ja väljamineku peale vaadatakse kui võlgu saamise ja võlgu andmise peale. Saaja võlgneb andjale ja andja nõuab saajalt. Võtame järgmise näite: Jaan annab Peetrile 1000 marka. Peeter on saaja ja jääb andjale, s. o. Jaanile võlgu. Jaan on andja ja nõuab saajalt, s. o. Peetrilt. Mõne aja pärast maksab Peeter oma võla 1000 marka Jaanile ära. Nüüd on Jaan saaja ja jääb Peetrile võlgu. Peeter on andja ja nõuab Jaanilt. Kui neid kaht tehet võrrelda, siis on lõpparve järgmine: Peeter võlgnes Jaanile enne 1000 marka ja nüüd nõuab Jaanilt niisama palju. Nõudmine kustutab võlgnemise ära, tähendab, Peeter on tasa. Jaan nõudis Peetrilt enne 1000 marka ja nüüd võlgneb temale 1000 marka. Jaani nõudmine kustutab tema võlgnemise ära, sellepärast on ka Jaan tasa.

Arved, nagu üteldud, on isikud ehk nendele antakse raamatupidamises vähemalt isikuline mõiste ja teguviis; sellepärast võivad nad üksteisele võlgneda ja üksteiselt nõuda. Ettetoodud kaubaostu operatsioonis on Kauba arve saaja ja Kassa arve — andja. Saamine ja andmine sünnib ainult võlgu; sellepärast võlgneb Kauba arve Kassa arvele ja Kassa arve nõuab Kauba arve käest. Mainitud seaduse põhjal ei nimetata arvete lehekülgi mitte sissetulekuks ja väljaminekuks, vaid sissetuleku lehekülge nimetatakse „võlgneb“ ja väljamineku lehekülge — „nõuab“. Need nimetused on arvete juures ainult ladina keeli tarvitusele võetud, nimelt Deebet, sõnast debere — võlgnema, ja Kreedit, sõnast credere — nõudma, saada olema ja usaldama. Esitatud operatsiooni järele seisaksid Kauba arve ja Kassa arve täielikul kujul pearaamatus järgmiselt:

1 Deebet	Kauba arve.		Kreedit 1
Kassa arvele	120 000.—		

2 Deebet	Kassa arve.		Kreedit 2
		Kauba arve	120 000.—

Esimese, s. o. Kauba arve järele tuleb lugeda: Kauba arve võlgneb Kassa arvele 120 000 marka. Teise, s. o. Kassa arve järele tuleb lugeda: Kassa arve nõuab Kauba arve käest 120 000 marka. Sõna „käest" ei kirjutata, vaid ainult mõteldakse.

Lehekülgede nimetused Deebet ja Kreedit ei käi mitte kauba ja kassa kui elutute esemete kohta, mis ei või võlgneda ega nõuda, vaid sõna kohta „arve".

Mõned arvepidajad tarvitavad nendele arvetele, kelle eesnimed mitmuses tähendatakse, nagu Isikute arve, Vekslite arve, Väärtpaberite arve ja Krediitasutuste arve, lehekülgede nimetuseks sõnu Deebent ja Kreedunt, s. o. võlgnevad ja nõuavad, neid sõnu asjade pihta sihtides, mis raamatupidamise põhiseaduse puudulikust tundmisest tõendust annab.

Raamatupidamise avamisel tuleb kõige pealt inventariraamatust vana aasta ülejäägid aktiva ja passiva järele pearaamatusse kanda. Esimene grupp inventari aktivas on kassa; sellele avatakse pearaamatus Kassa arve, kes peab näitama, et nõnda palju on raha vanast aastast üle jäänud ja äris olemas. Loomulikult otsustades tuleb mainitud raha Kassa arve deebetisse, kui sissetulekusse, kirjutada; seega on Kassa arve saaja ja raamatupidamise põhiseaduse järele võlgnik. Tahtmata tekib siin küsimus päevakorrale: kas see summa on täna esimest korda ärisse sisse tulnud, kelle käest Kassa arve selle on saanud ja kellele ta võlgneb? Järsk vastus ei rahuldaks õpilast, vaid selgusele jõudmiseks on tarvis pikemat seletust anda ja pilku lähema mineviku peale tagasi heita. Oletame, et läinud äriaastal Kassa arve deebet ehk sissetulek ühtekokku 1 429 427 mk. 65 penni suur oli, kuna aga kreeditist sellesama aja jooksul 1 000 000 marka välja oli antud. Kassa arve deebetisse, kui kreediti summa maha arvata, jäi eilsel raamatute lõpetamisel saldo ehk ülejääk 429 427 mk. 65 p. järele, mis inventari aktivas on näidatud. Kui tänasel avamisel mainitud raha uuesti Kassa arve deebetisse kirjutame, paistab silma, et seda summat korratakse ja kassas nüüd kaks korda nii palju raha peaks olema, sest et see summa Kassa arve deebetis juba oligi. Asi ei ole aga mitte nõnda. Et teada saada, kui palju kõiki väärtusi äriaasta lõpul olemas, koondati nad raamatute lõpetamisel ühisesse arvesse kokku; selle nimi oli Lõpubilansi arve. Viimane võttis kõik aktiva grupid, nende hulgas ka sularaha, oma deebetisse vastu; sellega oli ta saaja ja võlgneja arve aktiva arvetele ja ühes sellega ka Kassa arvele, kuna aktiva arved oma kreeditidest kõik varandused temale üle andsid, nõnda et neile midagi enam järele ei jäänud ja nad täitsa bilanssi ehk tasakaalu viidi. Nõndasama kirjutati ka raha ülejääk, mis muidu Kassa arve deebetis seisis, ülekandmise puhul Kassa arve kreeditist Lõpubilansi arve deebetisse välja. Raamatute järele ei jäänud pärast lõpetamist Kassa arvesse enam midagi järele, vaid sularaha summa seisab kuni avamise silmapilguni

Lõpubilansi arve deebetis. Tahetakse tänasel raamatute avamisel näidata, et raha jälle Kassa arve käes seisab, siis tuleb see summa eilse saaja, s. o. Lõpubilansi arve kreeditist välja kirjutada ja Kassa arve deebetisse võtta. Seega ei ole siis Lõpubilansi arvel raha enam olemas, see seisis tema käes üks öö, s. o. raamatute lõpetamise päevast kuni raamatute avamise päevani. Raamatute avamisel antakse Lõpubilansi arvele uus nimetus, teda kutsutakse nüüd Algusbilansi arveks. Tegelikult ei ole ta midagi muud kui endine Lõpubilansi arve. Käesoleval ajal omandab mõnigi mees Riigikohtu abil omale üle öö uue perekonna-nime, aga tõelikult on ta ikka endine isik. Samane lugu on ka Lõpubilansi arve ja Algusbilansi arvega.

Uues pearaamatus ei ole Lõpubilansi arvet mitte näha, sest vanad raamatud, kus ta olemas, on juba arhiivi pandud. Lõpubilansi arve tegelikul kordamisel ja näitlikul kujul ettetoomisel ei ole praegu iseäralikku vajadust, sest alles käesoleva kursuse lõpul antakse temast päris põhjapanev ülevaade. Raamatute avamisel peab õpilane omale lõpetamistöid ainult elavalt ette kujutama ja täielise arusaamisega nendesse süvenema.

Ilma praktikata, ainult teooria järele, on raamatupidamist võimata ära õppida; seepärast võtku õpilane sulg või pliiats kätte ja tehku paberil Kassa arve avamine nõnda järele, nagu alamalseisvad kaks kujutust näitavad:

1 Deebet	Algusbilansi arve	Kreedit 1
	Aprilli 20. Kassa a-l	429427.65

2 Deebet	Kassa arve	Kreedit 2
Aprilli 20. Algusbilansi a-le	429427.65	

Seda tuleb järgmiselt lugeda: Kassa arve võlgneb Algusbilansi arvele 429427.65. Algusbilansi arve nõuab Kassa arve käest 429427.65.

Inventari aktiva järgmine grupp on Saadud vekslid. Nagu eespool seletatud, ei ole nad muud, kui teistest äridest meie ettevõttesse sissetulnud võlakohustused ja sellega meie varanduse moodustajad. Uues pearaamatus avatakse nende jaoks saadud vekslite arve. Sissetuleku ajal, läinud äriaastal, kirjutati nad mainitud arve deebetisse ja nad seisid seal raamatute lõpetamiseni. Siis kanti nad Saadud vekslite arve kreeditist välja ja viidi Lõpubilansi arve deebetisse. Sellega

oli Saadud vekslite arve täiesti bilansseeritud. Avamise puhul saab Saadud vekslite arve raamatute lõpetamisel tema käest väljaläinud varanduse eilselt saajalt ehk nüüdselt Algusbilansi arve kreeditilt oma deebetisse jälle tagasi.

Algusbilansi arvet ei oleks siin tarvis teist korda enam joonistada, sest Kassa arve avamisel avati ka tema ja sealt kreeditist võiks ka saadud vekslid välja kirjutada; aga et see õpilase harjumata silmadele Kassa arve seletuse juures vahest takistuseks teel ees on, sellepärast ei tee vahest viga, kui aktiva iga uue grupi juures joonist kordame, nagu:

1 Deebet	Algusbilansi arve.	Kreedit 1
	Apr. 20. Saadud vekslite a-l	45000.—

3 Deebet	Saadud vekslite arve.	Kreedit 3
Apr. 20. Algusbilansi a-le	45000.—	

Seda tuleb järgmiselt lugeda: Saadud vekslite arve võlgneb (sest ta saab) Algusbilansi arvele 45000.— Algusbilansi arve nõuab (sest ta annab) Saadud vekslite arve käest 45000 marka.

Aktiva kolmas grupp on vallasvara, millele Vallasvara arve avatakse, keda vallasvara maksuse summaga debiteeritakse. Et see varandus mitte täna ei ole saadud, vaid juba ammu äris olemas oli, kuna ta aga eilsel lõpetamisel Vallasvara arve kreeditist välja kirjutati ja Lõpubilansi arve deebetisse üle anti, sellepärast tuleb see nüüd avamise puhul Algusbilansi arve kreeditist välja kanda ja Vallasvara arve deebetisse tagasi kirjutada, nagu järgmised tabelid näitavad:

1 Deebet	Algusbilansi arve.	Kreedit 1
	Apr. 20. Vallasvara a-l	75000.—

4 Deebet	Vallasvara arve.	Kreedit 4
Apr. 20. Algusbilansi a-le	75000.—	

Seda tuleb nõnda lugeda: Vallasvara arve võlgneb Algusbilansi arvele 75000 mk. Algusbilansi arve nõuab Vallasvara arve käest 75000 marka.

Järgmine aktiva varanduseosa on kaubad, mille jaoks Kauba arve avatakse, keda käesolevate kaupade maksusega avamise korral debiteeritakse, samal põhjusel, nagu eelmiste arvete juures. Lõpetamise eel olid samad kaubad Kauba arve deebetis, aga lõpetamise ajal kirjutati nad Kauba arve kreeditist välja ja anti Lõpubilansi arve deebetisse. Avades krediteeritakse Algusbilansi arvet ja antakse kaubad Kauba arve deebetisse tagasi, nagu järgmine joonis näitab:

1 Deebet	Algusbilansi arve.	Kreedit 1
	Apr. 20. Kauba a-l	1922830.—

5 Deebet	Kauba arve.	Kreedit 5
Apr. 20. Algusbilansi a-le	1922830.—	

Seda tuleb lugeda: Kauba arve võlgneb Algusbilansi arvele 1922830 mk. ja Algusbilansi arve nõuab Kauba arve käest 1922830 marka.

Aktiva viimase grupina esinevad deebitorid, kelle all võõraid suusõnalisi maksulubadusi mõistetakse. Tähendatud maksulubadused on meie äris, sellepärast tuleb nende summa Deebitoride arve deebetis, kui sissetulekus, näidata. Omal ajal, kui lubadused saadi, kirjutati nad juba Deebitoride arve deebetisse. Täna korratakse seda sellepärast, et lõpetamise puhul nimetatud summa ühes teiste varandustega Lõpubilansi arve deebetisse üle viidi ja nüüd sealt avamise ajal Deebitoride arvele jälle tagasi antakse, nagu järgmine näide kujutab:

1 Deebet	Algusbilansi arve.	Kreedit 1
	Apr. 20. Deebitoride a-l	61760.—

6 Deebet	Deebitoride arve.	Kreedit 6
Apr. 20. Algusbilansi a-le	61760.—	

Seda tuleb nõnda lugeda: Deebitoride arve võlgneb Algusbilansi arvele 61760 mk. ja Algusbilansi arve nõuab Deebitoride arve käest 61760 marka.

Aktiva varanduste sissekandmist vastavatesse arvetesse lõpetades oleme raamatupidamise põhiseaduse kohta ülevaate saanud, mis kokkuvõetult kahest peajoonest koos seisab: 1) operatsioonil, kui vahetusel, on kaks tegevust: saamine ja andmine. Mõlemad tegevused kirjutatakse pearaamatusse kaks korda sisse, ühe arve saamise ja teise arve andmise peale; sellepärast nimetatakse seda süsteemi kahekordseks raamatupidamiseks. 2) Saamine ja andmine sünnivad ainult võlgu, saaja võlgneb andjale ja andja nõuab saajalt. Saajateks ja andjateks ehk, teiste sõnadega, võlgnikkudeks ja võlausaldajateks, kes operatsioone omavahel toime panevad, on raamatupidamises arved, kelle lehekülgedele sellepärast Deebet ja Kreedit nimeks antakse.

Peaksid ettekantud seletustes mõned kohad õpilasel alles veel tumedad olema, siis tuleb tal käesolev loeng tähelepanelikult ja teraselt uuesti läbi lugeda ning praktilised tööd teist korda hoolega korrata, kuni kõik arusaadavaks muutub. Ärgu hakaku õpilane takistuste eest kohkuma. Ettenähtavad raskused ei ole siin midagi muud kui õhukesest paberist üleskuhjatud õõnsad kaljud, mis väikese jõupingutuse ees peaaegu iseenesest, nagu vahumullid, kokku varisevad.

Inventari passivas on meie äri poolt väljaantud kirjalikud ja suusõnalised maksukohustused. Esimene võla grupp on maksuvekslid, millele pearaamatus Maksuvekslite arve avatakse. Andmist näidatakse iga arve kreeditis; sellepärast tuleb passivas oleva summaga Maksuvekslite arvet krediteerida. Silmas pidades, et mainitud vekslid läinud äriaastal juba välja on antud ja samal ajal Maksuvekslite arve kreeditisse kirjutatud, paistab, et praeguse avamise ajal krediteerimine nagu ülearune on ja võlasumma kahekordseks teeb. Selguse muretsemiseks pöörame pilgu jällegi raamatute lõpetamise poole. Kõik võlagrupid võeti eilsel lõpetamisel ühisesse arvesse kokku, keda Lõpubilansi arveks nimetati, ja nimelt samale leheküljele, kus nad enne eriarvetes seisid, see tähendab, kreeditisse. Võlad oleksid selle tegevuse läbi kahekordseks kasvanud; seepärast kustutati nad eriarvetest maha, see tähendab, kirjutati endistele võla-arvetele deebetisse ja viidi nad nõnda tasakaalu. Lõpetamisest kuni avamiseni seisavad nüüd kõik võlad Lõpubilansi arve kreeditis. Avamise puhul vekslite võlga Maksuvekslite arve kreeditis lahti tehes kustutatakse sama summa vana aasta võlgadest seega maha, et ta Algusbilansi arve deebetisse kirjutatakse, nagu järgmine tabel näitab:

1 Deebet		Algusbilansi arve.		Kreedit 1			
Apr.	20.	Maksuvekslite a-le	55000.—				

7 Deebet		Maksuvekslite arve.		Kreedit 7			
				Apr.	20.	Algusbilansi a-e	55000.—

Seda tuleb lugeda: Algusbilansi arve võlgneb Maksuvekslite arvele 55000 mk. ja Maksuvekslite arve nõuab Algusbilansi arve käest 55000 mk.

Oma suusõnalistele maksulubadustele avatakse Kreeditoride arve. Passivas leiduvad suusõnalised võlakohustused on meie poolt teistele välja antud, seepärast tulevad nad Kreeditoride arvesse andmise lehekülje peale, s. o. kreeditisse üles kirjutada. Kui läinud äriaastal need lubadused välja anti, siis krediteeriti otsekohe Kreeditoride arvet. Eilsel lõpetamisel viidi kreeditoride nõudmised Lõpubilansi arve kreeditisse ja kustutati Kreeditoride arves sellega maha, et sinna deebetisse kanti, nõnda et see arve kuni avamiseni täitsa tasakaalus seisab. Avamise puhul oma antud suusõnalisi lubadusi Kreeditoride arve kreeditis uuesti näidates kustutatakse vana aasta võlg sellega ära, et sama summa Algusbilansi arve deebetisse pannakse, nagu järgmine joonis näitab:

1 Deebet		Algusbilansi arve.		Kreedit 1			
Apr.	20.	Kreeditoride a-le	410000.—				

8 Deebet		Kreeditoride arve		Kreedit 8			
				Apr.	20.	Algusbilansi a-e	410000.—

Tuleb lugeda: Algusbilansi arve võlgneb Kreeditoride arvele 410000 mk. ja Kreeditoride arve nõuab Algusbilansi arve käest 410000 mk.

Äris olev kapital on ettevõtja päralt. Kui ettevõtja puhtvaranduse ärisse mahutas, siis jäi äri oma peremehele võlgu ja andis temale maksulubaduse. Lubaduste jaoks, mis äri oma peremehele annab või temalt saab, avatakse Kapitali arve. Passivas oleva puhtvaran-

duse summa kirjutatakse sellepärast Kapitali arve kreeditisse. Isegi mõista, et ettevõte seda lubadust mitte alles täna ei ole annud, vaid juba ammugi tervel äri kestuse ajal; sellepärast on Kapitali arve omal ajal muidugi krediteeritud. Täna kordame krediteerimist sellel põhjusel, et lõpetamise puhul puhas varandus, kui ettevõtte võlg, Lõpubilansi arve kreeditisse üle viidi ja Kapitali arve deebetisse kirjutati; sellega oli siis Kapitali arve bilansseeritud. Kapitali arvet nüüd kreeditis uuesti avades kustutatakse vana aasta võlg Algusbilansi arve deebetis maha, nagu joonis näitab:

1 Deebet		Algusbilansi arve.		Kreedit 1			
Apr.	20.	Kapitali a-le	2069017.65				

9 Deebet				Kapitali arve.			Kreedit 9
				Apr.	20.	Algusbilansia-e	2069017.65

Tuleb lugeda: Algusbilansi arve võlgneb Kapitali arvele 2069017.65 ja Kapitali arve nõuab Algusbilansi arve käest 2069017 mk. 65 p. Läinud aasta käest, mille esindajaks on Lõpubilansi arve, oleme varandused ja võlad uue äriaasta arvetesse üle toonud ja ettevõte võib tegevusesse astuda.

Algusbilansi arvet, nagu eespool räägitud, ei avata mitu korda, nagu meie seda õpilase arusaamise kergenduseks näidetena küll ette tõime. Kirjeid korrates seame aktiva ja passiva avamise Algusbilansi arves järgmisel kujul üles:

1 Deebet				Algusbilansi arve.			Kreedit 1
Apr.	20.	Maksuvekslite a-e	55000.—	Apr.	20.	Kassa a-e	429427.65
„	„	Kreeditoride a-e	410000.—	„	„	Saadud vekslite a-e	45000.—
„	„	Kapitali a-e	2069017.65	„	„	Vallasvara a-e	75000.—
				„	„	Kauba a-e	1922830.—
				„	„	Deebitoride a-e	61760.—
		Bilanss	2534017.65			Bilanss	2534010.64

Arvet bilansseerides ehk lõpetades vaadatakse järele, kummal leheküljel rohkem on täiskirjutatud ridu, seal tõmmatakse siis viimases rahalahtris summade alla kokkuarvamis-kriips, võetakse summa

kokku, tõmmatakse selle alla kaks lõpetamiskriipsu ja tekstilahtri algul samadel ridadel lühikesed joonekesed. Vastasseisval leheküljel tõmmatakse neilsamul ridadel samasugused kriipsud, kuna kirjutamata ruum tekstilahtris riiviga suletakse. Summade ette tekstilahtrisse kirjutatakse mõlemal leheküljel sõna „bilanss".

Küsimused.

1. Mis on arve ja kuidas vaadatakse tema peale raamatupidamises?
2. Mispärast kirjutatakse arve nimi suure algustähega?
3. Milleks nimetatakse arve lehekülgi?
4. Milles seisab raamatupidamise põhiseadus?
5. Kas aktiva arved on avamisel saajad või andjad? Kes olid nad lõpetamisel?
6. Kas passiva arved on avamisel saajad või andjad? Kes olid nad lõpetamisel?
7. Missugustele väärtustele avatakse Deebitoride arve ja missugustele — Kreeditoride arve?
8. Mille jaoks avatakse Kapitali arve?

Neljas loeng.

Süsteemilise pearaamatu arved pakuvad ainult varanduseosade rahalise läbikäigu kohta täielikku ülevaadet, aga väärtuste mõõdu, arvu ja selle koosseisus tekkinud muutuste üle puuduvad neil igasugused andmed. Ettevõtte tegevus vajab peale väärtuste rahas väljenduse veel varandusejagude rohkuse arvelevõtmisesse puutuvaid üksikasjalisi teateid. Sellepärast ei ole pearaamat mitte esimene aste, kuhu tehtud operatsiooni paljas summa otsekohe üles kirjutatakse, vaid kõige enne sisendatakse äritehted sisuliselt peetud põhiraamatusse, milles neile alus pannakse ja teistesse raamatutesse edasikandmiseks kindel siht määratakse. Itaalia kahekordses süsteemis on niisuguseks põhiraamatuks päevažurnaal, mida pagineeritult peetakse ja mis oma kirjetes operatsioonide kohta järgmisi teateid sisaldab:

1) kuu nimetus,
2) kuupäev,
3) kirje pealis, s. o. saaja ja andja arve nimetus,
4) täielik tekst ehk sisu,
5) teiste raamatute lehekülgede ja dokumentide numbrid ja
6) rahasumma.

Saaja ja andja arve nimetus, s. o. kirje pealis, kirjutatakse tekstilahtrisse kuupäeva-lahtri juurest algades jämedate tähtedega ja üks-

teise alla kahel real, nõnda, et esimesel ehk ülemisel real saaja arve ja teisel ehk alumisel real andja arve nimetus seisab. Sõnad deebet ja kreedit ehk võlgneb ja nõuab jäetakse selles raamatus kirje pealisesse kirjutamata, kuna neid ainult mõteldakse. On kirje pealis peenema ehk hariliku käekirjaga kirjutatud, siis tõmmatakse saaja ja andja arve nimetusele kriipsud alla, et see rohkem silma paistaks.

Selgituseks ja harjutuseks võtame järgmise näite: Ostame sularaha eest 5 puuda riisi à 800 mk. = M. 4000.— Riis on kaup, mille Kauba arve vastu võtab ja saab. Väljamineva raha annab Kassa arve. Päevažurnaalis oleks kirje nõnda:

Päevažurnaal 1921. a.

Aprilli	20.	Kauba a-e Kassa a-le ostetud 5 puuda riisi à 800 mk.		4000.—

Sõnad — arve ja arvele kirjutatakse lühendatult a-ve ja a-vele ehk a-e ja a-le.

Juba sisendatud tehte ja uuesti alustatava kirje vahele tõmmatakse tekstilahtris vabale joonele kriips, mis neid üksteisest lahutab.

Päevažurnaali kirje pealise najal on pearaamatu pidamine õige kerge. Ettetoodud näite järele tuleb järgmiselt toimetada: Avatakse pearaamatus Kauba arve, kantakse talle deebetisse ja näidatakse, et ta Kassa arvele võlgneb; siis avatakse Kassa arve, kirjutatakse talle kreeditisse ja näidatakse, et ta Kauba arve käest nõuab.

Esimeste operatsioonidena tuleb inventariraamatust aktiva ja passiva ülejäägid käsile võtta ja nende järele päevažurnaalis kirjed teha, mis me eelmises loengus küll enneaegu juba pearaamatusse sisse kandsime; aga see töö oli möödapääsmatu ja üliväga tarvilik, sest muidu oleks nüüd õpilasel liiga raske olnud üldse arvetest ja žurnaali kirjetest aru saada. Kavakindel raamatupidamise kord on ikka niisugune, et iga operatsioon kõige pealt päevažurnaali sisendatakse ja alles siis sealt pearaamatusse vastavatele arvetele sisse kantakse.

Eelmises loengus läinud äriaasta varanduse ülejääkisid pearaamatusse kandes nägime, et aktiva arved olid saajad ja nendele tuli deebetisse kirjutada, kuna nad kõik ühele ja samale arvele, s. o. Algusbilansi arvele võlgnesid, kelle kui andja arve peale tuli vaadata.

Aktivas on 5 varanduseosa; sellepärast tuleb päevažurnaalis aktivat avades 5 lahusoperatsiooni sisendada; näiteks:

Päevažurnaal 1921. a.

Aprilli	20.	Kassa a-e Algusbilansi a-le sularaha seis		429427.65
„	„	Saadud vekslite a-e Algusbilansi a-le mapis leiduvate rimesside seis		45000.—
„	„	Vallasvara a-e Algusbilansi a-le ettevõtte vallasvara		75000.—
„	„	Kauba a-e Algusbilansi a-le kaupade seis aktivas		1922830.—
„	„	Deebitoride a-e Algusbilansi a-le isikutelt jätkuval arvel nõuda		61760.—

Neis kirjeis on 5 iseseisvat saajat arvet, nagu Kassa arve, Saadud vekslite arve, Vallasvara arve, Kauba arve ja Deebitoride arve, kuid andjaks arveks on üksnes Algusbilansi arve. Kui ühes kirjes ühe saaja arve juures üks andja arve on, siis nimetatakse seda lihtkirjeks. On aga toimendi ehk tehte kirjel ühe saaja arve juures mitu andjat arvet ehk ühe andja arve juures mitu saajat arvet, siis nimetatakse seda liit- ehk keerdkirjeks. Ühe keerdkirje asemel võib päevažurnaali, kui tahetakse, mitu lihtkirjet sisendada. Keerdkirje sissekanne võtab mitme lihtkirje sissekandest vähem aega ja tarvitab vähem ruumi; sellepärast tuleb, kus võimalik, ikka keerdkirjeid käsitada. Aktiva avamisel võib mitme lihtkirje asemel ainult ühe keerdkirje teha, sest siin vastab ühele andjale viis saajat.

Päevažurnaalis on kindlaks seadluseks, et pealmisel real saaja ja alumisel real andja arve nimetus seisab. Aktiva juures on mitu saajat, keda korraga ühele reale ei saa ära mahutada. Reeglit rikkumata jättes täidame esimese rea mingisuguse üldise ütlusega, mis näitab, et saajaid on palju, teisele reale paigutame andja arve nimetuse, paneme selle järele kooloni (:) ja järgmistele ridadele kirjutame saajad arved kordamööda üksteise alla üksikult nimepidi üles. Iga üksiku saaja arve alla ei oleks teksti ehk sisu tarvis kirjutada, sest see on inventariraamatus muidugi täielikult üleval; sellepärast võib kõikide saajate kohta ühine sisu olla. Mitme saaja arve nimetuste asemel kirjutatakse päevažurnaali ülemisele reale üldine lause „Mitmed arved". Selle ütluse otstarbeks on ainult esimese rea ruumi täitmine.

Õpilane valmistagu omale päevažurnaali jaoks kuuepoognaline kontopaberist kaustik ja kandku aktiva avamine keerdkirjes puhta ning ilusa käekirjaga järgmiselt sisse:

Päevažurnaal 1921. a.

Aprilli	20.	Mitmed arved:		
		Algusbilansi a-le: aktiva järele on järgmised varanduseosad olemas:		
		Kassa a-e	429427.65	
		Saadud vekslite a-e	45000.—	
		Vallasvara a-e	75000.—	
		Kauba a-e	1922830.—	
		Deebitoride a-e	61760.—	2534017.65

Peale selle avagu õppija selle raamatu praktiliste tööde osas leiduv päevažurnaal ja võrrelgu oma sissekannet.

Kolmandas loengus inventariraamatust võlakohustusi pearaamatusse kandes on näitlikult tõendatud, et passiva järele avatavad arved on kõik andjad, kuna saajaks arveks ainult Algusbilansi arve jääb. Päevažurnaalis võib passiva järele kolm lihtkirjet järgmisel kujul üles seada:

Päevažurnaal 1921. a.

Aprilli	20.	Algusbilansi a-e Maksuvekslite a-le maksmata vekslid passiva järele		55000.—
„	„	Algusbilansi a-e Kreeditoride a-le jätkuval arvel isikutele maksa		410000.—
„	„	Algusbilansi a-e Kapitali a-le puhtvarandus ettevõttes		2069017.65

Passiva avamist keerdkirjes ühendades tuleb päevažurnaalis Algusbilansi arve nimetus ainult üks kord kirjutada, ühine lühendatud tekst seada ja operatsiooni sisenduse lõpule üks vahejoon tõmmata. Mitme andja arve nimetust on võimatu teisel real ükshaaval näidata, olgugi et reegel seda nõuab, aga ka tühjaks ei või teist rida jätta. Mitme andja arve asetäitjaks kirjutatakse teisele reale pealiskaudne ja üldine lause „Mitmele arvele“, pannakse selle järele koolon, sest järgmistel ridadel on seletus, kes need andjad üksikult on.

Õppija võtku oma valmistatud päevažurnaal ja kandku aktiva avamise alla passiva avamine keerdkirjes järgmiselt sisse:

Apr.	20.	Algusbilansi a-e mitmele a-le: passiva järele on ettevõttel järgmised võlakohustused:		
		Maksuvekslite a-le	55000.—	
		Kreeditoride „	410000.—	
		Kapitali „	2069017.65	2534017.65

Tegelikus elus kantakse iga operatsiooni kirje päevažurnaalist teistesse raamatutesse kohe laiali. Meie aga võtame raamatud üksikult käsile ja jääme esiteks ainult päevažurnaali juurde kuni käesoleva jooksva kuu lõpuni peatama, siis alles hakkame teisi raamatuid käsitama. Kogu raamatute pidamine korraga halvaks õpilase arusaamist, sest teda ei või ju vilunud raamatupidajaga võrrelda.

Aktiva ja passiva ülejääkide sissekandmise lõpetamisega on päevažurnaal avatud ja tuleb äriaasta teine ajajärk, s. o. raamatute pidamine.

Kaupluseruumides kirjutatakse operatsioonid lihtsal kujul mõnda kaustikusse ehk raamatusse üles. Harilikult peetakse esialgseks ülestähenduseks kaht kaustikut, üksikute ja paaris numbritega kuupäevade jaoks, nõnda et vaheldumisi üks nendest päev otsa raamatupidaja käes ja teine kaupluses võib olla. Kus seda süsteemi ei peeta, seal tuleb raamatupidajal operatsioonide kirjed kassaorderitest, dokumentidest, kopeerimisraamatust ja sissetulnud kirjadest kokku seada. Õppimise juures tarvitame siin esimest süsteemi.

Operatsiooni kirje pealise ülesseadmine päevažurnaalis tuleb raamatupidamise tähtsamate tööde hulka lugeda, sest teiste raamatute sissekanded olenevad päevažurnaali pealisest. Kirjete pealiseid saab nelja küsimuse abil ilmeksimata üles kirjutada. Algaja õppigu need küsimused tingimata pähe, sest ainult nende kaudu võib raamatupidamise ära õppida. Küsimused on järgmised:

1) Mida saadakse?

   Selle all tuleb mõista, kuidas on ärisse sisse tulnud väärtuse nimetus.

2) Missugune arve saab?

   See tähendab, mis nimeline arve sissetulnud väärtusele avatakse, kuhu saadud väärtus rahas väljendatult deebetisse kirjutatakse.

3) Mida antakse?

   See tähendab, kuidas on ettevõttest välja läinud väärtuse nimetus.

4) Missugune arve annab?

   See on, mis nimeline arve antud väärtusele avatakse, kuhu väljaläinud väärtus rahas väljendatult kreeditisse kirjutatakse.

Esimene ja kolmas küsimus vastatakse suusõnal, aga teise ja neljanda küsimuse peale kirjutatakse vastused üles.

Õppija võtku selle raamatu praktiliste tööde osas leiduv operatsioonide ehk tehete raamat lahti, lugegu esimene toimend läbi, mis 20. aprillil 1921. a. tehtud, ja hakaku seda küsimuste varal analüüsima.

Operatsioon räägib kauba müümisest sularaha eest. Küsimust ette pannes: mida saadakse? võib vastata: raha. Missugune arve saab? vastus: Kassa arve. Mida antakse? vastus: kaupa. Missugune arve annab? vastus: Kauba arve.

Õpilane võtku selle raamatu praktiliste tööde osas leiduv päevažurnaal omale juhteks laua peale lahtiselt ette ja kandku, näpunäiteid

hoolega tähele pannes, oma žurnaalis, passiva käikude avamise järele, kirje järgmise pealise alla täpsalt sisse:

Kassa a-e
Kauba a-le
müüdud jne.

Olgugi et me praegu pearaamatut ei pea, võime mõttes siiski läbi arutada, kuidas mainitud kirje päevažurnaalist pearaamatu arvetesse tuleb kanda. Kassa arve on saaja, teda tuleb pearaamatus debiteerida. Operatsiooni eel oli kassas vähem raha, nüüd tuli juurde ja on rohkem; sellepärast võib ütelda, et Kassa arve deebet näitab äris oleva varanduse suurenemist. Kauba arvele, kui andjale, kirjutatakse kreeditisse, mis selle arve järele äris oleva varanduse väljaminekut ehk vähenemist tähendab.

Õpilane lugegu operatsioonide raamatust 21. kuupäeva tehe läbi, milles kauba ostmisest sularaha eest räägitakse, ja lahendagu see nelja küsimuse abil: 1) Mida saadakse? Kaupa. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mida antakse? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Õppija kirjutagu oma päevažurnaalis kirje järgmise pealise alla üles:

Kauba a-e
Kassa a-le
ostetud sularaha eest jne.

Edaspidises pearaamatus tuleb omal ajal selle kirje järele Kauba arvet, kui saajat, debiteerida. Kaupa on äris praegu rohkem, kui enne selle operatsiooni toimepanemist oli; sellepärast näitab Kauba arve deebet ettevõttes oleva varanduse suurenemist. Kassa arvele, kui andjale, tuleb kreeditisse kirjutada, mis äris oleva varanduse väljaminekut ja vähenemist tähendab.

Kassa arve ja Kauba arve foolioid ehk lehekülgi võrreldes leiame nende vahel ühise kokkukõla: mõlemate arvete deebet suurendab ja kreedit vähendab äris olevat varandust.

Õpilane lugegu jälle operatsioonide raamatust 22. kuupäeva tehe läbi, milles kauba müümisest võõra veksli vastu räägitakse, ja esitagu omale küsimused: 1) Mis saadakse? Võõras veksel. 2) Missugune arve saab? Saadud vekslite arve. 3) Mida antakse? Kaupa. 4) Missugune arve annab? Kauba arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaalis kirje järgmise pealise alla üles:

Saadud vekslite a-e
Kauba a-le
saadetud jne.

Pearaamatus tuleks selle kirje järele Saadud vekslite arvet, kui saajat, debiteerida. Mida rohkem meil võõraid veksleid mapis on, seda enam on meil nendega teistelt nõuda ja saada, nõnda et Saadud vekslite arve deebetisse kirjutatud summa äris oleva varanduse suurenemist näitab. Iseenesest mõista, et võõra veksli väljaandmise puhul tähendab Saadud vekslite arve krediteerimine varanduse vähenemist, sest nüüd jääb meil edaspidi Saadud vekslite arve järele teistelt vähem nõuda.

Õpilane lugegu 23. kuupäeva operatsioon läbi, milles kauba saamisest maksuveksli vastu räägitakse, ja esitagu omale küsimused: 1) Mida saadakse? Kaupa. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mis antakse? Maksuveksel. 4) Missugune arve annab? Maksuvekslite arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaalis operatsiooni kirje järgmise pealise alla üles:

Kauba a-e
Maksuvekslite a-le
N. Galkin, Narvas, saadab jne.

Kauba arvet oleme juba arutanud ja teame, kus leheküljel ta varanduse suurenemist ja vähenemist näitab. Maksuvekslite arve seisab päevažurnaalis teisel real; ta on sellepärast andja arve ja teda tuleks pearaamatus krediteerida. Täitmata ehk tühi vekslipaber ei seisnud meie varanduse hulgas kuskil üleval, peale vähese paberihinna ei olnudki tal muud maksust; ainult võõra käes omandas ta meie lubaduse näol maksuse, sest vekslisaaja nõuab meilt teataval tähtajal vekslile kirjutatud summa sisse. Meie anname veksli kaupadena saadud summa suuruses välja, nõnda et meil veksli väljaandmise läbi ainelist väärtust rohkem käes on, kui enne oli. Maksuvekslite arve kreeditisse kirjutatud summa näitab sellepärast meie ettevõttes oleva varanduse suurenemist, sest annud ei ole me peale oma lubaduse mingit varandust, aga võõrast ärist on meie ettevõttesse ainelist väärtust küll sisse tulnud. Kui me tähtajal oma veksli välja lunastame ja ta, kui saadud eseme, Maksuvekslite arve deebetisse kirjutame, siis ei ole me mingit varandust saanud, vaid raha oma ettevõttest välja annud, mida me ühelgi juriidilisel põhjusel enam tagasi ei või nõuda. Tagasisaadud veksli võime ära hävitada. Maksuvekslite arve deebet näitab sellega meie ettevõttes oleva varanduse vähenemist.

Peaks keegi küsima, mispärast ei näita kõik arved mitte ühtlaselt varanduse suurenemist ja vähenemist, siis võime tähelepanu selle peale juhtida, et arvete järele varad ja võlad äriaasta lõpul inventari koondatakse, millel on kaks osa: aktiva ja passiva. Ainelistele ja tingitud väärtustele avatud arveid nimetatakse lõpetamisväärtuste arveteks ehk lihtsalt väärtuste arveteks ja neil on akti-

vasse ja passivasse ülesvõtmisel järgmised tunnismärgid: lõpetamisväärtuste arved, kelle deebet ettevõttes oleva varanduse suurenemist ja kreedit — vähenemist näitab, võetakse aktivasse üles; sellepärast on Kassa arve, Kauba arve ja Saadud vekslite arve aktiva väärtuste arved. Lõpetamisväärtuste arved, kelle deebet ettevõttes oleva varanduse vähenemist ja kreedit — suurenemist näitab, võetakse passivasse üles; sellepärast on Maksuvekslite arve passiva väärtuste arve.

Õpilane lugegu 25. kuupäeva operatsioon läbi, milles kauba saatmisest jätkuval arvel räägitakse, ja vastaku ettepandud küsimuste peale: 1) Mida saadakse? Ostja lubab meile kuu aja pärast maksa; selle kohta oleme tema suusõnalise maksulubaduse saanud. 2) Missugune arve saab? Suusõnalise maksulubaduse andjat nimetatakse deebitoriks; sellepärast avatakse tema lubadusele, kui saadud väärtusele, Deebitoride arve. 3) Mida antakse? Kaupa. 4) Missugune arve annab? Kauba arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmise pealisega kirje:

Deebitoride a-e
Kauba a-le
saadetud O. Kellerile jne.

Pärastises pearaamatus tuleb Deebitoride arvet, kui võõra suusõnalise lubaduse vastuvõtjat, debiteerida. Võõras suusõnaline lubadus on meie käes varandus; sellepärast näitab Deebitoride arve deebet ettevõttes oleva varanduse suurenemist ja kuulub aktiva väärtuste arvete hulka. Kauba arve on endistes operatsioonides juba lahendatud; sellepärast ei pruugi temast siin enam juttu teha.

Õppija lugegu nüüd 26. kuupäeva operatsioon läbi, milles kauba ostmisest jätkuval arvel räägitakse, ja selgitagu seda küsimustega: 1) Mida saadakse? Kaupa. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mida antakse? Jätkuval arvel tähendab võlgu; sellepärast võime vastata: antud on oma suusõnaline maksulubadus. 4) Missugune arve annab? Suusõnalise maksulubaduse saajat nimetatakse kreeditoriks; sellepärast avatakse oma suusõnalistele maksulubadustele Kreeditoride arve, kes siin andja osa etendab.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine kirje:

Kauba a-e
Kreeditoride a-le
kaubamaja Teder ja Poeg jne.

Pearaamatus tuleb omal ajal selle kirje järele Kreeditoride arvet kui andjat krediteerida. Enne väljaandmist ei olnud oma suusõnalisel maksulubadusel meie suus ja meie eneste kohta mingit maksust, Teder ja Poja käes omandab ta maksuse, sest nendel on meilt meie lubaduse järele edaspidi nõuda ja saada. Kreeditoride arve kreeditisse kirjutatud summa näitab, et maksuseta eseme vastu senini võõras äris

olnud aineline varandus meie ettevõttesse on sisse tulnud ja meil käesolev varandus on kasvanud. Kui suusõnaline maksulubadus edaspidi välja lunastatakse ja kätte saadakse, tuleb Kassa arve kreeditist makstud summa Kreeditoride arve deebetisse kirjutada, mis siis selle korraga meie äris oleva varanduse vähenemist näitab, sest makstud raha ei anna võlausaldaja meile enam tagasi. Kreeditoride arve, kui deebetis varanduse vähendaja ja kreeditis — suurendaja, võetakse inventuuri ajal passivasse üles.

Õpilane lugegu 27. kuupäeva operatsioon läbi, milles võlgnik oma võla meile ära maksab. Mida siin saame? — Raha. Missugune arve saab? — Kassa arve. Mis me anname ärist välja? — Võõra suusõnalise maksulubaduse. Missugune arve annab? — Deebitoride arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine kirje:

Kassa a-e
Deebitoride a-le
R. Malm, Tallinnas, jne.

Mõlemaid arveid oleme juba lahendanud ja teame, et nad on aktiva väärtuste arved.

Õpilane lugegu operatsioonidest 28. kuupäeva tehe läbi, milles meie oma võlausaldajale laenu ära tasume. Mida saame? — Oma suusõnalise maksulubaduse võlausaldaja käest tagasi. Missugune arve saab? — Kreeditoride arve. Mida anname? — Raha. Missugune arve annab? — Kassa arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali selle tehte asjus järgmine kirje:

Kreeditoride a-e
Kassa a-le
E. Nigulile, Tallinnas, jne.

Kui passiva väärtuste arve saab ja aktiva väärtuste arve annab, siis näitavad mõlemad arved varanduse vähenemist.

Kui aktiva väärtuste arve saab ja passiva väärtuste arve annab, siis näitavad mõlemad arved varanduse suurenemist.

Kui passiva väärtuste arve saab ja passiva väärtuste arve annab, siis näitab saaja arve varanduse vähenemist ja andja arve — suurenemist.

Kui aktiva väärtuste arve saab ja aktiva väärtuste arve annab, siis näitab saaja arve varanduse suurenemist ja andja arve — vähenemist.

Kokkuvõetult võib ütelda: kui mõlemad arved, saaja ja andja, kas ainult aktiva või ainult passiva alla kuuluvad, siis näitavad nad kaht tegevust, s. o. suurenemist ja vähenemist. Kuulub aga üks nendest arvetest aktiva ja teine — passiva alla, siis näitavad nad ühesugust tegevust, s. o. ainult varanduse suurenemist ehk jälle ainult vähenemist.

Õpilane lugegu operatsioonidest 29. kuupäeva tehe läbi, milles võlgnik oma jätkuva arve katmiseks meile veksli saadab ehk, teiste sõnadega, suusõnalise lubaduse veksli vastu ümber vahetab. Mis saadakse? — Võõras veksel. Mis nimeline arve saab? — Saadud vekslite arve. Mis antakse? — Võõras suusõnaline maksulubadus. Mis nimeline arve annab? — Deebitoride arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine kirje:

Saadud vekslite a-e
Deebitoride a-le

O. Keller, Elvas, jne.

Eelolevaid andmeid kasutades katsugu õpilane aktiva ja passiva arvete tunnismärkide najal ise omal jõul selgusele jõuda, kuhu sisendatud operatsiooni mõlemad arved inventari tegemisel kuuluvad.

Nüüd loeme 30. kuupäeva operatsiooni läbi, milles me oma jätkuva arve ehk võla katmiseks maksuveksli välja anname, teiste sõnadega, oma suusõnalise lubaduse veksli vastu ümber vahetame.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaalis operatsiooni kohta järgmine kirje:

Kreeditoride a-e
Maksuvekslite a-le

kaubamajale Teder ja Poeg, Pärnus, jne.

Pärastises pearaamatus tuleb Kreeditoride arvet, kui saajat, debiteerida, mis näitab, et see summa on meie ettevõttest võõrasse ärisse tagasi saadamata välja antud ja meie ettevõttes olev varandus vähenenud. Maksuvekslite arvet, kui andjat, tuleb pearaamatus krediteerida, mis näitab, et väljaantud paberitüki vastu on võõrast ärist meie ettevõttesse väärtusi sisse tulnud ja varandus suurenenud. Mõlemad arved võetakse inventari tegemisel passivasse.

Päevažurnaali täiskirjutatud lehekülje tekstilahtri viimasele joonele kirjutatakse sõna „ülekanne", tõmmatakse üld-rahalahtri eelviimasele joonele kriips, võetakse selle alla summa kokku ja kantakse see uue lehekülje esimesele joonele.

Kirje pealis ei ole jagatav, see tähendab, saaja ja andja arve nimetust ei kirjutata päevažurnaalis eri-lehekülgedele. Peaks lõppeval leheküljel ainult ühe rea täis vaba ruumi jääma, siis suletakse see rida tekstilahtris riiviga ja kirje pealis mahutatakse uue lehekülje ridadele.

Aprillikuu operatsioonid on meil päevažurnaali sisendatud; sellepärast tõmbame üld-rahalahtri viimase sissekande alla kriipsu, kirjutame selle alla kuu-kokkuvõtte summa ja tõmbame sellele kaks lõpetamiskriipsu alla.

Küsimused.

1. Missugune puudus on pearaamatul?
2. Mispärast peetakse päevažurnaali?
3. Kuidas peetakse päevažurnaali ja missuguseid teateid ta annab?
4. Kuidas ja missuguses järjekorras kirjutatakse kirje pealis?
5. Millega lahutatakse kirjed päevažurnaalis üksteisest?
6. Kuidas tuleb kirjed päevažurnaalist pearaamatusse kanda?
7. Mitmesse jakku jagatakse toimendi kirjed päevažurnaalis?
8. Mispärast on keerdkirje pealiseid parem käsitada?
9. Missugune märk pannakse keerdkirje pealise järele?
10. Kuidas saavutab raamatupidaja tarvilikke andmeid?
11. Missuguste küsimuste varal võib kirje pealist õigesti üles seada?
12. Missugused on aktivasse ja passivasse kuuluvate väärtuste arvete tunnismärgid?
13. Millega debiteeritakse ja krediteeritakse Kassa arvet? Kauba arvet? Saadud vekslite arvet? Maksuvekslite arvet? Deebitoride arvet? Kreeditoride arvet? ja kus leheküljel näitab nendest keegi äris oleva varanduse suurenemist ja vähenemist?
14. Missugust varanduse muutust näitavad arved, kes mõlemad aktivasse kuuluvad? kes mõlemad passivasse kuuluvad? kui üks nendest aktivasse ja teine passivasse kuulub?
15. Kas võib kirje pealist jagada?

Viies loeng.

Kronoloogiliselt peetud põhiraamatud selgitavad oma kirjetes iga äritehet üksikult kõigis küsimustes ja valgustavad seda täiesti rahuloldavalt mitmekülgsete teadete andmisega, aga varandusejagude üldise koosseisu, selles teatud aja jooksul tekkinud muutuste ja saadud tagajärgede üle ei suuda nad koondatud ülevaadet pakkuda ega ärilist tegevust terves tema ulatuses kogupildina näidata. Viimaseid nõudeid võivad süsteemilised raamatud ühes nende kõrval peetavate abiraamatutega täita, milles nende otsekohene ülesanne ka päriselt seisabki. Põhiraamatud ainult koguvad ja annavad neile tarvilikku materjali. Sellepärast kantakse päevažurnaalist, kui põhiraamatust, kõik arved süsteemilisesse pearaamatusse, milles nõnda-ütelda arvete õige kodu ehk asupaik on. Pearaamat on keskkoht, mille ümber kõik teised raamatud keerlevad. Eelkäijad põhiraamatud valmistavad arvetele pearaamatusse paigutamiseks pinda ja terve rida abiraamatuid täiendab oma andmetega süsteemilist sisendust.

Pearaamatus ei avata arveid esialgselt kohe hulgani ette valmis, vaid tehakse seda uue arve vajaduse puhul ükshaaval päevažurnaali

järjekorda mööda. Igale arvele jäetakse ettekavatsetud tarvilikkuse järele enam või vähem lehekülgi vaba tagavara ruumi ja tähendatakse arve nimetus suuremate tähtedega üleval nendel lehekülgedel üle raamatu pahema ja parema külje keskkoha, kuna foolio number ja deebet ning kreedit välistele nurkadele kirjutatakse. Pearaamatu dokumentidelahtris näidatakse päevažurnaali lehekülje number, kust sissekanne on võetud, ja päevažurnaali kuulahtris, kui selleks eriiahtrit ei ole, juhatatakse, missuguse numbri all arve pearaamatus asub. Pearaamatu eelnevasse rahalahtrisse märgitakse arvete igapäevased läbikäigu-summad, aga viimasesse rahalahtrisse — kuu-kokkuvõtted.

Pearaamat ei vaja arvete sissekandele mingit teksti või sisu; temas leiduvad ainult järgmised andmed:

1) Iga arve deebetis:
   a) daatum, s. o. ajamäär ehk operatsiooni toimepanemise aeg;
   b) krediteeritava arve nimetus;
   c) päevažurnaali lehekülje number;
   d) tehte summa.
2) Iga arve kreeditis:
   a) daatum, s. o. kuu ja päev, millal operatsioon tehtud;
   b) debiteeritava arve nimetus;
   c) päevažurnaali lehekülje number;
   d) tehte summa.

Õpilane valmistagu omale pearaamatu jaoks 8-poognaline kontopaberist kaustik ja hakaku alamal antava juhatuse järele ning praktilises osas leiduvate raamatute eeskujul arveid päevažurnaalist oma pearaamatusse kandma.

Teooria soovitab kolme arvet nende väljapaistvama tähtsuse tõttu esimestena pearaamatus järgemööda avada; need on: Algusbilansi arve, Kapitali arve ja Kassa arve.

Õpilane võtku valmistatud kaustikul esimene lehekülg lahti ja kirjutagu kõrgemal üle mõlema lehekülje keskkoha nimetus: Algusbilansi arve, siis pahema lehekülje välisnurgale 1 ja deebet ning parema lehekülje välisnurgale kreedit ja 1.

Järgmise foolio välisnurkadele kirjutame lehekülje-numbrid 2—2, deebeti ja kreediti ning külgede keskele nimetuse: Kapitali arve.

Keerame uue lehekülje, kirjutame välisnurkadele numbrid 3—3, deebeti ja kreediti ning üle keskkoha: Kassa arve. Tarbekorral jäetakse Kassa arvele mitu vaba lehekülge.

Sellega on soovitatud 3 arvet pearaamatus esimestena avatud ja võime sissekandeid päevažurnaalist pearaamatusse alustada.

Esiteks on päevažurnaalis aktiva avamise kirje, milles mitmed arved saavad ja Algusbilansi arve annab. Nendest mitmest on Kassa arve esimene saaja. Võtame pearaamatus lehekülje number 3 lahti, seal on Kassa arve juba avatud, ja kirjutame deebetisse: Aprilli 20.

Algusbilansi a-le. Summa läheb esimesse rahalahtrisse: 429427.65. Dokumentidelahtris, joonest natuke kõrgemal, märgime täht „ž." ja selle alla joonele 1, tähendab, žurnaal lhk. 1. Päevažurnaali kuulahtris, otse Kassa arve nimetuse real tähendame Pear. 3, tähendab, pearaamat lhk. 3.

Võtame pearaamatus lhk. 1 lahti, kus Algusbilansi arve asub, ja kirjutame talle kreeditisse: Aprilli 20. Kassa arve 429427.65. Summa kantakse eelmisse rahalahtrisse. Pearaamatu dokumentidelahtrisse märgime ž. 1. Päevažurnaali kuulahtrisse, otse Algusbilansi arve nimetuse ette, tähendame Pear. 1.

Teine saaja samas žurnaali kirjes on Saadud vekslite arve. Avame ta pearaamatus 4. leheküljel ja kirjutame temale deebetisse: Aprilli 20. Algusbilansi a-le 45000.— Summaga ühel real märgime dokumentidelahtrisse päevažurnaali lehekülje ja päevažurnaali — pearaamatu arve numbri.

Nüüd võtame Algusbilansi arve pearaamatu esimesel leheküljel lahti ja kanname talle kreeditisse: Aprilli 20 (aega võib jutumärkidega tähendada). Saadud vekslite a-e 45000.— Summa ees, dokumentidelahtris, näitame žurnaali lehekülje ja žurnaalis — pearaamatu arve numbri.

Samas päevažurnaali kirjes on kolmas saaja Vallasvara arve. Avame ta pearaamatus viiendal leheküljel ja kanname talle deebetisse: Aprilli 20. Algusbilansi a-le 75000.— Pearaamatus näitame žurnaali ja žurnaalis pearaamatu lehekülgi. Selle järele võtame pearaamatus Algusbilansi arve esimesel leheküljel lahti ja kirjutame talle kreeditisse: Aprilli 20. Vallasvara a-e 75000.— Pearaamatu dokumentidelahtris tuleb žurnaali ja žurnaalis pearaamatu lehekülg näidata.

Neljas saaja on Kauba arve. Avame talle pearaamatus foolio ja kirjutame deebetisse: Aprilli 20. Algusbilansi a-le 1922830.— Raamatutes tuleb leheküljed vastastikku ära tähendada.

Võtame Algusbilansi arve pearaamatu esimesel leheküljel lahti ja kanname kreeditisse: Aprilli 20. Kauba a-e 1922830.—

Vastastikud leheküljed tuleb vastavates lahtrites ära märkida.

Viimane saaja aktiva avamise kirjes on Deebitoride arve, kellele pearaamatus foolio avame ja talle deebetisse kirjutame: Aprilli 20. Algusbilansi a-le 61760.— Lehekülgede märkimist tuleb silmas pidada. Algusbilansi arvele kanname kreeditisse: Aprilli 20: Deebitoride a-e 61760.— Raamatutes märgime leheküljed vastastikku ära.

Aktiva järele kokkuseatud kirje on nüüd päevažurnaalist pearaamatusse vastavatele arvetele sisse kantud; sellepärast võime passiva järele päevažurnaali sisendatud kirje pearaamatusse sissekandmiseks käsile võtta. Algusbilansi arve on passiva avamisel ainus saaja arve ja võlgneb kolmele andjale arvele. Võtame pearaamatus esimesel leheküljel Algusbilansi arve lahti ja kanname temale järgmiselt deebe-

tisse: Aprilli 20: Maksuvekslite a-le 55 000.— Summa ees dokumentidelahtris näitame päevažurnaali lehekülge ja päevažurnaali kuulahtrisse, Algusbilansi arve nimetuse reale, tähendame pearaamatu lehekülje-numbri.

Nüüd avame pearaamatus Maksuvekslite arve ja kanname talle kreeditisse: Aprilli 20: Algusbilansi a-e 55 000.— Mõlemates raamatutes tuleb teatud lahtrites vastastikud leheküljed näidata. Algusbilansi arve on samas päevažurnaali keerdkirjes teist korda saaja; võtame ta pearaamatu esimesel leheküljel lahti ja kanname deebetisse: Aprilli 20 (kordumisel võib aega jutumärkidega tähendada): Kreeditoride a-le 410 000.— Avame pearaamatus Kreeditoride arve ja kirjutame temale järgmiselt kreeditisse: Aprilli 20: Algusbilansi a-e 410 000.— Iga sissekande korral peame lehekülje-numbrite teatavaviisilist märkimist meeles.

Algusbilansi arve saab käesolevas kirjes 3. korda. Võtame ta pearaamatus lahti ja kirjutame deebetisse: Aprilli 20: Kapitali a-le 2 069 017.65.

Kapitali arve on meil pearaamatu teisel leheküljel valmis avatud; võtame ta lahti ja kirjutame kreeditisse: Aprilli 20: Algusbilansi a-e 2 069 017.65.

Leheküljed tuleb, nagu kord ja kohus, ära märkida.

Järgmine 20. kuupäeva tehe on päevažurnaalis lihtkirjena sisendatud. Võtame pearaamatu lahti ja kanname Kassa arvele deebetisse: Aprilli 20: Kauba a-le 75 312.— Siis kirjutame Kauba arvele kreeditisse: Aprilli 20: Kassa a-e 75 312.—

Põhi- ja süsteemilise raamatu lehekülje-numbrite vastastik märkimine on iseenesest mõistetav ega tarvitse edaspidi enam igakordset meeldetuletust.

21. kuupäeva tehe tuleb päevažurnaalist pearaamatusse Kauba arvele järgmiselt deebetisse kanda: Aprilli 20: Kassa a-le 279 450.— Kassa arvele kirjutame kreeditisse: Aprilli 21: Kauba a-e 279 450.—

22. kuupäeva tehte kirjutame Saadud vekslite arvele, kui saajale, järgmise ütlusega deebetisse: Aprilli 22: Kauba a-le 115 230.— Kauba arvele kanname kreeditisse: Aprilli 22: Saadud vekslite a-e 115 230.—

23. kuupäeval on žurnaali kirje pealise ülemisel real saajana Kauba arve; sellepärast kirjutame pearaamatus temale deebetisse: Aprilli 23: Maksuvekslite a-le 432 000.— Maksuvekslite arvet lahti tehes kanname sellele kreeditisse: Aprilli 23: Kauba a-e 432 000.—

25. kuupäeval on päevažurnaalis saajana Deebitoride arve; sellepärast kanname pearaamatus temale deebetisse: Aprilli 25: Kauba a-le 259 650.—. Kauba arvele kirjutame kreeditisse: Aprilli 25: Deebitoride a-e 259 650.—

26. kuupäeval žurnaalis sisendatud tehte järele kirjutame pearaamatus Kauba arvele deebetisse: Aprilli 26: Kreeditoride a-le

354600.— Võtame Kreeditoride arve lahti ja kanname kreeditisse: Aprilli 26: Kauba a-e 354600.—

27. kuupäeval on päevažurnaali kirjes Kassa arve saajana näidatud; sellepärast tuleb pearaamatus temale deebetisse kirjutada: Aprilli 27: Deebitoride a-le 12000.— Deebitoride arvele läheb kreeditisse: Aprilli 27: Kassa a-e 12000.—

28. kuupäeval esineb päevažurnaali kirjes saajana Kreeditoride arve; sellepärast kanname temale deebetisse: Aprilli 28: Kassa a-le 162000.— Kassa arvele, kui andjale, kirjutame reeditisse: Aprillik 28: Kreeditoride a-e 162000.—

29. kuupäeval moodustab saajat Saadud vekslite arve, kellele pearaamatus deebetisse kirjutame: Aprilli 29: Deebitoride a-le 259650.— Deebitoride arve moodustab andjat, temale kanname kreeditisse: Aprilli 29: Saadud vekslite a-e 259650.—

30. kuupäeval on päevažurnaalis saajaks Kreeditoride arve, kellele kreeditisse kirjutame: Aprilli 30: Maksuvekslite a-le 354600.— Võtame pearaamatus Maksuvekslite arve lahti ja kanname kreeditisse: Aprilli 30: Kreeditoride a-e 354600.—

Kahekordse raamatupidamise põhiseaduse järele talitades oleme iga operatsioonisumma pearaamatusse kaks korda sisse kannud: esimene kord saajale arvele deebetisse ja teine kord andjale arvele kreeditisse. Nüüd peaks kõikide arvete ühine deebeti kokkuvõte kõikide arvete ühise kreediti kokkuvõttega ühesuurune olema, sest kõikide arvete mõlemate külgede, deebeti ja kreediti, sissekanded on ühesugustest kokkuarvatavatest ehk operatsioonisummadest moodustatud. Niisama peaks kõikide arvete ühine kreediti kokkuvõte üksinda päevažurnaali kuu lõpu-kokkuvõttega ühesuurune ehk tasakaalus olema. Selle otsuse teadasaamiseks tuleb pearaamatus eeltööna igal üksikul arvel tema deebeti ja kreediti sissekanded esialgselt pliiatsiga kokku arvata, aga küllalt õrnalt, nõnda et kui gummiga pärast maha kustutatakse, siis mingit hõõrumisjälge ehk märki näha ei ole. Niisugune järelevaatus tehakse iga kuu lõpul, kusjuures arvete kokkuvõtted pearaamatu kaante vahel alalhoidmiseks iseäralisele lahtritega varustatud paberile kirjutatakse, mida arvete seisuks ehk proovibilansiks nimetatakse.

Deebeti ja kreediti summade vahet nimetatakse saldoks ehk ülejäägiks. On deebet suurem kui kreedit, siis jääb deebeti saldo. On kreedit deebetist suurem, siis jääb kreediti saldo.

Deebeti ja kreediti summade ühtlust nimetatakse bilansiks ehk tasakaaluks. Bilansis seisev arve loetakse lõpetatuks.

Arvete seisu peal saadakse saldo lihtsa mahaarvamise abil teada, see tähendab, deebeti summast arvatakse kreediti summa maha ehk kreediti summast — deebeti oma, sedamööda kumb neist suurem on. Mahaarvamise eksimatust saldode väljaarvutamisel kindlustatakse kokkuarvamise abil. Kõikide arvete deebeti saldo kokkuvõte peab

kõikide arvete kreediti saldo kokkuvõttega ühesuurune olema, mis näitab, et mahaarvamine õigesti on tehtud. Ühtlased deebeti ja kreediti summad annavad ka ühtlased deebeti ja kreediti saldod.

Arvete seisul on raamatupidamises väga tähtis ülesanne korda saata: ta võimaldab süsteemilise õige sisenduse kontrollimist, näitab oma summades üksikute ja kogu varanduseosade läbikäiku ja teeb saldode näol kindlaks, kuipalju ja missugust väärtust ettevõttel teatud momendil järele on jäänud ning kellele see kuulub.

Õpilane arvaku oma pearaamatus iga üksiku arve deebeti ja kreediti sissekanded pliiatsiga kokku, joonistagu poole poogna suurusele paberile arvete seis, kandku arvete nimetused ja kokkuvõtted pearaamatust kordamööda sinna üle ja võtku seal kõikide arvete summad ja saldod kokku.

Arvete seis on järgmine:

Ex bibl. univ. Tart.

Arvete seis aprillikuul 1921. a.

№	Arvete nimetus	Summa				Saldo			
		Deebet		Kreedit		Deebet		Kreedit	
1	Algusbilansi a-e	2534017	65	2534017	65	—		—	
2	Kapitali „			2069017	64			2069017	65
3	Kassa „	516739	65	441450		75289	65		
4	Saadud vekslite „	419880	—	—		419880	—		
5	Vallasvara „	75000	—	—		75000	—		
6	Kauba „	2988880	—	450192	—	2538688	—		
7	Deebitoride „	321410	—	271650	—	49760	—		
8	Maksuvekslite „	—		841600	—			841600	—
9	Kreeditoride „	516600	—	764600	—			248000	—
	Bilanss	7372527	30	7372527	30	3158617	65	3158617	65

Õiget sisendust näitavad meil:

päevažurnaali kuu kokkuvõte	Mk.	7 372 527.30
pearaamatu arvete deebeti summad	„	7 372 527.30
pearaamatu arvete kreediti summad	„	7 372 527.30
kõikide arvete deebeti saldod	„	3 158 617.65
kõikide arvete kreediti saldod	„	3 158 617.65

Suurearvulise arvete kogu juures juhtub mõnikord, et arvete seisu summad ei bilansseeri. Muidugi on siis kuskil viga tehtud, mille peame üles otsima ja ära parandama.

Vigade ülesotsimisel tuleb kindla kava järele toimetada, lähe-

malt ja kergemalt abinõult järjesti kaugemale ja raskemale edasi minnes. Kõige pealt tuleb arvete seisu peal olevad sissekanded veel hoolega kokku arvata; parem on seda koguni kaks korda teha, esimene kord ülevalt alla ja teine kord alt üles lugedes. Kokkuarvamise järjekorra muutmisel tuleb viga välja, mis vahest esimesel korral ühe rea kümneliste ja teise rea sajaliste ühteliitmisel tekkinud.

Arvutusraamidel tuleb seda vigade paljastuse süsteemi esmalt kokkuarvamise ja pärast mahaarvamise teel käsitada.

Jääb viga selle abinõuga ikka kättesaadamatuks, siis võiks oletada, et mõni arvete kokkuvõte pearaamatust arvete seisu peale vahest valesti on üle toodud. Seda tuleb uuesti järele katsuda ja, kui viga leidub, ära parandada. Ei ole ka sellel abinõul soovitud tagajärge, siis tuleb pearaamatus iga üksiku arve sissekanded mõlemal küljel uuesti kokku arvata, parem veel kaks korda, esimesel korral summi ülevalt alla ja teisel korral alt ülespoole kokku lugedes. Peale mainitud abinõude viljakuseta kasutamist on selge, et mõne tehte summa päevažurnaalist pearaamatusse saajale arvele vahest küll õigesti, aga andjale arvele valesti sisse on kantud või hoopis kandmata on jäetud. Niisama võib see viga arvete vahel ka ümberpöördult juhtunud olla. Päevažurnaalist tuleb algusest peale järele vaadata, misnimeline arve kõige esiteks saab. Pearaamatus võetakse siis saaja arve lahti ja summale, kui see deebetis leidub, tehakse pliiatsiga märk juurde. Selle järele vaadatakse päevažurnaalist järele, misnimeline arve selle summa annab. On vastava arve kreeditis õige summa olemas, siis tehakse pearaamatus sellele summale läbivaatuse märk pliiatsiga juurde, aga eksisumma leidmise korral tõmmatakse vale arv punase tindiga kahe peene kriipsu abil maha, kirjutatakse õige arv peale ja märgitakse ära. Viimasel juhtumisel mahutab raamatupidaja lehekülje joone alla oma allkirjaga tõestatud õienduse: mahatõmmatud „000“ maksvusetaks ja pealekirjutatud „000“ õigeks arvata.

On mõni summa hoopis välja jäänud, siis kirjutatakse see teiste sissekannete alla vabale joonele sisse ja tehakse läbivaatuse märk juurde. Nõnda revideeritakse pearaamatu arvud päevažurnaali kirjete järele lõpuni läbi, tõmmatakse siis märkimata ja ülearused arvud maha, võetakse vigu-sisaldavad arved uuesti kokku ja parandatakse arvete seisul ära. Kõnes olev abinõu aitab sealjuures ühtlasi ka neid vigu paljastada, mida arvete seis ise varjab. Arvete seis vaikib, kui tehte summa saaja arve deebeti asemel eksikombel võõra arve deebetisse on kantud või andja arve kreediti asemel võõra arve kreeditisse on mahutatud. Ainult põhjalik revideerimine toob need vead päevavalgele.

Kokkuvõetult on vigade paljastuse abinõud järgmised:

1) arvete seisu summade kahekordne uuesti kokkuarvamine;

2) pearaamatu kokkuvõtete arvete seisule õige ülekande kontrollimine;

3) pearaamatu arvete kahekordne uuesti kokkuarvamine;

4) iga tehtesumma päevažurnaalist pearaamatusse õige sissekande revideerimine.

Peaks revideerimisel niisugune viga leiduma, et arvete osad ümber on vahetatud, s. o. saajale arvele on deebeti asemel kreeditisse ja andjale arvele kreediti asemel deebetisse kirjutatud, siis tuleb ülearune summa mõlemal arvel sellega annulleerida ehk ära kustutada, et vastasseisvale leheküljele sõna storno kirjutatakse ja seesama summa sisse kantakse, mis sealsamas oleks pidanud olema. Mõlemad küljed on nüüd selle summa suhtes bilansis ja viga on parandatud. Alles selle järele siis kantakse õige summa, nagu kord ja kohus, saajale arvele deebetisse ja andjale arvele kreeditisse.

Kui deebeti ja kreediti summad arvete seisu peal bilansseerivad ja õiged on, aga saldode summad kahekesi kokku ei lähe, siis tuleb viga ainult arvete seisult otsida. Deebeti saldo on eksikombel kreeditisse ehk, ümberpöördult, kreediti saldo — deebetisse kirjutatud, või mahaarvamises lihtsalt viga tehtud. Siin saab viga kokkuarvamise abil üles otsida. Eraldipaberil ehk arvutusraamil liidetakse deebeti saldo kreediti summaga, see peab deebeti summa välja andma, või kreediti saldo liidetakse deebeti summaga, see peab kreediti summa suurune olema. Missugune arve seda ei näita, seal on viga. Meie arvete seisu summad ja saldod bilansseerivad; sellepärast võime pearaamatus kuu kokkuvõtted iga arve deebetis ja kreeditis üld-rahalahtrisse välja kirjutada.

Arvete seisu tegemist ja kokkuvõtete väljakirjutamist nimetatakse raamatute kuu lõpetamiseks.

Küsimused:

1. Missugune ülesanne on põhiraamatuil?
2. Missugune ülesanne on süsteemilistel raamatutel?
3. Kuidas avatakse arved pearaamatus?
4. Missuguseid andmeid sisaldab pearaamat?
5. Missugused arved tuleb pearaamatus esmalt avada?
6. Kuidas tuleb lehekülgi vastastikku näidata?
7. Mis on arvete seis?
8. Mis on saldo ja bilanss?
9. Kuidas arvutatakse saldot?
10. Mis otstarve on arvete seisul?
11. Missugused summad näitavad õiget sisendust?
12. Kuidas tuleb viga üles otsida?
13. Missugust viga ei näita arvete seis?
14. Milles seisab pearaamatu kuu lõpetus?

Kuues loeng.

Pearaamatus avatud arvete kõrval, kes oma süsteemilise sisenduse tõttu opereeritavate väärtuste hulga, arvu, kaalu ja mõõdu ning üksikute võlgnikkude, võlauskujate ja tähtaegade üle lähemaid teateid ei anna, tuleb tarvilikkude andmete saavutamiseks täiendavaid raamatuid abiks võtta, mida abi- ehk paralleelraamatuiks nimetatakse. Terve rida väärtusi, mis kokkuvõetud summas selleks ühe arve alla surutud, et arvete vähesuse ja lüheduse läbi pearaamatut ülevaatlikumaks teha, vabaneb abiraamatus kitsastest raamidest ja laieneb eriti avatud tabelite ning lahtrite abil mitmesse harusse. Iga üksik abiraamat on ainult tema arvele täielikult ja iseseisvalt pühendatud, kuna teise arve kõrval uut abiraamatut peetakse. Abiraamatu otstarbest, missuguseid andmeid ta tehte kohta peab pakkuma, kujuneb ka lahtrite arv ja tekivad mitmekesised lahtrite pealkirjad. Lahtrite jaotuse oskus, ühes sündsate ja täpsate pealkirjade tähendusega, oleneb peaasjalikult ettevõtete iseärasustest, tehete iseloomu tingimuste õigest arusaamisest, raamatupidaja väljaarenenud loomulikust mõistusest ja kaua-aegsest vilumusest. Ettevõtetes on abiraamatute vormid sellepärast väga mitmekesised. Mõne pealiskaudsema ehk üksusi sisaldava andme lahter killustatakse peenendatud üksuste näitamise suhtes rist- ja püstjoonte abil sisemiselt veel mitmeks lahtriks, mille läbi terve lahter mitu liiget omandab. Lahtreid on abiraamatutes sellepärast üheliikmelisi ja mitmeliikmelisi. Abiraamatu tabelit, mis tarvilikkust mööda mõnikord mitu fooliot ehk paaris-lehekülge oma alla mahutab, ei nimetata kunagi arveks, vaid lahtrite peale üle raamatu mõlema külje keskkoha kirjutatakse tabeli pealkirjaks selle asja nimetus, millele tabel on avatud. Sellepärast ei tarvitse ka tehted peale sisulise seletuse mingit pealkirja ehk saaja ja andja arve nimetust, vaid tekst paigutatakse sisulahtris võimalikult ühele reale ja õige lühedalt motiveeritud lausetes, sest põhiraamatus on tehe muidugi täielikult kirjeldatud.

Peale eriandmete leiduvad abiraamatus needsamad rahalised summad, mis pearaamatus vastavale arvele deebetisse ja kreeditisse on mahutatud. Kuu lõpul tehákse igale abiraamatule summade seis ja kontrollitakse, kas abiraamatu sissetuleku kokkuvõtte-summa pearaamatu vastava arve deebeti kokkuvõtte-summaga ja abiraamatu väljamineku kokkuvõtte-summa pearaamatu vastava arve kreediti kokkuvõtte-summaga ühesuurune on. Vigade paljastus on üpris hõlpus, kui sissekandeid pearaamatu arves ja selle kõrval peetavas abiraamatus vastastikku uuesti võrrelda.

Lehekülgedel leiduvate andmete hõlpsamaks ülesotsimiseks seatakse abiraamatute lõppu tähestiku järele iseäraline register ehk esemete juhataja, milles peale abiraamatu oma lehekülje ka pearaamatu arve number ära tähendatakse.

Käsilolevates äritehetes avasime kõikidele ostu- ja müügiobjektidele ühise Kauba arve, kelle kõrval ja täienduseks nüüd kaubaraamatu peame, kus igale kaubaliigile ja -sordile eraldi tema sissetuleku ja väljamineku jaoks paaris-lehekülgse ja lahtritesse jaotatud tabeli avame, milles peale rahas väljendatud maksuse ka ainete rohkuse ehk hulga arvele võtame. Kaubahulga ülejääki on kaubaraamatu abil alati hõlpus teada saada, kui sissetuleku arvust väljamineku hulk maha arvatakse. Peenema pudukraami kohta jäetakse selle hulk kaubaraamatus sagedasti arvele võtmata, kuna ülejääk protsentide kaudu ehk natuuras ülelugemise teel kindlaks tehakse.

Kaubaraamatu foolio pahem külg esineb sissetulekuna ja parem — väljaminekuna. Mõlematel pooltel moodustatakse tehte aja, teksti, arvu, mõõdu või kaalu, hinna ja summa jaoks sellekohased lahtrid. Iga tabeli sissetulekusse kantakse ettevõtte ja raamatute avamise ning pidamise aastaajal:

1) saldo ehk läinud aasta ülejääk;
2) selleliigiline ostetud või muul teel juurde saadud kaup;
3) erikulud veo- ja prahiraha näol ja
4) ostu puhul müüjatelt saadud hinnaalandus.

Iga tabeli väljaminekusse kirjutatakse:

1) müüdud või muul teel võõrandatud kaup;
2) müüjatele rahulolematuse tõttu tagasisaadetud kaup ja
3) müügi puhul ostjatele tehtud hinnaalandus.

Sissetuleku rahasumma näitab oma hinnaga ostetud kauba maksust, aga väljamineku rahasummas peitub veel müügilt saadud kasu. Sissetuleku rahasumma ülekaal ei ole sellepärast otsekohe mitte kaubahulga ülejäägi tõsine maksus, vaid see peab saadud kasude võrra sissetuleku summa saldost suurem olema.

Kaubaraamatu pidamine võimaldab:

1) müügi tagajärgi, saadud kasusid ja kantud kahjusid, üldiselt ja üksikasjaliselt oma andmete abil kindlaks teha, et saavutatud resultaatide põhjal kasulikkude kaupade tehteid edaspidi suurendada ja kahjulikke operatsioone vähendada;
2) üksikute kaupade materjaalset seisu välja arvutada, et jooksvat kaupa õigel ajal juurde nõutada ja tagavaras seisvate kaupade tellimisest loobuda, ja
3) kaupade puudumatust kuritarvituste kõrvaldamiseks kontrollida.

Õpilane valmistagu omale kaubaraamatu jaoks neljapoognaline ruudulisest rehkenduse- ehk arvutamispaberist vihik või kaustik, avagu igal fooliol tabel ja hakaku alamaljärgneva juhatuse järele ning praktilises osas leiduvate kaubaraamatu sisenduste eeskujul aprillikuu tehteid päevažurnaalist oma kaustikusse kandma.

Kaubaraamatu tabelite joonis on meie tehetele vastavalt järgmine:

1 Sissetulek — Väljaminek 1

Kuu	päev	Kellelt või mis eest?	arv	Bto pd.	Bto ü	Tra pd.	Tra ü	Nto pd.	Nto ü	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.	Kuu	päev	Kellele või mis eest?	arv	Bto pd.	Bto ü	Tra pd.	Tra ü	Nto pd.	Nto ü	Hind Mk.	Hind p.

Sissetuleku-külje tekstilahtri pealkirjas avaldatakse kaks küsimust: kellelt või mis eest? Mõlemaid ei tarvitse ühe tehte sisenduse juures korraga vastata. On kaup jätkuval arvel saadud, siis vastatakse esimese küsimuse peale ja tähendatakse kreeditori ehk võlauskuja nimetus. On kaup puhtraha või veksli eest ostetud, siis on teine küsimus mõõduandev ja näidatakse antud väärtuse nimetus lühedalt paarisõnalise ütlusega. Vana aasta ülejääk märgitakse sissetulekuküljel sõnaga „saldo". Niisama ei kosteta korraga ühe tehte ülestähendamisel väljamineku tekstilahtri mõlema küsimuse peale.

Kui päevažurnaali kirje pealise esimesel real Kauba arve saab või teisel real annab, siis tuleb teatud kaup kaubaraamatus temale avatud tabelisse saamise korral sissetulekusse ja andmise korral väljaminekusse kirjutada. Kauba arve nimetuse ette märgitakse põhiraamatusse lühendatud sõnaga kaubaraamatu lehekülje number, näiteks: kbr. 2 või kbr. 5 jne.

Võtame päevažurnaali kätte ja otsime Kauba arvesse puutuvad kirjete pealised üles.

Kauba arve saab 20. aprillil ja võlgneb Algusbilansi arvele. Selles summas on läinud äriaastast ülejäänud kõikide kaupade kogumaksus näidatud. Üksikute kaupade sisenduseks võtame inventariraamatu abiks. Aktiva neljandas grupis leiame kaupade hulgas kõige pealt rafinaadsuhkru, missuguse nimetuse kaubaraamatus esimese tabeli pealkirjaks paneme ja nõutavad teated selle sissetulekusse kanname, nagu: kuu, päev, saldo, peade arv, kaal, üksuse hind ja summa.

Järgmine kaup inventariraamatus on jaava kohv, millele kaubaraamatus tema oma nimelise tabeli avame ja tarvilikud andmed sissetulekusse paigutame, nagu: kuu, päev, saldo, kottide arv, kaal, hind ja summa.

Kolmas kaup aktivas on kuuba kohv, mille jaoks temanimelise uue iseseisva tabeli avame ja sissetuleku-lahtrid teadetega varustame.

Viimase kaubana inventaris leidub riis. Iseenesest mõista, et sellele jällegi omapärane tabel tuleb avada ja lahtrite pealkirjades nõutavad üksikasjalised andmed sissetulekusse kanda.

Saldode sisenduse inventariraamatu järele lõpetanud, asume uuesti päevažurnaali juurde ja otsime kirjetes Kauba arve saamised ja andmised üles.

20. aprillil on Kauba arve andja, müüdud on kuuba kohvi. Võtame kuuba kohvi tabeli kaubaraamatus lahti ja kanname sellele nõutavad andmed väljaminekusse.

21. aprillil saab Kauba arve. Ostetud on linaseemet, mida ettevõttes senini veel ei olnud. Avame kaubaraamatus linaseemnele uue tabeli ja mahutame leiduvad teated sissetuleku-lahtritesse.

22. kuupäeval on Kauba arve andja. Tekstis räägitakse riisi müümisest. Võtame kaubaraamatus riisile avatud tabeli lahti ja sisendame üksikasjalised teated väljamineku-küljele.

23. kuupäeval on Kauba arve linaseemne ostmise puhul saaja. Võtame kaubaraamatus linaseemne-tabeli lahti ja tähendame leiduvad andmed sissetuleku-lahtritesse.

25. kuupäeval, mil suhkrut müüme, esineb Kauba arve andja arvena; sellepärast kanname vastavad teated kaubaraamatu suhkrutabelis väljamineku-küljele.

26. kuupäeval ostame tseiloni kohvi, millele kaubaraamatus sellekohase uue tabeli avame ja sissetuleku-lehekülje nõutavate teadetega varustame.

Aprillikuu järgmistel päevadel ei leidu enam kauba ostu- ja müügitehteid; sellepärast võime kaubaraamatu valmistehtuks tunnistada ja kuu lõpetuse käsile võtta.

Esialgselt tulevad sissetuleku ja väljamineku summad iga üksiku tabeli järele pliiatsiga kokku arvata ja erapaberil alamalmoodustatud joonise eeskujul kaubaraamatu seis teha, kuhu kokkuarvatud summad üles tähendatakse, et näha, kas kaubaraamat pearaamatu Kauba arvega kokkukõlas on peetud.

Kaubaraamatu seis aprillikuul 1921. a.

№	Kaupade nimetus.	Summa		Saldo	
		Sissetulek	Väljaminek	Sissetulek	Väljaminek
1	Raffinaadsuhkur	562240 —	259650 —	302590 —	
2	Jaava kohv	500350 —	—	500350 —	
3	Kuuba kohv	505000 —	75312 —	429688 —	
4	Riis	355240 —	115230 —	240010 —	
5	Linaseeme	711450 —	—	711450 —	
6	Tseiloni kohv	354600 —	—	354600 —	
	Bilanss	2988880 —	450192 —	2538688 —	

Kaubaraamatu sissetuleku-summade kokkuvõte vastab Kauba arve deebeti kokkuvõttele ja väljamineku-summade kokkuvõte — kreediti kokkuvõttele, mis kaubaraamatu õiget sisendust tõendab.

Kaubaraamatus tõmbame kuu lõpul sissetuleku ja väljamineku arvu, kaalu, hinna ja summa lahtritele kriipsu alla, arvame arvu, netto ja rahasummad kokku ja kirjutame tekstilahtrisse kokkuvõtete ette sõna „kokku".

Abiraamatuid vajame veel nende summade selgituseks, mis meie äri teistelt ettevõtetelt ja isikutelt jätkuval arvel nõuab ja teistele äridele ning isikutele jätkuval arvel võlgneb. Jätkuva arve tehted moodustavad tingitud väärtusi võõraste ja oma suusõnaliste maksulubaduste näol. Esimesed nendest alluvad meie pearaamatus Deebitoride arvele ja teised — Kreeditoride arvele.

Niisugusel arvete jaotusel on sellepärast oma halvad küljed, et tänane deebitor homme kergesti kreeditoriks või kreeditor — deebitoriks muutub. Vahekorra alalhoidmiseks peame alati valvel olema ja ettetuleval juhtumisel ühest arvest teise arvesse kandmisega seisukohta reguleerima. Paljud raamatupidajad loobuvad sellepärast Deebitoride arve ja Kreeditoride arve lahuspidamisest ja avavad oma ning võõraste suusõnaliste maksulubaduste jaoks ühise Isikute arve, kelle kõrval reskontro ehk isikuteraamat oma saldode abil võlglasi ja võlausaldajaid üksteistest eraldab. Pisemates ärides võimaldavad väikse-arvulised kreediiditehted pearaamatus väga hästi isikunimelisi üksikuid arveid avada, kelledest siis ükski abiraamatut ei vaja. Oma ja võõra suusõnalise lubaduse mõiste lahendamiseks jääme käesolevas kursuses siiski vähemsoovitava kahe lahus arvepidamise juurde ja katsume nendesse sügavamalt tungida.

Kui keegi võlglane meiega lõpuarvet soovib teha, siis alles puuduvad meil tema võla kohta korraldatud andmed. Deebitoride arve ei tee detailidega tegemist, tema deebet näitab isikute kogult saadud ja kreedit — isikute kogule tagasi antud suusõnalisi lubadusi. Deebitoride arve kõrval ja üksikute võlglaste vahekorra õiendamiseks peetakse deebitoride raamatut, milles niipalju isikunimelisi folieeritud tabeleid avatakse, kui üksikuid võlglasi on. Deebitoride raamat on kontopaberist. Tema pahemat lehekülge nimetatakse „võlgneb" ja paremat — „nõuab", tema mõlemaid välisnurki varustatakse ühtlase numbriga. Lehekülgede nimetusega ühel real kirjutatakse üle raamatu keskkoha võlglase nimetus ja elukoht. Kronoloogilised sissekanded ei tarvitse peale sisulise seletuse mingit arve nimetust, tekst mahutatakse võimalikult ühele reale ja motiveeritakse õige lühedates lausetes. Igapäevased jätkuvad summad kantakse eelmisse rahalahtrisse ja kuu kokkuvõte paigutatakse viimasesse.

Õpilane valmistagu omale deebitoride raamatu jaoks neljapoognaline kontopaberist vihik, jagagu iga paaris-lehekülg ristjoontega kaheks, iga seesugust poolt terveks foolioks arvates, ja hakaku aprillikuu

tehteid, kus Deebitoride arve saab ja annab, päevažurnaalist oma deebitoride raamatusse kandma.

20. aprillil saab ja võlgneb Deebitoride arve Algusbilansi arvele 61 760 mk. Deebitoride raamatusse võib seda ainult inventariraamatu abil sisse kanda, sest aktivas on võlgnikkude summad ükshaaval näidatud. Õpilane avagu oma deebitoride raamatus aktiva viiendas grupis leiduvale esimesele isikule tabel pealkirja all „Bachmann ja Ko., Narvas". Tabeli mõlema poole välisnurgad kannavad ühist leheküljenumbrit 1—1 ja nimetusi „võlgneb" ning „nõuab". Meie oleme läinud äriaastal võõra suusõnalise maksulubaduse jätkuval arvel antud kaupade eest saanud, mille tõttu need isikud meile võlgnevad. Saadud ese kirjutatakse alati sissetulekusse, s. o. pahemale küljele; sellepärast kanname Bachmann ja Ko. nimelise tabeli „võlgneb" küljele: Aprilli 20. Saldo 18 000.—

Teise tabeli avame aktiva järele deebitoride raamatus R. Malmile, Tallinnas, ja kanname temalt saadud lubaduse „võlgneb" küljele: Aprilli 20. Saldo 12 000.—

Kolmas tabel tuleb P. Luud'ile, Võrus, avada, ja jällegi „võlgneb" poolele paigutada: Aprilli 20. Saldo 14 000.—

Aktiva järele deebitoride raamatus avatav neljas tabel kannab nimetust „K. Reimann, Haapsalus" ja võtab oma „võlgneb" küljele: Aprilli 20. Saldo 6000.—

Viieş tabel avatakse M. Pantile, siin, ja kirjutatakse aktivas näidatud summa „võlgneb" leheküljele: Aprilli 20. Saldo 11 760.—

Sellega on pearaamatu Deebitoride arve deebetis leiduv esimene summa deebitoride raamatus viie isiku nimelise tabeli peale ära jagatud. Ülejäävad summad, mis Deebitoride arve deebetisse ja kreeditisse sisendatud, otsime päevažurnaalist pealkirjade järele üles ja kanname deebitoride raamatusse.

Deebitoride arve tuleb päevažurnaalis 25. aprillil saajana ette ja võlgneb Kauba arvele. Tekstis leiame Kelleri kui uue isiku, kellele deebitoride raamatus tema oma nimelise tabeli avame ja „võlgneb" küljele kirjutame: Aprilli 25. Kaupa saadetud 259 650.—

Võlgu andes kergitatakse kauba hinda otsekohe kassa kaudu müümisest harilikult 5—10% kallimaks. Ligilisatud protsendid liidetakse enamasti müügisummaga; ainult krediitasutustes näidatakse protsendid eraldi.

27. kuupäeval on Deebitoride arve andja ja nõuab Kassa arvelt. Teksti juhatusel võtame R. Malmi tabeli lahti ja kanname „nõuab" küljele: Aprilli 27. Puhtrahas saadud 12 000.—

„Võlgneb" küljele kirjutatud sõnad näitavad, et meie, võõraid lubadusi vastu võttes, aineliste väärtuste suhtes andjad oleme, ja „nõuab" küljele paigutatud sõnad tõestavad, võõraid suusõnalisi lubadusi tagasi andes, meie varanduse saamist.

29. kuupäeval on Deebitoride arve andja ja nõuab Saadud vekslite arvelt. Tekstis leiame, misnimelise isikuga meil tegemist on. Võtame O. Kelleri tabeli lahti ja kirjutame antud võõra lubaduse „nõuab" küljelt välja: Aprilli 29. Veksel saadud 259 650.—

Needsamad summad, mis pearaamatu Deebitoride arve deebetis ja kreeditis asuvad, on esiteks inventariraamatust ja siis päevažurnaalist deebitoride raamatu tabelitesse laiali kantud; sellepärast peaks deebitorite raamatu kõikide tabelite „võlgneb" kokkuvõte ühesuurune olema Deebitoride arve deebeti summaga ja kõikide tabelite „nõuab" kokkuvõte — kreediti summaga. Vastasel korral oleks vigadega tegemist, mida Deebitoride arve ja deebitoride raamatu sissekande-summade vastastiku võrdluse abil hõlpsasti võib paljastada.

Juurdluse otstarbel arvatakse deebitoride raamatus iga tabeli mõlemal leheküljel sissekannete-summad esialgselt pliiatsiga kokku ja tehakse erapaberil deebitoride raamatule kuu kohta järgmine seis ehk proovibilanss:

Deebitoride raamatu seis aprillikuul 1921. a.

№	Deebitoride nimetus	Summa		Saldo	
		Võlgneb	Nõuab	Võlgneb	Nõuab
1	Bachmann ja Ko.	18000 —	— —	18000 —	— —
2	R. Malm	12000 —	12000 —	— —	— —
3	P. Luud	14000 —	— —	14000 —	— —
4	K. Reimann	6000 —	— —	6000 —	— —
5	M. Pant	11760 —	— —	11760 —	— —
6	O. Keller	259650 —	259650 —	— —	— —
	Bilanss	321410 —	271650 —	49760 —	— —

Käesoleva proovibilansi kokkuvõtted on pearaamatu vastava arve deebeti ja kreediti summadega kokkukõlas; sellepärast võib deebitoride raamatus iga tabeli mõlemal leheküljel kuu kokkuvõtted üld-rahalahtrisse välja kirjutada, mida selle raamatu kuu lõpetuseks nimetatakse.

Arvete võrdlemiseks ja summade ühtlustamiseks saadetakse enne raamatute aasta lõpetamist ja ka möödaläinud poolaasta eest deebitoride raamatust erapaberil igale võlgnikule tema tabeli ärakiri, mis õigekstõestatult või vigunäitavalt ärisse jälle tagasi tuleb.

Kreeditoride arve vajab oma kirjete arendamiseks ja üksikute võlausaldajate vahekorra lahendamiseks täiendavat abiraamatut, mida kreeditoride raamatuks nimetatakse.

Õpilane valmistagu omale kreeditorite raamatu jaoks kolmepoognaline kontopaberist vihik, jagagu iga paaris-lehekülg, paberi kokkuhoidmise mõttes, ristjoonega kaheks, kumbagi poolt terveks foolioks lugedes, ja hakaku aprillikuu tehteid, kus Kreeditoride arve saab ja annab, päevažurnaalist oma kreeditoride raamatusse kandma.

20. aprillil on Kreeditoride arve läinud aastast järele jäänud võlakohustuste avamisel andja ja nõuab Algusbilansi arvelt 410 000.—. Selles summas peitub igale üksikule võlausaldajale antud maksulubadus, mida päevažurnaali kirje aga eraldi ei näita. Üksikasjalised andmed leiduvad inventari passivas. Õpilane avagu oma kreeditoride raamatus passiva teises grupis näidatud esimesele isikule tabel ja pangu sellele üle raamatu keskkoha pealkirjaks „E. Nigul, Tallinnas". Leheküljed kannavad välisnurkadel ühist numbrit 1—1 ja nimetusi „võlgneb" ning „nõuab". Läinud äriaastal Nigulilt jätkuval arvel kaupa saades andsime temale oma suusõnalise maksulubaduse, mis alles välja lunastamata on ja võõras äris asub. Lubaduse andmist avatud tabelis näidata soovides kirjutame „nõuab" küljele: Aprilli 20. Saldo Mk. 162 000.—.

Passiva järele kreeditoride raamatus avatav teine tabel omandab nimetuse „O/ü. Atlanta, Tallinnas" ja paigutab meie antud maksulubaduse oma „nõuab" küljele: Aprilli 20. Saldo Mk. 248 000.—.

Kreeditoride arve kreediti esimene sisendus on passiva abil kreeditoride raamatus kahe isiku nimelisesse tabelisse „nõuab" küljel laiali kantud; sellepärast võime päevažurnaali järele kreeditoride raamatu pidamist jätkata ja kirjete pealised üles otsida, kus Kreeditoride arve saab ja annab.

26. aprillil on päevažurnaalis Kreeditoride arve andja ja nõuab Kauba arvelt. Teksti andmete alal avame kreeditoride raamatus tabeli „Teder ja poeg, Pärnus" ja mahutame „nõuab" küljele: Aprilli 26. Kaupa saadud . . .

28. aprillil tuleb kreeditoride arve saajana ette ja võlgneb Kassa arvele. Teksti juhatust mööda võtame Niguli tabeli lahti ja kanname väljalunastatud lubaduse „võlgneb" küljele: Aprilli 28. Puhtrahas saadetud . . .

Sõnad, mis „võlgneb" küljele on kirjutatud, näitavad, et meie, oma suusõnalisi lubadusi ära tasudes, makstud aineliste väärtuste suhtes andjad ehk saatjad oleme. „Nõuab" küljel olev ütlus, mis oma suusõnaliste lubaduste väljaandmisel üles tähendatud, tõendab aineliste väärtuste saamist.

30. aprillil on Kreeditoride arve saaja ja võlgneb Maksuvekslite arvele. Meie oleme selles tehtes oma suusõnalise lubaduse tagasi saanud ja maksuveksli sellele asemele annud. Teder ja poja tabelis kirjutame „võlgneb" küljele: Aprilli 30. Maksuveksel saadetud . . .

Kõik summad, mis Kreeditoride arve deebetis ja kreeditis leiduvad, on meie kreeditoride raamatu tabelitesse laiali kantud; selle-

pärast peaks kreeditoride raamatu kõikide tabelite „võlgneb“ kokkuvõte ühesuurune olema Kreeditoride arve deebeti summaga ja kõikide tabelite „nõuab“ kokkuvõte — kreediti summaga. Kui ühtlus puudub, siis on kuskil viga tehtud, mille Kreeditoride arve ja kreeditoride raamatu vastastikul võrdlemisel kergesti võib üles leida ja kõrvaldada.

Kuu lõpul arvatakse kreeditoride raamatus iga tabeli mõlemal küljel sissekande-summad esialgselt pliiatsiga kokku ja tehakse erapaberil kreeditoride raamatule järgmine seis:

Kreeditoride raamatu seis aprillikuul 1921. a.

№	Kreeditoride nimetus	Summa		Saldo	
		Võlgneb	Nõuab	Võlgneb	Nõuab
1	E. Nigul	162000 —	162000 —		
2	„Atlanta“ o/ü.	— —	248000 —	— —	248000 —
3	Teder ja poeg	354600 —	354600 —		
	Bilanss	516600 —	764600 —	— —	248000 —

Kreeditoride raamatu proovibilansi kokkuvõtted on Kreeditoride arve deebeti ja kreediti summadega ühesuurused; sellepärast kirjutatakse kreeditoride raamatus iga tabeli mõlemal küljel esialgselt pliiatsiga kokkuarvatud summad üld-rahalahtrisse välja, mida selle raamatu kuu lõpetamiseks nimetatakse.

Kolm päeva peale tähtaja täissaamist kaotavad maksmata rimessid ehk võõrad vekslid seadusliku jõu. Ettevõtja on seepärast sunnitud tähtaegu hoolega silmas pidama, et õigel ajal raha sisse nõuda või maksuviivituse puhul veksleid protestida lasta. Saadud vekslite arve kõrval, kellel omal üksikasjalised andmed puuduvad, moodustatakse paaris-lehekülgselt peetav rimesside ehk saadud vekslite raamat, mille lahtrite arv ja pealkirjade mitmekesisus teadete tarvilikkusest ja tehete iseloomust oleneb. Rimesside raamatu pahemat lehekülge nimetatakse sissetulekuks ja paremat — väljaminekuks. Sissetuleku-lahtreid on kaunis palju, nõnda et nad raamatu keskkohast üle ulatuvad ja osa väljamineku-leheküljest oma alla võtavad. Sissetuleku- ja väljamineku-lahtrite piir tähendatakse kahe püstjoonega. Sissetulekus omandab iga veksel järjekorra-numbri, mis ka vekslil ära märgitakse ja peale raamatute lõpetamist uuel aastal edasi jõusse jäetakse. Väljaandmise puhul kirjutatakse veksel väljaminekus sissetulekuga samale reale, s. o. mõlemast leheküljest pikuti läbi jooksvale ühisele joonele. Saadud vekslite arve deebetisse ja kreeditisse kantud summad paigutatakse päevažurnaalist ühes teiste andme-

1 Sissetulek Saadud vekslid. Väljaminek 1

Sissetuleku aeg: aasta	kuu	päev	№	Veksliandja nimetus	Käsinikud	Mis eest?	Summa: Mk.	p.	Millal kirjutatud: aasta	kuu	päev	Vekslihandja elukoht	Mitme kuu peale	Maksukoht	Tähtaeg: aasta	kuu	päev	Millal raha saadud ja muud tähendused: aasta	kuu	päev	Maksja	Summa	Märkused

Saadud vekslite raamatu seis aprillikuul 1921. a.

№	Veksliandja nimetus.	Summa		Saldo	
		Sissetulek	Väljaminek	Sissetulek	Väljaminek
19	Rüütel, A.	12500 —	— —	12500 —	— —
21	Malm, R.	7500 —	— —	7500 —	— —
24	Aule, O.	15000 —	— —	15000 —	— —
25	Kliimann	10000 —	— —	10000 —	— —
26	Michelson	115230 —	— —	115230 —	— —
27	Keller, O.	259650 —	— —	259650 —	— —
	Bilanss	419880 —	— —	419880 —	— —

Iseäralist muud kokkuvõtet saadud vekslite raamatus kuu lõpul ei tehta.

Võlgade täpipealne korraldamine ja õigel ajal tasumine kuulub ettevõtja moraalsete kohustuste hulka, teeb isiku kaubandusliselt lugupeetavaks ja võimaldab tarviliku krediidiusalduse. Sellepärast on tarvis tähtaegu hoolega silmas pidada ja otstarbeliselt üles tähendada. Äri nimel väljaantud oma vekslite jaoks tuleb Maksuvekslite arve täienduseks maksuvekslite raamatut pidada ja sellesse kõik tratid ehk aktseptid järjekorra-numbri all lahtrites nõutud teadetega varustatult ükshaaval üles kirjutada. Maksuvekslite raamatu tabelil on samasugune joonis nagu saadud vekslite raamatul, ainult mõned lahtrite pealkirjad on mõiste järele teissugused. Maksuvekslite juures sünnib enne andmine ja pärast — saamine; sellepärast nimetatakse maksuvekslite raamatu pahemat lehekülge väljaminekuks ja paremat — sissetulekuks.

Õpilane võtku maksuvekslite raamatu jaoks üks poogen ruudulist paberit, joonistagu paaris-lehekülgne tabel ja hakaku alamaljärgneva juhatuse järele ning praktilises osas näidatud maksuvekslite raamatu sisenduste eeskujul Maksuvekslite arvesse puutuvaid tehteid päevažurnaalist oma maksuvekslite raamatusse kandma.

20. aprillil, mil passiva võlgu nende kogusummade kaupa päevažurnaalis Algusbilansi arve kaudu avame, tuleb Maksuvekslite arve esimest korda andjana ette. Üksikute vekslite sisendust võimaldab inventariraamat, kust järgmised teated maksuvekslite raamatu väljaminekusse kanname, nagu: aasta, kuu, päev, nr., vekslisaaja, saldo, summa, vekslisaaja elukoht ja veksli tähtaeg.

23. kuupäeval on Maksuvekslite arve päevažurnaalis andja ja nõuab Kauba arvelt. Antud võlakohustus paigutatakse loomulikult maksuvekslite raamatus järjekorra-numbri all väljaminekusse.

30. kuupäeval anname jätkuva arve katmiseks oma veksli; sellepärast kanname ta järjekorra-numbri all maksuvekslite raamatus väljaminekusse.

Maksuvekslite raamatu väljamineku-kokkuvõte peab nüüd Maksuvekslite arve kreediti-kokkuvõttega ühesuurune olema, mis õiget sisendust tõendab.

Maksuvekslite raamatu jaoks tehakse kuu lõpul proovibilanss ehk seis, millel järgmine vorm võib olla:

Maksuvekslite raamatu seis aprillikuul 1921. a.

№	Vekslisaaja nimetus	Summa		Saldo	
		Väljaminek	Sissetulek	Väljaminek	Sissetulek
18	Teder ja poeg	30 000 —	— —	30 000 —	— —
19	Johanson ja Ko.	25 000 —	— —	25 000 —	— —
20	Galkin, N.	432 000 —	— —	432 000 —	— —
21	Teder ja poeg	354 600 —	— —	354 600 —	— —
		841 600 —	— —	841 600 —	— —

Muud kokkuvõtet maksuvekslite raamatus kuu lõpul ei tehta.

Julgeoleku kindlustuseks, et võõrad vekslid tarvilikul korral protestimata ei jääks ja kogemata ununud oma veksli maksupäev ettevõtjat ootamata ei tabaks, kirjutatakse tähtajad kõikidest abiraamatutest terve nädala kohta erapaberile välja, mille järele ettevõtja võõrailt isikuilt õigel ajal sisse võib nõuda ja ennast aegsasti oma maksudele ette valmistada.

Küsimused:

1. Missugusel otstarbel peetakse abiraamatuid?
2. Missuguses vahekorras on abiraamat pearaamatu arvega?
3. Millest oleneb abiraamatute lahtrite arv?
4. Missugust nime kannab abiraamatu tabel?
5. Kuidas kirjutatakse abiraamatute tekst?
6. Millest tuntakse abiraamatute õiget pidamist?
7. Mis esemeid näidatakse kaubaraamatus?
8. Kuidas saadakse kaubaraamatus ülejääk teada?
9. Milleks nimetatakse kaubaraamatu lehekülgi?
10. Mida kantakse kaubaraamatu sissetulekusse?
11. Mis andmeid kirjutatakse kaubaraamatu väljaminekusse?
12. Missugusel küljel seisab kaubaraamatus kasu?

13. Mis kasu annab kaubaraamatu pidamine?
14. Kuidas kirjutatakse vastused kaubaraamatu tekstilahtri küsimuste peale?
15. Mis on saldo?
16. Missuguste tunnismärkide abil kirjutatakse andmed päevažurnaalist kaubaraamatusse?
17. Milles seisab kaubaraamatu kuu lõpetus?
18. Missugused halvad küljed on Deebitoride arve ja Kreeditoride arve lahuspidamisel?
19. Missugune pidamisviis on Deebitoride arve ja Kreeditoride arve asemel kohasem?
20. Mispärast peetakse deebitoride raamatut?
21. Mis nimetusi kannavad deebitoride raamatu lehekülje d?
22. Missugused summad kantakse deebitoride raamatus eelmisesse ja missugused viimasesse rahalahtrisse?
23. Missuguste kirjete järele kantakse andmed päevažurnaalist deebitoride raamatusse?
24. Mis vahe on puhtraha eest müüdud ja võlgu antud kaupade hindade vahel?
25. Mida näitavad deebitoride raamatu „võlgneb" ja „nõuab" külgedele kirjutatud sõnad?
26. Milles seisab deebitoride raamatu kuu lõpetus?
27. Kuidas võrreldakse deebitoride raamatu sisendusi teiste isikute raamatutega?
28. Mispärast peetakse kreeditoride raamatut?
29. Missugustest kirjetest kantakse andmed päevažurnaalist kreeditoride raamatusse?
30. Mida näitavad kreeditoride raamatu „võlgneb" ja „nõuab" külgedele kirjutatud sõnad?
31. Missugune ühtlus on kreeditoride raamatu ja Kreeditoride arve vahel?
32. Milles seisab kreeditoride raamatu kuu lõpetus?
33. Mida on tarvis vekslite juures silmas pidada?
34. Mispärast peetakse rimesside raamatut?
35. Milleks nimetatakse saadud vekslite raamatu lehekülgi?
36. Missugusele joonele kirjutatakse rimessid väljaminekusse?
37. Milles seisab rimesside raamatu kuu lõpetus?
38. Mispärast peetakse maksuvekslite raamatut?
39. Milleks nimetatakse maksuvekslite raamatu lehekülgi?
40. Milles seisab maksuvekslite raamatu kuu lõpetus?
41. Missuguse abinõuga hõlbustatakse tähtaegade meeldetuletust?

Seitsmes loeng.

Aprillikuul ülevaatlikult selgitatud ja praktiliselt läbivõetud ülesannete alusel võib õppija alustatavaid maikuu tehteid nüüd vististi ühel ajal kõikidesse põhi-, süsteemilistesse ja abiraamatutesse sisendada, mis tegeliku raamatupidamisega kokkukõlas seisab. Saaja arve kõrval peetavasse abiraamatusse kantakse andmed enne sisse ja siis selle järele andja arve abiraamatusse.

Õppija võtku praktiliste tööde kogust äritehete raamat lahti ja hakaku operatsioone tuntud nelja küsimuse abil ükshaaval lahendama.

Pühapäeva puhul on äri 1. mail kinni.

2. mail on võõras veksel puhtraha eest meie käest välja lunastatud. Küsime ja kostame: 1) Mida saadakse? Raha. 2) Misnimeline arve saab? Kassa arve. e) Mis antakse? Võõras veksel. 4) Misnimeline arve annab? Saadud vekslite arve.

Õpilase päevažurnaalis tuleb kirje järgmise pealisega üles kirjutada:

Kassa a-e
Saadud vekslite a-le:
A. Rüütel, Valgas, maksab jne.

Mõlemad arved on juba kõne all olnud; sellepärast katsugu õpilane neid aktiva ja passiva seisukohalt ise lahendada.

Pearaamatus debiteeritakse Kassa arvet ja krediteeritakse Saadud vekslite arvet. Andja arve kõrval peetavasse saadud vekslite raamatusse kirjutatakse võõras veksel sissetulekuga ühel joonel väljaminekusse.

3. kuupäeva tehtes maksame meie oma veksli ära. 1) Mis me saame? Oma veksli tagasi. 2) Missugune arve saab? Maksuvekslite arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali operatsiooni kohta, nagu küsimustega selgitatud, järgmise pealisega kirje:

Maksuvekslite a-e
Kassa a-le:
kaubamaja Teder ja poja käest jne.

Mõlemad on tuttavad arved; sellepärast jäägu õpilase hooleks neid veel kord mõttes inventari seisukohalt vaadates selgitada. Pearaamatus kantakse Maksuvekslite arvele deebetisse ja Kassa arvele — kreeditisse. Maksuvekslite raamatus paigutatakse tagasisaadud veksel väljaminekuga ühisel joonel sissetulekusse.

4. kuupäeva operatsioonis võetakse meie käest raha võlgu. 1) Mis me saame? Võõra suusõnalise maksulubaduse. 2) Missugune arve saab? Deebitoride arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Operatsiooni kohta sisendatakse päevažurnaali järgmist pealist kandev kirje:

Deebitoride a-e
Kassa a-le:
laenatud K. Reinholdile, siin, jne.

Arvete aktiva ja passiva järele mõttes jagamine jäägu õpilase oma hooleks. Pearaamatus debiteeritakse Deebitoride arvet ja krediteeritakse Kassa arvet. Deebitoride raamatus avatakse Reinholdi nimeline tabel ja kirjutatakse sellele „võlgneb" küljele.

Senistes tehetes esinesid ainult ainelised ja tingitud asjad ning tegutsesid üksi lõpetamisväärtuste arved. Raamatute pidamise ajajärk tekitab uusi nähtusi, mis saadud kasusid ja kantud kahjusid sisaldavad ja üldse resultaatide ehk tagajärgede nime kannavad. Peale aineliste ja tingitud väärtuste ning kasude ja kahjude ei tunne raamatupidamine enam mingit muud eset. Kasudele ja kahjudele avatud arveid nimetatakse resultaatide arveteks. Ainelistele ja tingitud väärtustele avatud arved lähevad, nagu juba teame, äriaasta lõpul inventari aktivasse ja passivasse, aga resultaatide arved lõpetatakse eraldi selleks otstarbeks avatava Kahjude ja kasude arvega jäädavalt ära, kuna selles arves välja-arvutatud puhas resultaat — kasu või kahju — Kapitali arvesse varanduse suurenemiseks või vähenemiseks kantakse.

Õpilane lugegu 5. kuupäeva operatsioon läbi, milles meie oma teenijale poole palka välja maksame. Operatsioonid sünnivad kapitali ja tööjõu abil, mis kahte liiki jagunevad: omaks ja võõraks. 1) Mida selles tehtes saame? Võõrast tööjõudu, mida aineliseks ega tingitud väärtuseks ei saa arvata, vaid ainult resultaadiks lugeda, sest makstud ja äratarvitatud võõras tööjõud on äri kulu ehk kahju. 2) Missugune arve saab? Võõra tööjõu tasu nimetatakse palgaks; sellepärast avatakse siin võõra tööjõu vastuvõtjaks Palga arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Palga maksmise juures võib kolm juhust olla: 1) teenijale makstakse osa tema palgast välja, nõnda et äri teenijale veel võlgneb; 2) teenijale antakse palka ette, nõnda et teenija ärile võlgneb, ja 3) teenijale makstakse teenitud palk tervelt välja, nõnda et äri teenijaga tasa on. Eelneva kirje pealise järele, milles Palga arve saab ja Kassa arve annab, on võimatu otsustada, kas me teenijaga tasa oleme, temale võlgneme või temalt nõuame. Nõuete kohaselt kantakse teenijate vahekord kahes kirjes raamatuisse, nimelt: 1) kui palju peab teenija saama ja 2) kui palju on ta saanud. Pool palka, nagu operatsioonis üteldud, on 2500 mk., teine pool peab niisama suur olema, kokku 5000 mk. Raamatupidaja O. Kütt'i teenistuse-aeg algas 20. aprillist. Sellest päevast kuni 1. juunini määrasime temale 5000 mk. See on juba iseseisev operatsioon ja tuleb päevažurnaali sisse kanda. Palga määramisel paneme omale küsimused ette:

1) Mida saame? Võõrast tööjõudu. 2) Missugune arve saab? Palga arve. 3) Mis me anname? Oma suusõnalise lubaduse, et 31. mail 5000 marka maksame. Vaimlise tööjõu andjat nimetatakse teenijaks ja füüsilise tööjõu andjat — tööliseks. 4) Missugune arve annab? Teenijate arve, kes tingitud väärtuste, s. o. teenijatele antud lubaduste jaoks avatakse.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaalis teenijaga tehtud lepingu kohta järgmine kirje:

Palga a-e
Teenijate a-le:
raamatupidajale O. Kütile teenistuseaja eest
20. aprillist kuni 1. juunini palka määratud 5000.—

Palga arve, keda pearaamatus debiteeritakse, näitab äratarvitatud võõra tööjõu eest makstud tasu ehk ärikulu ja on resultaatide arve. Kõik resultaatide arved näitavad deebetis kahjusid.

Teenijate arvet tuleb antud lubaduse summaga krediteerida ja tema täienduseks ning abiks teenijate raamatut pidada, milles igale teenijale tema nimeline iseseisev folieeritud tabel avatakse.

Võtame teenijate raamatuks 2 poognat kontopaberit, avame igal paaris leheküljel tabeli ja nimetame pahemat poolt „võlgneb“ ning paremat — „nõuab“, mis mõlemad ühist lehekülje-numbrit kannavad. Esimese tabeli avame raamatupidajale O. Kütile ja kanname määratud palga selle tabeli „nõuab“ küljele.

5. kuupäeval maksame Kütile 2 500 marka ära. 1) Mis me saame? Oma suusõnalise lubaduse tagasi. 2) Missugune arve saab? Teenijate arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Kirje tuleb päevažurnaali nõnda üles tähendada:

Teenijate a-e
Kassa a-le:
makstud raamatupidajale jne.

Kui Teenijate arve deebet ja kreedit on ühesuurused, siis oleme teenijaga tasa; on kreedit suurem, siis võlgneme teenijale, on deebet suurem, siis võlgneb teenija meile.

Eelneva kirje järele debiteeritakse pearaamatus Teenijate arvet ja krediteeritakse Kassa arvet. Teenijate raamatus kirjutatakse makstud raha O. Küti tabeli „võlgneb“ küljele.

6. kuupäeva tehtes saadab meie võlausaldaja, kellelt me omal ajal jätkuval arvel kaupa ostsime ja kellele me 28. aprillil võla ära maksime, arve korraliku õiendamise puhul 2% puhtrahas tagasi. Võlgu müües arvatakse kaup, nagu eespool kord tähendatud, 5—10% kallimaks, sest deebitorid ei maksa oma võlga tähtaegadel sagedasti mitte ära, vaid pikendavad edasi; sellepärast on loomulik, et nad

oma kreeditoridele protsenta peavad maksma. Korraldab võlgnik oma arve õigel ajal ja täpipealt ära, siis jätab võlausaldaja makstavast summast temale 1—2% maha.

Meie maksime Nigulile oma võla, millele muidugi protsendid juba juurde olid arvatud, tähtajal tervelt ära ja oleksime võinud ise, nagu praktikas teoksil, teatud protsendi maha tõmmata. Olgugi et me selle oma poolt tegemata jätsime, oleme siiski õigustatud hinnaalanduse saama ja võtame Nigulilt teatud mahajätmise ehk diskonto teenitud kingitusena vastu ning vaatame selle kui kasu peale. Lahendame seda selgituseküsimuste abil: 1) Mida saame? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mida anname? Nigulile kahju, mis meie kohta kasu tähendab. 4) Missugune arve annab? Diskonto arve, kelle all tingitud summast mahajätmist arvatakse.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine kirje:

Kassa a-e
Diskonto a-le:
E. Nigul, Tallinnas, saadab jne.

Pearaamatus tuleb Kassa arvet, kui saajat, debiteerida, mis varanduse suurenemist tähendab, ja Diskonto arvet, kui andjat, krediteerida, mis meie kasu näitab. Kõik resultaatide arved annavad kreeditis kasu. Abiraamatuid selles kirjes näidatud arvete kõrval ei peeta. Kasu mõiste seisab üldse selles, et mingi aineline ehk tingitud väärtus ärisse tasuta, nagu kingituse kujul, sisse tuleb ja selle läbi varandus suureneb, kuna ettevõttest mingit ainelist ega tingitud väärtust välja ei anta.

Kahju mõiste seisab üldse selles, et mingi aineline ehk tingitud väärtus ärist ilma tasuta välja läheb ja varandust vähendab, sest antud väärtuse vastu ei tule ärisse mingit ainelist ega tingitud väärtust sisse.

7. kuupäeva tehtes oleme telegrammide saatmise eest raha maksnud ja oma ärikirjade jaoks postmarke ostnud. Lahendame seda küsimuste varal: 1) Mida saame? Kahju, sest telegrammide raha ei saa meie enam tagasi ja postmargid tarvitame oma äris ise ära. 2) Missugune arve saab? Ärikulude arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve. Kirje kannab päevažurnaalis järgmist pealist:

Ärikulude a-e
Kassa a-le:
telegrammide ja postmarkide eest jne.

Ärikulude arve, keda pearaamatus debiteerida tuleb ja kes kahjusid näitab, on resultaatide arve. Kassa arve kreeditisse kantud summa näitab varanduse vähenemist. Mõlemad arved on ilma abiraamatuteta.

9. kuupäeva operatsioonis oleme kauba eest tolli ja veoraha maksnud. Kui terve äripidamine kulu nõuab, mida äris oleva üksiku eseme peale ei või arvata, siis on see üldine kulu ja võetakse Ärikulude arvesse. Nõuab aga äris olev üksik ese kulu, siis nimetatakse seda spetsiaal- ehk erikuluks ja ta kantakse teatud väärtusele avatud arvesse.

Raamatupidamise seisukohalt vaadates on igal üksikul esemel kaks osa: 1) ese ise ja 2) tema maksus.

Kui me 26. aprillil Teder ja poja käest kaupa ostsime, siis saime kaks asja: 1) kauba ja 2) tema maksuse. Arve on iga asja rahas väljendatud maksuse jaoks avatud, mida ta vastu võtab ja välja annab, aga asju endid ei võta arve kunagi vastu ega anna neid välja. Asi ja tema maksus saadakse mõnikord üksteisest lahus. Asi on maksusega alati ühendatud, aga maksus tuleb mõnikord üksi, ilma et asju juures oleks, nagu käesolevas operatsioonis näeme, milles varemini saadud kaupade eest kulu maksame. 1) Mida saame? Kauba maksust, sest kauba hind läheb kallimaks. 2) Missugune arve saab? Kauba arve, sest kulu käib ainult kauba kohta ega laiene kogu äripidamise peale. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Õpilane sisendagu kirje oma päevažurnaali järgmiselt:

Kauba a-e
Kassa a-le:
26. apr. s. a. Teder ja poja käest ostetud jne.

Kauba arvet tuleb pearaamatus debiteerida ja Kassa arvet krediteerida ning veokulud saaja arve kõrval peetava kaubaraamatu sissetuleku-leheküljele kanda.

10. kuupäeval suurendab ettevõtja puhtraha ärisse mahutusega oma kapitali. 1) Mida saadakse äris? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mida antakse? Äri jääb omanikule jätkuval arvel võlgu, s. o. annab oma lubaduse. 4) Misnimeline arve annab? Lubaduste jaoks, mis äri oma peremehele ja peremees ärile annab, avatakse Kapitali arve.

Päevažurnaali sisendatakse järgmine kirje:

Kassa a-e
Kapitali a-le:
puhtrahas omanikult saadud jne.

Pearaamatus debiteeritakse Kassa arvet ja krediteeritakse Kapitali arvet. Abiraamatuid nende arvete kõrval ei leidu.

10. kuupäeva teises operatsioonis oleme laduruumide eest üüri maksnud. Juba pealiskaudsel vaatamisel puutub silma, et siin tegemist on üldiste kuludega. Üksikutele nähtustele, mis üldisi kulusid ja tulusid sisaldavad, avatakse iseseisvad arved, sest ainult ühel koondatud arvel puuduks võimalus tegevuse reguleerimise ja operatsioonide

kärpimise ning arendamise suhtes meile edaspidises äripidamises kasulikka näpunäiteid anda. Küsime ja kostame: 1) Mida saame? Üüri makstes saame võõraste ruumide tarvitamise õigust. 2) Missugune arve saab? Võõraste ruumide tarvitamise õiguse eest makstavat tasu nimetatakse üüriks ja avatakse sellele Üüri arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Selles operatsioonis on aineline väärtus ärist välja antud, kuna selle asemele ainelist ega tingitud väärtust ei ole saadud; sellepärast on võõraste ruumide tarvitamise õigusele avatud Üüri arve resultaatide arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine kirje:

Üüri a-e
Kassa a-le:
laduruumide eest jne.

Pearaamatus debiteeritakse Üüri arvet ja krediteeritakse Kassa arvet. Abiraamatuid nendel arvetel ei ole.

11. kuupäeva operatsioonis oleme kaubanduslist tüliasja eksperdiks kutsutuna lahendades kohtu poolt tasu saanud. 1) Mida saame selles tehtes? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mida anname? Oma tööjõudu, mille tasu komisjoniks ehk provisjoniks nimetatakse. 4) Missugune arve annab? Komisjoni arve. Oma tööjõud ei ole aineline ega tingitud väärtus, sellepärast näitab Komisjoni arve resultaate.

Päevažurnaali tehakse järgmine kirje:

Kassa a-e
Komisjoni a-le:
kaubanduslist protsessi eksperdina jne.

Pearaamatus kantakse Kassa arvele deebetisse ja Komisjoni arvele — kreeditisse. Abiraamatuid nende arvete tarvis ei peeta.

12. kuupäeva tehtes oleme kontori tarbeasju ostnud, mis äris ära hävivad ja üldisteks kuludeks arvatakse. 1) Mida saame siin? Kahju, mida äripidamine tekitab. 2) Missugune arve saab? Ärikulude arve. 3) Mida anname? Raha? 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Päevažurnaali kantakse järgmine kirje:

Ärikulude a-e
Kassa a-le:
kontori tarbeasjade eest jne.

Ärikulude arvet tuleb pearaamatus debiteerida ja Kassa arvet — krediteerida. Abiraamatuid nende arvete kõrval ei ole.

13. kuupäeva operatsioonis müüme kolmele isikule jätkuval arvel kaupa. Kõikide isikute ostu ja kaubamüügi ühine summa kirjutatakse üldisesse ehk viimasesse rahalahtrisse, iga üksiku isiku ostu-

summa — eelnevasse rahalahtrisse ja iga isiku poolt ostetud üksikute kaupade summad — tekstilahtrisse, nõnda et liidetavad astme kaupa oma summast eespool seisavad. 1) Mis me saame selles tehtes? Võõra suusõnalise maksulubaduse. 2) Missugune arve saab? Deebitoride arve. 3) Mida anname? Kaupa. 4) Missugune arve annab? Kauba arve.

Kirje kannab päevažurnaalis järgmist pealist:

Deebitoride a-e
Kauba a-le:
järgmistele isikutele jätkuval arvel jne.

Õpilane mõtelgu ise järele, kuhu mõlemad arved inventaris kuuluvad ja mida nad oma lehekülgedel näitavad.

Pearaamatus kantakse Deebitoride arvele deebetisse ja Kauba arvele — kreeditisse. Deebitoride raamatus näidatakse saadud lubadusi iga isiku tabeli „võlgneb" küljel. Kaubaraamatus tähendatakse müüdud sordid vastavate tabelite väljaminekusse.

14. kuupäeva tehtes oleme rahakapi ostnud, mida mitte kulude hulka ei tule arvata, vaid vallasvaraks tuleb lugeda. 1) Mida saadakse? Liikuvat varandust ehk sisseseadet. 2) Missugune arve saab? Vallasvara arve. 3) Mida antakse? Raha. Missugune arve annab? Kassa arve.

Operatsiooni kohta tuleb päevažurnaali järgmine kirje teha:

Vallasvara a-e
Kassa a-le:
makstud tulekindla rahakapi eest jne.

Vallasvara arvet, kui saajat, tuleb pearaamatus debiteerida ja Kassa arvet — krediteerida. Abiraamatuid nende arvete kõrval ei ole.

16. kuupäeva operatsioonis oleme jätkuval arvel kaupa ostnud. 1) Mida oleme saanud? Kaupa. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mis me oleme annud? Oma suusõnalise maksulubaduse. 4) Missugune arve annab? Kreeditoride arve.

Päevažurnaali kirjutatakse kirje pealis:

Kauba a-e
Kreeditoride a-le:
järgmistelt isikutelt jätkuval arvel jne.

Teksti lõpul on märkus, et tolli ja veokulude maksmine ekspediitori hooleks on usaldatud. Sellest selgub, et kaup veel pärale ei ole jõudnud, vaid alles teel on, kuna me ainult kauba dokumendid ja raudtee saatekirjad posti kaudu kätte oleme saanud. Mainitud dokumendid annavad kauba omandamise õiguse; sellepärast kantakse dokumentide kättesaamisel teel olev kaup, kui oma varandus, Kauba arve deebetisse. Mõned raamatupidajad avavad seesugustel juhtu-

mistel Teel oleva kauba arve, keda dokumentide kättesaamisel debiteeritakse ja kauba päralejõudmisel krediteeritakse.

Käesoleva kirje järele kantakse pearaamatus Kauba arvele deebetisse ja Kreeditoride arvele — kreeditisse. Kaubaraamatus paigutatakse kaubad vastavate tabelite sissetulekusse ja kreeditoride raamatus tähendatakse antud lubadused isikute tabelite „nõuab" küljele.

17. kuupäeva operatsioonis maksame meie oma kreeditori Niguli käsul ja arvel tema võlauskujale L. Kallas'ele teatud võla ära. Operatsiooni mõiste järele talitades oleksime pidanud raha Nigulile Tallinnasse saatma, kuna Nigul sealt siis omakorda raha Tartusse tagasi Kallasele oleks saatnud. Saatmiskuludest loobudes käsundab Nigul meid Kallasele maksma, sest meie elame Kallasega ühes linnas ja maksmine ei nõua saatekulusid. Makstud summa kirjutame Niguli arvesse, sest Kallasega ei seisnud meie ärilises ühenduses. Katsume küsimuste varal selgusele jõuda: 1) Mis saadakse? Oma suusõnaline maksulubadus saadakse Nigulilt tagasi. 2) Missugune arve saab? Kreeditoride arve. 3) Mida antakse? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine kirje:

Kreeditoride a-e
Kassa a-le:
maksame Niguli käsul jne.

Kreeditoride arvet tuleb pearaamatus debiteerida ja Kassa arvet — krediteerida. Kreeditoride raamatus paigutatakse Niguli tabeli „võlgneb" küljele.

18. kuupäeva tehtes annavad Teder ja poeg kauba alaväärtuslikkuse tõttu meile hinnaalandust.

Ostetud kauba kirjutasime saadud dokumentide najal 26. aprillil oma raamatutesse juba sisse, aga tegelikult oli kaup alles teel. 9. skp. tolli ja veoraha makstes võtsime kauba vastu ja märkasime, et ta varemini näidatud proovist halvem on, mille üle kohe Teder ja pojale teatasime ning nendelt teatud hinnaalandust nõudsime, vastasel korral kaupa tagasi saata ja kahekordseid veokulusid nõuda ähvardades. Täna saame nendelt kirja, milles nad meie soovile vastu tulevad ja hinnaalandust lubavad. 26. aprillil andsime nendele ostetud kauba vastu oma suusõnalise maksulubaduse, mille läbi nad meie kreeditorideks jäid. Oleks meie suusõnaline lubadus veel nende käes, siis võiksime sellest teatud osa tagasi võtta, kuid 30. aprillil saatsime nendele maksuveksli ja saime suusõnalise lubaduse tagasi; sellepärast ei ole nad veksli andmise päevast arvates enam meie kreeditorid. Suusõnaline lubadus, mis täna saame, on sellepärast Teder ja poja oma ning meie kohta võõras, nõnda et nad tänasest peale meie deebitorideks jäävad.

Mahatõmbused ja hinnaalandused kannavad oma mõistete järele

mitmesuguseid nimetusi. Refaktsioon ehk bonifikatsioon on hinnaalandus, mis lohaka pakkimise läbi teel rikki läinud kauba eest tehakse. Dekort on kauba alaväärtuslikkuse pärast tehtav hinnaalandus. Vedelate kaupade kahanemise kohta tehtavat hinnaalandust nimetatakse lekaažiks. Besamšon on nõude külge kleepivate kaupade pealt tehtav hinnaalandus. Võõras- ehk ase-ainetega segatud kaupade pealt tehtavat hinnaalandust nimetatakse fusti'ks.

Nüüd esitame loetud operatsiooni juures omale küsimused: 1) Mis me saame? Võõra suusõnalise maksulubaduse. 2) Missugune arve saab? Deebitoride arve. 3) Mida anname? Teisele kahju, mis meie kohta kasu tähendab. 4) Missugune arve annab? Dekordi arve.

Kirje tuleb õpilase päevažurnaali järgmiselt kirjutada:

Deebitoride a-e
Dekordi a-le:
kaubamaja Teder ja poja käest jne.

Pearaamatus kirjutatakse Deebitoride arvele deebetisse ja Dekordi arvele — kreeditisse. Deebitoride raamatus paigutatakse hinnaalandus vastava tabeli „võlgneb" küljele.

19. kuupäeva tehtes oleme oma kahe deebitori käest nende jätkuva arve katmiseks sularaha saanud. Paneme omale küsimused ette: 1) Mida saadakse? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mida antakse? Võõras suusõnaline maksulubadus. 4) Missugune arve annab? Deebitoride arve.

Kirje on päevažurnaalis järgmine:

Kassa a-e
Deebitoride a-le:
saadud puhtrahas jne.

Pearaamatus kantakse Kassa arvele deebetisse ja Deebitoride arvele — kreeditisse. Deebitoride raamatus tähendatakse tagasiantud lubadus vastava tabeli „nõuab" küljele.

19. kuupäeva järgnevas operatsioonis saadetakse meie kätte veksel inkasso peale.

Kosenkranius, Pärnus, on võlgu müüdud kaupade eest Kuusiku käest, siin, omal ajal veksli saanud, milles viimane ennast kohustab veksli teatud tähtajal Tartus välja maksma. Aja- ja sõidukulusid kokku hoides ei ilmu Kosenkranius mitte isiklikult siia, vaid saadab Kuusikult sissenõudmiseks veksli meie kätte. Läheb meil korda raha sisse nõuda, siis saame oma tööjõu eest tasu. Ei peaks meil sissenõudmine õnnestama, siis talitame Kosenkraniuse poolt avaldatud soovi ja eeskirja järele: laseme veksli protestida või saadame ilma selleta temale tagasi.

Senistes käikudes ettetulnud iseseisvalt ja vastastikku opereeri-

jaid mõlemaid pooli, s. o. ostjat ja müüjat, nimetatakse kontragentideks.

Isikut, kes teisele omal arvel ja omis huvides ärilisi ülesandeid toimetada annab, nimetatakse komitendiks.

Isikut, kes omale võõral arvel ja teiste huvides ärilisi ülesandeid teatava tasu eest toimetada võtab, nimetatakse komisjonäriks ehk vahendlejaks.

Loetud operatsioonis on Kosenkranius komitent ja meie oleme komisjonärid.

Väärtusi komisjonäri kätte rahastada saates ei võõranda komitent neid oma varandusest mitte ära ja komisjonär ei saa nende kohta omandamisõigust. Komitent avab komisjoni peal ehk vahendlusel olevatele väärtustele oma raamatus uue arve, keda vastava arvega, kus varandus enne seisis, debiteeritakse.

Operatsioonides kindlaks tehes, mida saame, mõtleme meie üksnes neid väärtusi, mida me päriselt oma varanduseks võime arvata ja nende peale jäädava omandamisõiguse saada.

Käesolevas tehtes peame küsimuste peale vastama: Mida saame? Mitte midagi. 2) Missugune arve saab? Ei ükski. 3) Mida anname? Ilma saamiseta ei ole andmist, antud ei ole siin ka mitte midagi. 4) Missugune arve annab? Ei ükski.

Komisjoni käikude meelespidamiseks peab komisjonär väikest märkusteraamatut, mida orderite raamatuks nimetatakse ja mis mitte oma äriraamatute hulka ei kuulu. Order tähendab käsku.

Järelikult jääb käesolev operatsioon päevažurnaali sisse kandmata.

20. kuupäeva operatsioonis oleme ekspediitorile kaupade veokulu katmiseks raha ette annud.

Ekspediitoriks nimetatakse äris niisugust isikut, kes saadetavate kaupade sissepakkimist, ärasaatmist, tellitud kaupade vastuvõtmist ja veoraha maksmist korraldab.

Meil on kaubad teel, mis lähema rongiga pärale võivad jõuda ja mille järele ekspediitor peab valvama. Ekspediitorile kaupade vastuvõtmist raudteel otsekohe ilma viivituseta võimaldades anname temale umbkaudu teatava summa avansina ehk edemena välja.

Säärast operatsiooni võiks mitmet moodi sisse kanda.

Võtame esiteks järgmise sissekande-viisi: 1) Mida saame? Kauba maksust, sest see on erikulu, mis kauba hinda tõstab. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Kauba arve ei näita pearaamatus üksikuid kaupu ega müügist saadud resultaate; sellepärast peetakse, nagu teame, Kauba arve kõrval ja tema selgituseks eraldi kaubaraamat, kus igal kaubasordil oma tabel olemas on. Kauba arvesse kirjutatud summad kantakse samal ajal ka kaubaraamatu tabelitesse laiali. Käesoleva operatsiooni summa tuleks ka kohe kaubaraamatus laiali kanda, aga meie ei tea, kui palju

ühe või teise kauba eest maksa tuleb, isegi üldine kulude summa on teadmata, sest seda saame alles ekspediitori pärastisest aruandest näha. Tuleb raha puudu, siis maksame ekspediitorile ligi, jääb raha üle, siis saame ekspediitorilt tagasi.

Teine sissekande-viis on esimesest natuke parem. Raha ei kirjutata mitte Kauba arve peale, vaid ekspediitorile nagu võlgu antud summaks. 1) Mida saame? Võõra suusõnalise maksulubaduse. 2) Missugune arve saab? Deebitoride arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Aruande kättesaamisel krediteeritakse Deebitoride arvet ja debiteeritakse Kauba arvet ning kantakse ühtlasi ka kaubaraamatusse.

Deebitoriks nimetatakse seda isikut, kes oma vajaduseks laenab ja oma uutest sissetulekutest võla ära maksab. Ekspediitor ei tarvita temale usaldatud avansist oma jaoks mitte pennigi, vaid peab seda meie kaupade eest välja maksma; sellepärast ei või teda deebitoriks nimetada. Ta on, õigemini ütelda, aruande all olev isik.

Sellepärast ei ole ka teine sissekande-viis kiita ja meil tuleb siin kolmandat abinõu käsitada. 1) Mis me saame? Ekspediitori lubaduse, et ta tema hoolde usaldatud summa meie vajaduste peale välja annab ja vastava aruande meile ette paneb. 2) Missugune arve saab? Aruandjate isikute arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Õpilane kirjutagu kirje pealis oma päevažurnaali järgmiselt üles:

Aruandjate isikute a-e
Kassa a-le:
ekspediitor Lepik saab jne.

Aruandjate isikute arvet tuleb praegu pearaamatus debiteerida ja Kassa arvet krediteerida. Abiraamatute järele ei ole vajadust. Ekspediitorilt edaspidi aruande kättesaamisel krediteeritakse Aruandjate isikute arvet, kantakse Kauba arve deebetisse ja kirjutatakse üksikud kulud kaubaraamatu vastavate tabelite sissetulekusse.

Küsimused:

1. Missuguse arve abiraamatul on sisendamise korral harilikult eesõigus?
2. Kuidas kantakse rimessid ja tratid vastavaisse abiraamatuisse?
3. Missuguseid arveid nimetatakse resultaatide arveteks?
4. Kuidas lõpetatakse resultaatide arved?
5. Missugusesse arvesse paigutatakse aasta lõpul puhtresultaat?
6. Missugusel küljel näitavad resultaatide arved kasusid ja kahjusid?
7. Missugused juhused võivad palga maksmisel ette tulla?
8. Mille jaoks avatakse Palga arve?
9. Mille jaoks avatakse Teenijate arve?

10. Kuidas kantakse teenijate palgad raamatusse?
11. Mis vahe on puhtraha eest ja jätkuval arvel kauba müümise vahel?
12. Misjaoks avatakse Diskonto arve?
13. Milles seisab kahju ja kasu mõiste?
14. Missugused on üldised ja erikulud?
15. Kuidas tuleb raamatupidamise seisukohalt iga väärtuse peale vaadata?
16. Mispärast avatakse üksikutele kasusid ja kahjusid andvatele nähtustele iseseisvad arved?
17. Misjaoks avatakse Üüri arve?
18. Misjaoks avatakse Komisjoni arve?
19. Millal võib kaupa raamatutesse sisse kanda?
20. Mis on refaktsioon ehk bonifikatsioon? Dekort? Besamšon? Lekaaž? Fusti?
21. Kes on kontragendid? Komitent? Komisjonär? Ekspediitor?

Kaheksas loeng.

Senises ärilises tegevuses tuli meil lihtkirjetega talitada, kus ühe saaja arve juures üks andja arve oli. Järgnevates käikudes süveneme liit- ehk keerdkirjetesse, millest meil raamatute avamise ajast väike ülevaade on omandatud.

Õpilane kirjutagu kõrvalisele erapaberile iga tehte kohta, millest keerdkirje võib kujuneda, mitu lihtkirjet ja seadku siis nende järele keerdkirje pealkiri kokku. See kergendab arusaamist.

21. kuupäeva operatsioonis oleme kolmele isikule jätkuval arvel kaupa saatnud ja kahele isikule pealismaksega, mida mõned pealepandud ehk järelmaksuks (наложенный платежъ, Nachnahme) nimetavad.

Esimesed kolm isikut saavad kauba kätte, hakkavad müüma ja maksavad oma võla mõne aja pärast meile ära. Viimasele kahele isikule ei anta kaupa lähtejaamast ilma välja lunastamata kätte, nad peavad kauba ostusumma jaama kassasse sisse maksma, kust raha meile kätte saadetakse. Ühtedele on kaup pika- ja teistele lühikese-tähtajalise maksu peale usaldatud; sellepärast ei või kõikidelt saadud maksulubadusi ühte arvesse kokku ühendada, vaid peame operatsiooni kahte osasse jagama.

Lahendame küsimuste abil kõige pealt esimest poolt: 1) Mida saame? Kolme isiku käest pikema-ajalise suusõnalise maksulubaduse. 2) Misnimeline arve saab? Deebitoride arve. 3) Mida anname? Kaupa. 4) Misnimeline arve annab? Kauba arve.

Nüüd tuleb operatsiooni teine järk: 1) Mida saame? Kahe isiku suusõnalise lubaduse, et nad viimases jaamas raha ära maksavad.

2) Missugune arve saab? Pealismakse arve. 3) Mida anname? Kaupa. 4) Missugune arve annab? Kauba arve.

Nendest kahest lihtkirjest võime ühe keerdkirje teha, sest kahe saaja arve juures on ühiseks andjaks Kauba arve.

Õpilane seadku oma päevažurnaalis kirje järgmiselt kokku:

Mitmed arved
Kauba a-le:
Deebitoride a-e:
kaupa saadetud:
a) . . . .
b) . . . .
c) . . . .
Pealismakse a-e:
kaupa saadetud:
a) . . . .
b) . . . .

Pealismakse arve on oma tingimuste ja mõiste poolest Deebitoride arvega muidu täitsa sarnane, kuid vahe seisab, nagu eespool seletatud, suusõnaliste lubaduste tähtaja pikkuses.

Päevažurnaalist kantakse kirje pearaamatusse, deebitoride raamatusse ja kaubaraamatusse. Pealismakse arve kõrval valmistagu õpilane omale pealismakse raamat, võtku selleks üks poogen kontopaberit, jagagu sisemised paaris-leheküljed pikutijoonega kaheks ühesuuruseks osaks, avagu, nagu deebitoride raamatus, kaks isikunimelist tabelit ja kandku kaupade müügist saadud lubadused mõlema tabeli „võlgneb“ küljele.

21. kuupäeva järgmises operatsioonis oleme kahe veksli ja puhtraha eest kaupa müünud.

Võtame saadud ja antud väärtused ükshaaval arutusele. 1) Mida saame? Kaks võõrast vekslit. 2) Missugune arve saab? Saadud vekslite arve. 3) Mida anname? Kaupa. 4) Missugune arve annab? Kauba arve.

Küsime edasi: 1) Mida veel saame? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mida anname? Kaupa. 4) Missugune arve annab? Kauba arve.

Eelmise keerdkirje eeskujul kirjutagu õpilane päevažurnaali:

Mitmed a-ed
Kauba a-le:
Saadud vekslite a-e:
kaubamajale Bachmann ja Ko., Narvas, jne.
Kassa a-e:
puhtrahas jne.

Päevažurnaali sisenduse järele tuleb pearaamatus vastavaid arveid debiteerida ja krediteerida, siis dokumentlikud võlakohustused saadud vekslite raamatu sissetulekusse ja müüdud objektid kaubaraamatu väljaminekusse paigutada.

Tungivalt oleks soovida, et õpilane, oma jõudu proovile pannes, ka teiste äride seisukohalt kirjete pealiseid välja mõtleks, kuidas meie kontragendid neid oma päevažurnaalis kokku seavad. Õppimine kannab siis hoopis edurikkamat vilja.

23. kuupäeva operatsioonis räägitakse kauba ostmisest osalt jätkuval arvel ja muist meie peale antud käsuveksli vastu.

1) Mida saame? Kaupa. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mis me anname? Oma suusõnalise maksulubaduse. 4) Missugune arve annab? Kreeditoride arve.

Suusõnalise lubaduse oleme vähema summa peale annud, kui kogu kaup väärt on; sellepärast käsundab meid müüja ülejääva summa tema võlausaldajale maksma, mille otstarbeks ta meie peale oma võlauskujale käsuveksli välja annab. Müüja võlauskuja võib meie maksmises kahelda ja tõrkuda müüja käest vekslit vastu võtmast; sellepärast talitab müüja esialgu järgmiselt: ta kirjutab veksli sisu eralehele ja saadab meie kätte aktsepteerida ehk maksvaks tunnistada. Niisugust lehte nimetatakse alžio'ks (algio). Peale maksvakstunnistamist ja allakirjutamist saadame alžio müüjale tagasi, kes siis terve sisu vormilise veksli paberi peale ümber kirjutab ja selle oma võlausaldajale saadab. Meie ei saa oma allkirja tõttu maksmisest loobuda. — Alžio asemel võib aktsepteerimiseks ka päris veksel olla.

Nüüd esitame küsimused operatsiooni teise järgu kohta: 1) Mida saame? Kaupa. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mis me anname? Oma veksli. 4) Missugune arve annab? Maksuvekslite arve.

Nendest kahest lihtkirjest võime ühe keerdkirje teha, mille pealkiri päevažurnaalis järgmine on:

Kauba a-e
Mitmele a-le:
Kreeditoride a-le:
Tornius saadab meile 50 kotti jne.
Maksuvekslite a-le:
ülejääva summa peale annab jne.

Päevažurnaalist tuleb edasi kanda pearaamatusse, kaubaraamatusse, kreeditoride raamatusse ja maksuvekslite raamatusse.

Oma äri operatsioonides pisut peatades astume mõttes Torniuse ettevõttesse külaliseks ja vaatame, missuguse pealise kirje tema päevažurnaalis saab. 1) Mis saab Tornius? Meie suusõnalise lubaduse ja oma suusõnalise lubaduse Wilmanni käest tagasi. 2) Missugused arved saavad? Deebitoride arve ja Kreeditoride arve. 3) Mida ta annab? Kaupa. 4) Missugune arve annab? Kauba arve.

Vilmann saab Torniuselt veksli. Vilmanni raamatupidamises on Saadud vekslite arve saaja. Vilmann annab Torniusele ta suusõnalise lubaduse tagasi. Deebitoride arve on andja.

Nüüd tuleme jälle oma ärisse tagasi.

23. kuupäeva järgmises operatsioonis saadame kauba komisjoni peale müüa ja maksame saatmise eest veokulu.

Ostetud linaseemne tagavarad on meil kõik käes. Võib olla, et kohalik turg ei tarvitse seda kaupa või on hind liiga madal. Baltiskis, kui sadamalinnas, on nõudmine linaseemne järele märksa suurem. Meie ei ava Baltiskis mitte ise oma abikauplust, vaid saadame oma kauba tuntud ärimehe Rahamäe kätte omal arvel müüa. Rahamägi jääb meie komisjonäriks ja meie oleme komitendid. Komitent nimetab oma kaupa konsignatsioonikaubaks ehk komisjoni peal olevaks kaubaks, kuna komisjonär oma käes müügil olevat võõrast varandust komisjonikaubaks hüüab. Niikaua kui kaup komisjonäri käes müümata seisab, on ta komitendi päralt. Komisjonäri kätte oma arvel müügile saadetud väärtuste hinna alammäära ehk minimaal-limiti kirjutab komitent komisjonärile ette, millest viimane omavoliliselt odavamalt ei tohi müüa. Omal arvel kaugemalt turult väärtuste sisseostmist komisjonärile usaldades avaldab komitent ostuhinna ülemmäära ehk maksimaal-limiti, millest komisjonär rohkem ei tohi maksa.

1) Mida saame loetud tehtes? Komisjoni peal olevat kaupa, sest meie paigutame kauba kodusest ladust kaugemasse ladusse. 2) Missugune arve saab? Konsignatsioonikauba arve. 3) Mida anname? Kaupa. 4) Missugune arve annab? Kauba arve.

Peale selle oleme veel veokulusid maksnud. 1) Mida saame? Komisjoni peal oleva kauba väärtust, sest hind läheb kallimaks. 2) Missugune arve saab? Konsignatsioonikauba arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Üldine saaja on Konsignatsioonikauba arve; et kaks arvet annavad, sellepärast võime nendest keerdkirje teha, millel päevažurnaalis järgmine pealis on:

Konsignatsioonikauba a-e .
Mitmele a-le:
Kauba a-le:
saadame kõik linaseemne tagavara jne.

Kassa a-le:
maksame veokulu jne.

Päevažurnaalist kanname andmed tuntud viisil pearaamatusse, siis avame Konsignatsioonikauba arve kõrval uue abiraamatu, kuhu kauba maksuse ja veokulud sissetulekusse paigutame ja linaseemnesaadetise kaubaraamatust välja kirjutame.

24. kuupäeva operatsioonis saadetakse meile veksli tasuks raha, kuna saamata jäänud summa peale veksel protesti läheb.

Seda operatsiooni võime kahes lihtjärgus lahendada.

1) Mida saame? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mida anname? Vähendame võõra veksli maksust. 4) Missugune arve annab? Saadud vekslite arve.

1) Mida me veel saame? Me muudame võõra veksli protestitud vekskiks, mille kui saadud eseme peale vaatame. 2) Missugune arve saab? Protestitud vekslite arve. 3) Mis me anname? Võõra veksli, sest selle ülejäänud maksus läheb protestitud vekslisse. 4) Missugune arve annab? Saadud vekslite arve.

Keerdkirje pealis on päevažurnaalis järgmine:

Mitmed a-ed
Saadud vekslite a-le:
Kassa a-e:
R. Malm, Tallinnas, saadab jne.
Protestitud vekslite a-e:
ülejäävat summat lubab jne.

Pearaamatus tuleb vastavaid arveid debiteerida ja krediteerida ning saadud vekslite raamatust veksel välja kirjutada. On äril protestitud vekslitega sagedasti tegemist, siis võib nende jaoks sellekohase abiraamatu avada. Ühe veksli juures Protestitud vekslite arve kõrval iseäralist vajadust abiraamatu järele ei ole.

24. kuupäeva teises operatsioonis maksame protesti kulu ja arvame korratu maksmise puhul viivitusprotsenta.

Oleks Malm tähtajal oma veksli summa kõik ära maksnud, siis ei oleks meil protestikulusid olnud, mida meie, kui tema süü läbi sündinud kahju, mitte oma kanda ei võta, vaid tema arvesse kirjutame ja näitame, et ta meile võlgneb. Tõendavaks dokumendiks on meil notaariuse poolt antud protestiakt. Peale selle võlgneb ta meile ületähtajalisi protsenta.

Protsenta arvutatakse kaht viisi: laenu andmisel ette maha arvates ja tähtaja lõpul järele makstes. Esimene abinõu kuulub kaubanduse ja teine — matemaatika arvuvalda. Vaatame, kumb nendest on õigem. Krediiti vajades oleks meil võimalus kahelt poolt laenu saada: eraisiku käest ja pangast. Mõlemad nõuavad 10 %. Kui me eraisiku käest 1000 marka ühe aasta peale laename, siis saame selle summa temalt tervelt kätte ja anname temale tähtajal ühes protsentidega 1100 marka tagasi. Laename aga pangast 1000 mk., siis võtab pank % % ette, s. o. 100 mk., ja annab meile 900 marka välja, kuna me tähtaja lõpul pangale 1000 marka tagasi anname. Pangale oleme 900 marga eest, aga eraisikule 1000 marga eest 100 marka protsenta maksnud. Protsenta ette võttes arvatakse ka maha-

tõmmatud protsentide eest protsenta. Sellest järgneb, et matemaatiline protsentide arvutamise abinõu on täpipealne, kuna kaubanduse protsentide arvutamine laenu andjale rohkem kasu toob, aga laenu võtjale kahju annab.

Kui me omal ajal Malmile vekslikrediidi avasime, siis ei saanud ta tervet valuutasummat mitte kätte, sest sellest olid % % kuni 23. skp. maha arvatud. Nüüd jääb peale tähtaja 5000 mk. ilma protsendita tema kätte; sellepärast on üsna loomulik, et temale protsenta juurde arvame.

Küsime ja kostame: 1) Mida saame meie Malmilt? Meie võtame temalt niihästi protestikulude kui ka maksmata protsentide kohta suusõnalise maksulubaduse. 2) Missugune arve saab? Deebitoride arve, kellele mõlemad summad deebetisse kantakse. 3) Mida anname? Raha ja Malmile kahju, mis meie kohta kasu tähendab. 4) Missugused arved annavad? Kassa arve ja Protsentide arve.

Õpilane kirjutagu liitkirje järgmiselt:

Deebitoride a-e
Mitmele a-le:
Kassa a-le:
Malmi veksli eest jne.
Protsentide a-le:
arvame Malmi arvele jne.

Päevažurnaalist kantakse edasi pearaamatusse ja deebitoride raamatusse.

24. kuupäeva kolmandas operatsioonis oleme võõra veksli inkasso peale saatnud.

Viljandi krediitühisuses moodustab sissenõudmiseks saadetud veksel kuni raha kättesaamiseni ikka meie varandust, aga endise saadud veksli asemel kannab ta nüüd inkasso peal oleva veksli nimetust. Meie etendame siin komitentide ja Viljandi Krediit-ühisus — komisjonäri osa.

1) Mida me saame? Inkasso peal oleva veksli, mis saadud vekslist ümber muudetud. 2) Missugune arve saab? Inkasso peal olevate vekslite arve. 3) Mis me anname? Võõra veksli. 4) Missugune arve annab? Saadud vekslite arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine kirje:

Inkasso peal olevate vekslite a-e
Saadud vekslite a-le:
A. Kliimanni veksel nr. 25 jne.

Pearaamatus avatakse inkasso peal olevate vekslite arve ja kantakse temale deebetisse. Saadud vekslite arvet tuleb krediteerida ja veksel saadud vekslite raamatust välja kirjutada. Kui inkasso peal olevaid veksleid rohkem oleks, siis võiks nende jaoks ka abiraamat moodustada.

24. kuupäeva neljandas operatsioonis oleme võõra veksli, oma veksli ja puhtraha eest kaupa ostnud ning selle kohe komisjoni peale müüa saatnud.

Mõnda operatsiooni võib pikemal või lühemal kujul sisse kanda. Lühem tee on ikka otstarbekohasem. Valime esiteks kõige pikema tee ja jaotame operatsiooni kolme jakku: 1) kauba ostmiseks jooksval arvel, 2) võla katmiseks ja 3) komisjonimüügile saatmiseks. Esitame esimese jao kohta küsimused: 1) Mida saame? Kaupa. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mis me anname? Oma suusõnalise maksulubaduse. 4) Missugune arve annab? Kreeditoride arve.

Nüüd võtame keskmise jao. 1) Mis me saame? Oma suusõnalise lubaduse tagasi, mis me kahe veksli ja raha abil välja lunastame. 2) Missugune arve saab? Kreeditoride arve. 3) Mida anname? Võõra veksli, oma veksli ja raha. 4) Missugused arved annavad? Saadud vekslite arve, Maksuvekslite arve ja Kassa arve.

Lõpuks saadame kauba komisjonimüügile; sellepärast saab Konsignatsioonikauba arve ja annab Kauba arve.

Operatsiooni võime veel lühemalt, ainult ühes järgus, sisendada. Kaup on koha pealt kohe minema saadetud, sellepärast ei tarvitse meie seda koduse kauba ladusse sisse kandà, vaid loeme otsekohe komisjonimüügil olevaks kaubaks, sellega saab Konsignatsioonikauba arve. Kolm väärtust on välja antud; nende andjad on, nagu nägime, Saadud vekslite arve, Maksuvekslite arve ja Kassa arve.

Õpilane kirjutagu tehte kohta oma päevažurnaalis järgmine kirje:

Konsignatsioonikauba a-e
Mitmele a-le:
Lellep ja Ko. käest, siin, jne.

Saadud vekslite a-le:
selle summa katmiseks anname jne.

Maksuvekslite a-le:
anname oma maksuveksli th. jne.

Kassa a-le:
maksame puhtrahas jne.

Päevažurnaalist läheb edasi pearaamatusse, siis konsignatsioonikauba raamatu sissetulekusse, saadud vekslite raamatu väljaminekusse ja maksuvekslite raamatu väljaminekusse.

25. kuupäeva tehtes maksab deebitor meile võla ära ja tõmbab teatud protsendi maha.

Mahatõmbus on meie kahju, mis selles seisab, et suuremamääraline võõras maksulubadus vähema rahasumma vastu ettevõttest välja läheb. 1) Mida saame? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mis me anname? Võõra suusõnalise maksulubaduse. 4) Missugune arve annab? Deebitoride arve.

Mis meil veel üle jääb saada, selle jätab deebitor maksmata ja kirjutab arve tasa. Meie peame ka oma raamatutes tema võla ära kustutama. 1) Mida saame? Kahju. 2) Missugune arve saab? Diskonto arve. 3) Mis me anname? Võõra suusõnalise maksulubaduse diskontosumma suuruses. 4) Missugune arve annab? Deebitoride arve.

Mõlemaid jagusid ühendades võib keerdkirje kokku seada, mis õpilane nõnda üles kirjutagu:

Mitmed a-ed
Deebitoride a-le:
Kassa a-e:
P. Luud, Võrus, saadab jne.
Diskonto a-e:
arvab 2 % jne.

Kassa arvet ja Diskonto arvet tuleb pearaamatus debiteerida ning Deebitoride arvet krediteerida. Deebitoride raamatus läheb antud lubadus „nõuab" küljele.

25. kuupäeva teises tehtes diskonteerime ehk rahastame pangas oma kaubatarvitajate vekslid.

Vekslihoidjal ei ole õigust veksliandjalt enne tähtaega raha nõuda ja viimane ei ole seaduslikult kohustatud enne tähtaega maksma. Vekslit võib enne tähtaega kellelegi erapooletule edasi müüa ehk diskonteerida, kes temaga jälle sedasama võib teha, nõnda et veksel kuni tähtajani käest kätte rändab. Iga diskonteerija kirjutab veksli tagaküljele oma allkirja, mida indossamendiks ehk edasiande-pealiseks nimetatakse. Edasiandjat nimetatakse indossandiks ja ülevõtjat — indossaadiks. Tuleb indossamentide jaoks ruumist puudus, siis kleebitakse veksli tagaseljale era-paberileht külge, mida alonžiks (alonge) nimetatakse. Mida rohkem indossamente, seda enam on vekslimaks kindlustatud, sest igal järgneval isikul on õigus eelmiste käest nõuda. Veksli valuutasumma ei ole diskonteerimisel tervelt väljamakstav, sest sellest arvatakse protsent kuni tähtajani indossaadi heaks maha.

Meie diskonteerime ehk oodustame ühe veksli 53 päeva ja teise — 86 päeva enne tähtaega; sellepärast jääb protsent nende päevade eest pangale. Peale protsentide võtab pank veksli valuutast veel komisjoniraha maha, sest ta peab oma julgeoleku kindlustuseks veksliandja maksujõukuse kohta teateid nõutama ja selle juures vahest ka kulusid kandma.

1) Mida saame selles operatsioonis? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mida anname? Võõraid veksleid. 4) Missugune arve annab? Saadud vekslite arve.

Raha sissetulek on veksli valuutast vähem; mida siis veel saime? Kahju. 2) Missugune arve saab? Diskonto arve. 3) Mida anname?

Võõraste vekslite maksust, mis tasuta välja läheb. 4) Missugune arve annab? Saadud vekslite arve.

Juriidiliselt ei oleks säärane sissekanne mitte õige, sest diskonteerimine ei tähenda sõna tõsises mõttes müümist. Ostja ei või iial nõuda, et müüja talle müüdud asja vastu raha tagasi annaks. Pank ei võtnud ilma meie indossamendita vekslit vastu; sellepärast võib ta, kui veksliandja ei maksa või maksujõuetu on, meilt raha tagasi nõuda. Diskonteerimist tuleb pandikspanemisega võrrelda. Panditud objekt ehk tagatis on pandiandja, aga mitte pandivõtja päralt; sellepärast on diskonteeritud vekslid pangas meie omad ja raha on nende kindlustusel laenatud. Eelnevas seletuses ei ole aga näidatud, et meie pangale võlgneme; sellepärast tuleb endist väidet maksvusetuks lugeda. Mainitud tehe sisaldab eneses kaht toimingut: 1) vekslite diskonteerimist ehk pantimist ja 2) pangast raha laenamist. Võtame arutusele esimese tegevuse. 1) Mida saame, kui veksleid diskonteerimiseks ette paneme? Diskonteeritud veksleid, mis võõrastest vekslitest ümber muudetud. 2) Missugune arve saab? Diskonteeritud vekslite arve. 3) Mida anname? Võõraid veksleid. 4) Missugune arve annab? Saadud vekslite arve.

Õpilane kirjutagu see operatsioon järgmise kirjena oma päevažurnaali:

Diskonteeritud vekslite a-e
Saadud vekslite a-le:
Põhjapanka diskonteerimiseks saadetud:
nr. 24 jne.
nr. 28 jne.

Diskonteeritud vekslite arvet tuleb pearaamatus debiteerida ja Saadud vekslite arvet krediteerida ning vekslid saadud vekslite raamatust välja kirjutada. Tarvilikul korral moodustatakse diskonteeritud vekslite jaoks abiraamat, kuhu nad käesoleval juhtumisel sissetulekusse paigutatakse.

Pank ei anna iga kord otsekohe teada, kas ta ettepandud vekslid vastu võtab ja krediidi avab. Ta enne otsustab. Peaks pank vekslid tagasi lükkama, siis kanname nad Saadud vekslite arve deebetisse tagasi ja kirjutame Diskonteeritud vekslite arve kreeditist välja.

Käesoleval juhusel avab pank meile krediidi. 1) Mida saame? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mis me anname? Oma suusõnalise ja tingimusest oleneva lubaduse: kui teised maksust loobuvad, siis maksame meie. 4) Missugune arve annab? Põhjapanga vekslite diskonteerimise arve.

Raha saame vähem, kuid lubaduse anname vekslite valuutasumma suuruses. Mida oleme lubaduse vastu peale raha veel saanud? Kahju. 2) Missugune arve saab? Diskonto arve. 3) Mis me anname? Suusõnalise lubaduse, et teiste mittemaksmise korral meie kohustume

täieliku summa maksma. 4) Missugune arve annab? Põhjapanga vekslite diskonteerimise arve.

Nendest kahest lihtkirjest seadku õpilane oma päevažurnaalis järgmine keerdkirje:

Mitmed a-ed
Põhjapanga veksl. disk. a-le:
Kassa a-e:
sularahas saadud jne.
Diskonto a-e:
maha arvatud diskonto jne.

Kassa arvele ja Diskonto arvele kantakse pearaamatus deebetisse ja Põhjapanga vekslite diskonteerimise arvele kreeditisse. Abiraamatuid meie nende arvete kõrval praegu ei pea.

Pankadele, kui juriidilistele isikutele, avatakse nende oma nimelised arved. Kui mitu panka ühe arve alla kuuluvad, siis avatakse sellekohane abiraamat.

Pangad avavad mitmekujulisi krediite; sellepärast võib ühe panga jaoks mitu arvet olla, nagu: jätkuv arve ehk kontokorrent-arve, akkreditiiv-arve, tähtajaline jätkuv arve, on call arve ja vekslite diskonteerimise arve.

Harva juhtub, et diskonteeritud veksleid meil tuleb välja maksa. On tähtaeg rahulikult mööda läinud, siis kirjutatakse panga arve deebetis võlg tasa ja kantakse diskonteeritud vekslid, mis veksliandjate poolt muidugi välja lunastatud, vastava arve kreeditist välja.

Küsimused.

1. Missugused on liht- ja keerdkirjed?
2. Missugust hõlbustuse-abinõu võib algajale keerdkirjete ülesseadmiseks soovitada?
3. Mis tähendab pealismakse?
4. Missuguse arvega võib Pealismakse arvet võrrelda?
5. Mis on aktsepteerimine?
6. Mis on alžio (algio)?
7. Milleks nimetab komitent oma kaupa komisjonäri juures?
8. Milleks nimetab komisjonär võõral arvel müüdavat kaupa?
9. Mis on minimaal-limit?
10. Mis on maksimaal-limit?
11. Millal määratakse minimaal- ja millal maksimaal-limit?
12. Kelle päralt on komisjoni kaup?
13. Mis tähendab veksli protestimine?
14. Kuidas arvatakse protsenta ja missugune on õigem süsteem?
15. Mis on inkasso?
16. Millal võib vekslisaaja veksliandjalt raha nõuda?
17. Mis on indossament?

18. Kes on indossant ja indossaat?
19. Mis on alonž (alonge)?
20. Mis on vekslite diskonteerimine?
21. Missuguse tegevusega võib vekslite diskonteerimist võrrelda?
22. Kuidas tuleb diskonteerimistehe sisendada?

Üheksas loeng.

26. kuupäeva tehtes teeme kreeditoriga lõpuarve, arvame diskonto maha ja anname temale komisjonäri peale käsuveksli välja.

Hiljuti saatsime komisjonäri Rahamäe kätte oma kauba komisjoni peale müüa. Kaup on alles müümata ja tegelikult meie oma. Komisjonäri käest isiklikult ei ole meil sellepärast praegu midagi nõuda ega saada. Kui me täna tema peale oma kreeditorile veksli välja anname, siis ei ole meie teguviis loogiliselt millegagi õigustatud, sest ainult võlgniku peale võib ja saab käsuvekslit välja anda. Ärielus on aga ammugi niisugune vahekord moodustatud, et kaupu komisjonimüügile andes komisjonäri peale kohe hakatakse käsuveksleid välja andma ja tema kui deebitori peale vaatama, kes ta küll praegu veel ei ole, aga kelleks ta lähemas tulevikus loodetavasti saab. On komisjonimüügil olev kaup müüdud, siis võib komisjonär müügist saadud summast oma nõudmised maha arvata.

Diskonto, mis me maha tõmbame ja Torniusele maksmata jätame, on meie kohta kasu, sest me saame oma lubaduse tasuta tagasi ja nõndapalju jääb meil varandust kätte, mis vastasel korral kreeditorile oleksime pidanud välja andma. 1) Mis me saame? Oma suusõnalise maksulubaduse tagasi. 2) Missugune arve saab? Kreeditoride arve. 3) Mida anname? Mahatõmbuse läbi teisele kahju. 4) Missugune arve annab? Diskonto arve.

Lõpuarve katmiseks anname Torniusele komisjonäri peale käsuveksli. 1) Mis me saame? Oma suusõnalise lubaduse kätte. 2) Missugune arve saab? Kreeditoride arve. 3) Mis me anname? Komisjonärile anname tema suusõnalise lubaduse, mis meil küll alles temalt saamata, kuid mille ta varem või hiljem peale kauba müümist meile annab, juba ette tagasi. 4) Missugune arve annab? Deebitoride arve.

Lihtkirjetest ühendagu õpilane oma päevažurnaalis järgmine liitkirje:

Kreeditoride a-e
Mitmele a-le:
Valga kaupmehe Torniuse käest ostetud jne.
Diskonto a-le:
arvame tema nõusolekul jne.
Deebitoride a-le:
lõpuarve katmiseks anname jne.

Kreeditoride arvet tuleb pearaamatus debiteerida ja Diskonto arvet ning Deebitoride arvet krediteerida. Kreeditoride raamatus kantakse vastava tabeli „võlgneb“ ja deebitoride raamatus — „nõuab“ küljele.

26. kuupäeva teises tehtes saame võlgnikult sularaha ja veksli. 1) Mida saadakse? Raha ja võõras veksel. 2) Missugused arved saavad? Kassa arve ja Saadud vekslite arve. 3) Mis antakse? Võõras suusõnaline maksulubadus. 4) Missugune arve annab? Deebitoride arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine keerdkirje:

Mitmed a-ed
Deebitoride a-le:
Kassa a-e:
K. Reimann, Haapsalus, saadab jne.
Saadud vekslite a-e
ja veksli th. jne.

Pearaamatus debiteeritakse Kassa arvet ja Saadud vekslite arvet ning krediteeritakse Deebitoride arvet. Saadud vekslite raamatus kantakse võõras veksel sissetulekusse ja deebitoride raamatus kirjutatakse antud lubadus „nõuab“ küljele.

26. kuupäeva kolmandas operatsioonis oleme inkassoveksli järele raha sisse nõudnud.

Kosenkraniuse käest 19. skp. vekslit inkasso peale võttes ei kirjutanud meie selles suhtes oma äriraamatutesse mingit kirjet. Kuusik maksab täna raha ära ja saab oma veksli kätte. Veksel ei ole nüüd enam Kosenkraniuse päralt, vaid tema oma on raha, mis veksli eest meie kassasse sisse tuli. Kosenkranius peab veksli oma varanduse hulgast võõrandama ja meie peame oma raamatutes näitama, et võõra väärtuse läbi raha oleme saanud, mis siis loomulikult võõra päralt on. Nüüd võime küll inkassovekslile arve avada, sest Kosenkranius kirjutab sama veksli, nagu üteldud, ka oma raamatutest välja.

1) Mida saame selles operatsioonis? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mis me anname? Inkassoveksli. 4) Missugune arve annab? Inkassovekslite arve.

Kosenkraniuse varandus, mis Inkassovekslite arve kreeditis seisab, on meie võlg.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali:

Kassa a-e
Inkassovekslite a-le:
M. Kuusiku veksli järele jne.

Kassa arvet tuleb pearaamatus debiteerida ja Inkassovekslite arvet — krediteerida. Abiraamatuid meie nende arvete kõrval ei pea.

Soovi korral võib Inkassovekslite arve asemel Komitentide arve avada.

26. kuupäeva neljandas operatsioonis saadame inkassoveksli kohta lõpuarve, arvame oma kulud maha ja maksame ülejäägi puhtrahas ära.

Raamatupidamises leidub kaks arvutamistegevust: kokkuarvamine ehk liitmine ja mahaarvamine ehk lahutamine.

Kokkuarvamise puhul kirjutatakse liidetavad sinna leheküljele, kus teised liidetavad enne ees asuvad.

Mahaarvamise puhul kirjutatakse lahutatav vähendatavale vastasleheküljele. Tahetakse deebetit suurendada, siis kirjutatakse deebetisse; tahetakse kreeditit suurendada, siis kirjutatakse kreeditisse. Nõnda sünnib kokkuarvamine. Tahetakse deebetit vähendada, siis kirjutatakse kreeditisse; tahetakse kreeditit vähendada, siis kirjutatakse deebetisse. Nõnda sünnib mahaarvamine.

Kosenkraniuse varandus seisab, nagu eelmises tehtes seletatud, Inkassovekslite arve kreeditis. Meie kulud ja tööjõu tasu on selles operatsioonis Kosenkraniuse varanduse vähendajad; sellepärast tulevad nad Inkassoveksli arve deebetisse kirjutada, millega meie teatud osa nimetatud veksli maksusest omastame. Niipalju kui Kosenkraniusel Inkassovekslite arve kreeditis nüüd varandust peale kulude mahaarvamist veel järele jääb, saadame temale selle summa peale sularaha ja kustutame seepärast tema varanduse endises kohas hoopis ära, seda Inkassovekslite arve deebetis omastades. Võtame küsimused abiks. 1) Mida saame selles tehtes? Inkassoveksli maksust. 2) Missugune arve saab? Inkassovekslite arve. 3) Mida anname? kaht asja: kulusid oma tööjõu näol ja raha. 4) Missugused arved annavad? Komisjoni arve ja Kassa arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali:

Inkassovekslite a-e
Mitmele a-le:
Komisjoni a-le:
P. Kosenkraniusele, Pärnus, inkassoveksli kohta jne.
Kassa a-le:
puhtrahas jne.

Pearaamatus debiteeritakse Inkassovekslite arvet ja krediteeritakse Komisjoni arvet ning Kassa arvet. Abiraamatuid nende arvete kõrval meil ei ole.

27. kuupäeva operatsioonis maksame oma võla ära ja tõmbame, nagu lõpuarve tegemisel harilikult lubatud, üldisest summast teatud protsendid maha.

1) Mida siin saame? Oma suusõnalise maksulubaduse täielikult tagasi. 2) Missugune arve saab? Kreeditoride arve. 3) Mida anname? Raha ja teisele natuke kahju. 4) Missugused arved annavad? Kassa arve ja Diskonto arve.

Kirje kannab õpilase päevažurnaalis niisugust pealkirja:

Kreeditoride a-e
Mitmele a-le:
Kassa a-le:
maksame jätkuva arve katmiseks jne.
Diskonto a-le:
arvame 1% diskontot jne.

Kreeditoride arvet tuleb pearaamatus debiteerida, Kassa arvet ja Diskonto arvet krediteerida ning kreeditoride raamatus vastava tabeli „võlgneb" küljele kirjutada.

27. kuupäeva teises tehtes maksame välismaa ärile oma võla, protsenta maha tõmbamata, ära, aga Eesti valuuta tõusu puhul saame Hollandi kuldnate (fl.) järele kasu.

Operatsioon on eelmisega täitsa sarnane. Vahe seisab ainult selles, et meie siin protsenta maha ei tõmba, vaid kursi vankumise läbi kasu saame. Kasu jaoks peame Diskonto arve asemel uue arve avama, keda Kursivahe arveks nimetame.

Kirje tuleb järgmise pealkirja all päevažurnaali sisendada:

Kreeditoride a-e
Mitmele a-le:
Kassa a-le:
saadetud Rasmussen ja Ko. kaubamajale jne.
Kursivahe a-le:
Eesti marga tõusmise puhul jne.

Pearaamatus debiteeritakse Kreeditoride arvet, krediteeritakse Kassa arvet ja Kursivahe arvet ning paigutatakse väljalunastatud lubadus kreeditoride raamatus „võlgneb" küljele.

27. kuupäeva kolmandas operatsioonis saadab võlgnik meile ühe koti kaupa tagasi, maksab sularaha ja tõmbab tema kätte jäänud kauba maksusest protsenta maha.

1) Mida siin saame? Kolme asja: kaupa, raha ja kahju. 2) Missugused arved saavad? Kauba arve, Kassa arve ja Diskonto arve. 3) Mis me anname? Võõra suusõnalise maksulubaduse. 4) Missugune arve annab? Deebitoride arve.

Õpilane kirjutagu niisuguse pealisega kirje:

Mitmed arved
Deebitoride a-le:
Kauba a-e:
Rahamägi saadab jne.
Kassa a-e:
maksab jne.
Diskonto a-e:
tõmbab 2% jne.

Kauba arvele, Kassa arvele ja Diskonto arvele kirjutatakse pearaamatus deebetisse, Deebitoride arvele — kreeditisse, kaubaraamatus — sissetulekusse ja deebitoride raamatus — „nõuab“ küljele.

28. kuupäeva operatsioonis teeb komisjonär müüdud kaupade kohta meiega lõpuarve, saadab meile oma tarvitajate vekslid ja jääb puuduva summa meile võlgu.

1) Mida saame? Kaks võõrast vekslit ja võõra suusõnalise maksulubaduse. 2) Missugused arved saavad? Saadud vekslite arve ja Deebitoride arve. 3) Mida anname? Komisjonimüügil olevat kaupa. 4) Missugune arve annab? Konsignatsioonikauba arve.

Õpilasel tuleb päevažurnaalis kirje nõnda sisendada:

Mitmed a-ed
Konsignatsioonikauba a-le:
K. Rahamägi, Baltiskis, saab jne.

Deebitoride a-e:
sellest jääb jätkuvale arvele jne.

Saadud vekslite a-e:
järgmise summa suuruses saame jne.

Deebitoride arvet ja Saadud vekslite arvet debiteeritakse pearaamatus, Konsignatsioonikauba arvet krediteeritakse, deebitoride raamatus kirjutatakse vastava tabeli „võlgneb“ küljele, saadud vekslite raamatus mahutatakse omandatud vekslid sissetulekusse ja konsignatsioonikauba raamatus kantakse müüdud kaup väljaminekusse.

28. kuupäeva teises tehtes saame ekspediitorilt aruande, mille järele ta avansisumma meie kaupade veokuluks välja on annud, kuna puuduva raha temale välja maksame.

Ekspediitor on oma kohused täitnud ja vabaneb aruandest, sest varemini temale antud avanss ehk ede kui ka praegu makstud raha kirjutatakse, nagu erikulu, kaupade maksusele juurde.

1) Mida saame? Kauba maksust. 2) Missugune arve saab? Kauba arve. 3) Mis me anname? Lubaduse ekspediitorile tagasi, et ta enam aruande all ei seisa, ja sularaha. 4) Missugused arved annavad? Aruandjate isikute arve ja Kassa arve.

Kirje kannab õpilase päevažurnaalis järgmist pealist:

Kauba a-e
Mitmele a-le:
ekspediitor Lepik saadab aruande jne.

Aruandjate isikute a-le:
arvame enne antud avansi jne.

Kassa a-le
ja maksame jne.

Pearaamatus kantakse Kauba arvele deebetisse, Aruandjate isikute arvele ja Kassa arvele — kreeditisse ning kaubaraamatus üksikute kaubatabelite — sissetulekusse.

28. kuupäeva kolmandas tehtes saadetakse meile võõral arvel kaupa müüa.

Kauba saatja on komitent ja meie oleme komisjonärid. Kaup jääb kuni müümapäevani komitendi omanduseks, olgugi et ta meie ruumides asub; sellepärast ei saa ega anna meie, kui komisjonärid, esialgselt mitte midagi, ainult orderite raamatus teeme kauba vastuvõtmise kohta tähenduse.

Komitent laseb meil praegu veokulud välja maksa, mis me müügist saadud summast pärast maha arvame ja kätte saame. Praegu vaatame nende kui ajutiste kulude peale.

1) Mida saame? Lühikeseajalist kahju, mis pärastpoole komitendi kui oma tulevase kreeditori peale üle kanname. 2) Missugune arve saab? Ajutiste kulude arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Õpilane seadku oma päevažurnaali järgmine kirje:

Ajutiste kulude a-e
Kassa a-le:
komisjonikaupa vastu võttes maksame jne.

Ajutiste kulude arvet tuleb pearaamatus debiteerida ja Kassa arvet — krediteerida. Abiraamatud nende arvete kõrval puuduvad.

30. kuupäeva operatsioonis maksab võlgnik aktsiatega meile oma võla ära.

Aktsiaid, obligatsioone ja võidulaenu-pileteid nimetatakse väärtpaberiteks. Seniajani meil neid ei olnud; sellepärast tuleks nendele Väärtpaberite arve avada; aga seda ei ole peaaegu mitte tarvis, sest paberid on kohe ära müüdud ja nende eest raha saadud, mis me otseteel jätkuva arve katmiseks vastu võtame.

1) Mida saadakse? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mis antakse? Võõras suusõnaline maksulubadus. 4) Missugune arve annab? Deebitoride arve.

Õpilane kirjutagu järgmise pealisega kirje:

Kassa a-e
Deebitoride a-le:
M. Pant, siin, annab jne.

Pearaamatus debiteeritakse Kassa arvet ja krediteeritakse Deebitoride arvet. Deebitoride raamatus kantakse „nõuab" küljele.

30. kuupäeva teises tehtes saame pealismakse kätte. 1) Mida saadakse? Raha. 2) Missugune arve saab? Kassa arve. 3) Mis antakse? Lühikese-tähtajaline maksulubadus. 4) Missugune arve annab? Pealismakse arve.

Päevažurnaalis on niisugune kirje:

Kassa a-e
Pealismakse a-le:
J. Tamme käest, Türi-Allikul, jne.

Kassa arvele läheb pearaamatus deebetisse ja Pealismakse arvele — kreeditisse. Pealismakse raamatus kirjutatakse „nõuab" küljele. 30. kuupäeva kolmandas operatsioonis müüme komisjonikauba ära ja saame võõra veksli, kuna muist võlgu jääb.

Komisjonikauba omanduse-õigus võõrandatakse komitendilt ja antakse tänasest päevast ostjale üle; sellepärast võime nüüd komisjonikaubale oma raamatus arve avada ja näidata, et müügist saadud summa meie ärisse sisse on tulnud, mida komitendile võlgneme.

1) Mis me saame selles operatsioonis? Võõra suusõnalise maksulubaduse ja võõra veksli. 2) Missugused arved saavad? Deebitoride arve ja Saadud vekslite arve. 3) Mida anname? Komisjonikaupa. 4) Missugune arve annab? Komisjonikauba arve.

Kirje on päevažurnaalis järgmine:

Mitmed a-ed
Komisjonikauba a-le:
kaubamajale Bachmann ja Ko., Narvas, 30 tünni jne.

Deebitoride a-e:
sellest jääb jne.

Saadud vekslite a-e:
ülejääva summa peale jne.

Deebitoride arvet ja Saadud vekslite arvet debiteeritakse pearaamatus, Komisjonikauba arvet krediteeritakse, deebitoride raamatus kirjutatakse vastava tabeli „võlgneb" küljele ja saadud vekslite raamatus paigutatakse omandatud vekslid sissetulekusse. Komisjonikauba arve kõrval avatakse uus abiraamat, kuhu müüdud kaubad väljaminekusse kantakse. Komisjonikauba arve asemel võiks väga hästi ka Komitentide arve olla.

Komitendi varandus seisab meie raamatutes Komisjonikauba arve kreeditis, sest müüdud heeringad olid „Atlanta" kui meie komitendi päralt.

30. kuupäeva neljandas tehtes saame meie inkassoveksli järele raha kätte, millest komisjonikulud juba maha on arvatud.

Viljandi Krediitühisus on meie huvides raha sissekasseerimisel meile tööjõudu annud; sellepärast on ta täitsa õigustatud vaevatasu saamiseks ja vekslisummast selle mahaarvamiseks.

1) Mida saame selles operatsioonis? Kaht asja: raha ja komisjonäri tööjõudu. 2) Missugused arved saavad? Kassa arve ja Komis-

joni arve. 3) Mis me anname? Inkasso peal oleva veksli. 4) Missugune arve annab? Inkasso peal olevate vekslite arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali:

Mitmed a-ed
Inkasso peal ol. veksl. a-le:
Kassa a-e:
Viljandi Krediitühisus saadab jne.
Komisjoni a-e:
2% komisjoni jne.

Kassa arvet ja Komisjoni arvet debiteeritakse pearaamatus ja inkasso peal olevate vekslite arvet krediteeritakse. Abiraamatuid nende arvete kõrval meil avatud ei ole.

Peetagu kindlat vahet inkasso peal olevate vekslite ja inkassovekslite vahel, sest nende mõisted lähevad üksteisest lahku. Inkasso peal olevad vekslid on meie poolt teistele isikutele või asutustele kolmandate isikute käest sissenõudmiseks saadetud. Inkassovekslid on meile, kui vahetalitajaile, teiste isikute ehk asutuste poolt kolmandate isikute käest sissenõudmiseks antud.

31. kuupäeva tehtes teeme „Atlanta" käest komisjonimüügile võetud heeringate kohta lõpuarve, arvame saadud summast oma kulud ja komisjoni maha ning jätame ülejääva osa oma kätte jätkuvale arvele.

„Atlanta" varandus seisab meie raamatutes Komisjonikauba arve kreeditis. Oma suusõnalist maksulubadust välja andes ja tööjõudu ning kulusid maha arvates kustutame komitendi varanduse endises arves ära või, õigemini ütelda, võtame ta omale. Kustutamist ehk mahaarvamist toimetatakse nõnda, et lahutatav vähendatavale teatud arves vastaspoolele kirjutatakse; sellepärast tuleb käesoleval juhtumisel Komisjonikauba arvet antud esemete läbi debiteerida.

1) Mida saame selles operatsioonis? Komisjonikauba maksust. 2) Missugune arve saab? Komisjonikauba arve. 3) Mis me anname? Kolm asja: oma ajutised kulud, tööjõudu ja suusõnalise maksulubaduse. 4) Missugused arved annavad? Ajutiste kulude arve, Komisjoni arve ja Kreeditoride arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine kirje:

Komisjonikauba a-e
Mitmele a-le:
„Atlanta" komisjoniheeringate kohta jne.
Ajutiste kulude a-le:
meie kulud jne.
Komisjoni a-le:
5% jne.
Kreeditoride a-le:
jääb jätkuvale jne.

Pearaamatus debiteeritakse Komisjonikauba arvet ja krediteeritakse Ajutiste kulude arvet, Komisjoni arvet ning Kreeditoride arvet. Komisjonikauba raamatus kantakse andmed sissetulekusse ja kreeditoride raamatus — „nõuab" küljele.

31. kuupäeva teises tehtes lunastame oma veksli välja. 1) Mida saame? Oma veksli. 2) Missugune arve saab? Maksuvekslite arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali:

Maksuvekslite a-e
Kassa a-le:
tänase-tähtajaline jne.

Maksuvekslite arvele kantakse pearaamatus deebetisse ja Kassa arvele — kreeditisse. Maksuvekslite raamatus kirjutatakse väljalunastatud veksel sissetulekusse.

31. kuupäeva kolmandas tehtes määrame teenijatele palka. 1) Mida saame? Palgatud intelligentset ja füüsilist tööjõudu. 2) Missugune arve saab? Palga arve. 3) Mis me anname? Oma maksulubaduse niihästi vaimlise kui ka füüsilise tööjõu eest. 4) Missugused arved annavad? Teenijate arve ja Tööliste arve.

Õpilane kirjutagu oma päevažurnaali järgmine keerdkirje:

Palga a-e
Mitmele a-le:
Teenijate a-le:
teenijatele palka määratud jne.
Tööliste a-le:
pakikandjale jne.

Pearaamatus debiteeritakse Palga arvet ja krediteeritakse Teenijate arvet ning Tööliste arvet. Teenijate raamatus kantakse määratud palk iga tabeli „nõuab" küljele.

31. kuupäeva neljandas operatsioonis maksame teenijatele ja töölisele lubatud palga välja.

1) Mida saame? Oma maksulubaduse teenijatelt ja tööliselt tagasi. 2) Missugused arved saavad? Teenijate arve ja Tööliste arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Kirje tuleb järgmiselt kirjutada:

Mitmed a-ed
Kassa a-le:
Teenijate arve:
teenijatele makstud jne.
Tööliste a-e:
pakikandjale jne.

Teenijate arvet ja Tööliste arvet tuleb pearaamatus debiteerida, Kassa arvet — krediteerida ja teenijate raamatus makstud palk iga tabeli „võlgneb“ küljele kanda.

31. kuupäeva viiendas tehtes võtab omanik oma majapidamiseks kassast raha ja makstakse kontori kulusid.

Ühisettevõtetes tuleks mõne osaniku poolt väljavõetud raha tema kapitali arvesse kirjutada, aga üksikettevõttes võib peremees oma majapidamisele eriarve avada.

1) Mida saame selles operatsioonis? Majapidamis-kulu ja ärikulu. 2) Missugused arved saavad? Majapidamise arve ja Ärikulude arve. 3) Mida anname? Raha. 4) Missugune arve annab? Kassa arve.

Kirje tuleb päevažurnaalis järgmiselt kirjutada:

Mitmed a-ed
Kassa a-le:
Majapidamise a-e:
ettevõtja isiklikuks majapidamiseks jne.
Ärikulude a-e:
kontori tarbenõudeks jne.

Majapidamise arvele ja Ärikulude arvele kantakse pearaamatus deebetisse ja Kassa arvele — kreeditisse. Abiraamatuid nende arvete kõrval ei leidu.

Eelneva operatsiooniga on maikuu tegevus lõppenud; sellepärast võime tehete sisendamist kontrollima hakata ja äri seisukorrast pealiskaudsema ülevaate saavutamiseks raamatute kuu lõpetamisele asuda, mida harilikult iga kuu viimasel päeval tehakse.

Õpilane tehku esiteks oma päevažurnaalis kõik ülekanded valmis, tõmmaku viimase kirje lõpule üldises rahalahtris kriips, arvaku selle alla maikuu lõpusumma kokku ja tõmmaku sellele kaks kriipsu alla.

Pearaamatus liidetakse iga arve deebeti ja kreediti küljel sissekanded esialgselt pliiatsiga ja tehakse, nagu aprilli lõpul näidatud, erapaberil maikuu arvete seis, selle vormi järele, mis käesoleva raamatu praktilises jaos leidub.

Päevažurnaalis peab maikuu lõpusumma niisama suur olema, kui pearaamatu arvete seisul kõikide arvete deebeti-kokkuvõte ehk kõikide arvete kreediti-kokkuvõte on. On mainitud kolm summat ühesuurused, siis kirjutatakse pearaamatus iga arve deebeti ja kreediti küljele nende kuu kokkuvõtted üld-rahalahtrisse ja hõõrutakse pliiatsiga kokkuvõetud summad gummiga ettevaatlikult maha.

Peale seda alluvad kõik abiraamatud kuu lõpetamisele.

Võtame esiteks deebitoride raamatu käsile, milles iga tabeli mõlemal poolel maikuu sissekanded esialgu pliiatsiga kokku arvame ja siis erapaberil proovibilansi ehk seisu teeme. Deebitoride raamatu seisul peab kõikide tabelite „võlgneb“ poole kogusumma Deebitoride arve deebeti kokkuvõttega ja kõikide tabelite „nõuab“ poole kogu-

summa Deebitoride arve kreediti-kokkuvõttega ühesuurune olema. Selle järele kirjutatakse deebitoride raamatus iga tabeli „võlgneb" ja „nõuab" küljel kuu kokkuvõte üld-rahalahtrisse.

Kreeditoride raamatus arvatakse iga tabeli „võlgneb" ja „nõuab" küljel maikuu sissekanded esialgselt pliiatsiga kokku ja tehakse erapaberil selle raamatu seis, milles kõikide tabelite „võlgneb" külje kokkuvõte Kreeditoride arve deebeti-kogusummaga ja kõikide tabelite „nõuab" külje kokkuvõte Kreeditoride arve kreediti-kogusummaga ühesuurune peab olema. Seesugune kokkukõla tõendab krediiditehete õiget sisendust ja õigustab kreeditoride raamatus kuu kokkuvõtteid üld-rahalahtrisse välja kirjutada.

Saadud vekslite raamatus ja maksuvekslite raamatus liidetakse maikuu sissetuleku ja väljamineku sissekanded erapaberil või arvutusraamil ja tehakse mõlemale raamatule seisud, mille sissetuleku-kokkuvõte vastava arve deebeti-kogusummaga ja väljamineku-kokkuvõte — kreediti-kogusummaga ühesuurune peab olema. Mainitud abiraamatutes enestes ei kirjutata kuu kokkuvõtteid kuhugi üles.

Pealismakse raamatule ja teenijate raamatule tehakse maikuu seisud, mille „võlgneb" ja „nõuab" poolte kokkuvõtted neid kontrollivate arvete deebeti- ja kreediti-kogusummadega ühtlased peavad olema. Neis abiraamatuis kirjutatakse kuu kokkuvõtted üld-rahalahtrisse.

Kaubaraamatus võetakse iga tabeli sissetuleku ja väljamineku maikuu rahasummad esiti pliiatsiga kokku ja tehakse erapaberil proovibilanss ehk seis. Kaubaraamatu seisul peab kõikide tabelite sissetuleku kogusumma ühtlane olema Kauba arve deebeti-kokkuvõttega ja kõikide tabelite väljamineku kogusumma — kreediti-kokkuvõttega. Selle järele tõmmatakse kaubaraamatus iga tabeli sissetuleku- ja väljamineku-küljel arvudele ja summadele kriips alla ja võetakse sissekanded eelmise kuu andmetega ühendatult kokku.

Konsignatsioonikauba raamatus ja komisjonikauba raamatus võetakse arvud ja summad täpsalt samuti kokku nagu kaubaraamatus ja tehakse nendele erapaberil maikuu kohta seisud, mis sellekohaste pearaamatu arvetega ühesuurusi kokkuvõtteid peavad näitama.

Kirjete võrdlemise puhul leiduvad vead parandatakse nende abinõudega ära, mis aprillikuu raamatute lõpetamisel seletatud.

Küsimused:

1. Kuidas ja millal annab komitent komisjonäri peale käsuveksli välja?
2. Millega debiteeritakse ja krediteeritakse Diskonto arvet?
3. Kuidas kirjutatakse inkassovekslite tehted: vastuvõtmisel, sissenõudmisel ja lõpuarve tegemisel?
4. Mitu arvuvalla tegevust on raamatupidamises ja kuidas neid käsitatakse?

5. Millega debiteeritakse ja krediteeritakse Kursivahe arvet?
6. Mis vahe on konsignatsiooni- ja komisjonikaupade vahel?
7. Kuidas kirjutatakse komisjonikauba tehted: vastuvõtmisel, müümisel ja lõpuarve tegemisel?
8. Mis vahe on inkasso peal olevate ja inkassovekslite vahel?
9. Mis vahe on Teenijate arve ja Tööliste arve vahel?
10. Missugusesse arvesse kirjutatakse majapidamis-kulud ühis- ja üksik-ettevõtteis?
11. Millal sünnib igakuune raamatute lõpetamine?
12. Mis tuleb kuu lõpul päevažurnaalis teha?
13. Milles seisab pearaamatu kuu lõpetus?
14. Missugune kokkukõla peab pearaamatu ja päevažurnaali vahel kuu lõpul olema?
15. Kuidas lõpetatakse abiraamatuid?

Kümnes loeng.

Raamatute igakuune lõpetus annab aruande-perioodi jooksul ärilise tegevuse üldisest edust alles osalisi teateid ja pakub mõne varandusejao seisukorrast päris poolikut ülevaadet.

Kuuendas loengus juhtisin selle peale tähelepanu, et pearaamatu kuubilansil leiduv Kauba arve deebeti saldo veel mitte kaubahulga ülejäägi tõsine maksus ei ole, vaid see peab saadud kasude võrra Kauba arve deebeti saldost suurem olema. Kasud peituvad Kauba arve kreeditis ja kahjud — deebetis. Arveid, kes ühel ja samal ajal lõpetamisväärtustele, s. o. ainelistele ja tingitud asjadele, ning resultaatidele, s. o. kasudele ja kahjudele avatakse, nimetatakse liitesemete arveteks. Igakuune arvete seis ei eralda liitesemete arvetes resultaate lõpetamisväärtustest; sellepärast on seesugustes arvetes varanduseosad ja resultaadid veel kindlaks tegemata. Puhtresultaatide arved ei näita arvete seisul tegevuseperioodi kohta iga kord ka sugugi mitte tõelisi andmeid, sest nad sisaldavad enestes sagedasti kaugele tulevikku ulatuvaid tulusid ja kulusid, mida mingil tingimusel läinud aasta tagajärgedeks ei tule arvata, vaid edaspidise aja resultaatide hulka peab lugema.

Varanduse ja võlgade seisukorda ning ärilise tegevuse tagajärgi võib ettevõtja ainult iga-aastasel raamatute lõpetamisel nõnda kindlaks teha, et ta hoolega üleloetud ja vastavalt hinnatud väärtused ning maksukohustused inventari ja väljaarvutatud kulud ning tulud Kahjude ja kasude arvesse üles võtab.

Äri suurusega kokkukõlas kestab inventari ning Kahjude ja kasude arve kokkuseadmine lühemat või pikemat aega, aga lõpetamispäevaks arvatakse aruande-aasta viimane kuupäev.

Raamatute lõpetamisest olenemata, mis varem või hiljem valmis saab, läheb järgmise perioodi jätkuv äritegevus ja uute tehete sisendus ühtesoodu takistamata edasi.

Meie aruande-periood kestis 20. aprillist kuni 31. maini. Tegevuseaasta viimasel kuupäeval eraldame resultaatide arvetes enne raamatute lõpetamisele asumist tuleva aasta eest ettemakstud kulud möödaläinud aja kuludest ära. Ettemakstud ja kasutamata kulusid võiksime soovi korral uuesti kapitaliseerida; sellepärast kuuluvad nad varanduse hulka, mis inventari aktivasse üles võetakse.

Resultaatide arvetel puudub inventari pääsmiseks otsekohene võimalus, sest nad lõpetatakse igal aruande-aastal Kahjude ja kasude arvega jäädavalt ära. Ettemakstud kulud, mis resultaatide arvete deebetis asuvad, kirjutatakse tegevuseaasta lõpul resultaatide arvete kreeditist välja ja paigutatakse selleks otstarbeks avatava Ülekantavate summade arve deebetisse, mille läbi kahjud vähenevad ja üldine varanduse seis suureneb. Ülekantavate summade arve annab varandused oma käest inventari aktivasse ja on sellepärast lõpetamisväärtuste arve.

Päevažurnaali kirjetest peame üles otsima, missugused kulud meil edaspidise aja eest ette on makstud.

10. mail on laduruumide eest kolme kuu üür Mk. 900.— kuni 1. augustini ära õiendatud ja selle summaga Üüri arvet debiteeritud. Juuni- ja juulikuu kuuluvad järgnevasse aruande-perioodi; sellepärast tuleb nende eest makstud üür Mk. 600.— käesoleva tegevuseaasta kuludest nõnda lahutada, et selle Üüri arve kreeditist välja kirjutame ja Ülekantavate summade arve deebetisse kanname.

25. mail on Põhjapanga Tartu jaoskonnas kaks vekslit diskonteeritud: nr. 24. O. Aule, th. 17. juulil Mk. 15 000.—, ja nr. 28. H. Põder, th. 20. augustil Mk. 95 000.— Pank arvas vekslite valuutast 10 % diskontot ja 2 % komisjonikulu kuni tähtaegadeni oma kasuks maha, missuguse summaga tervelt Diskonto arvet debiteerisime. 1. juunist kuni tähtaegadeni langeb suurem osa makstud protsentidest järgneva operatsiooniaasta peale. Esimese veksli järele on protsente 47-me päeva eest ette makstud Mk. 235.— ja teise veksli järele 80 päeva eest Mk. 2533.33, kokku Mk. 2768.33. Selle summa kirjutame Diskonto arve kreeditist välja ja paigutame Ülekantavate summade arve deebetisse.

31. mail on kontori vajaduste peale Mk. 2300.— välja antud. Oletame, et mainitud tarbenõud on alles puutumata ja kasutatakse järgneval tegevuseaastal ära. Ettemakstud kulud liidetakse varanduse hulka; sellepärast kirjutatakse nad Ärikulude arve kreeditist välja ja kantakse Ülekantavate summade arve deebetisse.

Kõik sissekanded lähevad pearaamatusse ainult päevažurnaali kaudu; sellepärast tuleb õppijal oma päevažurnaalis kõikide ettemakstud kulude kohta järgmine liitkirje sisendada:

Ülekantavate summade a-e
Mitmele a-le:
Üüri a-le:
juuni- ja juulikuu üür . . . . 600.—
Diskonto a-le:
vekslite nr. 24 ja 28 protsendid 2763.33
Ärikulude a-le:
ülejäänud kirjutusmaterjal . . . 2300.— 5663.33

Pearaamatus tuleb Ülekantavate summade arvet debiteerida ja Üüri arvet, Diskonto arvet ning Ärikulude arvet krediteerida.

Ettesaadud kasud moodustavad möödaläinud ajajärgu võlga järgneva tegevuseaasta vastu ja tulevad inventari passivasse üles võtta. Kui kindlaks on tehtud, missugustes resultaatide arvetes ettesaadud kasud asuvad, siis tuleb neid resultaatide arveid teatud summadega debiteerida ja Ülekantavate summade arvet krediteerida, mille läbi resultaatide arvetes tulud vähenevad ja lõpetamisväärtuste arves võlad suurenevad.

Ülekantavate summade arve kreediti sissekanded võetakse raamatute lõpetamisel inventari passivasse.

Käesoleva aruande-aasta jooksul resultaatide arved ettesaadud kasusid ei annud, nõnda et meil selle kohta mingit kirjet ei tule sisendada.

Ärilises tegevuses tuleb juhuseid ette, et lõppeval aruande-aastal mõned kulud maksmata on jäänud ja alles tuleval perioodil tagantjärele täitmisele alluvad, nagu keskkütte, telefoni ja elektri- või gaasivalgustuse maksud. Raamatute lõpetamisel tuleb neid teraselt silmas pidada, vastavaid resultaatide arveid debiteerida ja isikute ehk asutuste arveid, kellesse võlad kuuluvad, krediteerida.

Aruande-aasta kohta saamata jäänud protsentidega ehk muude kasudega tuleb lõpetamisarveid debiteerida ja resultaatidearveid krediteerida.

Oletame, et meie tegevuse-ajajärgul maksmata jäänud kulusid ega saamata jäänud kasusid ei leidu, sellepärast ei tule meil selle kohta oma raamatutes mingit sissekannet teha.

Pearaamatu arvete järele kantakse varandused ja võlad inventari aktivasse ja passivasse ning kulud ja tulud Kahjude ja kasude arvesse. Töö hõlbustamiseks ühendatakse operatsiooniaasta lõpul senised kuubilansid ehk arvete seisud kokku ja tehakse erapaberil kogu tegevuseaja kohta üldine ehk generaalne arvete seis, millest peale summade ja saldode ka Kahjude ja kasude arve ning inventari jaoks lahtrid leiduvad. Viimased jäävad esialgu tühjaks ja täidetakse siis, kui Kahjude ja kasude arve on kokku seatud ja inventar üles võetud.

Generalsel arvete seisul võib järgmine vorm olla:

№	Arvete nimetus	Summa		Saldo		Kahjude ja kasude arve		Inventar	
		Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit	Aktiva	Passiva

Õppija valmistagu paaris-lehekülgsel liht- ehk ruudulisel paberil generaalne arvete seis, arvutagu pearaamatus iga arve deebeti aastasumma ja kreediti aastasumma välja, kandku need mainitud seisule, tehku mahaarvamise abil saldod kindlaks ja liitku joone all lõpusummad. Kõikide arvete deebeti kogusumma peab täpsalt kõikide arvete kreediti kokkuvõttele vastama ja mõlemad saldod peavad kaht ühesuurust arvu näitama.

Praktilises jaos leiduv generaalne arvete seis on õppijale tarvilikuks võrdlemis-abinõuks.

Pearaamatu arvete kõrval, kes ise kõiki peenusi ei näita, peetakse täielikumate andmete saavutamiseks, nagu teame, abiraamatuid, mis sellepärast veel enne pearaamatu käsilevõtmist lõpetamisele alluvad.

Deebitoride ja kreeditoride raamatuist saadetakse harilikult enne lõpetamist tähtsamatele võlauskujatele ja võlgnikkudele täielikud ärakirjad, mis õigeks tõestatult või vigu näitavalt ja parandatult ärisse tagasi tulevad. On need raamatud korda seatud, siis algab lõpetamine.

Deebitoride raamatu tabelite võrdlemisel võib kaks juhust ette tulla: 1) „võlgneb“ külje saldo ja 2) mõlemate poolte tasakaal.

„Võlgneb“ külje ülekaal moodustab, kui võõraste suusõnaliste lubaduste sissetulek nende väljaminekust suurem on, varandust, mis aktivasse üles võetakse ja, et seda siis loomuvastaselt kahel kohal ei oleks, saldo sõnaga „nõuab“ poolele üld-rahalahtrisse paigutatakse, nagu oleks see summa juba tasa ja deebitorilt kätte saadud. Mõlemad küljed on sellega bilansis ja lõpetatakse vormilikult ära. Rohkemarealisel leheküljel tõmmatakse üldises rahalahtris viimase sissekande alla kriips, arvatakse lehekülje summa kokku ja kriipsutatakse seda kaks korda alla. Sellesama lehekülje pahemal pool tekstilahtris, kuupäeva-lahtri juurest algades, tõmmatakse lühikesed kriipsukesed ja kirjutatakse kokkuvõtte ette tekstilahtrisse sõna bilanss. Vastuseisval leheküljel tõmmatakse kriipsud samadele joontele ja suletakse vaba ruum, kui seda peaks olema, tekstilahtris riiviga kinni. Kui deebitoride raamatus mõnel tabelil juba raamatute pidamise ajal mõlemad küljed tasakaalu on viidud, siis tehakse ainult vormiline lõpetamine.

Õppija lõpetagu eelnevate seletuste põhjal deebitoride raamat ära ja võrrelgu oma tööd selle raamatu praktilises jaos valmistatud deebitoride raamatuga.

Kreeditoride raamatus tabelite sissekandeid võrreldes märkame kaht ettetulevat juhust; need on: 1) „nõuab" külje saldo ja 2) mõlemate poolte tasakaal. „Nõuab" külje ülekaal on ettevõtte võlg, mis aruande-aasta lõpul passivasse üles võetakse ja, et füüsikaseadus ühele asjale samal ajal korraga kahel kohal viibimist ei võimalda, saldo sõnaga „võlgneb" poolele üld-rahalahtrisse asendatakse, nagu oleks jätkuv arve tasutud ja võlauskuja rahuldatud. Mõlemate poolte summad on sellega ühesuurused ja bilansseeritakse vormiliselt ära. Esiteks tõmmatakse rohkem ridu sisaldaval leheküljel üld-rahalahtri viimase sissekande joonele kokkuarvamis-kriips ja võetakse lõpusumma kokku, millele kaks lõpukriipsu alla tõmmatakse. Sellesama leheküljе pahemale poole tekstilahtri algule tõmmatakse lühikesed lõpetamisjoonekesed ja kirjutatakse sõna bilanss. Vastuseisval leheküljel tõmmatakse kriipsud samadele joontele ja pannakse kirjutamata koht tekstilahtris riiviga kinni. Kui kreeditoride raamatus mõnel tabelil mõlemad küljed juba varemalt tasakaalus on, siis tuleb see tabel lihtsalt bilansseerida.

Õppija lõpetagu kreeditoride raamat ära ja võrrelgu oma tööd selle raamatu praktilises jaos leiduva kreeditoride raamatuga.

Pealismakse raamatu lõpetamine on väga lihtne ega eraldu milleski deebitoride raamatu lõpetamisest. Pealismakse raamat võib peale tasakaalu ainult „võlgneb" saldoga esineda, mis aktivasse üles võetakse ja sellepärast „nõuab" poolele kirjutatakse, et endises kohas varandust tasakaalu viia.

Õppija lõpetagu nimetatud abiraamat ära ja võrrelgu oma tööd praktilises jaos valmistatud pealismakse raamatuga.

Teenijate raamatu lõpetamine ei jäta oma lihtsuse poolest ka midagi üle pikemalt rääkida. Näitab tema tabel tasakaalu, siis tuleb ta ainult vormiliselt bilansseerida, esineb ta saldoga, siis tuleb see inventari ülesvõtmise puhul vastuseisvale leheküljele kirjutada ja vormiline lõpetamine teha. „Võlgneb" külje ülekaal ehk saldo võetakse varandusena inventari aktivasse, aga „nõuab" külje saldo — passivasse.

Abiraamatute lõpetamisel on selles raamatus valmistatud praktilised tööd õppijal alati kontrollivaks ja juhtivaks abinõuks.

Saadud vekslite raamatu sissetulekus leiduvad ükshaaval sisendatult kõik rimessid, mis meie oma ettevõttesse vastu oleme võtnud. Väljaminekus on tagasiantud vekslitesse puutuvad andmed sissetulekuga samal joonel üles tähendatud, nõnda et väljamineku tühjade joonte järele esimesel silmapilgul võib ütelda, missugused vekslid meil välja andmata on. Meie ettevõttes peituvad võõrad vekslid moodustavad varandust, mis aruande-aasta viimasel kuupäeval aktivasse üles võetakse ja sellepärast saadud vekslite raamatus üksikult saldo sõnaga

väljaminekusse kirjutatakse, nagu oleks tasu nende eest juba kätte saadud. Mõlema külje summad on sellega ühtlustatud ja bilansseeritakse vormiliselt ära. Ridade arv on mõlemal pool ühesuurune; sellepärast ei ole tähtis, kummal küljel kokkuarvamis-kriips rahalahtris enne alla tõmmatakse. Kokkuvõtte-summale tõmmatakse mõlemal küljel kaks lõpetuskriipsu alla ja summade vahele üle raamatu keskkoha kirjutatakse sõrendatult bilanss.

On õppijal saadud vekslite raamat bilansseeritud ja võrreldud, siis tuleb maksuvekslite raamatu lõpetamisele asuda. Viimane eraldab ennast saadud vekslite raamatust faktiliselt sellega, et ta pahemal leheküljel väljaminek ehk võlguvõtmine ja paremal — sissetulek ehk võlamaksmine seisab. Sissetulekus on tagasisaadud trattidesse kuuluvad teated väljaminekuga samale joonele üles kirjutatud, nõnda et sissetuleku vabad jooned väljalunastamata aktsepte näitavad. Vekslivõlad võetakse inventuuri ajal passivasse; sellepärast kustutatakse nad endisest kohast maha ja kantakse maksuvekslite raamatus ükshaaval saldo sõnaga sissetulekusse, nagu oleksid nad ära makstud ja vekslid kätte saadud. Ridade arv ja kokkuvõtte-summad on maksuvekslite raamatus pärast seda ühesuurused, mis vormilikku lõpetamist saadud vekslite raamatu eeskujul täielikult võimaldab ja mida õppija tingimata tehku.

Ostu- ja müügiobjektidest saadud kasude ja kantud kahjude väljaarvutamise eel tehakse kõige pealt kauba hulga ehk ainelise arvu ülejääk kaubaraamatu tabelites sellel teel kindlaks, et väljamineku-leheküljе arv ja kaal või mõõt sissetuleku-leheküljе arvust ja kaalust või mõõdust maha arvatakse; näiteks:

Sissetulek	15	kotti,	N-to	45	pd.	30 ℔
Väljaminek	10	„	„	30	„	20 „
Ülejääk	5	kotti,	N-to	15	pd.	10 ℔

Tingimata ettevõetud kaupade tõelise tagavara natuuras ehk loonus ülelugemine kontrollib arvude najal ülesseatud ülejääki ja tõestab oma ühtlusega kaubaraamatu korralikku pidamist. Tegelikul ülelugemisel paljastatud kaalu või mõõdu puudujääk, mis kuivamise ehk kahanemise läbi kuidagi tekkinud, kirjutatakse ilma maksust näitamata kauba väljaminekusse, sest kadumise tõttu on kaubaraamatus kasusid selle läbi iseenesest vähem, et müügiküljel rahasumma puudub. Tahetakse kahanemist rahas väljendatult kaubaraamatusse sisendada, siis tehakse päevažurnaali sellekohane kirje, milles Ärikulude arvet debiteeritakse ja Kauba arvet krediteeritakse. Viimasel juhtumisel on kaupadest saadud kasu suurem, aga Ärikulude arves nõndasama palju kahju rohkem, mis kokkuvõetult ükskõik välja teeb.

Mõnesuguse kuiva kauba kaal läheb niiskes kohas seismise tagajärjel raskemaks, mille läbi natuuras leiduva kauba-tagavara raskus kaubaraamatu järele väljaarvutatud ülejäägi kaalust suurem on.

Niisugustel harukordsetel juhtumistel ettetulev väljamineku raskuse-ülekaal kirjutatakse ilma maksust näitamata kaubaraamatu sissetulekusse.

Kauba hulga ülejääk võetakse inventari aktivasse; sellepärast kirjutatakse ta kaubaraamatus väljaminekusse, nagu oleks ta juba ära müüdud. Ülejäänud kauba üksusele, puudale või naelale, võetakse keskmine sisseostu- ehk omahind, mis nõnda välja arvutatakse, et kauba tabeli sissetuleku kogumaksus sissetuleku kaalu või mõõdu koguarvuga jagatakse, näiteks: aasta jooksul on ostetud 250 puuda viinamarju ja selle eest ühes veorahaga makstud Mk. 500 000.—. Omahind on puuda pealt, mis üksuseks võetud, 500 000 : 250 = 2000 marka.

Kaubandusseadus käsib kaupu kõige odavamalt hinnata, et ebapuhtkasu näol kapitali mitte kunstlikult suurendada ja sellega krediidiusaldust tõsta, mis võlauskujate huvisid ähvardaks puudutada. Sunduslikkudele maksudele allumise mõttes kannab puhtkasu üleliigne suurendamine ettevõtja enese kohta ka kahjulikke tagajärgi. Hindade langemise puhul tuleb keskmisest ostuhinnast loobuda ja madalam kaubaturu- ehk börsihind mõõduandvaks arvata.

Ülejäägi kogumaksus saadakse teada üksuse hinda kaalu või mõõdu arvuga korrutades (kasvatades). Väljatulek liidetakse enne müüdud kauba väljamineku-summaga erapaberil ja võrreldakse, missuguse külje summa suurem on. Kui sissetuleku ja väljamineku rahasummad ühesuurused on, siis ei ole kasu ega kahju saadud. On väljamineku-summa sissetuleku-summast suurem, siis on kaup kallimalt ära müüdud ja väljamineku saldo võrra kasu saadud. Kasu seisab väljamineku-summas, ta paigutatakse tegevuseaasta lõpul puhtvaranduse suurendamiseks Kapitali arve kreeditisse; sellepärast tasandatakse ta kaubaraamatus sissetuleku-poolele kandmise läbi ära. On väljamineku-summa ühes saldo maksusega kokkuarvatuna sissetuleku-summast vähem, siis on kaup alla oma hinna ära müüdud ja sissetuleku saldo võrra kahju kantud. Kahju seisab sissetuleku-summas, ta kantakse puhtvaranduse vähenduseks Kapitali arve deebetisse; sellepärast kustutatakse ta kaubaraamatus väljamineku-poolele paigutamise läbi ära.

Kauplemise tagajärgi on siis veel hõlpsam välja arvutada, kui teatud kaubasort raamatute lõpetamise perioodiks kõik ära on müüdud. Võrdluse teel konstateeritakse, kas müügist rohkem või vähem raha saadi, kui ostu korral ise maksti. Kaubaraamatu väljamineku-leheküljе rahaline ülekaal tõestab saadud kasu, aga sissetuleku-poole rahaline saldo näitab kantud kahju. Kapitali arvele üleandmise mõttes kaotatakse embkumb resultaat kaubaraamatus ära ja paigutatakse tasakaalu viimiseks vastuseisvale leheküljele. Ainelise hulga ja resultaadi poolest tasakaalu viidud kaubaraamatu tabel lõpetatakse vormiliselt ära. Esiteks tõmmatakse ridadest rikkamal leheküljel arvu-, kaalu-, hinna- ja summalahtrisse kriips, arvatakse arvu-, netto- ja summasissekanded kokku ja tõmmatakse kaks lõpukriipsu alla. Kuupäeva-

lahtri juurest algades tõmmatakse tekstis samadele joontele lühikesed kriipsukesed. Kõrvuseisvale leheküljele ja esimesega ühes sihis tõmmatakse samasugused lõpetamiskriipsud, suletakse kirjutamata koht tekstis riiviga kinni ja kirjutatakse mõlemale leheküljele sõna bilanss.

Eelnevate seletuste alusel alustagu õppija oma kaubaraamatu lõpetamist. Esimese objektina esineb kaubaraamatus raffinaadsuhkur. Aruande-aasta jooksul on ostetud ja sissetuleku-kokkuvõttes näidatud 500 pead, N-to 351 pd. 16 ℔. Sellesama aja kestusel on müüdud ja väljamineku-kokkuvõttes tähendatud 310 pead, N-to 228 pd. 30 ℔. Peab alal olema ja ka natuuras leiduma 190 pead, N-to 122 pd. 26 ℔. Järelejääk võetakse inventari aktivasse; sellepärast kirjutatakse ta saldo sõnaga väljamineku-küljele. Iga puud maksis omal 1600 marka, millega, kui suhkur börsil ei ole langenud, ülejääki hinnatakse. Kui hinda järelejäägi puudade arvuga korrutada, on saldo maksus 196 240 marka. Enne saadi suhkru müügist 411 750 marka, ühes ülejäägi maksusega kokkuarvatult on kõik kaup 607 990 marga eest kaubaraamatust välja kirjutatud, kuna ta omal sissetulekus 562 240 marka maksis. Väljamineku-summa ülekaal 45 750 marka moodustab müügist saadud kasu, mis sellepärast sissetuleku-poolele paigutatakse, et ta varanduse suurendamiseks Kapitali arve kreeditisse üle kantakse. Suhkru tabel seisab nüüd kõigiti tasakaalus ja bilansseeritakse sellepärast vormiliselt ära.

Jaava kohvi on ostetud ja sissetulekusse kantud 100 kotti, N-to 759 pd. 37 ℔. Väljamineku-kokkuvõte sisaldab 69 kotti, N-to 509 pd. Tegeliku tagavaraga võrreldud ja kaubaraamatuga kokkukõlas leitud ülejääk on järelikult 31 kotti, N-to 250 pd. 37 ℔. Keskmise ostuhinna, millega saldo välja kirjutame, saame teada, kui sissetuleku-rahasumma ostetud puudade arvuga jagame. Väljaarvutamise puhul võime pennid maha jätta ja naelad terveks puudaks lugeda, mis kaubandusseaduse järele lubatud on, sest sellega muutub omahind natukene odavamaks. Keskmine hind on järelikult 661 170 : 760 = = 869 mk. 96 pn. Kui hinda järelejäägi puudade arvuga korrutame, on saldo maksus 218 294 mk. 71 pn. Aruande-aasta kestusel saadi müügist 1 163 598 marka; seda saldo maksusega ühendades leiame, et kohv on 1 381 892 marga 71 penni eest kaubaraamatust lõplikult välja kirjutatud, kuna ta omal 661 170 marka 03 penni maksis. Väljamineku-summas peituv kasu 720 722 marka 68 penni kirjutatakse sellepärast sissetulekusse, et ta lõpuks Kapitali arve kreeditisse paigutatakse. Jaava kohvi tabel on nüüd tasakaalu viidud ja lõpetatakse vormiliselt ära.

Kuuba kohv on puhtkaalu puudujäägiga, mis maksust näitamata väljaminekusse tähendatakse, kõik ära müüdud ja 64 030 marka kasu saadud, mis Kapitali arve kreeditisse üleviimise puhul kohvi tabeli sissetulekusse kantakse ja vormilik lõpetus tehakse.

Riisi on tegevusaja kestusel ostetud ja sissetuleku-kokkuvõttes

märgitud 150 kotti, N-to 1207 pd. 34 ü. Väljamineku-kokkuvõte näitab 48 kotti, N-to 415 pd. 02 ü. Natuuras leiduva tagavaraga võrreldud riisi-ülejääk on 102 kotti, N-to 792 pd. 32 ü. Omahind on 813 488 : 1208 = 673 marka 41 penni, mis ülejäägi puudade arvuga korrutatult saldo maksuse 533 879 mk. 44 pn. moodustab. Müügisumma ühes saldo maksusega on ostusummast 6 995 marka 69 penni suurem, mis kasuna sissetulekusse kantakse ja riisi tabel vormiliselt lõpetatakse.

Linaseeme on kõik ära müüdud ja 3000 marka kasu saadud, mis sissetuleku-küljele paigutatakse ja tabel vormiliselt bilansseeritakse.

Tseiloni kohvi sissetuleku-kokkuvõte on 32 kotti, N-to 311 pd. 24 ü. Sellest on müüdud ja väljamineku-kokkuvõttes näidatud 21 kotti, N-to 170 pd. 23 ü. Peab alal olema ja ka leiduma 11 kotti, N-to 141 pd. 01 ü, mis aktivasse üle antakse ja saldona väljaminekusse kantakse. Kui ostusumma 382 689 marka sissetuleku puudade arvu 312-ga jagada, siis oleks omahind 1226 marka 56 penni. Aga vaheajal on tseiloni kohv kaubaturul 1160 marga peale langenud; sellepärast tuleb keskmisest ostuhinnast loobuda ja madalam börsikurss maksvaks tunnistada, mis ülejäägi puudade arvuga korrutatult 163 560 marka välja teeb. Kaup on kallimalt ostetud ja odavamalt müüdud. Sissetuleku-summa ülekaal 21 262 marka 16 penni esineb kahjuna, mis puhtvaranduse vähenduseks Kapitali arve deebetisse kantakse ja sellepärast kaubaraamatus väljamineku-küljele paigutamisega ära tasandatakse. Tseiloni kohvi tabel lõpetatakse selle järele vormiliselt ära.

Kaubaraamatu kõikide tabelite sissetuleku- ja ka väljamineku-kokkuvõte oli enne lõpetamist Kauba arve deebeti- ja kreeditisummaga ühesuurune, mis raamatute õiget pidamist tõestas. Kaubaraamat on lõpetamisel tasakaalu viidud, kuna Kauba arves bilanss alles puudub. Kaubaraamatu eeskujul võib ka Kauba arvet bilansseerida, kui kõikide kaupade ühine kasu deebetile ja kokkuarvatud saldod ning kahjud kreeditile juurde lisatakse. Seesugune esialgne võrdlus tehakse kuskil erapaberil ainult sel otstarbel, et näha, kas kokku- ja mahaarvamine kaubaraamatu lõpetamisel õigesti on toimetatud.

Võrdlusel võib järgmine vorm olla:

Kauba arve:

Deebet	3 778 537.19	Kreedit	3 485 799.25
kasud	840 498.37	kahjud	21 262.16
		saldod	1 111 974.15
Bilanss . .	4 619 035.56	Bilanss . .	4 619 035.56

Naatuuras üleloetud kauba-tagavara maksus on saadud kasude võrra pearaamatu Kauba arve saldost suurem. Tegeliku ülejäägi maksuse ja generaalsel arvete seisul leiduva Kauba arve deebeti saldo

vahe peab kaubaraamatus väljaarvutatud kauba puhtkasuga ühesuurune olema. Eelnevat võrdlust võib sellepärast veel teist moodi käsitada, näiteks:

Faktiline kauba järelejääk . .	Mk. 1 111 974.15	Kaubaraamatu kasud	Mk. 840 498.37
Kauba arve saldo	„ 292 737.94	Kaubaraamatu kahjud	„ 21 262.16
Kauba puhtkasu	Mk. 819 236.21	Kaubaraamatu puhtkasu	Mk. 819 236.21

Konsignatsioonikauba raamatus on komisjoni peale müüa saadetud linaseemne kohta komisjonäriga lõpuarve tehtud ja 63 109 marka 50 penni kasu saadud, mis sissetuleku-küljele kantakse ja kaubatabel nõuetele vastavalt bilansseeritakse.

Komisjonikauba raamatus on heeringatetabel juba lõpuarve tegemisel tasakaalu viidud; sellepärast jääb üle seda ainult vormiliselt bilansseerida.

Õppija võib ainult siis uuesti edasi minna ja arvete lõpetamisele asuda, kui tal abiraamatute bilansseerimise töö praktiliselt ja arusaamisega täitsa valmis on tehtud.

Küsimused:

1. Mispärast ei anna pearaamatu kuubilanss varanduse seisukorrast ja tegevuse edust täielikku ülevaadet?
2. Missugused on liitesemete arved?
3. Missugusel leheküljel näitavad liitesemete arved saadud kasu ja kantud kahju?
4. Missugused sisendused ei kuulu resultaatide arvetes aruandeaastasse?
5. Kuidas võib varanduse seisukorda ja tegevuse tagajärgi täpsalt kindlaks teha?
6. Millal on raamatute lõpetamine?
7. Kuidas mõjub raamatute lõpetamine jätkuva äritegevuse peale?
8. Kuidas tuleb ettemakstud kulude ja ettesaadud kasude peale raamatute lõpetamisel vaadata?
9. Missugune abinõu võimaldab ettemakstud kulusid ja ettesaadud kasusid inventari paigutada?
10. Mis tehakse tegevuseajasse kuuluvate maksmata kuludega ja saamata kasudega?
11. Mis otstarve on generaalsel arvete seisul?
12. Missugused raamatud alluvad kõige pealt lõpetamisele?
13. Mispärast saadetakse deebitoride ja kreeditoride raamatust enne lõpetamist isikutele ärakirjad?

14. Millega lõpetatakse deebitoride ja kreeditoride raamat?
15. Mispärast kirjutatakse deebitoride ja kreeditoride raamatus saldo vähemale küljele?
16. Milles seisab deebitoride ja kreeditoride raamatu vormilik lõpetamine?
17. Kuidas ja millega lõpetatakse pealismakse raamat ja teenijate raamat?
18. Millega ja kuidas lõpetatakse saadud vekslite ja maksuvekslite raamat?
19. Kuidas tehakse kaubaraamatus hulga ülejääk kindlaks?
20. Millega kontrollitakse kaubaraamatus näidatud ülejääki?
21. Kuidas sisendatakse kauba kahanemist ja kasvamist?
22. Mispärast kirjutatakse järelejääk kaubaraamatus väljaminekusse?
23. Millega hinnatakse kauba ülejääki?
24. Kuidas arvatakse keskmine hind välja?
25. Mispärast hinnatakse järelejääki madalalt?
26. Kuidas arvatakse kaubaraamatus müügi tagajärjed välja?
27. Kuhu küljele kirjutatakse kaubaraamatu lõpetamisel kasu ja kahju?
28. Mispärast paigutatakse kaubaraamatu lõpetamisel müüma tagajärjed vastuseisvale küljele?
29. Missugune võrdlus tõestab kaubaraamatu korralikku lõpetamist?
30. Kuidas lõpetatakse konsignatsiooni- ja komisjonikauba raamat?

Üksteistkümnes loeng.

Pearaamatu lõpetamise peenustesse süvenemise suhtes seniste väärtuste ja nende arvete klassifikatsiooni ehk liigitamise kohta ettevõetav lühike ja ülevaatlik kordamine, kui teaduse ema, on siin just parajal paigal, — aitab õppijal saavutatud teadmisi elustada ja teritab tema mõtlemisvõimet.

Pilku kaubanduseaasta esimese perioodi peale tagasi heites näeme ettevõtte ja raamatute avamisel ainult ainelisi ja tingitud väärtusi, millega äriline tegevus alustatakse ja millega see teatava aja järele lõpetatakse; sellepärast nimetatakse neid lõpetamisväärtusteks.

Arveid, kes tingitud ja ainelistele väärtustele on avatud, nimetatakse lõpetamisväärtuste arveteks ehk lühedalt väärtuste arveteks, kelle järele aruande-aasta viimasel kuupäeval aktivast ja passivast moodustatud inventar kokku seatakse.

Lõpetamisväärtuste arvete järele, kes deebetis ettevõtte varanduse suurenemist ja kreeditis — vähenemist näitavad ning ainult deebeti saldoga või äärmisel juhtumisel bilansiga esinevad, kuuluvad varandused aktivasse.

Lõpetamisväärtuste arvete järele, kes ettevõtte varanduseosade suurenemist kreeditis ja vähenemist deebetis sisaldavad ning ainult kreediti saldo või äärmisel puhul tasakaalu annavad, kuuluvad võlakohustused passivasse.

Tegevuseaasta teisel ajajärgul on kasudest ja kahjudest moodustatud mõisteliste esemetega tegemist, mida äri resultaatideks nimetatakse.

Kasudele ja kahjudele avatud arved, kes resultaatide arvete nime omandavad, näitavad tasuta sissetulnud väärtuste järele saadud kasusid kreeditis ja tasuta väljaläinud väärtuste järele kantud kahjusid deebetis.

Arvet, kes ühel ja samal ajal aktiva ja passiva varanduseosadele või lõpetamisväärtustele ja resultaatidele on avatud, nimetatakse liitesemete arveks. Liitesemete arve võib deebeti või kreediti saldoga esineda ja juhusliselt ka bilanssi näidata.

Resultaatide arved avaldavad otsekohest mõju ettevõtja kapitali suurenemise või vähenemise peale. Enne Kapitali arve külge liitmist koondatakse resultaadid aruande-aasta lõpul ühisesse arvesse kokku, keda Kahjude ja kasude arveks nimetatakse ja kellelt puhas resultaat üksik-ettevõtetes Kapitali arvele, aga koosettevõtetes Puhtkasu arvele üle kantakse.

Kahjude ja kasude arve on kõikide resultaatide ühine kogu ja sisaldab sellepärast, maksvale seadlusele alludes, deebetis kahjusid ja kreeditis kasusid. Tegelikus elus nimetatakse teda sagedasti loogikavastaselt Kasude ja kahjude arveks. Deebet oma kahjudega on ees ja kreedit kasudega järel; sellepärast peab teda järjekindlalt Kahjude ja kasude arveks nimetama.

Õppija võtku generaalne arvete seis kätte ja otsigu sealt, kõiki arveid analüüsides, resultaatide arved välja.

Esimesena esineb aastabilansil Algusbilansi arve, kelle kreeditis aktiva ja deebetis passiva summa asub. Aktivas leiduvad ainelised ja tingitud, aga passivas ainult tingitud väärtused; sellepärast kuulub Algusbilansi arve lõpetamisväärtuste arvete hulka.

Kapitali arve on lubadustele avatud, mis ettevõte oma peremehele ja ettevõtja ärile annab. Tema kreedit suurendab ja deebet vähendab ettevõttes olevat varandust; sellepärast on ta passiva lõpetamisväärtuste arve.

Raha on aineline väärtus, millel sissetulekus ja väljaminekus kõikumata maksus on; sellepärast on Kassa arve lõpetamisväärtuste arve, kelle deebeti saldo aktivasse üles võetakse.

Rimessid on sissetuleku ja väljamineku juures muutumata maksusega tingitud väärtused. Nendele avatud Saadud vekslite arve deebeti saldo läheb lõpetamisel inventari aktivasse.

Vallasvara on aineline väärtus, mille maksusest igal aastal 10% amortisatsiooni kahjuna maha kirjutatakse. Vallasvara arve on sellega

liitesemete arve: ta näitab aktivale alluvat varandust ning Kahjude ja kasude arvesse kuuluvat kahju.

Kauba arve on ainelistele väärtustele ja ühtlasi ka ostu ja müügi tagajärgedele avatud. Ta on liitesemete arve. Natuuras kindlaks tehtud ainete ülejääk võetakse aktivasse, aga abiraamatus väljaarvutatud kasud ja kahjud — Kahjude ja Kasude arvesse.

Deebitoride arve sisaldab eneses muutumata maksusega võõraid suusõnalisi maksulubadusi, mille ülejääk varandusena inventari aktivasse võetakse.

Tratid, kui muutumata maksusega tingitud väärtused, asuvad Maksuvekslite arves, kelle kreediti saldo passivasse kuulub.

Kreeditoride arve on resultaatidest vabadele oma suusõnalistele maksulubadustele avatud, mis ülejäägi-summa suuruses võlana passivasse võetakse.

Võõras tööjõud, mis äris ära tarvitatud ja Palga arves hinnatud, on Kahjude ja kasude arvele kahjuna alluv resultaat.

Teenijate arve on vaimlise tööjõu eest antud suusõnalistele maksulubadustele, kui resultaadita tingitud väärtustele, avatud ja arvatakse lõpetamisväärtuste arveks, kelle kreediti saldo võlana inventari passivasse üles võetakse.

Diskonto arve deebet näitab võõraste poolt mahatõmmatud ja meil lõplikult saamata jäänud summi, kuna kreedit meie poolt mahaarvutatud ja teistele jäädavalt maksmata jäetud summadega esineb. Kreediti saldo läheb kasuna Kahjude ja kasude arvesse.

Ärikulude arve nimetus annab resultaatide lõhnast juba isegi mulje ja võetakse deebeti saldo summa suuruses kahjuna Kahjude ja kasude arvesse.

Üüri arve deebet näitab võõraste ruumide tarvitamise õiguse eest makstud väljaminekuid ja kuulub Kahjude ja kasude arve kahjudesse.

Komisjoni arve kreeditis hinnatakse teiste huvide teenistusesse pandud oma tööjõudu ja deebetis näidatakse komisjonäride ning vahetalitajate tööjõu eest makstud tasu. Kreediti saldo allub kasuna Kahjude ja kasude arvele.

Dekordi arve kreedit sisaldab alaväärtusliku kauba eest saadud hinnaalandust ja võetakse kasu näol Kahjude ja kasude arvesse.

Aruandjate isikute arve on kohustustele alluvate isikute poolt avansside eest saadud suusõnaliste maksulubaduste jaoks avatud; sellepärast arvatakse ta lõpetamisväärtuste arvete liiki. Aruande-aasta jooksul on tema mõlemad küljed tasakaalu viidud, mis vormilist bilansseerimist iseenesest võimaldab.

Pealismakse arves leiduvad tagajärgedest vabad lühikese-tähtajalised võõrad suusõnalised maksulubadused, on tingitud väärtused, mis ülejäägi-summa suuruses varandusena inventari aktivasse üles võetakse.

Konsignatsioonikauba arve kuulub liitesemete arvete liiki, sest temas peituvad ainelised väärtused ja müügi tagajärjed. Kaup on

kõik ära müüdud ja kreediti saldo võrra kasu saadud, mis Kahjude ja kasude arvesse paigutatakse.

Protestitud vekslid on resultaatidest vabad tingitud väärtused, mis varandusena inventari aktivasse lähevad.

Protsentide arve kreedit näitab raha juurdekasvu, mis kasuna Kahjude ja kasude arvesse kantakse.

Inkasso peal olevate vekslite arve on ainult tingitud väärtustele avatud ja aruande-perioodi kestusel juba tasakaalu viidud, nõnda et teda ainult vormiliselt tuleb bilansseerida.

Diskonteeritud vekslite arves peituvad tingitud väärtused, mis varandusena inventari aktivasse lähevad.

Põhjapanga vekslite diskonteerimise arve on tingimusest olenevate väärtuste, s. o. oma suusõnaliste maksulubaduste jaoks avatud, mis võlana inventari passivasse kantakse.

Inkassovekslite arve on teiste päralt olevatele tingitud väärtustele avatud ja lõpuarve tegemisel juba tasakaalu viidud.

Kursivahe arve kreedit näitab välisvaluuta vankumisest saadud kasu ja kuulub Kahjude ja kasude arvesse.

Ajutiste kulude arve on tasakaalus ja tarvitseb ainult vormilist lõpetamist.

Komisjonikauba arve on komitendi päralt olevate aineliste väärtuste jaoks avatud ja juba tasakaalu viidud.

Tööliste arve sisaldab füüsilise tööjõu eest antud oma suusõnalisi maksulubadusi ja kuulub lõpetamisväärtuste arvete liiki. Ta on juba tasakaalus ja allub ainult vormilisele lõpetamisele.

Majapidamise arve näitab kahjusid, mis Kahjude ja kasude arvesse mahutatakse.

Ülekantavate summade arve deebetis on kahjudest tagasi arvatud ja uuesti kehastatud varandus, mis inventari aktivasse asendatakse.

Kõik kasud, mis senini resultaatide arvete kreeditis asuvad, tuuakse Kahjude ja kasude arve kreeditisse ja tasandatakse teistes resultaatide arvetes deebetisse kandmise läbi ära. Sellega on debiteeritavad resultaatide arved raamatupidamise põhiseaduse järele saajad ning võlgnikud ja krediteeritav Kahjude ja kasude arve andja ning võlauskuja.

Kõik sissekanded lähevad pearaamatusse ainult päevažurnaali kirjete kaudu; sellepärast tuleb kõikide kasude Kahjude ja kasude arve kreeditisse ümberpaigutamise kohta generaalse arvete seisu ja mõne abiraamatu järele päevažurnaalis vastav liitkirje kokku seada, mis raamatutest vigade ärahoidmise mõttes esialgu erapaberil järgmisel kujul tehakse:

Mitmed a-ed
Kahjude ja kasude a-le:
kasusid saadud

ÜS LIIVIKA Raamatukogu

Kauba a-e			
raffinaadsuhkur . Mk.	45 750.—		
jaava kohv . . „	720 722.68		
kuuba kohv . . „	64 030.—		
riis . . . . . „	6 995.69		
linaseeme . . . „	3 000.—	840 498.37	
Diskonto a-e		5 028.06	
Komisjoni a-e		1 900.—	
Dekordi „		7 092.—	
Konsignatsioonikauba a-e		63 109.50	
Protsentide a-e		11.50	
Kursivahe a-e		7 560.48	925 199.91

Üld-rahalahtris näidatud Kahjude ja kasude arve kreediti kokkuvõte ei ole kaugeltki veel puhtkasu; seda nimetatakse valuutakasuks ehk bruttokasuks. Tegevuseajal tuli äris kahjusid ette, mis valuutakasu vähenduseks Kahjude ja kasude arve deebetisse kantakse ja mainitud arve kreediti ülejäägi näol puhtkasu moodustatakse. Puhtkasu, mis Kahjude ja kasude arve kreeditis seisab, kantakse omaniku töötõu tasuna ja ettevõttesse mahutatud varanduse protsentidena Kapitali arve kreeditisse ning tasandatakse endises kohas Kahjude ja kasude arvet debiteerides ära. Annab aga Kahjude ja kasude arve deebeti saldo, siis on ettevõte defitsiidiga ehk puhtkahjuga töötanud, mis Kahjude ja kasude arvet krediteerides omaniku varanduse vähenduseks Kapitali arve deebetisse paigutatakse.

Operatsiooniaasta jooksul tekkinud kahjud asuvad, nagu teame, resultaatide arvetes deebeti küljel. Kõik kahjud koondatakse raamatute lõpetamisel Kahjude ja kasude arve deebetisse; sellepärast kirjutatakse nad endiste kahjuarvete kreeditist välja. Debiteeritav Kahjude ja kasude arve jääb saajaks ja resultaatide arved on andjad. Generaalse arvete seisu ja vajaduse korral mõne abiraamatu järele tehakse kõrvalisel paberil selle kohta järgmine päevažurnaali kirje:

Kahjude ja kasude a-e		
Mitmele a-le:		
kahjusid kantud		
Vallasvara a-le:		
10% amortisatsiooni 40 päeva eest	1 388.88	
Kauba a-le:		
tseiloni kohvi	21 262.16	
Palga a-e	18 000.—	
Ärikulude a-le	725.—	
Üüri a-le	300.—	
Majapidamise a-le	5 700.—	
Kapitali a-le		
puhtkasu	877 823.87	925 199.91

Kahjude summa 47 376 marka 04 penni tehakse enne erapaberil kindlaks ja arvatakse valuutakasust 925 199 margast 91 pennist maha. Ülejääk 877 823 marka 87 penni kirjutatakse Kahjude ja kasude arve ühtlustamiseks puhtresultaadina tema deebetisse ja Kapitali arve kreeditisse.

Mõlemad Kahjude ja kasude arve kirjed jäävad esiotsa nõndakaua erapaberile seisma, kuni uuesti ülesvõetud inventaris väljaarvutatud lõpukapital nende õiguse tõestab ja päevažurnaali sissekande võimaldab.

Inventari ülesvõtmist alustatakse aktivaga, mis generaalse arvete seisu ning abiraamatute järele tuntud vormil esiotsa erapaberil mustalt kokku seatakse.

Puhtraha seis on generaal-bilansil Kassa arve deebeti saldos näidatud ja tegeliku ülejäägiga võrreldud.

Rimessidesse puutuvad üksikasjalised andmed saavutatakse saadud vekslite raamatu lõpetamisel leitud saldode ridadelt.

Vallasvara ülejääk on generaalbilansil Vallasvara arve deebeti saldos tähendatud, millest veel Kahjude ja kasude arvesse kantud amortisatsioon maha tuleb arvata.

Kaubad kirjutatakse kaubaraamatust lõpusaldodena välja.

Võlgnikkudesse kuuluvad teated leiduvad deebitoride raamatu lõpusaldodes.

Saada oleva pealismakse kohta annab vastav abiraamat lähemaid teateid.

Protestitud vekslite arve kõrval abiraamatut ei ole; tarvilikke andmeid võib päevažurnaalist üles otsida.

Diskonteeritud vekslite arve on ilma abiraamatuta; sellepärast tuleb nõutavaid teateid päevažurnaalist saavutada.

Ülekantavatel summadel on tekst päevažurnaalis motiveeritud, mis samal kujul aktivasse tuleb kirjutada.

Aktiva kogusumma 4 426 929 marka 52 penni sisaldab eneses oma ja laenkapitali, mis aktiva summast võõraste võlgade lahutamise teel üksteisest ära eraldatakse.

Ettevõtte võlakohustused kogutakse kõik generaalse arvete seisu ja abiraamatute järele inventari passivasse.

Trattidesse kuuluvad täpsad andmed leiduvad maksuvekslite raamatu lõpusaldode ridadel.

Võlauskujate kirjeldamisel kasutatakse kreeditoride raamatut.

Maksmata tööjõu tasu leitakse teenijate raamatust.

Põhjapanga vekslite diskonteerimise arvel tekkinud võla üle otsitakse üksikasjalikke teateid päevažurnaalist.

Võõraste võlgade summa on erapaberil kokkuarvatuna 980 088 marka, mis aktiva kokkuvõttest 4 426 929 margast 52 pennist mahaarvatult 3 446 841 marka 52 penni puhtvarandust moodustab. Aktivas asuv puhtvarandus on ettevõtja päralt, mis äri võlana kapitali

nime all passivasse kantakse ja mõlemad inventari jaod summade suhtes tasakaalu viiakse.

Kui suuremast summast vähem arv lahutatakse ja ülejääk lahutatavaga uuesti liidetakse, siis on saadud summa vähendatavaga jälle ühesuurune. Mainitud matemaatilise tõe alusel on aktiva ja passiva summad Kahjude ja kasude arve ning inventari õigest kokkuseadmisest olenemata alati ühesuurused. Hoopis iseasjaks jääb küsimus, kas lõpukapital nii suur on, kui ta peab olema. Tulu suurendab ettevõtja kapitali. Generaalsel arvete seisul leiduv Kapitali arve kreediti saldo ühes Kahjude ja kasude arve järele saadud puhtkasuga kõrvalisel paberil liidetuna peab passivas leitud lõpukapitali summaga täpsalt ühesuurune olema, mis Kahjude ja kasude arve korralikku kokkuseadmist ja inventari õiget ülesvõtmist tõestab; näiteks:

Kapitali arve kreediti saldo	Mk.	2 569 017.65
Kahjude ja kasude arve puhtkasu	„	877 823.87
kokkuvõte	Mk.	3 446 841.52 vastab lõpukapitalile.

Kui lõpukapitalist puhtkasu maha arvata, siis peab Kapitali arve kreediti saldo järele jääma; näiteks:

Lõpukapital passivas . . .	Mk.	3 446 841.52
puhtkasu . . .	„	877 823.87
jääk	Mk.	2 569 017.65 vastab Kapitali arve kreediti saldole.

Kui lõpukapitalist generaalsel arvete seisul leiduv Kapitali arve kreediti saldo lahutada, siis peab jääk puhtkasu summa moodustama; näiteks:

lõpukapital passivas . .	Mk.	3 446 841.52
Kapitali a-e kreediti saldo	„	2 569 017.65
jääk	Mk.	877 823.87 vastab puhtkasule.

Peale eelnevat võrdlust võib õppija Kahjude ja kasude arve kirjed päevažurnaali ning aktiva ja passiva uuesti avatud inventariraamatusse puhtalt sisse kanda. Generaalsel arvete seisul tuleb iga arve juures samal joonel ära näidata, kui palju andmeid keegi arve Kahjude ja kasude arve deebetis või kreeditis ning inventaris sisaldab. Selle järele on generaalse arvete seisu lahtrid kõik tasakaalus ja tulevad lõplikult bilansseerida.

Aktiva lõpetamisväärtuste arvete järele asuvad ettevõtte varandused pearaamatus deebeti küljel. Raamatute lõpetamisel koondatakse kõik varanduseosad uuesti avatud Lõpubilansi arve deebetisse, kes saajaks ja võlgnikuks jääb, ning kirjutatakse aktiva väärtuste arvete kreediti küljelt välja. Sellega on ühe saaja arve juures mitu andjat arvet.

Lõpubilansi arve ja Algusbilansi arve asemel kasutatakse mõnikord Kapitali arvet, mille abil aktiva ja passiva varanduste arved lõpetatakse ja avatakse. Meie jääme selles kursuses esimeste arvete juurde seisma.

Inventari aktiva järele tuleb päevažurnaalis järgmine liitkirje sisendada:

Lõpubilansi a-e
Mitmele a-le:

aktiva järele on järgmised varanduseosad olemas

Kassa a-le	503 646.67	
Saadud vekslite a-le	1 442 488.—	
Vallasvara a-le	123 611.12	
Kauba a-le	1 111 974.15	
Deebitoride a-le	1 111 578.75	
Pealismakse a-le	12 967.50	
Protestitud vekslite a-le	5 000.—	
Diskonteeritud vekslite a-le . . .	110 000.—	
Ülekantavate summade a-le . . .	5 663.33	4 426 929.52

Passiva lõpetamisväärtuste arvetes on ettevõtte võlad pearaamatus kreediti küljel. Kõik maksukohustused koondatakse Lõpubilansi arve kreeditisse; sellepärast kustutatakse nad passiva arvetes deebetisse kandmise läbi ära.

Passiva järele tuleb päevažurnaalis järgmine liitkirje sisendada:

Mitmed a-ed
Lõpubilansi a-le:

passiva järele on järgmised võlakohustused olemas

Maksuvekslite a-e	478 100.—	
Kreeditoride a-e	389 488.—	
Teenijate a-e	2 500.—	
Põhjapanga veksl. disk. a-e . . .	110 000.—	
Kapitali a-e	3 446 841.52	4 426 929.52

Kahjude ja kasude arve kulud ning tulud kantakse päevažurnaalist harilikus korras pearaamatusse. Kasu sisaldavaid resultaatide arveid, kui saajaid, debiteeritakse ja kirjutatakse summad nendele üld-rahalahtrisse. Kahjude ja kasude arvet, kui andjat, krediteeritakse ja kantakse summad temale eelnevasse rahalahtrisse.

Kahjud paigutatakse Kahjude ja kasude arve deebetis eelnevasse rahalahtrisse, aga resultaatide arvete kreeditis — üld-rahalahtrisse.

On resultaatide mõlemad kirjed pearaamatusse kantud, siis kirjutatakse Kahjude ja kasude arve deebetis ja kreeditis kokkuvõttesumma üld-rahalahtrisse välja.

Inventari järele moodustatud kaks kirjet kantakse päevažurnaalist samasugusel tuntud kombel pearaamatusse. Aktiva varandused

kirjutatakse Lõpubilansi arve deebetis eelnevasse rahalahtrisse, aga aktiva arvete kreeditis üld-rahalahtrisse.

Passiva võlakohustused paigutatakse passiva arvete deebetis üld-rahalahtrisse, aga Lõpubilansi arve kreeditis — eelnevasse rahalahtrisse.

On lõpetamisväärtuste arvete mõlemad kirjed pearaamatusse sisendatud, siis kirjutatakse Lõpubilansi arve deebetis ja kreeditis kokkuvõttesumma üld-rahalahtrisse välja ja bilansseeritakse pearaamatus kõik arved vormiliselt ära.

Aruande-aasta oma avamise, pidamise ja lõpetamise ajajärguga on möödas ja vanad raamatud pannakse eest kõrvale arhiivi, kus nad juriidilise jõu kaotuseni 10 aastat seisavad.

Lõpetamisinventar on järgmisel päeval alustuseinventariks, mille järele uue päevažurnaali kaudu aktiva ja passiva varanduste arved pearaamatus Algusbilansi arve abil uuesti avatakse ja tarvilikud andmed abiraamatutesse kantakse.

Uue tegevuseaasta algul kirjutatakse esimese tehtena ettemakstud kulud Ülekantavate summade arve kreeditist vastavaile resultaatide arveile deebetisse tagasi, kus nad kuni lähema lõpetamiseni asuvad, mil nad kahjudena Kahjude ja kasude arve deebetisse kukuvad ja sellega puhtvarandust ehk kapitali vähendavad.

Küsimused:

1. Missuguste arvete järele kuuluvad varandused aktivasse ja missuguste järele — passivasse?
2. Missugusele lõpetamisele alluvad resultaatide arved?
3. Kuhu kuulub puhas resultaat?
4. Missugusel küljel on Algusbilansi arves aktiva varandused ja missugusel küljel passiva võlakohustused?
5. Millega debiteeritakse ja krediteeritakse Kapitali arvet?
6. Missugusele lõpetamisele allub Vallasvara arve?
7. Mis on valuutakasu?
8. Kuidas arvatakse puhtkasu välja?
9. Missuguse arve abil lõpetatakse Kahjude ja kasude arvet?
10. Mis on defitsiit?
11. Kuidas arvatakse inventari tegemisel lõpukapital välja?
12. Kui suur peab lõpukapital olema?
13. Missugusel küljel asuvad Lõpubilansi arves aktiva varandused ja missugusel küljel passiva summad?
14. Mitu korda tehakse inventar lõpetamise ja avamise juures?
15. Mis tehakse peale avamist Ülekantavate summade arvega?

Praktiline jagu.

Inventariraamat 1921. a.

Inventar, üles võetud 19. aprillil 1921. a.

I. Aktiva.

1	Kassa:				
	puhtraha seis ettevõttes . . .			429 427	65
2	Saadud vekslid:				
	mapis leiduvad:				
	Nr. 19 A. Rüütel, Valgas, th. 1. mail s. a.	12 500	—		
	Nr. 21 R. Malm, Tallinnas, th. 23. mail s. a.	7 500	—		
	Nr. 24 O. Aule, Paides, th. 17. juulil s. a..	15 000	—		
	Nr. 25 A. Kliimann, Viljandis, th. 27. mail s. a..	10 000	—	45 000	—
3	Vallasvara:				
	iseäralises nimekirjas leiduv, täielikult hinnatud ja 10% amortisatsiooni maha arvatud, ettevõtte liikuv varandus			75 000	—
4	Kaubad:				
	magasinis ja ladus:				
	a) 500 pead raffinaadsuhkrut; N-to 351 p. 16 n. à 1600 mk.	562 240	—		
	b) 30 kotti jaava kohvi; B-to 256 pd. 27 n., T-ra 6 „ 20 „ N-to 250 „ 07 „ à 2000 mk.	500 350	—		
	c) 40 kotti kuuba kohvi; B-to 325 pd. 02 n., T-ra 9 „ 17 „ N-to 315 „ 25 „ à 1600 mk.	505 000	—		
	d) 50 kotti riisi; B-to 454 pd. 17 n., T-ra 10 „ 15 „ N-to 444 „ 02 „ à 800 mk.	355 240	—	1 922 830	—
5	Deebitorid:				
	järgmistelt isikutelt nõuda:				
	Bachmann & Ko., Narvas . .	18 000	—		
	R. Malm, Tallinnas	12 000	—		
	P. Luud, Võrus	14 000	—		
	K. Reimann, Haapsalus . . .	6 000	—		
	M. Pant, siin	11 760	—	61 760	—
	Bilanss			2 534 017	65

Inventar, üles võetud 19. aprillil 1921. a.

II. Passiva.

1	Maksuvekslid:				
	Nr. 18 Teder ja poeg, Pärnus, th. 3. mail s. a.	30 000	—		
	Nr. 19 Johanson & Ko., Rakveres, th. ettenäitamisel . .	25 000	—	55 000	—
2	Kreeditorid:				
	järgmistele isikutele maksa:				
	E. Nigul, Tallinnas	162 000	—		
	„Atlanta“ o/ü., Tallinnas . . .	248 000	—	410 000	—
3	Kapital:				
	puhas varandus ettevõttes . .			2 069 017	65
	Bilanss			2 534 017	65

Äritehted 1921. a.

Aprilli	20	Müüdud puhtraha eest 5 kotti kuuba kohvi; B-to 40 pd. 14 n., T-ra 1 „ 05 „ N-to 39 „ 09 „ à 1920 mk.				75 312	—
„	21	Ostetud puhtraha eest 200 kotti linaseemet; B-to 646 pd., T-ra 25 „ N-to 621 „ à 450 mk. . .				279 450	—
„	22	E. Michelsonile, siin, 20 kotti riisi saadetud; B-to 171 pd., T-ra 4 „ N-to 167 „ à 690 mk. . . selle summa katmiseks on veksel saadud, th. 20. juunil s. a.				115 230	—
„	23	N. Galkin, Narvas, saadab meile 300 kotti linaseemet; B-to 997 p., T-ra 37 „ N-to 960 „ à 450 mk. . . selle summa peale anname veksli, th. 31. mail s. a.				432 000	—
„	25	Saadetud O. Kellerile, Elvas, kuuajalisel jätkuval arvel 200 pead raffinaadsuhkrut; N-to 144 pd. 10 n. à 1800 mk.				259 650	—
„	26	Kaubamaja Teder ja poeg, Pärnus, saadab meile kolmekuulisel jätkuval arvel 30 kotti tseiloni kohvi; B-to 303 pd., T-ra 7 „ 20 n., N-to 295 „ 20 „ à 1200 mk.				354 600	—
„	27	R. Malm, Tallinnas, saadab meile oma võla puhtrahas ära . . .				12 000	—
„	28	E. Nigulile, Tallinnas, posti kaudu puhtrahas meie jätkuva arve katmiseks saadetud				162 000	—
„	29	O. Keller, Tallinnas, saadab meile jätkuva arve katmiseks veksli, th. 5. juunil s. a.				259 650	—
„	30	Kaubamajale Teder ja poeg, Pärnus, meie jätkuva arve katmiseks maksuveksel saadetud, th. 28. juulil s. a.				354 600	—

Äritehted 1921. a.

Mai	2	A. Rüütel, Valgas, maksab oma veksli nr. 19 puhtrahas ära . .				12 500	—
„	3	Kaubamaja Teder ja poja käest, Pärnus, tänase-tähtajaline maksuveksel nr. 18 välja lunastatud .				30 000	—
„	4	Laenatud K. Reinholdile, siin, puhtrahas kahe kuu peale				10 000	—
„	5	Raamatupidajale O. Kütile teenistuseaja eest 20. aprillist kuni 31. maini pool palka välja makstud				2 500	—
„	6	E. Nigul, Tallinnas, saadab täielise lõpuarve maksmise puhul 28. aprillist s. a. 2% diskontot puhtrahas tagasi				3 240	—
„	7	Telegrammide ja postmarkide eest makstud				450	—
„	9	26. aprillil s. a. Teder ja poja käest ostetud tseiloni kohvi eest tolli ja veoraha makstud				9 413	16
„	10	Ettevõtjalt sularahas kassasse saadud				500 000	—
„	„	Laduruumide eest mai-, juuni- ja juulikuu üüri makstud				900	—
„	11	Kaubanduslist protsessi eksperdina lahendades saame kohtu poolt asjatundmise eest tasu . . .				300	—
„	12	Kontori tarbeasjade eest makstud				275	—
„	13	Järgmistele tarvitajatele jätkuval arvel kaupa saadetud:					
		a) P. Paabule, siin, 8 kotti jaava kohvi; B-to 69 pd. 28 n., T-ra 1 „ 30 „ N-to 67 „ 38 „ à 2320 mk. Mk. 157 644.—					
		110 pead rafinaadsuhkrut; N-to 84 pd. 20 n. à 1800 mk. Mk. 152 100.—		309 744	—		
		b) P. Luudile, Võrus, 20 kotti kuuba kohvi; B-to 163 pd. 19 n., T-ra 13 „ 09 „ N-to 150 „ 10 „ à 1840 mk. Mk. 276 460.—					

		20 kotti riisi; B-to 186 pd. 06 n., T-ra 4 „ 15 „ N-to 181 „ 31 „ à 690 mk. M. 125 424.75		401 884	75		
		c) O. Kellerile, Elvas, 5 kotti riisi; B-to 48 pd. 32 n., T-ra 1 „ — „ N-to 47 „ 32 „ à 690 mk.		32 982	—	744 610	75
Mai	14	Tulekindla rahakapi eest makstud				50 000	—
„	16	Järgmistelt isikutelt jätkuval arvel kaupa saadud: a) E. Nigulilt Tallinnas, 100 kotti riisi; B-to 778 pd. 32 n., T-ra 15 „ — „ N-to 763 „ 32 „ à 560 mk.		427 728	—		
		b) Rasmussen ja Ko. kaubamajalt, Amsterdamis, 70 kotti jaava kohvi; N-to 509 pd. 30 n., Hollandi rahas 9268,15 fl. (kulden), kursi järele 100 fl. = 1350 Emk.		125 120	03	552 848	03
		Tolliraha ja veokulude maksmise oleme oma ekspediitori J. Lepiku hooleks usaldanud.					
„	17	E. Niguli arvel, Tallinnas, maksame tema käsul oma jätkuva arve kustutuseks L. Kallas'ele, siin .				58 400	—
„	18	Kaubamaja Teder ja poja käest, Pärnus, 26. aprillil ostetud kaup on alaväärtusline; sellepärast teevad nad meie nõudmise peale hinnaalandust				7 092	—
„	19	Saadud puhtrahas: a) K. Reimannilt, Haapsalus .		4 000	—		
		b) Bachmann ja Ko-lt, Narvas .		18 000	—	22 000	—
„	„	P. Kosenkranius, Pärnus, saadab meile inkasso peale M. Kuusiku veksli, siin, th. 25. mail s. a. .				18 000	—
„	20	Ekspediitor J. Lepik saab meilt kulude katmiseks avansina . .				15 000	—
„	21	Jätkuval arvel kaupa saadetud: a) K. Reimannile, Haapsalus, 15 kotti kuuba kohvi;					

Äritehted 1921. a.

		B-to 121 pd. 18 n., T-ra 3 „ 15 „ N-to 118 „ 03 „ à 1840 mk. Mk. 217 258.—					
		b) R. Rahamäele, Baltiskis, 10 kotti tseiloni kohvi; B-to 84 pd. 08 n. T-ra 2 „ 20 „ N-to 81 „ 28 „ à 1160 mk. Mk. 94 772.—					
		c) M. Pant'ile, siin, 11 kotti tseiloni kohvi; B-to 91 pd. 15 n., T-ra 2 „ 20 „ N-to 88 „ 35 „ à 1160 mk. Mk. 103 095.—		415 125	—		
		Peale selle järgmistele isikutele pealismaksega: a) P. Kõderile, Mõisakülas, 3 kotti riisi; B-to 19 pd. 01 n., T-ra — „ 20 „ N-to 18 „ 21 „ à 700 mk. Mk. 12 967.50					
		b) J. Tammele, Türi-Allikul, 1 kott jaava kohvi; B-to 3 pd. 06 n., T-ra — „ 06 „ N-to 3 „ — „ à 2400 mk. Mk. 7200.—		20 167	50	435 292	50
Mai	21	Kaubamajale Bachmann ja Ko., Narvas, 60 kotti jaava kohvi saadetud; B-to 449 pd. 12 n., T-ra 11 „ 10 „ N-to 438 „ 02 „ à 2280 mk. Mk. 998 754.—					
		Tasuks saadavad nad: H. Põderi veksli, siin, th. 20. augustil s. a. Mk. 95 000.—					
		Bachmann ja Ko. veksli, Narvas, th. 25. juulil s. a. Mk. 100 000.—		195 000	—		
		Jäägi maksavad nad Põhjapanga Tartu osakonna kaudu puhtrahas ära, mis pangast vastu võetud		803 754	—	998 754	—
„	23	K. Tornius, Valgas, saadab meile 50 kotti linaseemet;					

Äritehted 1921. a.

		B-to 307 pd. 20 n., T-ra 7 „ 20 „ N-to 300 „ — „ à 445 mk. Mk. 133 500.—				
		Sellest jääb jätkuvale arvele .		100 000	—	
		Ülejääva summa suuruses annab Tornius meie peale N. Willmanni käsul, siin, käsuveksli välja, th. 15. juulil s. a. . .		33 500	—	133 500 —
		Käsuveksel on täna aktsepteeritud ja kauba vastuvõtmine ning veokulu maksmine ekspediitori J. Lepiku hooleks usaldatud.				
Mai	23	Saadame kõik linaseemne-tagavara, 550 kotti, N-to 1881 pd., R. Rahamäele, Baltiskis, komisjoni peale müüa. Täppis viimane veokulu on alles teadmata; sellepärast arvame umbkaudseks kauba maksuseks		856 950	—	
		Praegu maksame pealelaadimis- ja veokulu		75 240	—	932 190 —
„	24	R. Malm. Tallinnas, saadab oma veksli nr. 21, th. 23. skp., tasuks puhtrahas		2 500	—	
		Ülejääva summa lubab ta kahe nädala jooksul maksa. Meie tarvitame seaduslikku käiku ja protestime veksli		5 000	—	7 500 —
„	„	R. Malmi veksli eest maksame notaariusele protestikulu		75	—	
		ja arvame Malmi arvele 6% viivitusprotsente ligi		11	50	86 50
„	„	A. Kliimanni veksel nr. 25, th. 27. skp., Viljandi Krediit-Ühisusele inkasso peale saadetud . .				10 000 —
„	„	Lellep ja Ko. käest, siin, 125 kotti linaseemet ostetud ; B-to 768 pd. 30 n., T-ra 18 „ 30 „ N-to 750 „ — „ à 440 mk. Mk. 330 000.—				
		Selle summa katmiseks on antud : O. Kelleri veksel, Elvas, th. 5. juunil s. a.		259 650	—	
		oma maksuveksel, th. 1. augustil s. a.		65 000	—	
		ja sularahas		5 350	—	330 000 —

Äritehted 1921. a.

		Kaup on koha pealt otsekohe R. Rahamäele, Baltiskis, komisjoni peale müüa saadetud.				
Mai	25	P. Luud, Võrus, saadab oma võla katmiseks sularahas	13 720	—		
		arvab lõpuarve õienduse puhul 2% diskontot maha	280	—	14 000	—
„	„	Põhjapanga Tartu jaoskonnas järgmised vekslid diskonteeritud:				
		Nr. 24, O. Aule, th. 17. juulil s. a., 53 päeva	15 000	—		
		Nr. 28, H. Põder, th. 20. augustil s. a., 86 päeva . . .	95 000	—	110 000	—
		Diskonto 10% Mk. 2 490.29				
		Komisjon 2% Mk. 498.06	2 988	35		
		Sularahas saadud	107 011	65	110 000	—
„	26	Valga kaupmehe K. Torniuse käest 23. skp. ostetud kauba üldisest väärtusest Mk. 133 500.—				
		arvame tema nõusolekul 1% diskontot maha	1 335	—		
		Käsuveksliga on ta juba enne kätte saanud Mk. 33 500.—				
		lõpuarve katmiseks anname temale R. Rahamäe peale, Baltiskis, aktsepteeritud käsuveksli välja, th. 26. augustil s. a.	98 665	—	100 000	—
„	„	K. Reimann, Haapsalus, saadab sularahas	2 000	—		
		ja veksli, th. 22. juulil s. a. . .	217 258	—	219 258	—
„	„	M. Kuusiku veksli järele, th. 25. skp., P. Kosenkraniuse arvel sisse nõutud			18 000	—
„	„	P. Kosenkraniusele, Pärnus, inkassoveksli kohta, th. 25. skp. Mk. 18 000.—				
		lõpuarve saadetud				
		Inkasso kulud ja komisjon 2%	360	—		
		Sularahas makstud	17 640	—	18 000	—
„	27	Maksame jätkuva arve katmiseks Mk. 248.000.—				
		„Atlanta“ osaühisusele, Tallinnas, sularahas	245 520	—		
		Arvame 1% diskontot maha .	2 480	—	248 000	—

Äritehted 1921. a.

Mai	27	Saadetud Rasmussen ja Ko. kaubamajale 9268,15 fl., mille eest kohalikus valuutas makstud . .	117 559	55			
		Eesti markade tõusmise puhul saame kursivahest kasu . .	7 560	48	125 120	03
„	„	R. Rahamägi, Baltiskis, saadab 21. skp. ostetud 2 kotti tseiloni kohvi tagasi; N-to 16 pd. 04 n., à 1160 mk. pd.	18 676	—		
		maksab sularahas	74 574	08		
		ja tõmbab 76 096 marga pealt 2% diskontot maha	1 521	92	94 772	—
„	28	R. Rahamägi, Baltiskis, saadab komisjoni peal äramüüdud linaseemne kohta lõpuarve. Müüdud on 675 kotti, N-to 2 631 pd. Komisjonikulud maha arvatud, on meil saada M. 1 325 299.50				
		sellest jääb jätkuvale arvele . .	325 299	50		
		Järgmise summa suuruses saame temalt veksleid:				
		B. Kapluse peale, Tallinnas, th. 12. juunil Mk. 600 000.—				
		M. Hellati peale, siin, th. 20. juunil Mk. 400 000.—	1 000 000	—	1 325 299	50
„	„	Ekspediitor J. Lepik saadab veokulude kohta järgmisesisulise aruande:				
		a) 100 koti riisi eest . . . . M. 30 520.—				
		b) 70 koti jaava kohvi eest . . M. 35 700.—				
		c) 50 koti linaseemne eest . M. 9 000.—				
		Kokku M. 75 220.—				
		Avansina enne välja antud . .	15 000	—		
		Maksame sularahas	60 220	—	75 220	—
„	„	„Atlanta“, Tallinnas, saadab meile 30 tünni heeringaid komisjonimüügile. Kaupa vastu võttes maksame veokulu			7 200	—
„	30	M. Pant, siin, annab meile jätkuva arve katmiseks telefonivabriku aktsiaid, mis me kohe sularaha eest ära müüme			10 500	—
		J. Tamme käest, Türi-Allikul, pealismakse pärale jõudnud . . .			7 200	—

Äritehted 1921. a.

Mai	30	Kaubamajale Bachmann ja Ko., Narvas, 30 tünni komisjoniheeringaid ära müüdud à 960 mk. Mk. 28 800.—				
		Jääb jätkuvale arvele	18 800	—		
		Ülejääva summa peale on veksel saadud, th. 30. juunil s. a. .	10 000	—	28 800	—
„	„	Viljandi Krediit-ühisus saadab A. Kliimanni veksli järele sissenõutud sularahas	9 800	—		
		2% komisjonimaksu maha arvatud	200	—	10 000	—
„	31	„Atlanta“ komisjoniheeringate kohta lõpuarve tehtud. Müüdud 30 tünni à 960 mk. Mk. 28.800.—				
		Meie kulud maha arvatud . .	7 200	—		
		5% komisjonimaksu	1 440	—		
		Jääb jätkuvale arvele	20 160	—	28 800	—
„	„	Tänase-tähtpäevaline veksel ära makstud			432 000	—
„	„	Teenijatele selle kuu palk määratud:				
		peasellile J. Kaasikule	6 000	—		
		kassapidajale E. Pukitsele . .	4 000	—		
		pakikandjale A. Käärikule . .	3 000	—	13 000	—
„	„	Teenijatele palka makstud:				
		peasellile J. Kaasikule	6 000	—		
		kassapidajale E. Pukitsele . .	4 000	—		
		pakikandjale A. Käärikule . .	3 000	—	13 000	—
„	„	Ettevõtja isiklikuks majapidamiseks puhtrahas antud	5 700	—		
		kontori tarbenõudeks ja kuludeks makstud	2 300	—	8 000	—

Päevažurnaal 1921. a.

Aprilli	20	**Mitmed a-ed**					
Pear. 1		**Algusbilansi a-le:**					
		Inventari aktiva järele on järgmised varanduseosad olemas:					
Pear. 3		**Kassa a-e**		429 427	65		
Pear. 4		**Saadud vekslite a-e**		45 000	—		
Pear. 5		**Vallasvara a-e**		75 000	—		
Pear. 6		**Kauba a-e**		1 922 830	—		
Pear. 7		**Deebitoride a-e**		61 760	—	2 534 017	65
Pear. 1	„	**Algusbilansi a-e**					
		Mitmele a-le:					
		Inventari passiva järele on ettevõttel järgmised võlakohustused olemas:					
Pear. 8		**Maksuvekslite a-le**		55 000	—		
Pear. 9		**Kreeditoride a-le**		410 000	—		
Pear. 2		**Kapitali a-le**		2 069 017	65	2 534 017	65
Pear. 3	„	**Kassa a-e**					
Pear. 6		**Kauba a-le**					
		Müüdud sularaha eest 5 kotti kuuba kohvi;					
		B-to 40 pd. 14 ℔					
		T-ra 1 „ 5 „					
		N-to 39 „ 9 „ à 48 mk. ℔				75 312	—
Pear. 6	21	**Kauba a-e**					
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		Ostetud sularaha eest 200 kotti linaseemet ;					
		B-to 646 pd.					
		T-ra 25 „					
		N-to 621 „ à 450 mk. pd.				279 450	—
Pear. 4	22	**Saadud vekslite a-e**					
Pear. 6		**Kauba a-le**					
		E. Michelsonile, siin, 20 kotti rangooni riisi saadetud;					
		B-to 171 pd.					
		T-ra 4 „					
		N-to 167 „ à 690 mk. pd.					
		Selle summa katmiseks on veksel saadud, th. 20. juunil s. a.				115 230	—
Pear. 6	23	**Kauba a-e**					
Pear. 8		**Maksuvekslite a-le**					
		N. Galkin, Narvas, saadab meile 300 kotti linaseemet					
		Ülekanne				5 538 027	30

Päevažurnaal 1921. a.

		Ülekanne				5 538 027	30
Aprilli		B-to 997 pd. T-ra 37 „ N-to 960 „ à 450 mk. pd. Selle summa peale anname veksli, th. 31. mail s. a. . .				432 000	—
Pear. 7 Pear. 6	25	**Deebitoride a-e** **Kauba a-le** Saadetud O. Kellerile, Elvas, kuuajalisel jätkuval arvel 200 pead raffinaadsuhkrut N-to 144 pd. 10 ₰ à 45 mk. ₰				259 650	—
Pear. 6 Pear. 9	26	**Kauba a-e** **Kreeditoride a-le** Kaubamaja Teder ja poeg, Pärnus, saadab meile 3-kuulisel jätkuval arvel 30 kotti tseiloni kohvi; B-to 303 pd. T-ra 7 „ 20 ₰ N-to 295 „ 20 „ à 30 mk. ₰				354 600	—
Pear. 3 Pear. 7	27	**Kassa a-e** **Deebitoride a-le** R. Malm, Tallinnas, saadab meile oma võla sularahas ära . .				12 000	—
Pear. 9 Pear. 3	28	**Kreeditoride a-e** **Kassa a-le** E. Nigul'ile, Tallinnas, postikaudu sularahas jätkuva arve katmiseks saadetud				162 000	—
Pear. 4 Pear. 7	29	**Saadud vekslite a-e** **Deebitoride a-le** O. Keller, Elvas, saadab meile jätkuva arve katmiseks veksli, th. 5. juunil s. a.				259 650	—
Pear. 9 Pear. 8	30	**Kreeditoride a-e** **Maksuvekslite a-le** Kaubamajale Teder ja poeg, Pärnus, jätkuva arve katmiseks maksuveksel saadetud, th. 28. juulil s. a.				354 600	—
		Aprillikuu kokkuvõte				7 372 527	30

Päevažurnaal 1921. a.

Mai						
Pear. 3	2	**Kassa a-e**				
Pear. 4		**Saadud vekslite a-le**				
		A. Rüütel, Valgas, maksab oma veksli nr. 19 sularahas ära .			12 500	—
Pear. 8	3	**Maksuvekslite a-e**				
Pear. 3		**Kassa a-le**				
		Kaubamaja Teder ja poja käest, Pärnus, tänase tähtajaga maksuveksel välja lunastatud . .			30 000	—
Pear. 7	4	**Deebitoride a-e**				
Pear. 3		**Kassa a-le**				
		Laenatud K. Reinholdile, siin, sularahas 2 kuu peale . . .			10 000	—
Pear. 10	5	**Palga a-e**				
Pear. 11		**Teenijate a-le**				
		Raamatupidajale O. Kütt'ile teenistuseaja eest 20. aprillist kuni 31. maini palka määratud. .			5 000	—
Pear. 11	„	**Teenijate a-e**				
Pear. 3		**Kassa a-le**				
		Raamatupidajale O. Kütt'ile teenistuseaja eest 20. aprillist kuni 31. maini pool palka makstud			2 500	—
Pear. 3	6	**Kassa a-e**				
Pear. 12		**Diskonto a-le**				
		E. Nigul, Tallinnas, saadab täielise lõpuarve maksmise puhul 28. aprillist s. a. 2% diskonto sularahas tagasi			3 240	—
Pear. 13	7	**Ärikulude a-e**				
Pear. 3		**Kassa a-le**				
		Telegrammide ja postmarkide eest makstud			450	—
Pear. 6	9	**Kauba a-e**				
Pear. 3		**Kassa a-le**				
		26. aprillil s. a. Teder ja poja käest ostetud tseiloni kohvi eest tolli- ja veokulu makstud			9 413	16
Pear. 3	10	**Kassa a-e**				
Pear. 2		**Kapitali a-le**				
		Omanikult puhtrahas kassasse saadud			500 000	—
		Ülekanne			573 103	16

Päevažurnaal 1921. a.

Mai		Ülekanne				573 103	16
Pear. 14	10	**Üüri a-e**					
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		Laduruumide eest mai-, juuni- ja juulikuu üüri makstud . .				900	—
Pear. 3	11	**Kassa a-e**					
Pear. 15		**Komisjoni a-le**					
		Kaubanduslist protsessi eksperdina lahendades saame kohtu poolt asjatundmise eest tasu.				300	—
Pear. 13	12	**Ärikulude a-e**					
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		Kontori tarbeasjade eest kuludeks makstud				275	—
Pear. 7	13	**Deebitoride a-e**					
Pear. 6		**Kauba a-le**					
		Järgmistele tarvitajatele jätkuval arvel kaupa saadetud:					
		a) P Paabu'le, siin, 8 kotti jaava kohvi;					
		B-to 69 pd. 28 *ℓℓ.*					
		T-ra 1 „ 30 „					
		N-to 67 „ 38 „ à 58 mk. *ℓℓ.*					
		Mk. 157 644.—					
		110 pead raffinaadsuhkrut;					
		N-to 84 pd. 20 *ℓℓ* à 45 mk. *ℓℓ*					
		Mk. 152 100.—		309 744	—		
		b) P. Luudile, Võrus, 20 kotti kuuba kohvi;					
		B-to 163 pd. 19 *ℓℓ.*					
		T-ra 13 „ 09 „					
		N-to 150 „ 10 „ à 46 mk. *ℓℓ*					
		Mk. 276 460.—					
		20 kotti rangooni riisi;					
		B-to 186 pd. 06 *ℓℓ.*					
		T-ra 4 „ 15 „					
		N-to 181 „ 31 „ à 690 mk. pd.					
		Mk. 125 424.75		401 884	75		
		c) O. Kellerile, Elvas, 5 kotti rangooni riisi;					
		B-to 48 pd. 32 *ℓℓ.*					
		T-ra 1 „ —					
		N-to 47 „ 32 „ à 690 mk. pd.		32 982	—	744 610	75
		Ülekanne				1 319 188	91

Päevažurnaal 1921. a.

Mai		Ülekanne			1 319 188	91
Pear. 5	14	**Vallasvara a-e**				
Pear. 3		**Kassa a-le**				
		Tulekindla rahakapi eest maksstud			50 000	—
Pear. 6	16	**Kauba a-e**				
Pear. 9		**Kreeditoride a-le**				
		Järgmistelt isikutelt jätkuval arvel kaupa saadud:				
		a) E. Nigul'ilt, Tallinnas, 100 kotti rangooni riisi; B-to 778 pd. 32 ℔ T-ra 15 „ — N-to 763 „ 32 ℔ à 14 mk. ℔	427 728	—		
		b) Rasmussen ja Ko., Amsterdamis, 70 kotti jaava kohvi, N-to 509 pd. 30 ℔, hollandi rahas 9268,15 ft (kuldnat), kursi järele 100 ft = 1350 Emk.	125 120	03	552 848	03
		Tolliraha ja veokulude maksmise oleme oma ekspediitori J. Lepiku hooleks jätnud.				
Pear. 9	17	**Kreeditoride a-e**				
Pear. 3		**Kassa a-le**				
		E. Niguli arvel, Tallinnas, maksame tema käsul oma jätkuva arve kustutuseks L. Kallas'ele, siin			58 400	—
Pear. 7	18	**Deebitoride a-e**				
Pear. 16		**Dekordi a-le**				
		Kaubamaja Teder ja poja käest, Pärnus, 26. aprillil ostetud kaup on alaväärtusline; sellepärast teevad nad meie nõudmise peale hinnaalandust . .			7 092	—
Pear. 3	19	**Kassa a-e**				
Pear. 7		**Deebitoride a-le**				
		Saadud sularahas:				
		a) K. Reimann'ilt, Haapsalus .	4 000	—		
		b) Bachmann ja Ko. käest, Narvas	18 000	—	22 000	—
Pear. 17	20	**Aruandjate isikute a-e**				
Pear. 3		**Kassa a-le**				
		Ekspediitor J. Lepik saab meilt kulude katmiseks avansina .			15 000	—
		Ülekanne			2 024 528	94

Päevažurnaal 1921. a.

		Ülekanne				2 024 528	94
Mai	21	**Mitmed a-ed**					
Pear. 6		**Kauba a-le:**					
Pear. 7		**Deebitoride a-e**					
		Jätkuval arvel kaupa saadetud:					
		a) K. Reimannile, Haapsalus, 15 kotti kuuba kohvi;					
		B-to 121 pd. 18 ℔					
		T-ra 3 „ 15 „					
		N-to 118 „ 03 „ à 46 mk. ℔					
		Mk. 217 258.—					
		b) R. Rahamägile, Baltiskis, 10 kotti tseiloni kohvi;					
		B-to 84 pd. 08 ℔					
		T-ra 2 „ 20 „					
		N-to 81 „ 28 „ à 29 mk. ℔					
		Mk. 94 772.—					
		c) M. Pantile, siin, 11 kotti tseiloni kohvi;					
		B-to 91 pd. 15 ℔					
		T-ra 2 „ 20 „					
		N-to 88 „ 35 „ à 29 mk. ℔					
		Mk. 103 095.—		415 125	—		
Pear. 18		**Pealismakse a-e**					
		Peale selle järgmistele isikutele pealismaksega:					
		a) P. Kõder'ile, Mõisakülas, 3 kotti rangooni riisi;					
		B-to 19 pd. 01 ℔					
		T-ra — „ 20 „					
		N-to 18 „ 21 „ à 700 mk. pd.					
		Mk. 12 967.50					
		b) J. Tammele, Türi-Allikul, 1 kott jaava kohvi;					
		B-to 3 pd. 06 ℔					
		T-ra — „ 06 „					
		N-to 3 „ — „ à 2400 mk. pd.					
		Mk. 7200.—		20 167	50	435 292	50
	„	**Mitmed a-ed**					
Pear. 6		**Kauba a-le:**					
Pear. 4		**Saadud vekslite a-e**					
		Kaubamajale Bachmann ja Ko., Narvas, 60 kotti jaava kohvi saadetud;					
		B-to 449 pd. 12 ℔					
		T-ra 11 „ 10 „					
		N-to 438 „ 02 „ à 57 mk. ℔					
		Mk. 998 754.—					
		Ülekanne				2 459 821	44

Päevažurnaal 1921. a.

Mai		Ülekanne				2 459 821	44
		Tasuks saadavad H. Põderi veksli, siin, th. 20. augustil s. a. Mk. 95 000.—					
		Bachmann ja Ko. veksli, Narvas, th. 25. juulil s. a. Mk. 100 000.—		195 000	—		
Pear. 3		**Kassa a-e** ülejäägi maksavad nad Põhjapanga Tartu jaoskonna kaudu sularahas		803 754	—	998 754	—
Pear. 6	23	**Kauba a-e**					
		Mitmele a-le:					
Pear. 9		**Kreeditoride a-le** K. Tornius, Valgas, saadab meile 50 kotti linaseemet; B-to 307 pd. 20 ℔ T-ra 7 „ 20 „ N-to 300 „ — „ à 445mk. pd. Mk. 133 500.—					
		Sellest summast jääb jätkuvale arvele		100 000	—		
Pear. 8		**Maksuvekslite a-le** Ülejääva summa suuruses annab Tornius meie peale N. Vilmann'i käsul, siin, käsuveksli välja, th. 15. juunil s. a. . .		33 500	—	133 500	—
Pear. 19	„	**Konsignatsioonikauba a-e**					
		Mitmele a-le:					
Pear. 6		**Kauba a-le** Saadame kõik linaseemne tagavara 550 kotti N-to 1881 pd. R. Rahamäele, Baltiskis, komisjoni peale müüa. Täpipealne viimane veokulu on alles teadmata; sellepärast arvame umbkaudseks kauba väärtuseks .		856 950	—		
Pear. 3		**Kassa a-le** praegu maksame pealelaadimis- ja veokulusid		75 240	—	932 190	—
	24	**Mitmed a-ed**					
Pear. 4		**Saadud vekslite a-le:**					
Pear. 3		**Kassa a-e** R. Malm, Tallinnas, saadab oma veksli nr. 21, th. 23. skp. tasuks sularahas		2 500	—		
		Ülekanne				4 524 265	44

Päevažurnaal 1921. a.

Mai		Ülekanne				4 524 265	44
Pear. 20		**Protestitud vekslite a-e**					
		Ülejääva summa lubab ta kahe nädala jooksul maksa. Meie tarvitame seaduslikku käiku ja protestime veksli		5 000	—	7 500	—
Pear. 7	24	**Deebitoride a-e**					
		Mitmele a-le:					
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		R. Malmi veksli eest maksame notaariusele protestikulu . .		75	—		
Pear. 21		**Protsentide a-le:**					
		arvame R. Malmi arvele 6% viivitusprotsenta ligi		11	50	86	50
Pear. 22	„	**Inkasso peal olevate vekslite a-e**					
Pear. 4		**Saadud vekslite a-le**					
		A. Kliimanni veksel nr. 25, th. 27. skp. Viljandi Krediit-ühisusse inkasso peale saadetud				10 000	—
Pear. 19	„	**Konsignatsioonikauba a-e**					
		Mitmele a-le					
		Lellep ja Ko. käest, siin, 125 kotti linaseemet ostetud ja kohe Rahamäele komisjoni peale müüa saadetud;					
		B-to 768 pd. 30 ℔					
		T-ra 18 „ 30 „					
		N-to 750 „ — „ à 440 mk. pd.					
		Mk. 330 000.—					
Pear. 4		**Saadud vekslite a-le**					
		Selle summa katmiseks on antud O. Kelleri, Elvas, veksel, th. 5. juunil s. a.		259 650	—		
Pear. 8		**Maksuvekslite a-le**					
		oma maksuveksel, th. 1. augustil s. a.		65 000	—		
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		sularahas maksame		5 350	—	330 000	—
	25	**Mitmed a-ed**					
Pear. 7		**Deebitoride a-le:**					
Pear. 3		**Kassa a-e:**					
		P. Luud, Võrus, saadab oma võla katmiseks sularahas		13 720	—		
Pear. 12		**Diskonto a-e**					
		arvab lõpuarve õienduse puhul 2% diskontot maha		280	—	14 000	—
		Ülekanne				4 885 851	94

Mai		Ülekanne				4 885 851	94
Pear. 23	25	**Diskonteeritud vekslite a-e**					
Pear. 4		**Saadud vekslite a-le**					
		Põhjapanga Tartu jaoskonnas järgmised vekslid diskonteerimiseks ette pandud: nr. 24 O. Aule, th. 17. juulil s. a. 53 päeva		15 000	—		
		nr. 28 H. Põder, th. 20. aug. s. a. 86 päeva		95 000	—	110 000	—
	„	**Mitmed a-ed**					
Pear. 24		**Põhjapanga diskont. vekslite a-le:**					
Pear. 12		**Diskonto a-e**					
		Vekslite järele nr. 24 ja 28 maha tõmmatud diskontot 10% Mk. 2490.29					
		komisjoni 2% Mk. 498.06		2 988	35		
Pear. 3		**Kassa a-e**					
		sularahas saadud.		107 011	65	110 000	—
Pear. 9	26	**Kreeditoride a-e**					
		Mitmele a-le:					
		Valga kaupmehe K. Torniuse käest 23. skp. ostetud kauba üldisest väärtusest Mk. 133 500.—					
Pear. 12		**Diskonto a-le**					
		arvame Torniuse nõusolekul 1% diskontot maha		1 335	—		
Pear. 7		**Deebitoride a-le**					
		lõpuarve katmiseks anname temale R. Rahamäe peale, Baltiskis, aktsepteeritud käsuveksli välja, th. 26. augustil s. a.		98 665	—	100 000	—
	„	**Mitmed a-ed**					
Pear. 7		**Deebitoride a-le**					
Pear. 3		**Kassa a-e**					
		K. Reimann, Haapsalus, saadab sularahas		2 000	—		
Pear. 4		**Saadud vekslite a-e**					
		ja veksli, th. 22. juulil s. a. . .		217 258	—	219 258	—
Pear. 3	„	**Kassa a-e**					
Pear. 25		**Inkassovekslite a-le**					
		M. Kuusiku veksli järele, th. 25. skp. P. Kosenkraaniuse arvel sisse nõutud				18 000	—
		Ülekanne				5 443 109	94

Päevažurnaal 1921. a.

Mai		Ülekanne				5 443 109	94
Pear. 25	26	**Inkassovekslite a-e**					
		Mitmele a-le:					
		P. Kosenkraaniusele, Pärnus, inkassoveksli kohta, th. 25. skp. Mk. 18 000.— lõpuarve saadetud					
Pear. 15		**Komisjoni a-le**					
		Inkasso kulud ja komisjon 2%		360	—		
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		sularahas saadetud		17 640	—	18 000	—
Pear. 9	27	**Kreeditoride a-e**					
		Mitmele a-le:					
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		Maksame jätkuva arve katmiseks Mk. 248 000.— „Atlanta" osaühisusele, Tallinnas, sularahas		245 520	—		
Pear. 12		**Diskonto a-le**					
		arvame 1% diskontot maha . .		2 480	—	248 000	—
Pear. 9	„	**Kreeditoride a-e**					
		Mitmele a-le:					
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		Saadetud Rasmussen ja Ko. kaubamajale 9268,15 ft, mille eest kohalikus valuutas makstud.		117 559	55		
Pear. 26		**Kursivahe a-le**					
		Eesti marga kursi tõusmise tagajärjel saame kursivahest kasu		7 560	48	125 120	03
	„	**Mitmed a-ed**					
Pear. 7		**Deebitoride a-le:**					
Pear. 6		**Kauba a-e**					
		R. Rahamägi, Baltiskis, saadab 21. skp. ostetud 2 kotti tseiloni kohvi tagasi N-to 16 pd. 04 ℔ à 29 mk. ℔		18 676	—		
Pear. 3		**Kassa a-e**					
		maksab sularahas		74 574	08		
Pear. 12		**Diskonto a-e**					
		tõmbab 76 096 marga pealt 2% diskontot maha		1 521	92	94 772	—
	28	**Mitmed a-ed**					
Pear. 19		**Konsignatsioonikauba a-le:**					
		R. Rahamägi, Baltiskis, saadab komisjoni peal äramüüdud lina-					
		Ülekanne				5 929 001	97

Päevažurnaal 1921. a.

Mai		Ülekanne				5 929 001	97
		seemne kohta lõpuarve. Müüdud on 675 kotti N-to 2631 pd. Komisjonikulud maha arvatud, on meil saada Mk. 1 325 299.50					
Pear. 7		**Deebitoride a-e**					
		sellest jääb jätkuvale arvele. .		325 299	50		
Pear. 4		**Saadud vekslite a-e**					
		järgmise summa suuruses saame temalt veksleid: B. Kopluse peale, Tallinnas, th. 12. juunil s. a. Mk. 600 000.—					
		M. Hellati peale, siin, th. 20. juunil s. a. Mk. 400 000.—		1 000 000	—	1 325 299	50
Pear. 6	28	**Kauba a-e**					
		Mitmele a-le:					
Pear. 17		**Aruandjate isikute a-le**					
		ekspediitor J. Lepik saadab veokulude kohta järgmise sisuga aruande:					
		a) 100 koti riisi eest . . . . . Mk. 30 520.—					
		b) 70 koti jaava kohvi eest . . Mk. 35 700.—					
		c) 50 koti linaseemne eest . Mk. 9 000.—					
		Kokku Mk. 75 220.—					
		avansina välja antud		15 000	—		
Pear. 3		**Kassa a-le:**					
		maksame sularahas		60 220	—	75 220	—
Pear. 27	„	**Ajutiste kulude a-e**					
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		komisjonikaupa „Atlantalt“ saades maksame veokulu . . .				7 200	—
Pear. 3	30	**Kassa a-e**					
Pear. 7		**Deebitoride a-le**					
		M. Pant, siin, annab meile jätkuva arve katmiseks telefonivabriku aktsiaid, mida kohe sularaha eest ära müüme . .				10 500	—
Pear. 3	„	**Kassa a-e**					
Pear. 18		**Pealismakse a-le**					
		J. Tamme käest, Türi-Allikul, pealismakse pärale jõudnud .				7 200	—
		Ülekanne				7 354 421	47

Päevažurnaal 1921. a.

		Ülekanne				7 354 421	47
Mai	30	**Mitmed a-ed**					
Pear. 28		**Komisjonikauba a-le:**					
		Kaubamajale Bachmann ja Ko., Narvas, 30 tünni komisjoniheeringaid ära müüdud à 960 mk. Mk. 28 800.—					
Pear. 7		**Deebitoride a-e**					
		jääb jätkuvale arvele		18 800	—		
Pear. 4		**Saadud vekslite a-e**					
		ülejääva summa peale on veksel saadud, th. 30. juunil s. a.		10 000	—	28 800	—
	„	**Mitmed a-ed**					
Pear. 22		**Inkasso peal olevate vekslite a-le:**					
Pear. 3		**Kassa a-e**					
		Viljandi Krediit-ühisus saadab A. Kliimanni veksli järele sissenõutud sularaha		9 800	—		
Pear. 15		**Komisjoni a-e**					
		2% komisjonimaksu maha arvates		200	—	10 000	—
Pear. 28	31	**Komisjonikauba a-e**					
		Mitmele a-le:					
		„Atlantaga" komisjoniheeringate kohta lõpuarve tehtud. Müüdud 30 tünni à 960 mk. Mk. 28 800.—					
Pear. 27		**Ajutiste kulude a-le**					
		meie kulud maha arvatud . .		7 200	—		
Pear. 15		**Komisjoni a-le**					
		5% komisjoni		1 440	—		
Pear. 9		**Kreeditoride a-le**					
		jääb jätkuvale arvele		20 160	—	28 800	—
Pear. 8	„	**Maksuvekslite a-e**					
Pear. 3		**Kassa a-le**					
		tänase-tähtpäevaline veksel ära makstud				432 000	—
Pear. 10	„	**Palga a-e**					
		Mitmele a-le:					
Pear. 11		**Teenijate a-le**					
		Teenijatele selle kuu palk määratud:					
		peasellile J. Kaasikule Mk. 6000.—					
		kassapidaj. E. Pukitsele Mk. 4000.—		10 000	—		
		Ülekanne				7 854 021	47

Päevažurnaal 1921. a.

Mai		Ülekanne				7 854 021	47
Pear. 29		**Tööliste a-le**					
		pakikandjale A. Käärikule . .		3 000	—	13 000	—
	31	**Mitmed a-ed**					
Pear. 3		**Kassa a-le:**					
Pear. 11		**Teenijate a-e**					
		Teenijatele palka makstud:					
		peasellile J. Kaasikule					
		Mk. 6000.—					
		kassapidajale E. Pukitsele					
		Mk. 4000.—		10 000	—		
Pear. 29		**Tööliste a-e**					
		pakikandjale A. Käärikule . .		3 000	—	13 000	—
	„	**Mitmed a-ed**					
Pear. 3		**Kassa a-le:**					
Pear. 30		**Majapidamise a-e**					
		kassast välja antud ettevõtja isiklikuks majapidamiseks . .		5 700	—		
Pear. 13		**Ärikulude a-e**					
		kontori tarbenõudeks ja kuludeks		2 300	—	8 000	—
		maikuu kokkuvõte				7 888 021	47

Päevažurnaal 1921. a.

Mai						
Pear. 31	31	**Ülekantavate summade a-e**				
		Mitmele a-le:				
Pear. 14		**Üüri a-le**				
		juuni- ja juulikuu eest ettemakstud üür		600	—	
Pear. 12		**Diskonto a-le**				
		vekslite nr. 24 ja 28 järele diskonteerimisel ettemakstud % %		2 763	33	
Pear. 13		**Ärikulude a-le**				
		tegevuseaasta jooksul ülejäänud ja järgnevasse aruande-aastasse kuuluvad kontori tarbeasjad		2 300	—	5 663 33
	„	**Mitmed a-ed**				
Pear. 32		**Kahjude ja kasude a-le:**				
		kasusid saadud				
Pear. 6		**Kauba a-e**				
		raffinaadsuhkur	Mk. 45 750.—			
		jaava kohv	„ 720 722.68			
		kuuba „	„ 64 030.—			
		riis	„ 6 995.69			
		linaseeme	„ 3 000.—	840 498	37	
Pear. 12		**Diskonto a-e**		5 028	06	
„ 15		**Komisjoni a-e**		1 900	—	
„ 16		**Dekordi** „		7 092	—	
„ 19		**Konsignatsioonikauba a-e** . .		63 109	50	
„ 21		**Protsentide a-e**		11	50	
„ 26		**Kursivahe** „		7 560	48	925 199 91
Pear. 32	„	**Kahjude ja kasude a-e**				
		Mitmele a-le:				
		kahjusid kantud				
Pear. 5		**Vallasvara a-le**				
		10% amortisatsiooni 40 päeva eest		1 388	88	
Pear. 6		**Kauba a-le**				
		tseiloni kohv		21 262	16	
Pear. 10		**Palga a-le**		18 000	—	
„ 13		**Ärikulude a-le**		725	—	
„ 14		**Üüri** „		300	—	
„ 30		**Majapidamise a-le**		5 700	—	
„ 2		**Kapitali a-le**				
		puhtkasu		877 823	87	925 199 91
Pear. 33	„	**Lõpubilansi a-e**				
		Mitmele a-le:				
		aktiva järele on järgmised varanduseosad olemas:				

Päevažurnaal 1921. a.

Mai						
Pear. 3		**Kassa a-le**	503 646	67		
„ 4		**Saadud vekslite a-le**	1 442 488	–		
„ 5		**Vallasvara a-le**	123 611	12		
„ 6		**Kauba a-le**	1 111 974	15		
„ 7		**Deebitoride a-le**	1 111 578	75		
„ 18		**Pealismakse a-le**	12 967	50		
„ 20		**Protestitud vekslite a-le** . . .	5 000	—		
„ 23		**Diskonteeritud vekslite a-le** .	110 000	—		
„ 31		**Ülekantavate summade a-le.** .	5 663	33	4 426 929	52
	31	**Mitmed a-ed**				
Pear. 33		**Lõpubilansi a-le:**				
		passiva järele on järgmised võlakohustused olemas:				
Pear. 8		**Maksuvekslite a-e**	478 100	—		
„ 9		**Kreeditoride** „	389 488	—		
„ 11		**Teenijate** „	2 500	—		
„ 24		**Põhjapanga veksl. disk. a-e** .	110 000	—		
„ 2		**Kapitali a-e**	3 446 841	52	4 426 929	52

Pearaamat

1921. aastal.

Juhataja:

№		Lhk.
1.	Algusbilansi arve	1
2.	Kapitali „	2
3.	Kassa „	3
4.	Saadud vekslite arve	4
5.	Vallasvara „	5
6.	Kauba „	6
7.	Deebitoride „	7
8.	Maksuvekslite „	8
9.	Kreeditoride „	9
10.	Palga „	10
11.	Teenijate „	11
12.	Diskonto „	12
13.	Ärikulude „	13
14.	Üüri „	14
15.	Komisjoni „	15
16.	Dekordi „	16
17.	Aruandjate isikute arve	17
18.	Pealismakse arve	18
19.	Konsignatsioonikauba arve	19
20.	Protestitud vekslite „	20
21.	Protsentide arve	21
22.	Inkasso peal olevate vekslite arve	22
23.	Diskonteeritud vekslite arve	23
24.	Põhjapanga vekslite diskonteerimise arve	24
25.	Inkassovekslite arve	25
26.	Kursivahe „	26
27.	Ajutiste kulude „	27
28.	Komisjonikauba „	28
29.	Tööliste „	29
30.	Majapidamise „	30
31.	Ülekantavate summade arve	31
32.	Kahjude ja kasude „	32
33.	Lõpubilansi arve	33

1 *)

Deebet — Algusbilansi

			ž				
Aprilli	20	Maksuvekslite a-le	2	55 000	—		
„	„	Kreeditoride a-le	„	410 000	—		
„	„	Kapitali a-le	„	2 069 017	65	2 534 017	65
		Bilanss				2 534 017	65

2

Deebet — Kapitali

			ž				
Mai	31	Lõpubilansi a-le	20			3 446 841	52
		Bilanss				3 446 841	52

3

Deebet — Kassa

			ž				
Aprilli	20	Algusbilansi a-le	2	429 427	65		
„	„	Kauba a-le	„	75 312	—		
„	27	Deebitoride a-le	4	12 000	—	516 739	65
Mai	2	Saadud vekslite a-le	„	12 500	—		
„	6	Diskonto a-le	5	3 240	—		
„	10	Kapitali a-le	6	500 000	—		
„	11	Komisjoni a-le	„	300	—		
„	19	Deebitoride a-le	8	22 000	—		
„	21	Kauba a-le	10	803 754	—		
„	24	Saadud vekslite a-le	11	2 500	—		
„	25	Deebitoride a-le	12	13 720	—		
„	„	Põhjapanga vekslite diskonteerimise a-le	13	107 011	65		
„	26	Deebitoride a-le	14	2 000	—		
„	„	Inkassovekslite a-le	„	18 000	—		
„	27	Deebitoride a-le	15	74 574	08		
„	30	Deebitoride a-le	16	10 500	—		
„	„	Pealismakse a-le	„	7 200	—		
„	„	Inkasso peal olevate vekslite a-le	17	9 800	—	1 587 099	73
		Bilanss				2 103 839	38

*) Numbrid tähendavad pearaamatu iseseisvaid lehekülgi.

1

arve.			Kreedit					
			ž					
Aprilli	20	Kassa a-e	2	429 427	65			
„	„	Saadud vekslite a-e	„	45 000	—			
„	„	Vallasvara a-e	„	75 000	—			
„	„	Kauba a-e	„	1 922 830	—			
„	„	Deebitoride	„	61 760	—	2 534 017	65	
		Bilanss				2 534 017	65	

2

arve.			Kreedit					
			ž					
Aprilli	20	Kapitali a-e	2	2 069 017	65	2 069 017	65	
Mai	10	Kassa a-e	6	500 000	—	500 000	—	
„	31	Kahjude ja kasude a-e	20			877 823	87	
		Bilanss				3 446 841	52	

3

arve.			Kreedit					
			ž					
Aprilli	21	Kauba a-e	2	279 450	—			
„	28	Kreeditoride a-e	4	162 000	—	441 450	—	
Mai	3	Maksuvekslite a-e	„	30 000	—			
„	4	Deebitoride a-e	5	10 000	—			
„	5	Teenijate a-e	„	2 500	—			
„	7	Ärikulude „	„	450	—			
„	9	Kauba „	„	9 413	16			
„	10	Üüri „	6	900	—			
„	12	Ärikulude „	„	275	—			
„	14	Vallasvara „	7	50 000	—			
„	17	Kreeditoride a-e	8	58 400	—			
„	20	Aruandjate isikute a-e	„	15 000	—			
„	23	Konsignatsioonikauba a-e . . .	11	75 240	—			
„	24	Deebitoride a-e	„	75	—			
„	„	Konsignatsioonikauba a-e . . .	12	5 350	—			
„	26	Inkassovekslite a-e	14	17 640	—			
„	27	Kreeditoride a-e	„	245 520	—			
„	„	Kreeditoride „	15	117 559	55			
„	28	Kauba „	16	60 220	—			
„	„	Ajutiste kulude a-e	„	7 200	—			
„	31	Maksuvekslite „	18	432 000	—			
„	„	Teenijate „	31	10 000	—			
„	„	Tööliste „	„	3 000	—			
„	„	Majapidamise „	„	5 700	—			
„	„	Ärikulude „	„	2 300	—	1 158 742	71	
„	„	Lõpubilansi „	20			503 646	67	
		Bilanss				2 103 839	38	

4

Deebet — **Saadud vekslite**

			Ž				
Aprilli	20	Algusbilansi a-le	2	45 000	—		
„	22	Kauba „	3	115 230	—		
„	29	Deebitoride „	4	259 650	—	419 880	—
Mai	21	Kauba „	10	195 000	—		
„	26	Deebitoride „	14	217 258	—		
„	28	Konsignatsioonikauba a-le . . .	15	1 000 000	—		
„	30	Komisjonikauba „ . . .	17	10 000	—	1 422 258	—
		Bilanss				1 842 138	—

5

Deebet — **Vallasvara**

			Ž				
Aprilli	20	Algusbilansi a-le	2	75 000	—		—
Mai	14	Kassa a-le.	7	50 000	—	125 000	—
		Bilanss				125 000	—

6

Deebet — **Kauba**

			Ž				
Aprilli	20	Algusbilansi a-le	2	1 922 830	—		
„	21	Kassa „	„	279 450	—		
„	23	Maksuvekslite „	3	432 000	—		
„	26	Kreeditoride „	„	354 600	—	2 988 880	—
Mai	9	Kassa „	5	9 413	16		
„	16	Kreeditoride „	7	552 848	03		
„	23	Kreeditoride „	10	100 000	—		
„	„	Maksuvekslite „	„	33 500	—		
„	27	Deebitoride „	15	18 676	—		
„	28	Aruandjate isikute a-le	16	15 000	—		
„	„	Kassa a-le.	„	60 220	—	789 657	19
„	31	Kahjude ja kasude a-le	20			840 498	37
		Bilanss				4 619 035	56

7

Deebet — **Deebitoride**

			Ž				
Aprilli	20	Algusbilansi a-le	2	61 760	—		
„	25	Kauba „	3	259 650	—	321 410	—
Mai	4	Kassa „	5	10 000	—		
„	13	Kauba „	7	744 610	75		
„	18	Dekordi „	8	7 092	—		
„	21	Kauba „	9	415 125	—		
„	24	Kassa „	11	75	—		
„	„	Protsentide „	„	11	50		
„	28	Konsignatsioonikauba a-le . . .	15	325 299	50		
„	30	Komisjonikauba „ . . .	17	18 800	—	1 521 013	75
		Bilanss				1 842 423	75

4

arve. Kreedit

			ž				
Mai	2	Kassa a-e	4	12 500	—		
„	24	Kassa „	11	2 500	—		
„	„	Protestitud vekslite a-e	„	5 000	—		
„	„	Inkasso peal olevate vekslite a-e	12	10 000	—		
„	„	Konsignatsioonikauba a-e	„	259 650	—		
„	25	Diskonteeritud vekslite „	13	110 000	—	399 650	—
„	31	Lõpubilansi a-e				1 442 488	—
		Bilanss				1 842 138	—

5

arve. Kreedit

			ž				
Mai	31	Kahjude ja kasude a-e	20			1 388	88
„	„	Lõpubilansi a-e	„			123 611	12
		Bilanss				125 000	00

6

arve. Kreedit

			ž				
Aprilli	20	Kassa a-e	2	75 312	—		
„	22	Saadud vekslite a-e	3	115 230	—		
„	25	Deebitoride „	„	259 650	—	450 192	—
Mai	13	Deebitoride „	7	744 610	75		
„	21	Deebitoride „	9	415 125	—		
„	„	Pealismakse „	„	20 167	50		
„	„	Saadud vekslite „	10	195 000	—		
„	„	Kassa a-e	„	803 754	—		
„	23	Konsignatsioonikauba a-e	11	856 950	—	3 035 607	25
„	31	Kahjude ja kasude „	20			21 262	16
„	„	Lõpubilansi a-e				1 111 974	15
		Bilanss				4 619 035	56

7

arve Kreedit

			ž				
Aprilli	27	Kassa a-e	4	12 000	—		
„	29	Saadud vekslite a-e	„	259 650	—	271 650	—
Mai	19	Kassa „	8	22 000	—		
„	25	Kassa „	12	13 720	—		
„	„	Diskonto „	„	280	—		
„	26	Kreeditoride „	13	98 665	—		
„	„	Kassa „	14	2 000	—		
„	„	Saadud vekslite „	„	217 258	—		
„	27	Kauba „	15	18 676	—		
„	„	Kassa „	„	74 574	08		
„	„	Diskonto „	„	1 521	92		
„	30	Kassa „	16	10 500	—	459 195	—
„	31	Lõpubilansi „	20			1 111 578	75
		Bilanss				1 842 423	75

8

Deebet — **Maksuvekslite**

			Ž				
Mai	3	Kassa a-le	4	30 000	—		
„	31	Kassa „	18	432 000	—	462 000	—
„	„	Lõpubilansi a-le	20			478 100	—
		Bilanss				940 100	—

9

Deebet — **Kreeditoride**

			Ž				
Aprilli	28	Kassa a-le	4	162 000	—		
„	30	Maksuvekslite a-le	„	354 600	—	516 600	—
Mai	17	Kassa „	8	58 400	—		
„	26	Diskonto „	13	1 335	—		
„	„	Deebitoride „	„	98 665	—		
„	27	Kassa „	14	245 520	—		
„	„	Diskonto „	„	2 480	—		
„	„	Kassa „	15	117 559	55		
„	„	Kursivahe „	„	7 560	48	531 520	03
„	31	Lõpubilansi „	20			389 488	—
		Bilanss				1 437 608	03

10

Deebet — **Palga**

			Ž				
Mai	5	Teenijate a-le	5	5 000	—		
„	31	Teenijate „	18	10 000	—		
„	„	Tööliste „	„	3 000	—	18 000	—
		Bilanss				18 000	—

11

Deebet — **Teenijate**

			Ž				
Mai	5	Kassa a-le	5	2 500	—		
„	31	Kassa „	18	10 000	—	12 500	—
„	„	Lõpubilansi a-le	20			2 500	—
		Bilanss				15 000	—

12

Deebet — **Diskonto**

			Ž				
Mai	25	Deebitoride a-le	12	280	—		
„	„	Põhjapanga veksl. diskont. a-le	„	2 988	35		
„	27	Deebitoride a-le	15	1 521	92	4 790	27
„	31	Kahjude ja kasude a-le				5 028	06
		Bilanss				9 818	33

arve. Kreedit

			Ž				
Aprilli	20	Algusbilansi a-e.	2	55 000	—		
„	23	Kauba „	3	432 000	—		
„	30	Kreeditoride „	4	354 600	—	841 600	—
Mai	23	Kauba „	10	33 500	—		
„	24	Konsignatsioonikauba a-e . . .	12	65 000	—	98 500	—
						940 100	—
		Bilanss					

9

arve. Kreedit

			Ž				
Aprilli	20	Algusbilansi a-e.	2	410 000	—		
„	26	Kauba „	3	354 600	—	764 600	—
Mai	16	Kauba „	7	552 848	03		
„	23	Kauba „	10	100 000	—		
„	31	Komisjonikauba a-e	17	20 160	—	673 008	03
						1 437 608	03
		Bilanss					

10

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Kahjude ja kasude a-e	20			18 000	—
						18 000	—
		Bilanss					

11

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	5	Palga a-e	5	5 000	—		
„	18	Palga „	18	10 000	—	15 000	—
						15 000	—
		Bilanss					

12

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	6	Kassa a-e	5	3 240	—		
„	26	Kreeditoride a-e	13	1 335	—		
„	27	Kreeditoride „	14	2 480	—		
	31	Ülekantavate summade a-e . . .	19	2 763	33	9 818	33
						9 818	33
		Bilanss					

13

Deebet — Ärikulude

			Ž				
Mai	7	Kassa a-le	5	450			
„	12	„ „		275			
„	31	„ „	18	2 300	—	3 025	—
		Bilanss				3 025	—

14

Deebet — Üüri

			Ž				
Mai	10	Kassa a-le	6	900	—	900	—
		Bilanss				900	—

15

Deebet — Komisjoni

			Ž				
Mai	30	Inkasso peal olevate vekslite a-le	17	200	—	200	—
„	31	Kahjude ja kasude a-le	20			1 900	—
		Bilanss				2 100	—

16

Deebet — Dekordi

Mai	31	Kahjude ja kasude a-le				7 092	—
		Bilanss				7 092	—

17

Deebet — Aruandjate isikute

			Ž				
Mai	20	Kassa a-le.	8	15 000	—	15 000	—
		Bilanss				15 000	—

18

Deebet — Pealismakse

			Ž				
Mai	21	Kauba a-le	9	20 167	50	20 167	50
		Bilanss				20 167	50

13

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Ülekantavate summade a-e . . .	19	2 300	—	2 300	—
„	„	Kahjude ja kasude a-e				725	—
		Bilanss				3 025	—

14

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Ülekantavate summade a-e . . .	19	600	—	600	—
„	„	Kahjude ja kasude a-e				300	—
		Bilanss				900	—

15

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	11	Kassa a-e	6	300	—		
„	26	Inkassovekslite a-e	14	360	—		
„	31	Komisjonikauba a-e	17	1 440	—	2 100	—
		Bilanss				2 100	—

16

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	18	Deebitoride a-e	8	7 092	—	7 092	—
		Bilanss				7 092	—

17

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	28	Kauba a-e	16	15 000	—	15 000	—
		Bilanss				15 000	—

18

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	30	Kassa a-e	16	7 200	—	7 200	—
„	31	Lõpubilansi a-e				12 967	50
		Bilanss				20 167	50

19

Deebet — Konsignatsiooni-

			Ž				
Mai	23	Kauba a-le	11	856 950	—		
„	„	Kassa „	„	75 240	—		
„	24	Saadud vekslite a-le	12	259 650	—		
„	„	Maksuvekslite „	„	65 000	—		
„	„	Kassa a-le	„	5 350	—	1 262 190	—
„	31	Kahjude ja kasude a-le				63 109	50
		Bilanss				1 325 299	50

20

Deebet — Protestitud vekslite

			Ž				
Mai	24	Saadud vekslite a-le	11	5 000	—	5 000	—
		Bilanss				5 000	—

21

Deebet — Protsentide

Mai	31	Kahjude ja kasude a-le				11	50
		Bilanss				11	50

22

Deebet — Inkasso peal olevate

			Ž				
Mai	24	Saadud vekslite a-le	12	10 000	—	10 000	—
		Bilanss				10 000	—

23

Deebet — Diskonteeritud

			Ž				
Mai	25	Saadud vekslite a-le		110 000	—	110 000	—
		Bilanss				110 000	—

24

Deebet — Põhjapanga vekslite

			Ž				
Mai	31	Lõpubilansi a-le	20			110 000	—
		Bilanss				110 000	—

19

kauba arve. Kreedit

			Ž				
	28	Deebitoride a-e	15	325 299	50		
„	„	Saadud vekslite a-e	„	1 000 000	—	1 325 299	50
		Bilanss				1 325 299	50

20

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Lõpubilansi a-e	20			5 000	—
		Bilanss				5 000	—

21

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	24	Deebitoride a-e	11	11	50	11	50
		Bilanss				11	50

22

vekslite arve. Kreedit

			Ž				
Mai	30	Kassa a-e	17	9 800	—		
„	„	Komisjoni a-e	„	200	—	10 000	—
		Bilanss				10 000	—

23

vekslite arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Lõpubilansi a-e	20			110 000	—
		Bilanss				110 000	—

24

diskonteerimise arve. Kreedit

			Ž				
Mai	25	Diskonto a-e	13	2 988	35		
„	„	Kassa „	„	107 011	65	110 000	—
		Bilanss				110 000	—

25

Deebet — Inkassovekslite

			Ž				
Mai	26	Komisjoni a-le	14	360	—		
„	„	Kassa „	„	17 640	—	18 000	—
		Bilanss				18 000	—

26

Deebet — Kursivahe

			Ž				
Mai	31	Kahjude ja kasude a-le	20			7 560	48
		Bilanss				7 560	48

27

Deebet — Ajutiste kulude

			Ž				
Mai	28	Kassa a-le.	16	7 200	—	7 200	—
		Bilanss				7 200	—

28

Deebet — Komisjonikauba

			Ž				
Mai	31	Ajutiste kulude a-le	17	7 200	—		
„	„	Komisjoni „	„	1 440	—		
„	„	Kreeditoride „		20 160	—	28 800	—
		Bilanss				28 800	—

29

Deebet — Tööliste

			Ž				
Mai	31	Kassa a-le.	18	3 000	—	3 000	—
		Bilanss				3 000	—

30

Deebet — Majapidamise

			Ž				
Mai	31	Kassa a-le	18	5 700	—	5 700	—
		Bilanss				5 700	—

31

Deebet — Ülekantavate

			Ž				
Mai	31	Üüri a-le	19	600	—		
„	„	Diskonto a-le	„	2 763	33		
„	„	Ärikulude „	„	2 300	—	5 663	33
		Bilanss				5 663	33

25

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	26	Kassa a-e	14	18 000	—	18 000	—
		Bilanss				18 000	—

26

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	27	Kreeditoride a-e	15	7 560	48	7 560	48
		Bilanss				7 560	48

27

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Komisjonikauba a-e	17	7 200	—	7 200	—
		Bilanss				7 200	—

28

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	30	Deebitoride a-e	17	18 800	—		
„	„	Saadud vekslite a-e	„	10 000	—	28 800	—
		Bilanss				28 800	—

29

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Palga a-e	18	3 000	—	3 000	—
		Bilanss				3 000	—

30

arve. Kreedit

Mai	31	Kahjude ja kasude a-e				5 700	—
		Bilanss				5 700	—

31

summade arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Lõpubilansi a-e	20			5 663	33
		Bilanss				5 663	33

32

Deebet — Kahjude ja

			Ž				
Mai	31	Vallasvara a-le	19	1 388	88		
„	„	Kauba „	„	21 262	16		
„	„	Palga „	20	18 000	—		
„	„	Ärikulude „	„	725	—		
„	„	Üüri „	„	300	—		
„	„	Majapidamise a-le	„	5 700	—		
„	„	Kapitali „	„	877 823	87	925 199	91
		Bilanss				925 199	91

33

Deebet — Lõpubilansi

			Ž				
Mai	31	Kassa a-le.	20	503 646	67		
„	„	Saadud vekslite a-le	„	1 442 488	—		
„	„	Vallasvara „	„	123 611	12		
„	„	Kauba „	-	1 111 974	15		
„	„	Deebitoride „	„	1 111 578	75		
„	„	Pealismakse „	„	12 967	50		
„	„	Protestitud vekslite a-le	„	5 000	—		
„	„	Diskonteeritud vekslite a-le . .	„	110 000	—		
„	„	Ülekantavate summade „ . .		5 663	33	4 426 929	52
		Bilanss					

32

kasude arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Kauba a-e	19	840 498	37		
„	„	Diskonto a-e	„	5 028	06		
„	„	Komisjoni „	„	1 900	—		
„	„	Dekordi „	„	7 092	—		
„	„	Konsignatsioonikauba a-e . . .	„	63 109	50		
„	„	Protsentide a-e	„	11	50		
„	„	Kursivahe „	„	7 560	48	925 199	91
		Bilanss				925 199	91

33

arve. Kreedit

			Ž				
Mai	31	Maksuvekslite a-e	20	478 100	—		
„	„	Kreeditoride „	„	389 488	—		
„	„	Teenijate „	„	2 500	—		
„	„	Põhjapanga diskont. a-e	„	110 000	—		
„	„	Kapitali a-e	„	3 446 841	52	4 426 929	52
		Bilanss				4 426 929	52

Arvete seis aprillikuul 1921. a.

№	Arvete nimetus	Summa		Saldo	
		Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit
1	Algusbilansi a-e . .	2 534 017 65	2 534 017 65	— —	— —
2	Kapitali „ . .	— —	2 069 017 65	— —	2 069 017 65
3	Kassa „ . .	516 739 65	441 450 —	75 289 65	— —
4	Saadud vekslite a-e	419 880 —	— —	419 880 —	— —
5	Vallasvara a-e . .	75 000 —	— —	75 000 —	— —
6	Kauba „ . .	2 988 880 —	450 192 —	2 538 688 —	— —
7	Deebitoride „ . .	321 410 —	271 650 —	49 760 —	— —
8	Maksuvekslite a-e .	— —	841 600 —	— —	841 600 —
9	Kreeditoride „ .	516 600 —	764 600 —	— —	248 000 —
	Bilanss	7 372 527 30	7 372 527 30	3 158 617 65	3 158 617 65

Arvete seis maikuul 1921. a.

№	Arvete nimetus.	Summa		Saldo	
		Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit
1	Kapitali arve . . .		500 000 —		500 000 —
2	Kassa „ . . .	1 587 099 73	1 158 742 71	428 357 02	
3	Saadud vekslite arve	1 422 258 —	399 650 —	1 022 608 —	
4	Vallasvara „	50 000 —		50 000 —	
5	Kauba „	789 657 19	3 035 607 25		2 245 950 06
6	Deebitoride „	1 521 013 75	459 195 —	1 061 818 75	
7	Maksuvekslite „	462 000 —	98 500 —	363 500 —	
8	Kreeditoride „	531 520 03	673 008 03		141 488 —
9	Palga „	18 000 —		18 000 —	
10	Teenijate „	12 500 —	15 000 —		2 500 —
11	Diskonto „	4 790 27	9 818 33		5 028 06
12	Ärikulude „	3 025 —	2 300 —	725 —	
13	Üüri „	900 —	600 —	300 —	
14	Komisjoni „	200 —	2 100 —		1 900 —
15	Dekordi „		7 092 —		7 092 —
16	Aruandjate isikute „	15 000 —	15 000 —		
17	Pealismakse „	20 167 50	7 200 —	12 967 50	
18	Konsignat.-kauba „	1 262 190 —	1 325 299 50		63 109 50
19	Protest. vekslite „	5 000 —		5 000 —	
20	Protsentide „		11 50		11 50
21	Inkasso p. o. veksl. „	10 000 —	10 000 —		
22	Diskonteer. veksl. „	110 000 —		110 000 —	
23	Põhjap. veks. disk. „		110 000 —		110 000 —
24	Inkassovekslite „	18 000 —	18 000 —		
25	Kursivahe „		7 560 48		7 560 48
26	Ajutiste kulude „	7 200 —	7 200 —		
27	Komisjonikauba „	28 800 —	28 800 —		
28	Tööliste „	3 000 —	3 000 —		
29	Majapidamise „	5 700 —		5 700 —	
30	Ülekantavate sum. „	5 663 33		5 663 33	
	Bilanss	7 893 684 80	7 893 684 80	3 084 639 60	3 084 639 60

Generaalne arvete seis

1921. aastal.

№	Arvete nimetus	Summa		
		Deebet		Kreedit
1	Algusbilansi a-e	2 534 017	65	2 534 017
2	Kapitali „	—	—	2 569 017
3	Kassa „	2 103 839	38	1 600 192
4	Saadud vekslite a-e	1 842 138	—	399 650
5	Vallasvara „	125 000	—	—
6	Kauba „	3 778 537	19	3 485 799
7	Deebitoride „	1 842 423	75	730 845
8	Maksuvekslite „	462 000	—	940 100
9	Kreeditoride „	1 048 120	03	1 437 608
10	Palga „	18 000	—	—
11	Teenijate „	12 500	—	15 000
12	Diskonto „	4 790	27	9 818
13	Ärikulude „	3 025	—	2 300
14	Üüri „	900	—	600
15	Komisjoni „	200	—	2 100
16	Dekordi „	—	—	7 092
17	Aruandjate isikute a-e	15 000	—	15 000
18	Pealismakse „	20 167	50	7 200
19	Konsignatsioonikauba a-e	1 262 190	—	1 325 299
20	Protestitud vekslite „	5 000	—	—
21	Protsentide a-e	—	—	11
22	Inkasso peal olevate vekslite a-e	10 000	—	10 000
23	Diskonteeritud vekslite a-e	110 000	—	—
24	Põhjapanga vekslite diskonteer. a-e	—	—	110 000
25	Inkassovekslite a-e	18 000	—	18 000
26	Kursivahe „	—	—	7 560
27	Ajutiste kulude „	7 200	—	7 200
28	Komisjonikauba „	28 800	—	28 800
29	Tööliste „	3 000	—	3 000
30	Majapidamise „	5 700	—	—
31	Ülekantavate summade a-e	5 663	33	—
	Bilanss	15 266 212	10	15 266 212

s 1921. aastal.

Saldo				Kahjude ja kasude arve				Inventar			
Deebet		Kreedit		Deebet		Kreedit		Aktiva		Passiva	
—	—	2 569 017	65	877 823	87	—	—	—	—	3 446 841	52
03 646	67	—	—	—	—	—	—	503 646	67		
42 488	—	—	—	—	—	—	—	1 442 488	—		
25 000	—	—	—	1 388	88	—	—	123 611	12		
92 737	94	—	—	21 262	16	840 498	37	1 111 974	15		
11 578	75	—	—	—	—	—	—	1 111 578	75		
—	—	478 100	—	—	—	—	—	—	—	478 100	—
—	—	389 488	—	—	—	—	—	—	—	389 488	—
18 000	—	—	—	18 000	—						
—	—	2 500	—	—	—	—	—	—	—	2 500	—
—	—	5 028	06	—	—	5 028	06				
725	—	—	—	725	—						
300	—	—	—	300	—						
—	—	1 900	—	—	—	1 900	—				
—	—	7 092	—	—	—	7 092	—				
12 967	50	—	—	—	—	—	—	12 967	50		
—	—	63 109	50	—	—	63 109	50				
5 000	—	—	—	—	—	—	—	5 000	—		
—	—	11	50	—	—	11	50				
110 000	—	—	—	—	—	—	—	110 000	—		
—	—	110 000	—	—	—	—	—	—	—	110 000	—
—	—	7 560	48	—	—	7 560	48				
5 700	—	—	—	5 700							
5 663	33	—	—	—	—	—	—	5 663	33		
633 807	19	3 633 807	19	925 199	91	925 199	91	4 426 929	52	4 426 929	52

Kaubaraamat

1 *)

Sissetulek — Raffinaad-

Kuu	päev	Kellelt või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Aprilli	20	Saldo	500	—	—	—	—	351	16	1600	—	562 240	—
		Kokku	500					351	16	—	—	562 240	—
Mai	31	Kasu										45 750	—
		Bilanss	500					351	16			607 990	—

2

Sissetulek — Jaava

Kuu	päev	Kellelt või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Aprilli	20	Saldo	30	256	27	6	20	250	07	2000	—	500 350	—
		Kokku	30					250	07			500 350	—
Mai	16	Rasmussen ja Ko. käest	70					509	30			125 120	03
„	28	Veokulu										35 700	—
		Kokku	100					759	37			661 170	03
„	31	Kasu										720 722	68
		Bilanss	100					759	37			1 381 892	71

3

Sissetulek — Kuuba

Kuu	päev	Kellelt või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Aprilli	20	Saldo	40	325	02	9	17	315	25	1600	—	505 000	—
		Kokku	40					315	25			505 000	—
Mai	31	Kasu										64 030	—
		Bilanss	40					315	25			569 030	—

*) Numbrid tähendavad Kaubaraamatu iseseisvaid lehekülgi.

1921. aastal.

suhkur. Väljaminek 1

Kuu	päev	Kellele või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Aprilli	25	O. Kellerile, Elvas . . .	200	—	—	—	—	144	10	1800	—	259 650	—
		Kokku	200					144	10			259 650	—
Mai	13	P. Paabule, siin	110					84	20	1800	—	152 100	—
		Kokku	310					228	30			411 750	—
„	31	Saldo	190					122	26	1600	—	196 240	—
		Bilanss	500					351	16			607 990	—

kohv. Väljaminek 2

Kuu	päev	Kellele või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Mai	13	P. Paabule, siin . . .	8	69	28	1	30	67	38	2320	—	157 644	—
„	21	J. Tammele, Allikul . .	1	3	06	—	06	3	—	2400	—	7 200	—
„	„	Bachmann ja Ko. . . .	60	449	12	11	10	438	02	2280	—	998 754	—
		Kokku	69					509	—			1 163 598	—
„	31	Saldo	31					250	37	869	96	218 294	71
		Bilanss	100					759	37			1 381 892	71

kohv Väljaminek 3

Kuu	päev	Kellele või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Aprilli	20	Puhtraha eest	5	40	14	1	05	39	09	1920	—	75 312	—
		Kokku	5					39	09			75 312	—
Mai	13	P. Luudile, Võrus . .	20	163	19	13	09	150	10	1840	—	276 460	—
„	21	Reimannile, Haapsalus .	15	121	18	3	15	118	03	1840	—	217 258	—
		Kokku	40					307	22			569 030	—
		Kahanemine						8	03				
		Bilanss	40					315	25			569 030	—

4

Sissetulek — Riis.

Kuu	päev	Kellelt või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ⅛	T-ra pd.	T-ra ⅛	N-to pd.	N-to ⅛	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Aprilli	20	Saldo	50	454	17	10	15	444	02	800	—	355 240	—
		Kokku	50					444	02			355 240	—
Mai	16	E. Nigulilt, Tallinnas . .	100	778	32	15	—	763	32	560	—	427 728	—
„	28	Veokulu										30 520	—
		Kokku	150					1207	34			813 488	—
„	31	Kasu										6 995	69
		Bilanss	150					1207	34			820 483	69

5

Sissetulek — Lina-

Kuu	päev	Kellelt või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ⅛	T-ra pd.	T-ra ⅛	N-to pd.	N-to ⅛	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Aprilli	21	Puhtraha eest	200	646	—	25	—	621	—	450	—	279 450	—
„	23	Veksli eest	300	997	—	37	—	960	—	450	—	432 000	—
		Kokku	500					1581	—			711 450	—
Mai	23	K. Torniuselt, Valgas .	50	307	20	7	20	300	—	445	—	133 500	—
„	28	Veokulu										9 000	—
		Kokku	550					1881	—			853 950	—
„	31	Kasu										3 000	—
		Bilanss	550					1881	—			856 950	—

6

Sissetulek — Tseiloni

Kuu	päev	Kellelt või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ⅛	T-ra pd.	T-ra ⅛	N-to pd.	N-to ⅛	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Aprilli	26	Teder ja pojalt, Pärnus	30	303	—	7	20	295	20	1200	—	354 600	—
		Kokku	30					295	20			354 600	—
Mai	9	Tolli- ja veoraha . . .										9 413	16
„	28	Rahamäelt tagasi . . .	2					16	04	1160	—	18 676	—
		Kokku	32					311	24			382 689	16
		Bilanss	32					311	24			382 689	16

4

Väljaminek

Kuu	päev	Kellele või mis eest?	Arv	B-to		T-ra		N-to		Hind		Summa	
				pd.	℔	pd.	℔	pd.	℔	Mk.	p.	Mk.	p.
Aprilli	22	Veksli eest	20	171	—	4	—	167	—	690	—	115 230	—
		Kokku	20					167	—			115 230	—
Mai	13	P. Luudile, Võrus . .	20	186	06	4	15	181	31	690	—	125 424	75
„	„	O. Kellerile, Elvas . .	5	48	32	1	—	47	32	690	—	32 982	—
„	21	P. Kõderile, Mõisakülas	3	19	01	—	20	18	21	700	—	12 967	50
		Kokku	48					415	04			286 604	25
„	31	Saldo	102					792	30	673	41	533 879	44
		Bilanss	150					1207	34			820 483	69

5

seeme. Väljaminek

Kuu	päev	Kellele või mis eest?	Arv	B-to		T-ra		N-to		Hind		Summa	
				pd.	℔	pd.	℔	pd.	℔	Mk.	p.	Mk.	p.
Mai	23	Komisjoni peale . . .	550					1881	—			856 950	—
		Kokku	550					1881	—			856 950	—
		Bilanss	550					1881	—			856 950	—

6

kohv. Väljaminek

Kuu	päev	Kellele või mis eest?	Arv	B-to		T-ra		N-to		Hind		Summa	
				pd.	℔	pd.	℔	pd.	℔	Mk.	p.	Mk.	p.
Mai	21	R. Rahamäele	10	84	08	2	20	81	28	1160	—	94 772	—
„	„	M. Pantile, siin . . .	11	91	15	2	20	88	35	1160	—	103 095	—
		Kokku	21					170	23			197 867	—
„	31	Saldo	11					141	01	1160	—	163 560	—
„	„	Kahju										21 262	16
		Bilanss	32					311	24			382 689	16

Kaubaraamatu seis aprillikuul 1921. aastal.

№	Kaupade nimetus	Summa			
		Sissetulek		Väljaminek	
1	Raffinaadsuhkur	562 240	—	259 650	—
2	Jaava kohv	500 350	—	—.	—
3	Kuuba „	505 000	—	75 312	—
4	Riis	355 240	—	115 230	—
5	Linaseeme	711 450	—	—	—
6	Tseiloni kohv	354 600	—	—	—
	Bilanss	2 988 880	—	450 192	—

Kaubaraamatu seis maikuul 1921. aastal.

№	Kaupade nimetus	Summa			
		Sissetulek		Väljaminek	
1	Raffinaadsuhkur	—	—	152 100	—
2	Jaava kohv	160 820	03	1 163 598	—
3	Kuuba „	—	—	493 718	—
4	Riis	458 248	—	171 374	25
5	Linaseeme	142 500	—	856 950	—
6	Tseiloni kohv	28 089	16	197 867	—
	Bilanss	789 657	19	3 035 607	25

Deebitoride raamat

1921. aastal.

Juhataja:

№		Lhk.
1.	Bachmann ja Ko., Narvas	1
2.	R. Malm, Tallinnas	2
3.	P. Luud, Võrus	3
4.	K. Reimann, Haapsalus	4
5.	M. Pant, siin	5
6.	O. Keller, Elvas	6
7.	K. Reinhold, siin	7
8.	P. Paabu, siin	8
9.	Teder ja poeg, Pärnus	9
10.	R. Rahamägi, Baltiskis	10

1 *)

Võlgneb — Bachmann

Aprilli	20	Saldo		18 000	—	18 000	—
Mai	30	Nendele antud komisjonikauba eest		18 000	—	18 800	—
		Bilanss				36 800	—

2

Võlgneb — R. Malm,

Aprilli	20	Saldo		12 000	—	12 000	—
Mai	24	Tema arvel makstud protestikulude					
„	„	eest		75	—		
		Viivitusprotsentide eest		11	50	86	50
		Bilanss				12 086	50

3

Võlgneb — P. Luud,

Aprilli	20	Saldo		14 000	—	14 000	—
Mai	13	Saadetud kauba eest		401 884	75	401 884	75
		Bilanss				415 884	75

4

Võlgneb — K. Reimann,

Aprilli	20	Saldo		6 000	—	6 000	—
Mai	21	Temale saadetud kauba eest . .		217 258	—	217 258	—
		Bilanss				223 258	—

5

Võlgneb — M. Pant,

Aprilli	20	Saldo		11 760	—	11 760	
Mai	21	Temale saadetud kauba eest . .		103 095	—	103 095	—
		Bilanss				114 855	—

*) Numbrid tähendavad Deebitoride raamatu iseseisvaid lehekülgi.

1

ja Ko., Narvas. Nõuab

Mai	19	Nendelt saadud puhtraha eest . .		18 000	—	18 000	—
„	31	Saldo				18 800	—
			Bilanss			36 800	—

2

Tallinnas. Nõuab

Aprilli	27	Temalt saadud puhtraha eest . .		12 000	—	12 000	—
Mai	31	Saldo				86	50
			Bilanss			12 086	50

3

Võrus. Nõuab

Mai	25	Temalt saadud puhtraha eest . .		13 720	—		
„	„	Temale mahaarvatud 2% diskonto eest		280	—	14 000	
„	31	Saldo				401 884	75
			Bilanss			415 884	75

4

Haapsalus. Nõuab

Mai	19	Temalt saadud puhtraha eest . .		4 000	—		
„	26	„ „ „ „ . .		2 000	—		
„	„	„ „ rimessi „ . .		217 258	—	223 258	—
			Bilanss			223 258	—

5

siin. Nõuab

Mai	30	Temalt saadud ja müüdud aktsiate eest		10 500	—	10 500	—
„	31	Saldo				104 355	—
			Bilanss			114 855	—

6

Võlgneb — O. Keller,

Aprilli	25	Temale saadetud kauba eest . .		259 650	—	259 650	—
Mai	13	„ „ „ „ . .		32 982	—	32 982	—
		Bilanss				292 632	—

7

Võlgneb — K. Reinhold,

Mai	4	Temale puhtrahas antud laenu eest		10 000	—	10 000	—
		Bilanss				10 000	—

8

Võlgneb — P. Paabu,

Mai	13	Temale saadetud kauba eest . .		309 744	—	309 744	—
		Bilanss				309 744	—

9

Võlgneb — Teder ja

Mai	18	Dekordi eest		7 092	—	7 092	—
		Bilanss				7 092	—

10

Võlgneb — R. Rahamägi,

Mai	21	Temale saadetud kauba eest . .		94 772	—		
„	28	Temale antud konsignatsiooni-kauba eest		325 299	50	420 071	50
		Bilanss				420 071	50

6

Elvas. Nõuab

Aprilli	29	Temalt saadud rimessi eest. . .		259 650	—	259 650	—
Mai	31	Saldo				32 982	—
			Bilanss			292 632	—

7

siin. Nõuab

Mai	31	Saldo				10 000	—
			Bilanss			10 000	—

8

siin. Nõuab

Mai	31	Saldo				309 744	—
			Bilanss			309 744	—

9

poeg, Pärnus. Nõuab

Mai	31	Saldo				7 092	—
			Bilanss			7 092	—

10

Baltiskis. Nõuab

Mai	26	Tema peale trasseerimise eest. .		98 665	—		
„	27	Temalt tagasi saadud kauba eest		18 676	—		
„	„	„ saadud puhtraha eest . .		74 574	08		
„	„	Temale mahaarvatud 2% diskonto eest		1 521	92	193 437	—
„	„	Saldo				226 634	50
			Bilanss			420 071	50

Deebitoride raamatu seis aprillikuul 1921. a.

№	Deebitoride nimetus	Summa		Saldo	
		Võlgneb	Nõuab	Võlgneb	Nõuab
1	Bachmann ja Ko. .	18 000 —		18 000 —	
2	R. Malm	12 000 —	12 000 —		
3	P. Luud	14 000 —		14 000 —	
4	K. Reimann . . .	6 000 —		6 000 —	
5	M. Pant	11 760 —		11 760 —	
6	O. Keller	259 650 —	259 650 —		
	Bilanss	321 400 —	271 650 —	49 760 —	

Deebitoride raamatu seis maikuul 1921. a.

№	Deebitoride nimetus	Summa		Saldo	
		Võlgneb	Nõuab	Võlgneb	Nõuab
1	Bachmann ja Ko. . .	18 800 —	18 000 —	800 —	
2	R. Malm	86 50		86 50	
3	P. Luud	401 884 75	14 000 —	387 884 75	
4	K. Reimann . . .	217 258 —	223 258 —		6 000 —
5	M. Pant	103 095 —	10 500 —	92 595 —	
6	O. Keller	32 982 —		32 982 —	
7	K. Reinhold . . .	10 000 —		10 000 —	
8	P. Paabu	309 744 —		309 744 —	
9	Teder ja poeg . .	7 092 —		7 092 —	
10	R. Rahamägi . . .	420 071 50	193 437 —	226 634 50	
	Bilanss	1 521 013 75	459 195 —	1 067 818 75	6 000 —

Kreeditoride raamat

1921. aastal.

Juhataja:

№		Lhk.
1.	E. Nigul, Tallinnas	1
2.	„Atlanta“ o/ü., Tallinnas	2
3.	Teder ja poeg, Pärnus	3
4.	Rasmussen ja Ko, Amsterdamis	4
5.	K. Tornius, Valgas	5

1 *)

Võlgneb — E. Nigul,

Aprilli	28	Temale puhtrahas maksmise eest . .		162 000	—	162 000	—
Mai	17	„ „ „ „ . .		58 400	—	58 400	—
„	31	Saldo				369 328	—
			Bilanss			589 728	—

2

Võlgneb — Atlanta o/ü,

Mai	27	Nendele puhtrahas maksmise eest . .		245 520	—		
		Nende poolt mahaarvatud 1% diskonto					
„	„	eest		2 480	—	248 000	—
„	31	Saldo				20 160	—
			Bilanss			268 160	—

3

Võlgneb — Teder ja

Aprilli	30	Nendele saadetud maksuveksli eest . .		354 600	—	354 600	—
			Bilanss			354 600	—

4

Võlgneb — Rasmussen ja Ko.,

Mai	27	Nendele puhtrahas makstud fl. 9268, 15					
		eest		117 559	55		
„	„	Kursivahe eest		7 560	48	125 120	03
			Bilanss			125 120	03

5

Võlgneb — K. Tornius,

Mai	26	Tema poolt mahaarvatud 1 % diskonto					
		eest		1 335	—		
„	„	Temale remitteerimise eest		98 665	—	100 000	—
			Bilanss			100 000	—

*) Numbrid tähendavad Kreeditoride raamatu iseseisvaid lehekülgi.

1

Tallinnas. **Nõuab**

Aprilli	20	Saldo		162 000	—	162 000	—
Mai	16	Temalt saadud kauba eest		427 728	—	427 728	—
		Bilanss				589 728	—

2

Tallinnas. **Nõuab**

Aprilli	20	Saldo		248 000	—	248 000	—
Mai	31	Nendelt saadud komisjoniheeringate eest		20 160	—	20 160	—
		Bilanss				268 160	—

3

poeg, Pärnus. **Nõuab**

Aprilli	26	Nendelt saadud kauba eest		354 600	—	354 600	—
		Bilanss				354 600	—

4

Amsterdamis. **Nõuab**

Mai	16	Nendelt saadud kauba fl. 9268, 15 eest		125 120	03	125 120	03
		Bilanss				125 120	03

5

Valgas. **Nõuab**

Mai	23	Temalt saadud kauba eest		100 000	—	100 000	—
		Bilanss				100 000	—

Kreeditoride raamatu seis aprillikuul 1921. aastal.

№	Kreeditoride nimetus	Summa		Saldo	
		Võlgneb	Nõuab	Võlgneb	Nõuab
1	E. Nigul	162 000 —	162 000 —		
2	„Atlanta“ o/ü. . .		248 000 —		248 000 —
3	Teder ja poeg . .	354 600 —	354 600 —		
	Bilanss	516 600 —	764 600 —		248 000 —

Kreeditoride raamatu seis maikuul 1921. aastal.

№	Kreeditoride nimetus	Summa		Saldo	
		Võlgneb	Nõuab	Võlgneb	Nõuab
1	E. Nigul	58 400 —	427 728 —		369 328 —
2	„Atlanta“ o/ü. . .	248 000 —	20 160 —	227 840 —	
3	Rasmussen ja Ko. .	125 120 03	125 120 03		
4	K. Tornius	100 000 —	100 000 —		
	Bilanss	531 520 03	673 008 03	227 840 —	369 328 —

Saadud vekslite raamat

1921. aastal.

1

Sissetulek

Saadud

Sissetuleku aeg			№	Veksliandja nimetus	Käsinikud	Mis eest?	Summa		Millal kirjutatud ?			Veksliandja elukoht
Aasta	kuu	p.					Mk.	p.	aasta	kuu	p.	
1921	Aprilli	20	19	Rüütel, A.	—	Saldo	12 500	—	—	—	—	Valgas
„	„	„	21	Malm, R.	—	„	7 500	—	—	—	—	Tallinnas
„	„	„	24	Aule, O.	—	„	15 000	—	—	—	—	Paides
„	„	„	25	Kliimann	—	„	10 000	—	—	—	—	Viljandis
„	„	22	26	Michelson	—	kauba	115 230	—	—	—	—	siin
„	„	29	27	Keller, O.	—	„	259 650	—	—	—	—	Elvas
„	mai	21	28	Põder, H.	Bachmann ja Ko.	„	95 000	—	—	—	—	siin
„	„	„	29	Bachmann ja Ko.	—	„	100 000	—	—	—	—	Narvas
„	„	26	30	Reimann, K.	—	„	217 258	—	—	—	—	Haapsalus
„	„	28	31	Koplus, B.	Rahamägi	„	600 000	—	—	—	—	Tallinnas
„	„	„	32	Hellat, M.	„	„	400 000	—	—	—	—	siin
„	„	30	33	Bachmann ja Ko.	—	„	10 000	—	—	—	—	Narvas
							1 842 138	—	B		i	l

Saadud vekslite raamatu seis aprillikuul 1921. a.

№	Veksliandja nimetus	Summa				Saldo			
		Sissetulek		Väljaminek		Sissetulek		Väljaminek	
19	Rüütel, A.	12 500	—			12 500	—		
21	Malm, R.	7 500	—			7 500	—		
24	Aule, O.	15 000	—			15 000	—		
25	Kliimann	10 000	—			10 000	—		
26	Michelson	115 230	—			115 230	—		
27	Keller, O.	259 650	—			259 650	—		
	Bilanss	419 880	—			419 880	—		

vekslid — Väljaminek

Mitme kuu peale?	Maksukoht	Tähtaeg aasta	kuu	p.	Millal raha saadud ja muud tähendused aasta	kuu	p.	Maksja	Summa		Märkused
—	—	1921	mai	1	1921	mai	2	Rüütel, A.	12 500	—	
—	—	„	„	23	„	„	24	Malm, R.	7 500	—	protest. 5000.—
—	—	„	juuli	17	„	„	25	diskonteeritud	15 000	—	
—	—	„	mai	27	„	„	24	inkasso peale	10 000	—	
—	—	„	juuni	20	„	„	31	Saldo	115 230	—	
—	—	„	„	5	„	„	24	Lellep ja Ko.	259 650	—	
—	—	„	august	20	„	„	25	diskonteeritud	95 000	—	
—	—	„	juuli	25	„	„	31	Saldo	100 000	—	
—	—	„	„	22	„	„	„	„	217 258	—	
—	—	„	juuni	12	„	„	„	„	600 000	—	
—	—	„	„	20	„	„	„	„	400 000	—	
—	—	„	„	30	„	„	„	„	10 000	—	
a	n	s	s						1 842 138	—	

Saadud vekslite raamatu seis maikuul 1921. a.

№	Veksliandja nimetus	Summa Sissetulek		Summa Väljaminek		Saldo Sissetulek		Saldo Väljaminek	
19	Rüütel, A.			12 500	—			12 500	—
21	Malm, R.			7 500	—			7 500	—
24	Aule, O.			15 000	—			15 000	—
25	Kliimann			10 000	—			10 000	—
27	Keller, O.			259 650	—			259 650	—
28	Põder, H.	95 000	—	95 000	—				
29	Bachmann ja Ko. . .	100 000	—			100 000	—		
30	Reimann, K. . . .	217 258	—			217 258	—		
31	Koplus, B.	600 000	—			600 000	—		
32	Hellat, M.	400 000	—			400 000	—		
33	Bachmann ja Ko. . .	10 000	—			10 000	—		
	Bilanss	1 422 258	—	399 650	—	1 327 258	—	304 650	—

Maksuvekslite raamat

1

Väljaminek

Maksu-

Väljamineku aeg			№	Vekslisaaja nimetus	Käsinikud	Mis eest ?	Summa		Millal kirjutatud ?			Vekslisaaja elukoht
Aasta	kuu	p.					Mk.	p.	Aasta	kuu	p.	
1921	aprilli	20	18	Teder ja poeg	—	Saldo	30 000	—	—	—	—	Pärnus
„	„	„	19	Johanson & Co.	—	„	25 000	—	—	—	—	Rakveres
„	„	23	20	Galkin, N.	—	kauba	432 000	—	—	—	—	Narvas
„	„	30	21	Teder ja poeg	—	„	354 600	—	—	—	—	Pärnus
„	mai	23	22	Willmann, N.	Tornius, K.	„	33 500	—	—	—	—	siin
„	„	24	23	Lellep ja Ko.	—	„	65 000	—	—	—	—	„
							940 100	—				B i

Maksuvekslite raamatu seis aprillikuul 1921. a.

№	Vekslisaaja nimetus	Summa				Saldo			
		Väljaminek		Sissetulek		Väljaminek		Sissetulek	
18	Teder ja poeg . .	30 000	—			30 000	—		
19	Johanson & Co. . .	25 000	—			25 000	—		
20	Galkin, N.	432 000	—			432 000	—		
21	Teder ja poeg . . .	354 600	—			354 600	—		
	Bilanss	841 600	—			841 600	—		

1921. aastal.

vekslid. Sissetulek

Mitme kuu peale ?	Maksukoht	Tähtaeg			Millal raha makstud ja muud tähendused					Märkused
		Aasta	kuu	p.	Aasta	kuu	p.	Saaja	Summa	
—	—	1921	mai	3	1921	mai	3	Teder ja poeg	30 000 —	
ettenäitam.	—	—	—	—	„	„	31	Saldo	25 000 —	
—	—	1921	mai	31	„	„	31	makstud	432 000 —	
—	—	„	juuli	28	„	„	„	Saldo	354 600 —	
—	—	„	juuni	15	„	„	„	„	33 500 —	
—	—	„	august	1	„	„	„	„	65 000 —	
l a	n	s	s						940 100 —	

Maksuvekslite raamatu seis maikuul 1921. a.

№	Vekslisaaja nimetus	Summa				Saldo			
		Väljaminek		Sissetulek		Väljaminek		Sissetulek	
18	Teder ja poeg . . .			30 000	—			30 000	—
20	Galkin, N.			432 000	—			432 000	—
22	Willmann, N. . . .	33 500	—			33 500	—		
23	Lellep ja Ko. . . .	65 000	—			65 000	—		
	Bilanss	98 500	—	462 000	—	98 500	—	462 000	—

Teenijate raa-

1 *)

Võlgneb — Raamatupidaja

Mai	5	Puhtrahas makstud		2 500	—	2 500	—
„	31	Saldo				2 500	—
			Bilanss			5 000	—

2

Võlgneb — Peasell

Mai	31	Puhtrahas makstud		6 000	—	6 000	—
			Bilanss			6 000	—

3

Võlgneb — Kassapidaja

Mai	31	Puhtrahas makstud		4 000	—	4 000	—
			Bilanss			4 000	—

*) Numbrid tähendavad Teenijate raamatu iseseisvaid lehekülgi.

mat 1921. aastal.

1

O. Kütt. Nõuab

Mai	5	Palka määratud 20-st aprillist kuni 31-se maini		5 000	—	5 000	—
		Bilanss				5 000	—

2

J. Kaasik. Nõuab

Mai	31	Maikuu eest palka määratud . .		6 000	—	6 000	—
		Bilanss				6 000	—

3

E. Pukits. Nõuab

Mai	31	Maikuu eest palka määratud . .		4 000	—	4 000	—
		Bilanss				4 000	—

Teenijate raamatu seis maikuul 1921. a.

№	Teenijate nimetus	Summa				Saldo			
		Võlgneb		Nõuab		Võlgneb		Nõuab	
1	Raamatupidaja O. Kütt	2 500	—	5 000	—	—	—	2 500	—
2	Peasell J. Kaasik . . .	6 000	—	6 000	—	—	—	—	—
3	Kassapidaja E. Pukits .	4 000	—	4 000	—	—	—	—	—
	Bilanss	12 500	—	15 000	—	—	—	2 500	—

Pealismakse raa-

1*)

Võlgneb P. Kõder,

Mai	21	Temale saadetud kauba eest . .		12 967	50	12 967	50
		Bilanss				12 967	50

2

Võlgneb J. Tamm,

Mai	21	Temale saadetud kauba eest . .		7 200	—	7 200	—
		Bilanss				7 200	—

*) Numbrid tähendavad Pealismakse raamatu iseseisvaid lehekülgi.

mat 1921. aastal.

1

Mõisakülas. Nõuab

Mai	31	Saldo						12 967	50
		Bilanss						12 967	50

2

Türi-Allikul. Nõuab

Mai	30	Temalt saadud puhtraha eest . .						7 200	—
		Bilanss						7 200	—

Pealismakse raamatu seis maikuul 1921. a.

№	Isikute nimetus	Summa				Saldo			
		Võlgneb		Nõuab		Võlgneb		Nõuab	
1	P. Kõder . . .	12 967	50	—	—	12 967	50	—	—
2	J. Tamm . . .	7 200	—	7 200	—	—	—	—	—
	Bilanss	20 167	50	7 200	—	12 967	50	—	—

Konsignatsioonikauba

1

Sissetulek — Linaseeme komisjoni peal

Kuu	Päev	Kellelt või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ⅏	T-ra pd.	T-ra ⅏	N-to pd.	N-to ⅏	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Mai	23	Ladust	550					1881	—			856 950	—
„	„	Veokulu										75 240	—
„	24	Lellep ja Ko. käest . .	125	768	30	18	30	750	—	440	—	330 000	—
		Kokku	675					2631	—			1 262 190	—
„	31	Kasu										63 109	50
		Bilanss	675					2631	—			1 325 299	50

raamat 1921. aastal.

1

Rahamäe juures, Baltiskis. Väljaminek

Kuu	Päev	Kellele või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Mai	28	Müüdud	675	—	—	—	—	2631	—	—	—	1 325 299	50
		Kokku	675					2631	—			1 325 299	50
		Bilanss	675					2631	—			1 325 299	50

Konsignatsioonikauba raamatu seis maikuul 1921. aastal.

№	Kaupade nimetus	Summa Sissetulek		Summa Väljaminek	
1	Linaseeme	1 262 190	—	1 325 299	50
	Bilanss	1 262 190	—	1 325 299	50

Komisjonikauba

1

Sissetulek — Komisjoniheeringad „Atlanta“

Kuu	Päev	Sisu	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Mai	31	Meie kulud										7 200	—
		„ komisjon . . .										1 440	—
		Komitendi osa . . .	30									20 160	—
		Bilanss	30									28 800	—

raamat 1921. aastal.

o/ü. käest, Tallinnas. Väljaminek 1

Kuu	Päev	Kellele või mis eest?	Arv	B-to pd.	B-to ℔	T-ra pd.	T-ra ℔	N-to pd.	N-to ℔	Hind Mk.	Hind p.	Summa Mk.	Summa p.
Mai	30	Bachmann ja Ko. . .	30							960	—	28 800	—
		Bilanss	30									28 800	—

Komisjonikauba raamatu seis maikuul 1921. aastal.

№	Kaupade nimetus	Summa Sissetulek		Summa Väljaminek	
1	Heeringad	28 800	—	28 800	—
	Bilanss	28 800	—	28 800	—

Inventariraamat 1921. aastal.

Inventar, üles võetud 31. mail 1921. aastal.

	I. Aktiva:				
1	Kassa:				
	puhtraha seis			503 646	67
2	Saadud vekslid:				
	mapis leiduvad:				
	Nr. 26 Michelson, siin, th. 20. juunil s. a.	115 230	—		
	Nr. 29 Bachmann & Co., Narvas, th. 25. juulil s. a.	100 000	—		
	Nr. 30 K. Reimann, Haapsalus, th. 22. juulil s. a.	217 258	—		
	Nr. 31 B. Koplus, Tallinnas, th. 12. juunil s. a.	600 000	—		
	Nr. 32 M. Hellat, siin, th. 20 juunil s. a.	400 000	—		
	Nr. 33 Bachmann ja Ko., Narvas, th. 30. juunil s. a.	10 000	—	1 442 488	—
3	Vallasvara:				
	iseäralises nimestikus leiduv, täielikult hinnatud ja 10 % amortisatsiooni mahaarvatud ettevõtte liikuv varandus			123 611	12
4	Kaubad:				
	magasinis ja ladus:				
	a) raffinaadsuhkur, 190 pead, N-to 122 pd. 26 ℔ à 1600 mk. . .	196 240	—		
	b) jaava kohv, 31 kotti, N-to 250 pd. 37 ℔ à 869 mk. 96 pn. . .	218 294	71		
	c) riis, 102 kotti, N-to 792 pd. 30 ℔ à 673 mk. 41 pn.	533 879	44		
	d) tseiloni kohv, 11 kotti, N-to 141 pd. 01 ℔ à 1160 mk.	163 560	—	1 111 974	15
5	Deebitorid:				
	järgmistelt isikutelt nõuda:				
	Bachmann ja Ko., Narvas	18 800	—		
	R. Malm, Tallinnas	86	50		
	P. Luud, Võrus	401 884	75		
	M. Pant, siin	104 355	—		
	O. Keller, Elvas	32 982	—		
	Ülekanne	558 108	25	3 181 719	94

Inventar, üles võetud 31. mail 1921. aastal.

		Ülekanne		558 108	25	3 181 719	94
		K. Reinhold, siin		10 000	—		
		P. Paabu, siin		309 744	—		
		Teder ja poeg, Pärnus		7 092	—		
		R. Rahamägi, Baltiskis		226 634	50	1 111 578	75
6	Pealismakse:						
		P. Kõder, Mõisakülas				12 967	50
7	Protestitud vekslid:						
		R. Malm, Tallinnas, th. 23. mail s. a.				5 000	—
8	Diskonteeritud vekslid:						
		Põhjapangas:					
		nr. 24 O. Aule, th. 17. juulil s. a.		15 000	—		
		nr. 28 H. Põder, th. 20. aug. s. a.		95 000	—	110 000	—
9	Ülekantavad summad:						
		juuni- ja juulikuu üür		600	—		
		vekslite nr. 24 ja 28 ettemakstud % %		2 763	33		
		ülejäänud kirjutusmaterjalid . . .		2 300	—	5 663	33
			Bilanss			4 426 929	52

Inventar, üles võetud 31. mail 1921. aastal.

II. Passiva:

1	Maksuvekslid:				
	Nr. 19 Johanson ja Ko., Rakveres, th. ettenäitamisel	25 000	—		
	Nr. 21 Teder ja poeg, Pärnus, th. 28. juulil s. a.	354 600	—		
	Nr. 22 N. Willmann, siin, th. 15. juunil s. a.	33 500	—		
	Nr. 23 Lellep ja Ko., siin, th. 1. augustil s. a.	65 000	—	478 100	—
2	Kreeditorid:				
	järgmistele isikutele maksa:				
	E. Nigul, Tallinnas	369 328	—		
	„Atlanta“ o/ü., Tallinnas	20 160	—	389 488	—
3	Teenijad:				
	raamatupidajale O. Kütile maksa .			2 500	—
4	Põhjapanga vekslite diskonto-vekslite nr. 24 ja 28 diskonteerimise võlg .			110 000	—
5	Kapital:				
	puhtvarandus ettevõttes			3 446 841	52
	Bilanss			4 426 929	52

ÜS LIIVIKA
Raamatukogu